

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 23 november justerades.

§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövningar

Förste vice talmannen anmälde att utdrag ur följande protokoll i ärenden om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in:
prot. 2023/24:21 för torsdagen den 7 december från finansutskottet och
prot. 2023/24:12 för tisdagen den 12 december från socialförsäkringsutskottet.

§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Motion

2023/24:2784 till socialutskottet

EU-dokument

COM(2023) 702 till trafikutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 28 februari 2024*.

§ 4 Ärenden för bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Utrikesutskottets betänkande

2023/24:UU2 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

2023/24:AU1 Utgiftsområde 13 Integration och jämställdhet

Utbildningsutskottets betänkande

2023/24:UbU1 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

§ 5 Arbetsmarknad och arbetsliv och Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2023/24:AU2
Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv (prop. 2023/24:1 delvis
och prop. 2023/24:38) och
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2023/24:AU3
Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen
föredrogs.

Anf. 1 VIKTOR WÄRNICK (M):

Herr talman! I den här debatten har vi att behandla två av arbetsmarknadsutskottets betänkanden, dels utgiftsområdesbetänkandet om arbetsmarknad och arbetsliv, dels ett motionsbetänkande rörande arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen.

Redan inledningsvis vill jag meddela att jag i mitt anförande kommer att hålla mig till utgiftsområdesbetänkandet och de delar som rör arbetsmarknadsfrågorna, och min partikollega Saila Quicklund kommer att gå närmare in på arbetsmiljöfrågorna. Vad gäller motionsbetänkandet är det Oliver Rosengren som kommer att representera oss moderater i debatten.

Herr talman! Det är fortsatt tuffa tider i svensk ekonomi för såväl hushåll och företag som kommuner och regioner. En orolig och allt farligare omvärld fortsätter att pröva oss på olika sätt.

En av de främsta prioriteringarna för oss moderater, tillsammans med våra vänner i samarbetspartierna, är fortsatt att få ordning på inflationen. Även om det nu verkar finnas viss ljusning, exempelvis i och med dagens inflationsbesked, gäller det att vara uthållig – och det är den moderatledda regeringen.

I en inbromsande ekonomi påverkas den svenska arbetsmarknaden, även om den hittills glädjande nog visat stor motståndskraft. Vi anser dock att i och med att de strukturreformer som så väl hade behövt sjösättas under åren 2014–2022 stötte på så stort politiskt motstånd i vänsterläger behöver vi börja med att städa upp och lägga en solid grund för framtidens arbetsmarknad.

Trots en långvarig högkonjunktur under Stefan Löfvens och Magdalena Anderssons regeringsperioder orkade inte Socialdemokraterna ta tag i arbetet med att bryta utanförskap och det stora bidragsberoendet. Det är därför en av den här regeringens viktigaste uppgifter.

Herr talman! Arbetslinjen behöver återupprättas. Vi moderater är partiet för alla som arbetar, har arbetat och vill arbeta. Det förhåller sig nämligen på det sättet att om vi ska ha en gemensam välfärd i världsklass måste fler bidra i stället för att leva på bidrag. Arbetslinjen står mot bidragslinjen.

I valet 2022 sa svenska folket nej till mer av friår och ledighetsveckor och ja till att de som ställer klockan och går till jobbet ska få behålla mer av sin lön. Därför sänker den moderatledda regeringen nu skatten på arbetsinkomster genom ett åttonde jobbskatteavdrag. Det är en välriktad skattesänkning som har fokus på låg- och medelinkomsttagare, det vill säga på vanligt folk som arbetar.

En familj med en sjuksköterska och en polis kommer att få behålla över 14 000 kronor mer per år efter skatt. En familj där båda går från bidrag till arbete, med lägsta kollektivavtalad lön, får upp till 5 600 kronor mer i plånboken nästa år tack vare detta åttonde jobbskatteavdrag.

Under nästan två decennier har vi moderater i såväl alliansformat som opposition och nu i regeringsställning med Tidöavtalet som grund sänkt skatten på vanliga inkomster. Detta har gjort att helt vanliga svenskar har fått långt mer än en trettonde månadslön efter skatt att disponera, vilket dessutom har gjort att sysselsättningen antas ha ökat med över 100 000 personer jämfört med om jobbskatteavdragen aldrig hade införts i Sverige. Därför är det värt att komma ihåg att Socialdemokraterna konsekvent sagt nej, även om man i efterhand tvingats acceptera att vanliga löntagare nu får behålla mer i plånboken av sin lön efter att skatten är dragen.

För oss moderater är en av de yttersta ledstjärnorna att det alltid ska löna sig att arbeta, både ur moralisk synpunkt och för samhällsekonomin i stort. Därför har vi satt igång arbetet med viktiga bidragsreformer som införande av bidragstak, krav på heltidsaktivitet i försörjningsstödet – det som tidigare kallades socialbidrag – och kvalificering till välfärden för nyanlända. Dessa välbehövliga reformer kommer att utredas och fattas beslut om under mandatperioden för att ytterligare stärka arbetslinjen.

Herr talman! I en återupprättad arbetslinje, där det alltid lönar sig att arbeta jämfört med att inte göra det, finns också ett viktigt samspel i att hjälpa människor att rustas och att hitta och kunna få ett arbete. Så kan våra viktiga företagare hitta den kompetens de söker, och så kan den som är arbetslös få ett arbete att gå till och känna stolthet över.

Utgiftsområdet Arbetsmarknad och arbetsliv rör över 92 miljarder kronor. Det är viktigt att skattebetalarnas pengar används varsamt. Därför ser vi moderater tillsammans med våra vänner i samarbetspartierna till att effektivisera de arbetsmarknadspolitiska insatserna. Det handlar om att vi nu förenklar floran av insatser och prioriterar det som är kostnadseffektivt och som leder till att fler kommer i arbete.

För att säkerställa att skattemedel används på ett effektivt sätt är det viktigt med ett gediget kunskapsunderlag gällande effekterna av olika insatser, bland annat för att kunna få fler människor i arbete. I budgetpropositionen föreslås därför en höjning av förvaltningsanslaget till Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, IFAU.

En del som ligger utanför detta utgiftsområde men som ändå har betydande påverkan på arbetsmarknadspolitiken är den utökning av antalet utbildningsplatser inom yrkeshögskolan och den yrkesinriktade vuxenutbildningen som regeringen nu genomför. Dessa utbildningssatsningar möjliggör en viktig väg för vuxna att skaffa sig den utbildning som efterfrågas på arbetsmarknaden.

Regeringen ser också till att etableringsjobben har förutsättningar att komma på plats genom både regelförändringar och budgetmedel. Det sker dels för att öka möjligheterna för nyanlända och långtidsarbetslösa att etablera sig på arbetsmarknaden, dels för att underlätta för företagens kompetensförsörjning. Nu är det upp till parterna att sluta de avtal som krävs för att etableringsjobben ska bli verklighet. Det ser vi alla fram emot.

Prot. 2023/24:49
14 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

Också fler ekonomiska åtgärder vidtas för att staten ska vara träffsäker men sparsam med arbetsmarknadspolitik.

Herr talman! Sverige står fortsatt inför bistra ekonomiska tider som kommer att påverka arbetsmarknaden. För att möta detta är en återupprättad arbetslinje, inflationsbekämpning med stöttning till hushållen och välfärden samt strukturreformer för att få upp den låga tillväxten helt avgörande. Det är också det vi moderater tillsammans med samarbetspartierna nu fokuserar på. Den framförhandlade budgeten för nästa år är en viktig del i det långsiktiga arbetet.

Jag vill därför avslutningsvis yrka bifall till arbetsmarknadsutskottets förslag i betänkande 2 rörande utgiftsområde 14 i regeringens proposition. (Applåder)

Anf. 2 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! Jag delar givetvis synen i mycket av det som Viktor Wärnick pratar om. Men det är just det som är poängen: Det är bara prat och lite handling.

Viktor Wärnick sa att arbetslinjen behöver återupprättas. Det gäller väl även på Arbetsmarknadsdepartementet, som kanske är det departement som levererat minst propositioner av alla departement under mandatperioden. Det är näst intill helt tomt på propositionslistan på arbetsmarknadsområdet.

Jag brukar säga att oavsett vad man tycker om arbetsmarknadspolitik är det allra sämsta att inte göra någonting alls. Det kom ofta kritik från Moderaterna mot att januariavtalet bara innehöll utredningar. Men det är ju precis det som sker på arbetsmarknadsområdet nu. Vissa av utredningarna tycker jag är bra, exempelvis de som gäller att man ska fokusera på arbetslinjen i stället för bidragslinjen. Men om man tittar på den faktiska budgeten kan man se att det sedan Tidögänget tog över har gjorts två stora satsningar på arbetsmarknadsområdet, nämligen höjd a-kassa och miljardsatsningar på Samhall, som jag trodde vi var överens om inte fungerar.

Min fråga är därför: När kan vi förvänta oss att regeringen börjar leverera propositioner och förslag som på riktigt stärker arbetslinjen så att fler människor har ett arbete att gå till på morgonen?

Anf. 3 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! Den här regeringen levererar på arbetsmarknadspolitikens område på en rad olika sätt. Arbetsmarknadspolitik kan nämligen inte kanaliseras endast genom ett eller två utgiftsområden, utan den spänner över flera olika fält, vilket jag också nämnde i mitt anförande. I riksdagen lever vi ofta i stuprör i form av utskott och utgiftsområden, men så enkelt är det inte.

Vi gör en rad olika saker. Vi sänker skatterna på vanliga inkomster; det borde glädja Centerpartiet och Jonny Cato. Vi förenklar insatsfloran för att göra insatserna mer precisa, och vi ser till att Arbetsförmedlingen blir en mer effektiv myndighet framåt. Det handlar om många stora uppdrag.

Det går helt enkelt inte att göra allt på en gång. Det tar tid när man kommer till ett bord där det inte finns så mycket att hämta. Då måste man börja om, helt enkelt.

Det är fascinerande att höra att Jonny Cato tänker att detta redan ska ha genomförts men själv inte har några exempel eller förslag på hur det

ska kunna genomföras på hans sida i politiken. De frågor som Jonny Cato driver står ju i bjärt kontrast till de frågor som Vänsterpartiet driver, till exempel. Hur ska Jonny Catos regeringsalternativ få detta att gå ihop med utgångspunkt i vad Centerpartiet tycker är viktigt?

Anf. 4 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! När man inte har någon politik får man prata politiskt spel, och det är Moderaterna kanske bäst i klassen på.

Jag köper inte detta med att det tar tid. Förra veckan hade vi debatt om migrationspolitiken, och där går det fort. Där händer det grejer. Varför? Jo, för att den politiska viljan att lägga om migrationspolitiken finns. Den politiska viljan verkar däremot helt saknas när det gäller arbetsmarknadspolitik. Snart har halva mandatperioden gått, och inget händer. Men på migrationsområdet har det gått väldigt fort.

Jag tycker att det är bra att regeringen gör en del saker på utbildningsområdet och kopplat till skattepolitiken. Men man kan inte säga att vi bara tänker i stuprör när vi har en arbetsmarknadspolitisk debatt och inget händer över huvud taget. Att effektivisera Arbetsförmedlingen kan vara en sak, men man behöver fortsätta den reform som Centerpartiet påbörjade.

Det är just detta som också är så intressant: Det är alltid fokus på vad oppositionen ska kunna komma överens om 2026. Jag kan bara konstatera att när Centerpartiet var med och styrde landet inom ramen för januariavtalet fick vi en reformerad arbetsförmedling och en reformerad LAS. När Moderaterna är med och styr blir det höjd a-kassa och miljardsatsningar på Samhall. Så man kanske ska oro sig lite mer för sin egen sida av svensk politik, som just nu styr landet, än för vad som kanske, eventuellt komma skall i framtiden. Problemen finns ju här och nu på arbetsmarknadsområdet.

Återigen: Hur ska Moderaterna återupprätta arbetslinjen, inte bara prata om den utan gå från ord till handling?

Anf. 5 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! Centerpartiets och Jonny Catos verklighetsbeskrivning stämmer helt enkelt inte. Ett antal saker kan göras redan här och nu, till exempel att sänka skatterna och se till att insatsfloran blir mindre så att det blir effektivare. Men vi måste göra jobbet gediget och grundligt, till exempel när det gäller de bidragsreformer som krävs för att stärka arbetslinjen ytterligare: införande av bidragstak, heltidsaktivitet för rätt till försörjningsstöd och kvalificering till välfärden. Detta är några av de saker som jag nämnde i mitt anförande och som jag är övertygad om att Jonny Cato också hörde. Det Centerpartiet vill framhålla här, att det inte sker något, stämmer alltså inte.

Det är därför det är intressant att fråga Centerpartiet vad man hade tänkt göra tillsammans med exempelvis Vänsterpartiet. Det är nämligen detta som är det alternativa regeringsunderlaget.

Hur ska Jonny Cato ihop med Vänsterpartiet kunna sänka skatterna för att stärka arbetslinjen? Hur ska Jonny Cato kunna se till att dra ned på anslag till de olika delarna i myndigheterna tillsammans med Vänsterpartiet? Hur ska Jonny Cato och Centerpartiet kunna dra ned på Arbetsförmedlingen ihop med Vänsterpartiet?

Prot. 2023/24:49
14 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

Det handlar alltså om helt disparata förslag på den andra sidan, och därför är det relevant att ställa dessa frågor till Centerpartiet, även om man inte vill svara på dem.

Jag nämner ett antal insatser som nu sker. En av de viktigaste uppgifterna för den här regeringen är att återupprätta arbetslinjen efter två mandatperioder med Stefan Löfven och Magdalena Andersson, varav den senaste med stöd från Centerpartiet, där det gick åt fel håll. Vi är på väg åt rätt håll.

Anf. 6 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Nu ökar arbetslösheten i Sverige. Sysselsättningen går ned. Fler skriver in sig som arbetssökande på Arbetsförmedlingen, och färre går vidare ut i jobb. Antalet annonser efter ny personal blir färre, och varslen står som spön i backen. Detta sker samtidigt som branscher och arbetsmarknadsregioner paradoxalt nog brottas med personalbrist.

Av detta borde man rimligtvis dra slutsatsen att det nu behövs mer satsningar på den aktiva arbetsmarknadspolitiken – på insatser för att rusta de arbetslösa för att kunna ta de jobb som finns och som kommer att växa fram. Men SD-regeringen väljer tvärtom att i det närmaste avveckla jobbpolitiken.

Redan förra året drev man igenom stora neddragningar, med miljardbelopp, på både arbetsmarknadsinsatserna och vuxenutbildningen. I nästa års budget kan vi tyvärr konstatera att de sänkta ambitionerna kvarstår, med nya stora neddragningar på jobbpolitiken.

Jag vill därför fråga Viktor Wärnick hur hög arbetslösheten måste bli innan SD-regeringen är beredd att vidta åtgärder och vilka åtgärder man i så fall är beredd att vidta.

Anf. 7 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! Vi gör nu ett antal saker. Vi drar slutsatser av exakt det som Teresa Carvalho nämner, att arbetslösheten stiger medan företagen behöver anställa men inte får göra det efter sina utannonseringar. Det finns en diskrepans mellan de arbetslösa och företagen, som vi måste rätta till. Det handlar bland annat om att det måste löna sig bättre att arbeta; detta är helt klart.

Denna slutsats drar aldrig Socialdemokraterna. Det handlar alltid om att ösa på med mer pengar till våra olika myndigheter för oprecisa insatser som inte leder till reguljär sysselsättning. Det vore mer intressant att höra vad Socialdemokraterna kan tänka sig att ändra på i sin politik för att få ett mer träffsäkert utfall när det gäller att fler ska komma i arbete.

Man hade åtta år på sig. Arbetslösheten bet sig fast. Vi skulle få EU:s lägsta arbetslöshet 2020, ett mål som man sedan inte riktigt ville prata om i slutet av sin regeringsperiod eftersom det gick åt helt fel håll. Man ville inte ta tag i de strukturreformer som var helt nödvändiga.

Det är också intressant att höra det ganska höga tonläget när det påstås att regeringen ihop med samarbetspartierna med Tidöavtalet som grund inte gör tillräckligt. Om vi tittar på de budgetalternativ som framgår av utskottets utgiftsområdesbetänkande ser vi att det på totalen skiljer omkring 1 procent mellan Socialdemokraternas och regeringens budgetförslag. Jag tror inte att den procenten skulle göra hela skillnaden, och det tror inte Socialdemokraterna heller. Här handlar det om retorik.

Men vad tänker Socialdemokraterna om detta, att det lönar sig för dåligt att arbeta i dag och företagen därför inte får rätt kompetens?

Prot. 2023/24:49
14 december

Anf. 8 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Jag har förstått att de gamla Moderaterna är tillbaka, så jag vill inledningsvis tacka Viktor Wärnick för att han göra denna debatt gynnsam för oss socialdemokrater – här blir skillnaderna väldigt tydliga. När vi har budgetdebatt om arbetsmarknadspolitik pratar Moderaterna i vanlig ordning om sänkt skatt. Här är skiljelinjerna i politiken som sagt väldigt tydliga.

Vi är helt överens om att det inte kan vara fritt valt arbete att göra sig anställbar, att anstränga sig för att komma i jobb. Vi är också helt överens om det som den gamla socialdemokratiska socialministern Gustav Möller en gång sa: Varje förslösad skattekrona är en stöld från folket. Vi ska använda skattepengarna klokt.

Vi socialdemokrater menar att det är klok politik att, speciellt i lågkonjunktur, gasa i jobbpolitiken och passa på att se till att människor rustas för de jobb som finns och som kommer att växa fram – att ge människor bättre förutsättningar att ställa om.

Det är därför det behövs en aktiv arbetsmarknadspolitik. Men det är det här vi uppenbarligen inte är överens om. Likt det gamla Högerpartiet drivs Moderaterna av helt andra intressen än att trycka tillbaka långtidsarbetslösheten. För Moderaterna är det i vanlig ordning viktigare att sänka skatterna, mest för de mest välbeställda – och på plastpåsar såklart. (Applåder)

Anf. 9 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! Anledningen till att vi pratar om att det ska löna sig bättre att arbeta är att vi vet att de drivkrafterna spelar roll. Det är moraliskt rätt att den som ställer klockan, går upp och går till jobbet har mer i plånboken än den som inte gör det. Det är också samhällsekonomiskt gynnsamt, för då får vi in mer skattemedel till statskassan, vilket gör att vi kan satsa på välfärden.

Den gamla Amspolitiken, som Socialdemokraterna vill tillbaka till, innebär att man öser miljarder på ineffektiva åtgärder. Det ska vi passa oss för att göra. Oaktat att man hänvisar till Gustav Möllers citat har slösaktigheten funnits där under tidigare mandatperioder. Det är väl bara att konstatera.

Vi menar att det ska löna sig att arbeta. Vi ska införa ett antal bidragsreformer som gör att det aldrig lönar sig mer att inte arbeta än att göra det. Jag nämnde dem i mitt anförande. Vi ska förenkla insatsfloran, vilket gör att vi får mer träffsäkra insatser framöver.

Det skiljer alltså lite drygt 1 procent mellan anslagen i regeringens budget och Socialdemokraternas motion på detta utgiftsområde. Trots detta tar man till dessa oerhörda bröstitoner.

Man säger att vi sänker skatten mest för dem som tjänar mest. Det stämmer ju inte. Vi sänker skatten på låga och medelhöga inkomster. Det är det som Socialdemokraterna i två decennier har varit emot hela vägen. Man har tyckt att det är förskräckligt att människor ska få ut mer av den intjänade lönen, vilket nu ger mer än en 13:e månadslön för en vanlig inkomstagare.

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

Det här är viktigt att komma ihåg. Socialdemokraterna kommer aldrig att gå i bräsch för att göra det mer lönsamt att arbeta. Man kommer i stället att försöka använda staten med ökade medel och få till en arbetsmarknadspolitik som inte har varit fungerande tidigare.

Men det är alltså bara 1 procents skillnad. Det vore intressant att få höra vad i denna procent som skulle göra hela skillnaden. Jag fick inte svar på det, men vi får väl återkomma till det i debatten, herr talman.

Anf. 10 MAGNUS PERSSON (SD):

Herr talman! Då det är en gemensam debatt skulle jag vilja börja med att i AU2 *Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv* yrka bifall till utskottets förslag till beslut. Gällande AU3 *Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen* yrkar jag bifall till reservation 1.

Herr talman! Budgetförslaget gällande utgiftsområde 14, som tagits fram av regeringspartierna med stöd av Sverigedemokraterna, visar på en bred samsyn bland annat om en fortsatt stark a-kassa, vilket är väldigt viktigt nu när vi går in i en lågkonjunktur, och om att vi ska fortsätta arbetet med att se över olika ineffektiva arbetsmarknadsåtgärder.

Arbetsmiljöverket får det anslag som önskats och begärts. Samtidigt lägger man Myndigheten för arbetsmiljökunskap under samma paraply som Arbetsmiljöverket för att få ett effektivare samarbete. Det ska också tilläggas att det inte görs några budgetneddragningar, vilket påstås i vissa sociala medier. Kort och gott är det en budget i balans som en majoritet i riksdagen står bakom.

Herr talman! Hur ser det då ut gällande oppositionens politik på området, förutom att Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Centern vill ha Magdalena Andersson som statsminister? Ja, det spretar rejält, alltifrån att höja anslagen med över 15 miljarder i enda änden till att sänka dem med 10 miljarder i den andra.

Det är tydligt att Centerpartiet befäster rollen som Sveriges mest löntagarfientliga parti. Det är ingen hemlighet. Centerpartiet föreslår kraftiga neddragningar på bland annat a-kassan, arbetsmiljöarbetet och stödet till personer med funktionshinder. På andra sidan står Vänstern, som kraftigt vill höja anslagen för att öka bidragslinjen och finansiera det med ökat skattetryck på svenska löntagare. Det enda dessa partier är överens om är i vanlig ordning att det är dags att öka invandringen till Sverige.

Herr talman! Nu kommer vi till problemets kärna. I mitten står Socialdemokraterna, som ändå verkar tycka att regeringens och Sverigedemokraternas budget under utgiftsområde 14 likt många andra utgiftsområden är väldigt bra. Socialdemokraterna gör en del smärre justeringar gällande Arbetsförmedlingen och Arbetsmiljöverket och skjuter till pengar som myndigheterna inte begärt och som de inte kommer att kunna använda på grund av den långa tid det tar att utbilda inspektörer. De myndigheterna sköter man i själva verket med ordning och reda i regleringsbrevet. Det är där man ska jobba.

Det enda som sticker ut lite är att Socialdemokraterna flyttar pengar från arbetsmarknadsåtgärder med mindre dåliga resultat för att kunna återinföra de så kallade extratjänsterna, en åtgärd som mest missbrukas av socialdemokratiskt styrda kommuner. Malmö stads makt sträcker sig tydligen ända in i Socialdemokraternas budgetarbete i riksdagen. Sådana åtgärder leder sällan till riktiga jobb, trots att Sverige är det land i världen som

procentuellt lägger mest pengar på verkningslösa arbetsmarknadsåtgärder. Hög sysselsättningsgrad i all ära – det är personer med reguljära anställningar som via sin skattsedel ska finansiera denna enorma kostnad för samhället.

Det låter mycket från Socialdemokraterna gällande arbetsmarknadspolitiken. Men när man läser deras budget kan man konstatera att de har mer gemensamt med Sverigedemokraterna än med sitt framtida regeringsunderlag. De vill till exempel till skillnad från vissa av sina samarbetspartier se en stark a-kassa. De ställer sig även bakom regeringens och Sverigedemokraternas förslag om etableringsersättning till nyanlända, en post deras samarbetspartier vill höja då dessa i fortsättningen vill se en kraftigt ökad invandring till Sverige. Detta är en fråga där Socialdemokraterna svängt 360 grader, då de förstår att den absolut inte blir någon valvinnare. Men vi som har varit med ett tag vet hur snabbt de även i den frågan byter fot – allt för makten.

Herr talman! Jag tänker inte gå in i detalj på till exempel arbetsmiljöfrågorna, eftersom de likt flera andra poster behandlas i särskilda betänkanden under våren. Då kan vi ha en betydligt djupare debatt. Men vi kan konstatera att den förra regeringens arbetsmiljöstrategi och nollvision, som även denna regering valt att arbeta efter, behöver reformeras och styras upp sett till den kraftiga ökning av arbetsplatsolyckor som skett de senaste åren. Tyvärr slår nu dödsolyckorna i taket. På åtta år har Socialdemokraterna inte gjort någonting, förutom att rösta ned och motarbeta förslag som kunde ha bidragit till att förbättra förutsättningarna gällande arbetsmiljön. Men som sagt kommer det tillfällen när vi kan gå djupare i de frågorna, och det ska vi göra.

Herr talman! För att få fler i arbete krävs att man hittar nya vägar och vågar tänka nytt. Fokus måste vara utbildning och att på allvar ställa krav på individen att göra sig anställbar. Företagen måste göras mer delaktiga i arbetet. Vi måste sätta press på människor att lära sig svenska språket. Till exempel efterfrågas lärlingsanställningar kombinerade med studier av jättemånga företag. Möjligheten att införa en form av lärlingsanställningar bör utredas. Internationellt finns det flera olika framgångsrika varianter. Möjligheten att skapa en svensk modell för sådana anställningar behöver ses över utifrån de förutsättningar som finns på den svenska arbetsmarknaden. En lärlingsanställning ska inte begränsas till någon specifik kategori av arbetssökande utan ska styras av behov.

Det finns bra exempel, herr talman. Karlskrona kommun, som i dag styrs av Sverigedemokraterna, Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna, har tecknat avtal med det stora företaget NKT gällande lärlingsutbildningar. Eleverna tillbringar tre dagar i veckan på en arbetsplats och två dagar på plats i skolan. Man får en yrkesexamen samt grundläggande behörighet att läsa vidare om man vill. Det är ett lysande exempel på samarbete mellan kommun och företag.

Herr talman! I stället för att fortsätta pumpa ut miljarder till verkningslösa arbetsmarknadsåtgärder måste vi börja tänka nytt i svensk arbetsmarknadspolitik och sluta slå oss för bröstet för att vi har EU:s högsta sysselsättningsgrad, en statistik som enbart handlar om att dölja den enorma arbetslöshet vi egentligen har i dag i Sverige. Det kan inte vara så meriterande att vara bäst i världen på skattesubventionerade anställningar. Tydligt är tyvärr att konsekvenserna av tidigare regeringars ansvarslösa

Prot. 2023/24:49
14 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

politik även i framtiden kommer att ligga som en våt filt över svensk arbetsmarknadspolitik.
(Applåder)

I detta anförande instämde Michael Rubbestad (SD).

Anf. 11 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Herr talman! Det låter väldigt ofta från Magnus Persson och Sverigedemokraterna som att de har höga ambitioner på arbetsmiljöområdet, men när de äntligen får möjlighet att påverka budgeten på området får detta inte riktigt genomslag.

Arbetsmiljöverket får inte tillräckliga resurser för att bygga ut inspektionsverksamhet i den takt som behövs för att möta situationen på arbetsmarknaden, med ökat antal dödsolyckor och sjukskrivna på grund av stress.

Myndigheten har sedan 2014 utökat antalet inspektörer och har en ambition om att ytterligare utöka antalet för att förstärka kontrollen på svenska arbetsplatser och bemanna a-krimcenter. Men så sent som i våras stoppades planerade rekryteringar av nya inspektörer. Regeringens och Sverigedemokraternas anslag räckte helt enkelt inte till.

Sverigedemokraterna vill heller inte använda den resurs som de regionala skyddsombuden är på flera arbetsplatser. Samtidigt nedprioriterar man forskning och kunskapsspridning om bättre arbetsmiljö genom en för täckt nedläggning av Myndigheten för arbetsmiljökunskap.

Jag vill fråga Magnus Persson på vilket sätt han menar att de resurser som regeringens budgetproposition innehåller ska kunna bidra till bättre och hälsosammare arbetsplatser.

Anf. 12 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Arbetsmiljöverket har fått de pengar som man äskar och vill ha. Vi i Sverigedemokraterna är väldigt glada över att vi har kunnat ligga kvar på samma nivå som vi alltid har gjort. Socialdemokraterna höjer anslaget nu för att de sitter i opposition. När Socialdemokraterna satt vid makten låg de betydligt lägre när det gäller nivån på anslaget till Arbetsmiljöverket än vad Sverigedemokraterna gör. Jag känner mig väldigt trygg med att man har fått de resurser man vill ha och kräver. Det är inga konstigheter med det.

Det är intressant att du nämner att vi motarbetar de regionala skyddsombuden. Jag antar att det handlar om tillträdesrätten. Jag har med mig min kommittémotion, som vi väckte i samband med det betänkandet. Där säger Sverigedemokraterna att regionala skyddsombud, delvis avlönade av staten, ska ha tillträde till samtliga Sveriges arbetsplatser oavsett kollektivavtal eller facklig förankring. Jag menar att det ofta är på de arbetsplatser där det inte finns kollektivavtal eller där inte facket finns som arbetslivskriminaliteten är som värst. Detta valde Socialdemokraterna att rösta nej till. Det är viktigare för Socialdemokraterna att ha makten över arbetsplatsen än att det är ett fullgott arbetsmiljöarbete för samtliga löntagare. Det ska vi inte glömma.

Anf. 13 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Herr talman! Ja, det är viktigare för Socialdemokraterna att arbetstagarerna har något att säga till om när det kommer till deras arbetsmiljö på arbetsplatserna. Därför har vi velat stärka skyddsombuden och utöka tillträdesrätten.

Sverigedemokraterna och Magnus Persson vet mycket väl vad ett avskaffande av de regionala skyddsombuden – det är faktiskt det som han föreslår – skulle få för konsekvenser på svenska arbetsplatser, kanske särskilt på byggarbetsplatser, som Magnus Persson själv har erfarenhet av att jobba på.

Det stämmer inte att regeringen och Sverigedemokraterna satsar tillräckligt på Arbetsmiljöverket. Varför behövde de i så fall stoppa de rekryteringar som de hade aviserat under förra året? Och de anslag som man ger i år kommer inte att ge dem möjlighet att återuppta de rekryteringarna. Man kompenserar myndigheten i tider av inflation för ökade kostnader och löner, men när det väl är klart och den generella besparingen på alla myndigheter har slagit ut finns det inga pengar kvar för att göra dessa rekryteringar.

Det räcker inte med ord. Man behöver backa upp orden med handling och, när det handlar om budgetpropositioner, med pengar.

Regeringen är helt beroende av Sverigedemokraternas stöd för att kunna regera, och det är oerhört tydligt på vissa politikområden. Det är ibland svårt att se en skymt av regeringspartiernas politik för att Sverigedemokraterna dominerar så starkt. Men på arbetsmiljöområdet syns inte Magnus Perssons engagemang alls.

Finns det någon annan förklaring till att Magnus Perssons engagemang för arbetsmiljöfrågorna inte syns i regeringens budgetproposition? Eller är detta inte så viktigt för Sverigedemokraterna när det väl kommer till krittan?

(Applåder)

Anf. 14 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Det är bara att beklaga att Johanna Haraldsson står här och ljuger om att Sverigedemokraterna vill avskaffa alla regionala skyddsombud. Vi vill utöka deras befogenheter. Det är ingen som har sagt att vi ska avskaffa dem. Var står det? Du får gärna peka på det. Jag tycker att detta är lite dåligt.

Vi vill i stället utöka så att fler ska kunna bli skyddsombud i Sverige, framför allt lokala skyddsombud. Men där bromsar Socialdemokraterna via LO genom att till exempel aktiva sverigedemokrater inte får vara skyddsombud på en arbetsplats.

Ni försvårar arbetet för en bra arbetsmiljö. Ni försvårar för människor att bli skyddsombud. Ni försvårar för människor att delta i arbetsmiljöarbetet. Det tycker jag är väldigt lågt.

Sedan gäller det Arbetsmiljöverket och att man inte kunde hitta inspektörer. En bidragande orsak till det är Socialdemokraterna. Ni tvingade myndigheten att utlokalisera sig. Då tappade man väldigt mycket kompetens på kort tid, och de hålen har man inte hunnit fylla. Det är en stor anledning. Det handlade inte om pengar. Det handlade om ert beslut att utlokalisera myndigheten.

Anf. 15 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Sverigedemokraterna hänvisar i sin kommittémotion till Tidöavtalet, där det fastslås att den arbetsmarknadspolitiska insatsfloran bör förenklas med färre kostnadseffektiva insatser. Detta motiverar man bland annat med trams, som att man ska avveckla särlösningar som kan erhållas baserat på födelseland, trots att något sådant inte existerar.

Jag hävdar att människor är olika och har behov av olika arbetsmarknadspolitiska insatser. För att få människor som står långt från arbete att komma närmare behövs det oftast en kedja av olika insatser. Vi socialdemokrater vänder oss därför emot en smal insatsflora. Vi förespråkar i stället en bred palett.

Resultatet av Tidöavtalet och Sverigedemokraternas önskan om att smalna av jobbpolitiken har blivit en budget som innehåller massiva neddragningar, inte bara på insatserna utan också på den ansvariga myndigheten, som tappar viktig specialistkompetens när det gäller att exempelvis stötta personer med nedsatt arbetsförmåga.

Jag undrar hur Sverigedemokraterna tänker här. Nu är man med och dikterar villkoren för regeringen och har fått det yttersta ansvaret för arbetsmarknadspolitiken. Hur tänker Sverigedemokraterna nu när arbetslösheten ökar och varslen står som spön i backen?

Hur ska fler komma ut i arbete om de fysiska arbetsförmedlingskontoren och de fysiska arbetsförmedlarna blir så få att myndigheten tappar kapacitet när det gäller att möta, hjälpa och ställa krav på människor att komma ut i arbete? Det är min fråga.

Anf. 16 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Som vi har sagt tidigare: Vi har extremt stor arbetslöshet i Sverige. Det är extremt många människor som står långt från arbetsmarknaden, tack vare Teresa Carvalhos parti och den politik de har fört.

Jag ska rätta Teresa Carvalho lite när det gäller lokal närvaro. Det var Socialdemokraterna i samarbete med Centerpartiet som under januariöverskommelsen valde att skära ned på Arbetsförmedlingen och kontoren. Det är ett socialdemokratiskt beslut. Det är inget sverigedemokratiskt beslut. Detta får jag alltså bolla tillbaka till dig.

Vi menar att det handlar om utbildning. Det handlar om att ställa krav på individen. Det handlar om att göra individen anställbar. Svensk arbetsmarknadspolitik har varit alldeles för flat. Vi har varit alldeles för flata när det gäller att ställa krav på människor att söka de jobb som finns och att göra sig anställbara. Detta är det viktigaste. Vill man inte detta blir det inga jobb.

Det handlar helt och hållet om bidragslinjen mot arbetslinjen, så att säga, ingenting annat. Det är egentligen Socialdemokraterna som ska svara på frågan: Varför har ni satt Sverige i denna situation? Ni är en väldigt bidragande orsak till detta. Och när det gäller arbetsmarknadsåtgärder måste man väl mäta dem i hur många reguljära anställningar som kommer ut i andra änden? Vi är alltså mest extrema i hela världen när det gäller arbetsmarknadsåtgärder. Det finns inte något annat land att jämföra med över huvud taget.

I morse publicerades en debattartikel om etableringsjobb i Altinget, mätt under tio år. Jag tror att Danmark hade haft 35 000 inskrivna under den perioden och Norge 54 000. Sverige hade över 120 000.

Ja, det är problem på svensk arbetsmarknad, men vi försöker att motarbeta dem och ställa hårdare krav. Ni bara rullar på i samma gamla hjulspår hela tiden.

Nu vill ni budgetera för att införa extratjänster som inte gör annat än skapar undanträngningseffekter för reguljära anställningar inom kommun och region och som oftast utnyttjas av socialdemokratiska kommuner med väldigt dålig ekonomi. Malmö stad är ett lysande exempel.

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

Anf. 17 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Magnus Persson tycks sakna att sitta i opposition. I dag är dock verkligheten den att det är han och hans parti som styr den här regeringen, och den här regeringen har både förra året och i år skurit ned jobbpolitiken med miljardbelopp samtidigt som vi har gått in i en lågkonjunktur. Det är klart att det får effekt för Arbetsförmedlingens möjligheter att finnas i hela landet.

Jag vill återigen rätta Magnus Persson och säga att i vårt budgetalternativ säger vi nej till nedskärningarna på Arbetsförmedlingen. Vi lägger till ytterligare anslag just med det syftet att Arbetsförmedlingen ska öka sin lokala närvaro runt om i hela landet.

De här neddragningarna får stora konsekvenser för svensk arbetsmarknad. Med tanke på att det faktiskt är Magnus Persson som är med och styr nu kan man konstatera att han inte bygger upp något vidare cv på området. Vi ser nämligen i dag att "Ingen aktivitet" är en av de vanligaste insatserna för människor som är inskrivna i Arbetsförmedlingens jobb- och utvecklingsgaranti. Kurvan går åt helt fel håll.

Men det kanske är precis det Magnus Persson är ute efter. Det kanske är precis det han vill. Det är klart att det finns en koppling mellan nedskärningarna och insatserna. Mindre resurser ger färre insatser. Och om nu arbetsmarknadspolitiken mest är en förtäckt integrationsåtgärd, som jag hör mellan raderna från Magnus Persson, drar jag också slutsatsen att det mycket riktigt är så att Magnus Persson och Sverigedemokraterna inte vill ha någon främjande integrationspolitik.

Jag tackar för tydligheten men beklagar givetvis den politiken.
(Applåder)

Anf. 18 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Allting handlar inte bara om att skjuta till mer pengar till myndigheter och tro att pengar löser allting. Det handlar också om att våga styra myndigheterna och arbeta åt rätt håll med regleringsbrev med mera. Det har Socialdemokraterna varit väldigt dryga med.

Allting vill man lösa med pengar. Mer pengar så löser sig allting! Men så fungerar det inte. Det blir ofta inte bättre av att få en massa pengar. Det gäller att styra myndigheterna kraftigt och tydligt mot riktade mål. Det är det som det handlar om.

Arbetsförmedlingen har varit en enorm koloss som ingen har haft någon kontroll över över huvud taget. I vårt samarbete med regeringen lämnar vi nu tydliga regleringsbrev med vad man ska jobba med och vad man ska komma fram till.

Jag vet inte om Teresa Carvalho lyssnade på presskonferensen som Arbetsförmedlingen hade i går morse. Där flaggade man för att det inte såg

riktigt så illa ut som man trodde. Arbetslösheten förväntas öka med ungefär 20 000 personer, men vi kan hantera detta. Vi klarar detta, sa de.

Argumentet som Teresa Carvalho nu för fram, att det är katastrof och kris och att varslen står som spån i backen, stämmer alltså inte. Varslen ökar, men de står definitivt inte som spön i backen. Många företag behåller sina anställda, för de vet att om de tappar dem så får de aldrig tillbaka kompetensen.

Så ser det ut på svensk arbetsmarknad i dag. Visst, det är lågkonjunktur, men det är inte så extremt och så fruktansvärt som Teresa Carvalho försöker beskriva det som här i kammaren.

Anf. 19 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! 81 sekunder tog det. Sedan var det bara prat om oppositionens politik, om eventuella samarbeten efter valet 2026, om statsministerkandidater. Det var såklart en del migrationspolitik också, för annars är det ju inget sverigedemokratiskt anförande.

Det är en klassisk retorik att prata om någon annan när man inte vill prata om sin egen politik. Men låt mig komma med en nyhet: Sverigedemokraterna styr Sverige. Det är ni som är ansvariga för arbetsmarknadspolitik.

Magnus Persson är väldigt glad i att lyfta upp att Centerpartiet vill förstöra svensk a-kassa. Det stämmer att Centerpartiet vill stärka arbetslinjen genom att reformera arbetslöshetsförsäkringen i linje med en flexicurity-modell. Vi vill öppna upp den för fler, basera den på inkomster och fasa ut den i takt med arbetslöshetens längd.

Detta utreddes och presenterades i juni 2020 i utredningen *Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen*, SOU 2020:37.

Min fråga är enkel: Vad tycker Sverigedemokraterna om utredningen?

Anf. 20 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Först vill jag rätta Jonny Cato: Sverigedemokraterna sitter inte i regeringen. Vi är ett samarbetsparti. Du vill gärna framhäva att andra bara pratar om diverse regeringskonstellationer, men du gör ju inget annat själv.

Det blir lite roligt här när vi ska diskutera a-kassan. Till skillnad från Jonny Cato har jag jobbat ganska många år ute i arbetslivet. Det är väl skillnaden mellan oss. Jag är arbetsmarknadspolitisk talesperson för mitt parti och du för ditt, men jag tror inte att du har så lång erfarenhet av hur det funkar att jobba.

Jag har levt på a-kassa. Jag vet hur det är att precis ha fått barn, ha en nyköpt villa och bli uppsagd från jobbet och få den klumpen i magen. Många av våra medlemmar och aktiva politiker kommer från arbetarleden. De vet hur det känns när man får besked om att man är uppsagd från sitt jobb.

Det är skillnaden mellan Sverigedemokraterna och Centerpartiet. Jag kan tycka vad jag vill om den här utredningen, men vi lyssnar på våra väljare. Vi lyssnar på våra medlemmar. Det är de och inte vad en utredning kommer fram till som avgör vilken politik vi ska driva i riksdagen.

Det är det som är skillnaden mellan dig och mig, Jonny Cato. Du är en produkt av politiken. Jag anser mig vara en produkt av det svenska folket. Det är väldigt stor skillnad, för i alla de politiska beslut som jag och mitt

parti tar lyssnar vi på folket och väljarna. Det gör inte Centerpartiet, och det kanske är det som är anledningen till att det ser så illa ut i opinionen för det partiet i dag.

Anf. 21 JONNY CATO (C) replik:

Herr talman! ”Jag delar bilden av att det finns en bred uppslutning kring de förslag som lämnades i betänkandet och att det finns en stor efterfrågan på förändringar av arbetslöshetsförsäkringen.”

Det är Johan Pehrsons svar på en fråga om den utredning som Centerpartiet fick igenom. Han sa också att man ska återkomma snarast möjligt.

Detta innebär helt enkelt att Tidöregeringen ska genomföra Centerpartiets syn på a-kassan. Men i stället vill Magnus Persson prata om min ålder. Låt mig berätta en sak för Magnus Persson: När jag kom in i Sveriges riksdag var jag inte yngst. Jag har funderat lite på detta, för jag visste att det skulle komma förr eller senare. Ni är ju så fixerade vid min ålder.

Min bänkgaranne hette Ebba Hermansson och var yngre än jag. Tobias Andersson är också yngre än jag. Han är ordförande i ett av riksdagens utskott. Det sitter en annan person här inne som tillhör ditt lag i Tidöregeringen. Vi blev kommunalråd vid ungefär samma ålder.

Men ändå är det det man ska fokusera på. Frågan blir: Ska alla 90-talister sitta hemma och rent ut sagt nästan hålla pip? Det är väl det Magnus Persson vill, att unga människor inte ska ha något inflytande i svensk politik.

När det gäller att ta ansvar och att vara en politisk produkt vet jag vad mitt parti tycker om en utredning som din regering ska genomföra. Men du själv kan inte ge något svar.

Jag ber om ursäkt, herr talman, för att jag använder ”du” och ”din”. Men när det blir på den här nivån blir man ju lite upprörd.

Så är det: När man inte kan ta ansvar för Sverige, då kritiserar man ålder. Det är ju enkelt. Sedan kommer hatsvansen på Twitter, och så blir du jättenöjd – grattis!

Ta ansvar för Sverige i stället! Det är Sverigedemokraternas ansvar.

Anf. 22 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Herr talman! Det är det vi gör, till skillnad från Centerpartiet. Vi tar ansvar.

Det kanske var en öm tå. Men jag kritiserar inte din ålder; jag kritiserar din brist på erfarenhet i vissa frågor och vad som gör att du tar de beslut du tar i den här kammaren. Det var det som det handlade om.

Lyssna på människor ute i verkligheten! Det är ett råd jag skickar med dig. Du kommer att lära dig jättemycket av det, i stället för att läsa från ett papper som du fått dig tillsänt från ditt partikansli.

När det gäller att ta ansvar är det inte min regering. Jag sitter inte i regeringen. Vad Johan Pehrson säger får han stå för. Vi är regeringens samarbetsparti, och de behöver oss för att få igenom sin budget. Vi har förhandlat fram en fortsatt stärkt a-kassa, och det är vi väldigt glada och stolta över. Detta efterfrågade våra väljare, och det lovade vi dem i valrörelsen.

Vi kommer att stå för detta. Det är det viktigaste för en sverigedemokrat, och det är detta som skiljer Sverigedemokraterna från Centerpartiet – vad vi har lovat väljarna och vad vi kan ge väljarna. Det är detta som gör

skillnad och som gör att vi har 22 procent i dag och Centerpartiet skvalpar runt kring 3 procent.

Du har betydligt mycket mer att lära dig än vad jag har, Jonny Cato.

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag får påminna båda debattörerna om att vi inte använder ”du” som tilltal i kammaren, men jag uppfattar att de båda är väl medvetna om detta.)

Anf. 23 MAGNUS JACOBSSON (KD):

Herr talman! Först har jag en allmän reflektion. Tänk om vi i denna kammare och i politiken över huvud taget ibland tog oss mer tid att lyssna på varandra. Jag tror nämligen att vi alla brinner för det vi gör och att vi tillsammans har en iver och vilja att lyfta Sverige framåt.

Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i AU2 och AU3.

Herr talman! För några dagar sedan skedde ännu en fruktansvärd arbetsplatsolycka. Även om vi inte vet exakt vad som har hänt kan vi konstatera att det under det senaste året har skett ett flertal olyckor, vilket är tragiskt.

Sett över hela året har vi haft mer än dödsolycka per vecka. Med dessa siffror blir 2023 det dödligaste arbetsåret på drygt ett decennium.

Allvarliga brister i arbetsmiljön och säkerhetsarbetet är en form av arbetslivskriminalitet, och detta måste vi bli bättre på att bekämpa. Regeringen prioriterar arbetet mot arbetslivskriminalitet.

Sedan tidigare ligger det en permanent anslagshöjning för Arbetsmiljöverket, och i budgeten för 2024 är Arbetsmiljöverkets förvaltningsanslag höjt. Detta anslag får användas för bland annat arbetsmiljöinspektioner så att man kan fortsätta att rekrytera fler inspektörer. Detta är bra och gör att vi kan få till fler oanmälda inspektioner och uppmärksamma oegentligheter.

I sin allvarligaste form kan arbetslivskriminalitet handla om ren och skär människohandel och människoexploatering. Detta är oacceptabelt, och här måste vi fortsätta att intensifiera arbetet.

Ytterst handlar det om värderingar och förtroendet för grundläggande samhällsstrukturer. Vi måste ha en sjyst arbetsmarknad där vi både värnar arbetslinjen och motverkar fusk och utnyttjande.

Herr talman! Samtidigt är det viktigt att vi samarbetar med arbetsmarknadens parter för att få fram lokala och regionala skyddsombud. Vi vet dock att det har varit svårt och att den fackliga organiseringen ibland resulterar i att enskilda personer som vill vara skyddsombud inte får möjlighet att vara det.

Med tanke på de olyckor som sker är det viktigt att parterna funderar över hur just skyddsombuden ska fungera i framtiden. Vi som kristdemokrater ser gärna att även personer som inte är anslutna men som har ett engagemang för dessa frågor får möjlighet att bidra till säkerheten på arbetsplatserna. Även här har regeringen agerat genom att ge Arbetsmiljöverket i uppdrag att försöka få fler att engagera sig som skyddsombud. Detta välkomnas av oss kristdemokrater.

Herr talman! Ett annat problem som finns på arbetsmarknaden och som påverkar de anställdas säkerhet är när oseriösa företag på olika sätt vinner upphandlingar och engageras i olika verksamheter. Det är ofta på denna typ av arbetsplatser, där varken myndigheter eller fackföreningar har nå-

gon insyn, som de största riskerna för olyckor finns. Det är därför bra att regeringen gett i uppdrag till Upphandlingsmyndigheten att öka medvetenheten om arbetslivskriminalitet vid upphandlingar samt att man intensifierar arbetet mot arbetslivskriminalitet.

Regeringen satsar på fler regionala center mot arbetslivskriminalitet, vilket stärker samverkan mellan Arbetsmiljöverket och andra myndigheter. Sådan myndighetssamverkan är viktig om vi ska komma åt problemen. Det är också viktigt att Arbetsmiljöverket får möjlighet att öka andelen oanmällda inspektioner i hela landet.

Herr talman! Även om vi i dag inte ställer oss bakom Hans Eklinds motion om självförsörjningsmål anser vi att detta är en fråga som vi på sikt bör titta på. Det räcker inte med att man gör statistik över om människor har ett jobb eller ej, särskilt inte om man är intresserad av att få en väl fungerande integration. Vi måste också se om människor kan leva på den ersättning de får. På sikt borde vi därför införa någon form av självförsörjningsmål, som kan komplettera det vedertagna sysselsättningsmålet.

Herr talman! Det är bra att regeringen kommer att se över Samhalls uppdrag och funktion. Samtidigt är det viktigt att se till att det finns fler insatser för personer med nedsatt arbetsförmåga.

Som kristdemokrater tror vi att lönebidrag och samverkan med kommuner och näringsliv samt civilsamhället är ett i många stycken bättre sätt att arbeta på. Samhall kan vara stigmatiserande medan lönebidrag gör att den enskilde får möjlighet att komma ut på den ordinarie arbetsmarknaden.

Herr talman! Vi kristdemokrater är också glada för att regeringen håller på att se över arbetslöshetsförsäkringen. Genom att göra den inkomstbaserad kommer fler att omfattas av försäkringen, vilket är otroligt viktigt nu när vi är på väg in i en lågkonjunktur.

Den nya a-kassan gör att fler får stöd och ökad trygghet under tiden man söker nytt jobb. Genom att stärka omställningsprincipen värnar vi både arbetslinjen och trygga villkor. Detta i kombination med omställningsstudiestödet, som arbetsmarknadens parter har förhandlat fram, kommer att göra att vi får en arbetsmarknad som fungerar ännu lite bättre och att vi säkerställer en god kompetensförsörjning över tid.

I detta sammanhang är även de satsningar på fler yrkesutbildningar som regeringen genomför viktiga att nämna, även om dessa satsningar rent formellt ligger inom ett annat utgiftsområde.

Kristdemokraterna har varit pådrivande för att stärka regionala yrkesvux, och där har regeringen presenterat satsningar om ytterligare 1,3 miljarder kronor på yrkesutbildningen, vilket motsvarar 16 500 platser från och med 2024.

Möjlighet till omställning och rätt form av yrkeskompetens är ytterst viktigt för att vi ska kunna bygga Sverige starkt, bortom inflation och lågkonjunktur.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag nämna ett par observationer.

När jag är ute och träffar företag och kommuner samt arbetsförmedlare finns det en uppfattning om att dialogen mellan de olika parterna har blivit sämre i och med den nya förändringen av Arbetsförmedlingen. För egen del tror jag att det är för tidigt att dra några bestämda slutsatser, men det är viktigt att Arbetsförmedlingen tar ett samordnande ansvar så att de som söker jobb får rätt stöd, vid rätt tillfälle.

Prot. 2023/24:49
14 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

En annan reflektion är att det finns många företag och kommuner som söker personal – personal som inte går att finna bland de 339 000 personer som finns inskrivna som arbetslösa. I flera fall söker man då efter personal utanför landet.

När vi nu ser över dessa regler måste vi ta hänsyn till den svenska modellen samt till de undantag som behövs för att klara av att förse jordbruk, industri, äldreomsorg och vård med den personal de behöver för att fungera.

Med detta sagt, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets båda förslag. (Applåder)

Anf. 24 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Herr talman! Jag vill ställa några frågor till Magnus Jacobsson med anledning av hans inlägg. Det handlar främst om skyddsombudsuppdraget, särskilt det uppdrag som getts till Arbetsmiljöverket för att utvärdera och se över hur det fungerar med skyddsombuden och hur vi kan få fler skyddsombud.

När beslut fattades om att ge uppdraget till Arbetsmiljöverket reagerade den samlade fackföreningsrörelsen hårt. Man såg det som ett första steg i att skilja skyddsombuden från fackföreningsrörelsen. Svaret på denna reaktion från den biträdande arbetsmarknadsministern har varit tydligt, både här i kammaren och medialt: Uppdraget ska absolut inte leda till några regelförändringar på området när det kommer till hur skyddsombud organiseras i Sverige. Jag undrar: Tycker Magnus Jacobsson att det borde leda till sådana förändringar?

Det är klart att det är synd om det finns folk som vill vara skyddsombud och göra en insats i skyddsarbetet men som inte kan eller får göra det, men det krävs också styrka för att vara skyddsombud.

Det är ju precis det som fackföreningsrörelsen bidrar med till sina skyddsombud. Man ger kunskap och rådgivning, och man kan företräda skyddsombudet i en förhandlingssituation eller en situation där skyddsombudet blir pressat. Utan den uppbackningen kan inte ett skyddsombud vara speciellt kaxigt på en arbetsplats.

Anf. 25 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar ledamoten för en väldigt bra fråga.

Alla som har varit i någon form av regeringssamarbete vet att man brottas lite med att dels företräda regeringen, dels försöka peka lite grann på var de politiska partierna skiljer sig åt. Regeringen har varit tydlig med sin linje, och jag har den största respekt för det.

Det jag lyfte fram i mitt anförande var att vi ser ett dilemma. Vi ser att det fattas skyddsombud, och vi ser att antalet arbetsplatsolyckor ökar. Kristdemokraterna har stor respekt för arbetsmarknadens parter, och detta är i första hand en fråga för dem. Samtidigt signalerar Kristdemokraterna att man kanske ska öppna upp detta och göra det möjligt för personer som inte är fackligt anslutna att vara skyddsombud.

Här skulle man säkert kunna hitta många lösningar. Det kan ju vara så att någon är skyddsombud men ändå hämtar stöd i den större organisationen.

Det uppstår ett dilemma om antalet skyddsombud över tid blir allt mindre. Det blir problem om skyddsombuden inte finns hos de arbetsgiva-

re som på ren svenska fuskar mest. I mitt anförande kopplade jag detta till arbetslivskriminalitet. Det är ju inte de skötsamma företagen som vi är bekymrade över, utan vi är bekymrade över de företag som kanske till och med fuskar med anbudsgivning och har tredje-, fjärde- eller femtehands-underleverantörer. Vi når inte fram till dem.

Jag öppnar egentligen inte dörren, men jag signalerar att jag tror att detta är något som arbetsmarknadens parter måste titta på. Vi behöver bli bättre när det gäller tryggheten på arbetsmarknaden.

Anf. 26 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Herr talman! Ja, vi behöver verkligen bli bättre när det gäller arbetsmiljön på våra arbetsplatser. Det är därför Socialdemokraterna har velat att de regionala skyddsombuden ska få tillträde till fler arbetsplatser för att kunna göra det arbete som Magnus Jacobsson vill att de ska göra.

Det finns många små arbetsplatser där det är svårt att få någon att vilja bli skyddsombud. Det är ett väldigt tufft läge, och man är väldigt pressad. Organisationen kanske är slimmad, och man kanske jobbar precis bredvid sin arbetsgivare. Det är väldigt få som är beredda att ta på sig det uppdraget, och då behövs andra som stiger in. Den rollen spelar de regionala skyddsombuden. Det är problematiskt att Kristdemokraterna inte backar upp oss när vi här i riksdagens kammare driver frågan om att de ska få tillträde till fler arbetsplatser.

När det gäller ren arbetslivskriminalitet och arbetsgivare som absolut inte sköter sig och som utnyttjar människor på arbetsmarknaden har vi växlat upp arbetet. Jag är väldigt tacksam för att denna regering fortsätter att driva på det arbetet, men det behövs mer resurser på detta område.

När man är skyddsombud måste man kunna ifrågasätta och ställa hårda krav på sin arbetsgivare. Har man inte uppbackning från en fackförening behöver arbetsgivaren egentligen inte lyssna. Det blir inga repressalier om arbetsgivaren inte gör det, mer än att Arbetsmiljöverket kanske inspekterar och inser att de har gjort bort sig.

Fler skyddsombud låter ju ganska bra när Magnus Jacobsson säger det, men om de inte har kraft att genomföra sitt uppdrag spelar det absolut ingen roll.

Anf. 27 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag tackar Johanna för ett engagerat anförande. I många stycken tror jag faktiskt att hon har rätt. Det är rätt självklart att man måste ha uppbackning om man ska orka ta en fajt. Det är lika självklart att detta blir mycket svårare på mindre arbetsplatser. Det kan ju också vara så att arbetsgivaren inte alltid är skötsam. Det var därför jag i mitt anförande lyfte fram behovet av fler oanmälda inspektioner. Jag tror att detta arbete måste vara ett samarbete mellan Myndighetssverige – alltså den politiska sfären – och arbetsmarknadens parter.

I diskussionen om budget råder det lite olika uppfattningar. Vi har avsatt pengar som enligt vår uppfattning borde räcka just nu. Sådana diskussioner kan dock säkert återkomma.

Vad gäller själva principfrågan tror jag egentligen att vi är ganska överens. Den oro som jag signalerade i mitt anförande, och som Kristdemokraterna tycker sig se, gäller att det finns människor som vill men kanske inte känner att de vågar eller orkar. De är inte alltid anslutna, och de kanske

inte heller vill vara anslutna. Varför det är så på svensk arbetsmarknad är i sig en spännande frågeställning.

Jag tackar för debatten – jag känner att det var ett bra samtal.

Anf. 28 TERESA CARVALHO (S):

Herr talman! Jag vill börja med att hänvisa till Socialdemokraternas särskilda yttrande i betänkande AU2, som rör arbetsmarknadspolitik och Socialdemokraternas alternativ inom utgiftsområde 14 i statsbudgeten. Jag står givetvis bakom alla våra reservationer i betänkande AU3, men för tids vinning yrkar jag bifall endast till reservationerna 9 och 13.

Herr talman! Låt mig inledningsvis uttrycka min sorg över den fruktansvärda dödsolycka som ägde rum tidigare i veckan. Ingen ska behöva dö på jobbet, men tyvärr blir 2023 ett nattsvart år.

Så här kan vi inte ha det. Min kollega Johanna Haraldsson kommer i ett senare anförande att gå in mer på vilka förslag vi socialdemokrater har lagt fram och driver för en förbättrad arbetsmiljö och för att bekämpa arbetslivskriminaliteten.

Låt mig även säga att det – även om vi inte fullt ut vet vad som har hänt i samband med denna specifika olycka – inte är någon slump att många dödsolyckor sker i branscher som är hårt drabbade av arbetslivskriminalitet, där arbetsmiljöarbetet ofta brister.

Vi hoppas att regeringen efter detta möter oss socialdemokrater när det gäller en del av de förslag som vi har lagt på bordet för att stärka arbetsmiljöarbetet och för att 2024 inte ska bli lika mörkt som 2023.

Herr talman! Den svenska arbetsmarknadspolitik ska värna både trygghet och tillväxt. En viktig del av tryggheten på arbetsmarknaden är arbetslöshetsförsäkringen. Att vi har en trygg arbetslöshetsförsäkring är också en fråga om anständighet. Alla människor kan någon gång drabbas av arbetslöshet, och när tillvaron sätts i gungning av att mamma eller pappa blir av med jobbet ska barnen inte behöva ta smällen genom att gå till skolan med trasiga vinterskor – åtminstone inte i ett socialdemokratiskt Sverige.

Det första som den moderatledda regeringen gjorde när den tillträdde 2006 var att chockhöja avgifterna till a-kassan och försämra villkoren. Efter detta dråpslag föll – inte helt oväntat – medlemskapet drastiskt. Det är bra att den här högerregeringen hittills inte har agerat på samma sätt som förra gången det begav sig utan tvärtom har genomfört Socialdemokraternas vallöfte om att ha kvar de ersättningsnivåer som vi socialdemokrater höjde under coronapandemin. Men lek med tanken att den borgerliga regeringen hade agerat på sin naturliga instinkt att sänka a-kassan i det läge som nu råder! Hade det varit bra för Sverige?

Med tanke på att arbetsmarknadsministern har avslöjat att han tycker att det är för fett att vara arbetslös kan man ju undra hur resonemangen går mellan skål och vägg på Arbetsmarknadsdepartementet.

Herr talman! Nu stiger arbetslösheten i Sverige. Sysselsättningen minskar, fler skriver in sig hos AF som arbetssökande, färre går ut i jobb, annonserna efter ny personal trappas ned och varslen ökar dramatiskt. Detta sker samtidigt som många företag och branscher, ja, rent av hela arbetsmarknadsregioner brottas med problemet att inte hitta personal med rätt kompetens. Av detta borde man rimligtvis dra slutsatsen att det nu behövs fler insatser för att rusta arbetssökande för de jobb som finns och som

kommer att växa fram när konjunkturen vänder uppåt. Men SD-regeringen väljer en helt annan strategi: att i rask takt montera ned den aktiva arbetsmarknadspolitiken.

Regeringen låter dock påskina att man förstärker Arbetsförmedlingen, men i regeringens budgettabeller kan man klart och tydligt se att Arbetsförmedlingen 2023 fick drygt 7,6 miljarder medan man 2024 får knappt 7,4 miljarder, alltså närmare 250 miljoner mindre för att möta, hjälpa och ställa krav på de arbetssökande. Att man kan sminka grisen och sälja in den som en satsning beror på att man först hade aviserat att skära ned ännu mer. Men en mildare nedskärning är inte detsamma som en satsning. Det vore bra om den här politiska teatern kunde få ett slut. Men jag anar att vi dessvärre har en bra bit kvar till sista akten, för det är att ett återkommande inslag i debatten att regeringen skär ned och kallar det för satsning.

Vi socialdemokrater säger nej till nedskärningarna på Arbetsförmedlingen och föreslår i stället ett höjt anslag för att myndigheten ska kunna öka sin lokala närvaro runt om i hela landet, särskilt där arbetslösheten är hög.

Det är inte bara Arbetsförmedlingen som högerpartierna sätter på svältdiet. De plockar även ut verktygen ur verktyglådan. Jag konstaterar att om man lägger ihop de senaste årens högerbudgetar närmar man sig en halvering av anslaget som bland annat finansierar arbetsmarknadsutbildning, vägledning, starta eget-bidrag, kompetenskartläggning, matchning, arbetsträning, introduktionsjobb och många andra viktiga insatser.

Även här satsar vi betydligt mer än Sverigedemokraterna och regeringen, bland annat på att dubblera antalet platser i arbetsmarknadsutbildningen och återinföra extratjänsterna, som var ett bra första steg in i arbetslivet för personer som stod långt ifrån den reguljära arbetsmarknaden.

Att likt SD-regeringen skära ned på jobbinsatserna samtidigt som arbetslösheten stiger menar vi Socialdemokrater är en urusel prioritering. Det kommer att leda till ökad passivisering och nagla fast långtidsarbetslösheten på ännu högre nivåer.

Herr talman! Alla som kan jobba ska jobba. Men vi socialdemokrater nöjer oss inte med att människor har ett jobb. Man ska ha ett sjyst jobb med lön och villkor som regleras i kollektivavtal som har förhandlats mellan fack och arbetsgivare. I många andra länder är politiker inne och petar i de här sakerna, vilket sällan ger lika goda resultat. I Sverige har vi en tämligen unik arbetsmarknadsmodell som vi ska värna och vara stolta över. Den svenska modellen har gett trygghet och goda reallöneökningar för löntagarna, arbetsfred för arbetsgivarna och välbstånd för vårt land.

Men just nu provas detta koncept. IF Metall har efter flera år av utsträckta händer gått ut i strejk mot Teslas dotterbolag i Sverige som vägrar anpassa sig till den svenska modellen och teckna kollektivavtal som reglerar löner, villkor, pensioner, försäkringar och annat och som garanterar trygghet över tid.

Vi socialdemokrater backar givetvis helhjärtat de anställdas önskan om trygghet genom kollektivavtal, även om vi på ett principiellt plan bestämt motsätter oss politiska ingrepp i den pågående konflikten. Politiken har länge hållit armlängds avstånd till parternas beslutandeterminatorium, och vår arbetsmarknad är i dag så fredlig att den skulle kunna nomineras till Nobels fredspris.

Prot. 2023/24:49
14 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

Jag hoppas att regeringen sina brister till trots kan stå emot eventuella interna upprorsmakare och slå vakt om denna ordning, inte för Socialdemokraternas eller IF Metalls skull utan för Sveriges bästa.

Herr talman! Det ska vara ordning och reda på svensk arbetsmarknad. Folkets skattepengar ska bekosta gemensamma nyttigheter för medborgarna, inte fylla fickorna på välfärdsentreprenörer. Men i dag ser vi tvärtom resultatet av borgerliga önskedrömmar. I nästan varenda sektor som drabbas av högerns privatiseringsiver har det förr eller senare uppdragats omfattande fusk och utnyttjande. Vi har sett det inom marknadsskolan, vårdsektorn och de privata HVB-hemmen. Nu ser vi att även jobbpolitiken är ansatt. Naiviteten inför läckaget är inget annat än en blind fläck hos SD-regeringen. De ser inte att det är håll i båten.

Det dags att hejda privatiseringsivern. Vi socialdemokrater är kritiska till att upprätthålla så höga nivåer av anvisningar till privata aktörer. En huvuddel av arbetsförmedlandet bör återgå i Arbetsförmedlingens egen regi, med större fokus på rustande och aktiva insatser. I en intern granskning från Arbetsförmedlingen framgår det att uppemot var fjärde krona som har gått till privata matchningsföretag har betalats ut felaktigt. Detta är helt oacceptabelt.

I en annan granskning, som nyligen kom från Riksrevisionen, står det klart att det fuskas hej vilt med subventionerade anställningar. SD-regeringens favoritåtgärd, nystartsjobben, pekas ut som särskilt problematiska. Vi socialdemokrater har lagt fram ett förslag om att skärpa regelverket eftersom vi ser hur oseriösa och kriminella företag drar nytta av upplägget med nystartsjobben, som till skillnad från andra subventionerade anställningar inte kräver att det görs en bedömning av Arbetsförmedlingen. Det här leder till ett omfattande slöseri av skattepengar och en snedvridning av hela branscher, och det riskerar att slå ut seriösa företag. Det tycker vi socialdemokrater är fel. En individuell prövning måste till för att det ska bli ordning och reda på nystartsjobben, och givetvis ska företag som tar emot statligt lönebidrag ha kollektivavtal.

Herr talman! Det räcker inte med dyra efterhandskontroller. För att stävja fusk måste systemen riggas rätt från grunden och på så sätt hålla lycksökare borta. Vi kan inte fortsätta att servera den organiserade brottsligheten mygelmöjligheter på silverfat. Vi ska i stället göra det oerhört svårt att fuska, enkelt att åka fast och kännbart att bli straffad.

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att Sverigedemokraterna och regeringens arbetsmarknadspolitik är dålig för Sverige. I stället för att investera i att varje barn ska få se mamma och pappa gå till jobbet genomförs massiva neddragningar samtidigt som vi befinner oss i en lågkonjunktur. Det kommer inte bara att försvåra för Sverige att ta nästa produktiva kliv. Det kommer också att spä på segregationen, som redan tynger vårt land.
(Applåder)

Anf. 29 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! För att styra Sverige behöver man ha en majoritet med sig i denna kammare. Det har de senaste mandatperiodernas oreda med budgetpropositioner som fallit, bortröstade regeringar och orimliga förhandlingar med enskilda politiska vildar visat oss. Därför är det glädjande att det nu finns en tydlig icke-socialistisk majoritet i riksdagen, som också samlat sig för att få något gjort. Vi moderater är tillsammans med sam-

arbetspartierna Kristdemokraterna, Liberalerna och Sverigedemokraterna överens om vår andra gemensamma budgetproposition, som vi på förhand vet kommer att gå igenom i riksdagens omröstningar.

Att läsa Socialdemokraternas förslag till statsbudget låter sig inte göras utan att också läsa Vänsterpartiets, Miljöpartiets och Centerpartiets respektive budgetförslag. Det är nämligen dessa tre partier som är Socialdemokraternas tänkta stödpartier efter nästa val.

Men det rödgröna regeringsalternativet går inte ihop, inte heller på arbetsmarknadspolitikens område. Vänsterpartiet vill höja anslagen bara inom detta utgiftsområde med hela 15,5 miljarder kronor. Samtidigt vill Centerpartiet sänka anslagen med närmare 10,5 miljarder kronor. Det är en differens på omkring 26 miljarder kronor bara inom utgiftsområde 14.

Herr talman! Jag vill därför fråga Teresa Carvalho hur hennes och Socialdemokraternas regeringsunderlag ser ut och ska kunna gå ihop.

Anf. 30 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Detta är tröttsamt. Här står vi i riksdagens kammare och har detta års stora arbetsmarknadspolitiska debatt. Vi avhandlar här statens budget och den del som rör arbetsmarknad och arbetsliv. Jag representerar det största partiet här i riksdagen. Vi sitter i opposition. Jag höll just ett anförande där jag lade fram vår politik och ganska kraftigt kritiserade SD-regeringens politik och den politik som Viktor Wärnick är ansvarig för. Moderaterna tar nu replik på mig för att fråga mig om andra partiers politik. Det talas om matematik och politiskt spel. Jag tycker faktiskt inte att det är seriöst.

Jag representerar Socialdemokraterna, och jag tar ansvar för Socialdemokraternas politik. Jag skulle kunna ta denna tid i anspråk för att upprepa de reformer som vi vill att regeringen ska ta till sig. Jag skulle kunna upprepa att vi tycker att det är en urusel prioritering att regeringen, nu när vi befinner oss i en lågkonjunktur, väljer att skära ned just på de insatser som ska få människor att komma i arbete. Jag tar väl den tid som är kvar här av replikskiftet för att göra just det, för jag tänker inte stå här och prata om det politiska spelet mer.

Vi socialdemokrater vill se en aktiv arbetsmarknadspolitik. Den här regeringen väljer att skära ned just på detta med miljardbelopp. Hur har Viktor Wärnick tänkt se till att bekämpa långtidsarbetslösheten, eller är det så enkelt att man helt har kapitulerat inför den?

(Applåder)

Anf. 31 VIKTOR WÄRNICK (M) replik:

Herr talman! Jag noterar att Teresa Carvalho tycker att det är tröttsamt att behöva svara på frågor om det egna regeringsunderlaget. Det är dock en viktig konsumentupplysning för Sveriges väljare som ska gå till valurnorna 2026. Det är därför jag ställer dessa frågor.

Jag har lyssnat noga på Teresa Carvalho. Jag har också läst de olika budgetförslagen, inte bara på detta utgiftsområde utan på helheten, och kan se hur totalspretigt det är och hur det inte alls går ihop på den rödgröna sidan. Det är därför vi ställer dessa frågor.

Den politiska teater som Teresa Carvalho nämnde i sitt anförande stod ju Socialdemokraterna för. På detta utgiftsområde är det 1 procents skill-

Prot. 2023/24:49
14 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

nad mot regeringens budgetproposition. Att säga att den procenten ska göra hela skillnaden framåt – det kan man kalla politisk teater.

Jag frågar Teresa Carvalho hur hon och Socialdemokraterna tänker att en regering med stöd av eller ihop med Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet ska kunna gå ihop när det är så stora skillnader mot dels Centerpartiets förslag, dels Vänsterpartiets förslag – runt 25 eller 26 miljoner på ett ungefär bara på det här området. Hur ska det gå ihop?

Man kan ha vilka förslag man vill, men om man inte kan samla majoriteten i kammaren, om man inte kan få stöd i Sveriges riksdag för det man lägger fram, kommer man heller inte att få igenom politiken.

Vi gör en rad olika insatser, som jag nämnde i mitt anförande, för att stärka arbetslinjen och på sikt bryta bidragsberoendet. Arbetslinje står mot bidragslinje. Därför ställer jag frågan till Teresa Carvalho och Socialdemokraterna: Hur ser alternativet ut på den vänstra sidan i politiken?

Anf. 32 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Det är nästan tre år kvar till nästa val. Vad vet Viktor Wärnick om hur regeringsalternativen ser ut när vi går till val 2026? Är han till exempel helt säker på att Liberalerna inte kommer att skjuta ut sig? Är han verkligen det? Kan han vara helt säker på att Liberalerna inte kommer att dra i nödbromsen och inse att de kanske inte vill vara en del av det gäng som numera leds av Sverigedemokraterna? De kanske väljer att stå upp för den anständiga borgerligheten? Tre år är ganska lång tid.

Det skiljer 1 procent mellan våra budgetalternativ, säger Viktor Wärnick. Jag vill upplysa alla som lyssnar på den här debatten om att när han säger detta räknar han in exempelvis a-kassan och aktivitetsersättningarna, och där ligger det givetvis mycket pengar.

Tittar man i stället på de arbetsmarknadspolitiska insatserna och på Arbetsförmedlingen, som är den ansvariga myndigheten, blir det en helt annan procentsats. Jag har inte hunnit räkna fram procentsatsen i huvudet, men det är betydande neddragningar som SD-regeringen gör. Om man tittar på de aktiva insatserna, om man lägger ihop de högerbudgetar som de senaste åren har passerat riksdagen, ser man att de snart har lyckats uppnå en halvering. Det är inte 1 procent; det är snart en halvering av de aktiva insatserna.

Det är klart att detta får effekter. Det är klart att detta kommer att försvåra ytterligare för människor som står utanför arbetsmarknaden att komma i arbete. Detta borde Viktor Wärnick ta ansvar för i stället för att prata bort tiden om det politiska spelet.

(Applåder)

Anf. 33 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag kommer att ha två frågor till Teresa Carvalho om Socialdemokraternas politik, men innan jag går in på den första frågan vill jag säga att det blir lite intressant, herr talman, när ledamoten kritiserar det politiska spelet genom att själv hålla på med det politiska spelet.

Alla i den här kammaren, och förhoppningsvis även åhörarna, känner till att det inte finns någon sverigedemokratisk regering. Det finns däremot en klassisk borgerlig regering som samarbetar med Sverigedemokraterna, och det är ett samarbete som enligt min mening går betydligt bättre än vad jag trodde. Jag tackar de närvarande ledamöterna för det.

Då går jag över till själva sakfrågan. ”Varje förslösad skattekrone är en stöld från folket.” Jag tycker själv att det är ett väldigt bra citat.

Jag är rätt ny i utskottet – jag satt visserligen här en gång i tiden, 1998 till 2002, men det är ju några år sedan. Jag har försökt titta lite grann bakåt på hur pengar har använts och på olika budgetförslag. Jag har då noterat att det framför allt under den tidigare regeringen tillfördes mer resurser än vad myndigheten hann med att hantera.

Detta är en mer principiell frågeställning. Även nu är det mycket riktigt så att Socialdemokraterna lägger mer resurser än vi, men när jag tittar bakåt kan jag konstatera att resurserna inte har använts. Då uppstår risken för förslösade kronor, för om vi ger resurser till en myndighet som sedan av olika skäl inte kan hantera det är det resurser vi borde ha lagt någon annanstans. Hur ser ledamoten på detta?

Anf. 34 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Ledamoten får ursäkta, men jag uppfattade bara en fråga. Frågan rörde att Arbetsförmedlingen inte har kunnat göra av med alla sina pengar tidigare år.

Det är mycket riktigt, och detta är ett problem som vi har sett under åren. Det tyder på att regelverket har varit för stelbent och att det behöver göras saker här. Men framför allt skulle jag vilja säga att om man tittar på de senaste åren är det uppenbart att myndigheten inte har haft en tillräcklig anvisningskapacitet för att kunna omsätta resurserna i praktisk handling. Detta är något som myndigheten själv har sagt när vi i utskottet har ställt frågor.

Man ska också ha klart för sig att Arbetsförmedlingen är långt ifrån den enda myndighet som får pengar över emellanåt. Det har hänt andra myndigheter. Jag vill tro att vi, om exempelvis polisen får pengar över, inte kommer att få höra från Kristdemokraterna att det är ett skäl för att dra in resurserna till polisen. På samma sätt behöver man se på Arbetsförmedlingen.

Om Arbetsförmedlingen inte klarar av att göra av med sina resurser för att de har en för dålig anvisningskapacitet till att börja med behöver man långsiktigt förstärka anvisningskapaciteten. I klartext innebär det att vi behöver anställa fler människor på Arbetsförmedlingen så att de kan anvisa fler arbetslösa till de insatser som finns och på så vis göra av med de pengarna som är avsatta för insatser.

Jag tror också att det finns skäl att se över regelverket för hur pengar kan flyttas mellan anslag, men det är mer av en detaljfråga.

Jag tror dock att det är viktigt för Kristdemokraterna att lyssna in vad Arbetsförmedlingen tydligt har sagt, nämligen att detta väldigt mycket handlar om anvisningskapaciteten. Förstärker vi Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag kommer de att kunna göra av med mer pengar på insatserna.

Anf. 35 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik:

Herr talman! Det här bevisar min tes, nämligen att det inte bara handlar om pengar. Våra debatter i kammaren, och ibland i samtal i utskott och i medier, handlar oftast om pengar. Men jag delar ledamotens uppfattning att det här inte bara handlar om pengar utan givetvis också om flexibiliteten och förmågan hos myndigheten. Den här regeringen, efter åtta år av

icke tillsätta regelverk, försöker jobba med att göra det hela enklare. Jag är därför tacksam för svaret.

Jag går då över till nästa fråga, som också är mer av filosofisk-ideologisk karaktär. Gör din plikt, kräv din rätt. Det är klassisk arbetarmoral. Jag är själv en stolt arbetarunge, men jag landade aldrig i socialdemokratiet eftersom jag på 80-talet såg att det inte var det jag var så pigg på.

Gör din plikt, kräv din rätt. Hur ser socialdemokratiet i dag på perspektivet bidrag eller andra åtgärder? Vi på den borgerliga sidan menar att det finns ett samspel när skatt på arbete sänks, regelverken på företag ses över eller regelverk för bidrag ses över. Under den här mandatperioden är a-kassan låst på grund av en förhandling, och det har jag respekt för. Men i den klassiska borgerligheten finns ett samspel. Det handlar om att göra det enklare att anställa för företag och att ställa kravet på människor att göra sin plikt.

Ända sedan jag på 80-talet engagerade mig politiskt har det varit mest kräv din rätt. Hur ser ni på gör-din-plikt-filosofin?

Anf. 36 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Det här är en budgetdebatt, och det är naturligt att debatten handlar om pengar. Men alldeles oavsett om det hade varit en allmänpolitisk debatt eller en budgetdebatt hade vi pratat mycket om pengar därför att pengar spelar roll.

När man skär ned på Arbetsförmedlingen och på de arbetsmarknadspolitiska insatserna kommer det att få konsekvenser i form av att färre arbetslösa får den hjälp och det stöd de behöver för att komma in på arbetsmarknaden. Det är enkelt. Vi vänder oss mot de massiva neddragningar som högerregeringen har drivit igenom i år, förra året och tidigare. Det är ett mönster som kommer igen. Här finns en tydlig klassisk skillnad i politiken.

Sedan var det den mer filosofiska frågan, som Magnus Jacobsson sa. Det är alltid trevligt att debattera klassiska socialdemokratiska deviser i kammaren. Det är mycket riktigt en klassisk socialdemokratisk devis att göra sin plikt och kräva sin rätt. Det är just därför vi säger att myntet har två sidor. Det är inte fritt valt arbete att göra allt som står i ens makt att göra sig anställbar. Varje individ har ett ansvar, men samhället har också ett ansvar att erbjuda de verktyg som krävs för att du som individ ska kunna rusta dig med det som arbetsmarknaden efterfrågar.

Magnus Jacobssons problem är att man lägger alla ägg i kravkorgen och sedan blundar för att det också behövs möjligheter och verktyg. Man plockar ut verktygen ur verktygslådan i stället för att fylla på den. Det är skillnaden mellan mig och Magnus Jacobsson.

(Applåder)

Anf. 37 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Jag har två koncisa frågor till Teresa Carvalho.

Om nu privatisering av tjänster hos Arbetsförmedlingen är något som en ny socialdemokratisk regering skulle reversera, varför genomförde man den reformen under den förra perioden då Socialdemokraterna styrde Sverige?

Vilken är den mest avgörande reformen enligt Teresa Carvalho som Socialdemokraterna skulle genomföra om Socialdemokraterna på nytt fick styra Sverige?

Alltså: Varför genomförde man reformeringen av Arbetsförmedlingen? Om man nu ånyo fick chansen, vilken stor arbetsmarknadspolitisk reform skulle göras?

Anf. 38 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! På den första frågan svarar vi att det inte är någon hemlighet att vi socialdemokrater fick göra en del smärtsamma kompromisser på arbetsmarknadsområdet under förra mandatperioden. Så var det, helt enkelt.

Jag anser att det hade kunnat vara ännu värre, men självklart tycker jag att vi inte borde ha gått så långt i privatiseringsivern. När vi lägger fram vår politik i kammaren är vi tydliga med att vi vill ta tillbaka kontrollen. Vi vill återta en merpart av arbetsförmedlandet i egen regi. Det kan mycket väl vara så att privata alternativ kan finnas kvar som komplement, men det kan inte vara en så stor del av kakan som det är i dag. Det är inte effektivt eller träffsäkert. Det har vi också sett i flera rapporter som har kommit i närtid. Där framgår att pengar läcker i felaktiga utbetalningar och ibland också i rent fusk. Det är därför vi vill ta tillbaka kontrollen.

Jag ska på 40 sekunder försöka lägga ut texten om frågan om vi skulle få möjlighet att styra igen. Låt mig ta de stora penseldragen. Det är nog ingen hemlighet att jag svarar att vi först och främst vill växla upp de arbetsmarknadspolitiska insatserna. Högerregeringen har gjort mycket stora neddragningar, så här vill vi växla upp så att fler får chansen att rustas med det som krävs för att komma in på arbetsmarknaden. Sedan vill vi förbättra Arbetsförmedlingen. Det krävs bättre förutsättningar för Arbetsförmedlingen att göra sitt jobb på ett bra sätt. Jag menar att de inte har tillräckligt bra förutsättningar i dag.

Anf. 39 OLIVER ROSENGREN (M) replik:

Herr talman! Svaret som jag uppfattade på den första frågan är att man fick genomföra Martin Ådahl-reformen av Arbetsförmedlingen för att man styrde med stöd av Centerpartiet och därmed var beroende av att kompromissa om politiken.

Följdfrågan till den andra frågan blir: Med vilka har då Socialdemokraterna tänkt att man ska genomföra de reformer som är högst prioriterade för Socialdemokraterna?

Det är lätt att dra slutsatsen av svaret på den första frågan att Socialdemokraterna har en god insikt om att om man inte är överens med en majoritet om hur det ska bli kanske det inte blir som man har tänkt. Det är uppenbart att Socialdemokraterna inte är nöjda med Martin Ådahl-reformen av Arbetsförmedlingen, och det kan det finnas goda skäl för. Men att då i kammaren fortsätta att presentera politik som saknar stöd i kammaren, och låtsas som att det är en verklighet som någon socialdemokratisk väljare ska vänta sig, väcker såklart vissa frågor.

Jag har full respekt för att man behöver kompromissa en hel del om politiken. Det har också vi fått göra i arbetsmarknadspolitiken. Men vi står såklart för att det är så.

Prot. 2023/24:49
14 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

Med vilka har Socialdemokraterna tänkt att de ska genomföra de mest prioriterade reformerna när det, som mina kollegor tidigare har konstaterat, råder mycket stora politiska skillnader i Socialdemokraternas regeringsalternativ?

Anf. 40 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Nu är det alltså två moderata riksdagsledamöter som har begärt replik på mig för att fråga om det politiska spelet, om taktiserande och om regeringsalternativ som ligger tre år in i framtiden. Jag hade hoppats att åtminstone en av er skulle ha något att säga om det politiska innehållet.

Jag har egentligen inget annat svar att ge till Oliver Rosengren än det som jag gav till hans moderata kollega Viktor Wärnick för bara några minuter sedan.

Vi var två socialdemokrater som tidigare begärde replik på Sverigedemokraterna. Men då var det för att fråga om två helt olika politiska frågor. Jag tycker att det är anmärkningsvärt att man använder tiden enbart till detta.

Vi socialdemokrater har inget Tidöavtal eller något annat avtal med några andra partier. Vi är i opposition. Det är Oliver Rosengrens parti som har statsministerposten. Ta ansvar för politiken i stället! Bemöt mig åtminstone i den kritik som jag framför här från talarstolen när jag säger att ni skär ned med miljardbelopp på arbetsmarknadspolitikerna samtidigt som vi går in i en lågkonjunktur! Var är fokuset på alla de människor som står utanför arbetsmarknaden och som knackar på dörren och vill komma in? Var är satsningarna på att bekämpa arbetslösheten, Oliver Rosengren? (Applåder)

Anf. 41 CAMILLA MÅRTENSEN (L):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandena AU2 och AU3.

I morse hade 5 245 000 strävsamma vuxna medborgare satt klockan på ringning för att gå till arbete eller studier. 5 245 000 medborgare har något eller någon som väntar på dem och saknar dem när de inte kommer till lärarrummet för morgonfikat, till incheckningspunkten i sjukhusets personalingång eller till pendlarparkeringen för att möta upp sina kollegor i byggföretagets skåpbil.

Även om morgnarna i december är mörka och stegen ibland känns tunga är just samhörigheten och att tillhöra en grupp, att vara en i gänget, någonting större än enbart försörjning. Att ha rådighet över sin inkomst och att kunna vara oberoende ger frihet och valmöjligheter för individen. Men det skapar också ett samhälle där vi alla bidrar och bygger en samhällsgemenskap där vi tillsammans skapar trygghet och livskvalitet.

Liberalerna och regeringen vill att fler svenskar ska få förutsättningar att kunna vara en del av samhällsbygget och gemenskapen. Arbetslinjen är viktig. Men för att nå dit behövs också en utbildningslinje och en arbetsmarknadspolitik som tar ansvar och som vet att studentmössan i garderober nästan alltid garanterar en arbetsgemenskap i framtiden. Därför är en fungerande grund- och gymnasieskola på sikt den viktigaste arbetsmarknadspolitikerna.

Samtidigt behövs en arbetsmarknadspolitik där våra gemensamma resurser används effektivt i praktiken och åtgärder som vi vet fungerar och har stor effekt.

Därför välkomnar jag regeringens stora satsningar på regionalt yrkesvux. Konstruktionen att det är tre kommuner som tillsammans ser över de regionala behoven och därefter bestämmer om man behöver utbilda plåtslagare eller rörmokare ger stora möjligheter till arbete efter utbildningen. Dessutom är det ett väldigt konkret sätt att möta den kompetensbrist som finns på ortens företag och i offentliga verksamheter.

Herr talman! Som yrkeslärare har jag och många av mina kollegor pratat varmt om lärlingsutbildningar under massor av år. Men vi har aldrig lyckats få till det i Sverige, trots goda exempel på nära håll både i Danmark och i Tyskland.

Det är en utbildning där näringslivet och framtidens arbetsgivare har stort inflytande över kunskapsinnehållet, där lärlingen lär sig viktiga saker för yrket i en hög fart och med mycket arbetsplatsförlagd utbildning och där lärlingen känner en trygghet i att en kort utbildning faktiskt kan ge arbete och kompetens som behövs.

Kanske den pilotverksamhet för yrkesvux som ska sjösättas 2024, med inspiration från de lyckade satsningarna på yrkeshögskolan, kan ta oss lite närmare en svensk utbildnings- och lärlingsmodell tillsammans med näringslivet. Oavsett hur det blir kommer jag att nogsamt följa utvärderingarna av projektet.

Samtidigt blir det fler utbildningsplatser på yrkeshögskolan, ett liberalt svar för att öka människors möjligheter att bli anställbara och för att lindra den kompetensbrist som finns inom många sektorer.

Arbetsförmedlingen är en viktig statlig aktör, men en aktör som också har genomgått viktiga och nödvändiga reformer och förändringar de senaste åren. En roll som kanske är Arbetsförmedlingens allra viktigaste, att stötta och kontrollera både arbetstagare och utförare, har stora brister. Vi tillför därför 200 miljoner kronor för att förstärka kontrollarbetet. Samtidigt finns det fortsatt utrymme för effektiviseringar och förändrade arbetsätt. Kvalitetsarbetet måste utvecklas och förstärkas. Och det måste vara ett fortsatt fokus på det som fungerar och som ger resultat. Det ska bidra till hög sökaktivitet och övergångar till reguljära arbeten.

Äntligen ser vi att steg tas för en ny och modernare a-kassa. Och som liberal hade jag gärna gått ytterligare ett steg till en allmän, obligatorisk och statlig a-kassa. Men så här är det. Vi kom en bit närmare målet, och jag är glad för dessa förändringar. Det är absolut ett steg i rätt riktning och mycket välkommet med en inkomstbaserad a-kassa.

Alla som kan arbeta ska arbeta, och som smörjmedel sänker vi skatten för låg- och medelinkomsttagare. Men för att vi ska lyckas måste också alla få möjlighet att delta.

Niklas är en ung kille med neuropsykiatrisk nedsättning. Grundskolan var en jobbig period. Men när det blev dags för gymnasiet fick han möjlighet att gå en fyraårig anpassad gymnasieutbildning. Vardagen blev ljusare. Niklas kom in i ett sammanhang och trivdes som fisken i vattnet och konstaterade att det fanns en hel del som han kunde bidra med i en framtida samhällsgemenskap.

Med studentmössan i hand anmälde han sig till Arbetsförmedlingen. Trots dokumenterade svårigheter skulle Niklas gå samma väg som alla

andra som söker i jobb. Bristen på individfokus kostade inte bara för Niklas utan blev också en extrakostnad för Arbetsförmedlingen.

Det tog tid för Niklas att förstå vad han skulle göra och för anhöriga som kunde hjälpa honom. Under tiden försvann sammanhangen och gemenskapen, och därmed försvann självförtroendet.

Tiden för att tilldelas en funktionshinderkod på Arbetsförmedlingen är oförsvärbart lång. Det behövs tydliga målsättningar för att prioritera gruppen. Att låta människor med funktionshinder stå utanför arbetsmarknaden har Sverige inte råd med.

Avslutningsvis: Som vanligt när vi står här i talarstolen debatterar vi friskt hur vi ska fördela skatteintäkterna och hur vi ska dela upp miljonerna mellan våra favoritåtgärder. Alldeles för lite talartid används till att tala om hur vi ska öka kakan som vi ska fördela och hur vi ska få fler att våga, vilja och kunna starta eget företag. Alltför många har under alltför lång tid inte sett egenföretagande som ett möjligt alternativ när de ska börja fundera på sitt yrkesliv. Det måste vi tillsammans ändra på. För det är tack vare våra små och medelstora företag, som genom strävsamt slit skapar och ger möjligheter för individer, som vi fortsättningsvis även i denna lokal har skatteintäkter att fördela.

Anf. 42 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Bland det första som hände förra gången som Liberalerna satt i regeringen var att de gjorde långtgående förändringar i a-kassan – redan i den första budgetpropositionen. De tog bort skattereduktionen för avgiften till fack och a-kassa, höjde avgifterna, sänkte ersättningarna och försämrade villkoren. Sammantaget innebar deras politik att nästan en halv miljon medlemmar lämnade a-kassan. Så när vi gick in i finanskrisen 2008 var det väldigt många som stod utanför arbetslöshetsförsäkringen och som då saknade inkomsttrygghet när de förlorade sitt arbete.

Jag vill knappt tänka på vad konsekvenserna hade blivit om Liberalerna hade fått följa sin instinkt att försämma a-kassan även denna gång, inför den kostnadskris som svenska folket nu upplever och dessutom med den stigande arbetslöshet som vi bevittnar.

Jag undrar om Liberalerna fortfarande drömmer om att försämma a-kassan, eller om de har lärt sig någonting av läxan. Regeringen har, som vi fick höra här, aviserat att man ska gå vidare med det förslag som har lämnats med anledning av den utredning som S-regeringen tillsatte om att gå från arbetsvillkor till inkomstvillkor. Men tänker Liberalerna också passa på att försämma ersättningarna i a-kassan? Det vore värdefullt om Liberalerna kunde ge lugnande besked om att så inte är fallet.

Anf. 43 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Herr talman! Vad som gjordes 2006 – vilket är det jag tänker att du hänvisar till, Teresa Carvalho – kan jag tyvärr inte riktigt svara på. Men du har alldeles rätt i att Liberalerna vill förändra en del av strukturen i a-kassan.

Vi tycker att det är rimligt att ha en högre ingångsersättning som trappas av snabbare, just för att det ska vara en övergångsersättning – en försäkring – och inte ett försörjningssätt. Däremot är det inte så, precis som har diskuterats tidigare i dag i dessa talarstolar, att vi i Liberalerna har

51 procent och själv bestämmer hur saker och ting ska göras. Detta är partipolitik och en förändring som vi vill se.

Vi tror att en statlig a-kassa skulle innebära att fler fick del av den. Det är nämligen ganska orimligt som det är nu, det vill säga att medlemskapet i a-kassan fluktuerar beroende på konjunktur och vad som händer. A-kassan är en grundförsäkring och en grundtrygghet som alla borde ha. Jag och Liberalerna kan se att förslaget om en inkomstbaserad a-kassa är ett steg i rätt riktning mot att täcka in stora grupper som i dag står utanför a-kassan och inte har möjlighet att komma in.

Det nya sättet att beräkna a-kassan begränsar också möjligheten till fusk på ett annat sätt. Jag har själv stått som arbetsgivare och försökt fylla i dessa blanketter, som det har varit en utmaning att förstå, och sedan skickat dem vidare för att någon annan ska fortsätta fylla i dem.

Jag ser alltså väldigt stora fördelar med denna förändring, och jag är nöjd och glad med det vi har hunnit – och kommer att hinna – med under denna mandatperiod.

Anf. 44 TERESA CARVALHO (S) replik:

Herr talman! Jag får börja med att tacka Camilla Mårtensen för svaret även om jag kanske inte blev riktigt så lugnad som jag hade hoppats på att bli.

Jag tycker att det är modigt att mitt under den priskris som svenska folket upplever och mitt i den stigande arbetslöshet vi ser stå här i talarstolen och glänta på dörren till att försämra a-kassan. Det är modigt; det ska Liberalerna ha. Jag hade ju tagit varje chans jag fick att smälla igen den dörren, låsa och kasta bort nyckeln. Vi vill definitivt inte försämra a-kassan i detta läge, men jag har respekt för att Liberalerna har en annan uppfattning i den frågan.

Vi kommer in på den andra frågan om a-kassan som vi har varit rejält oense om, och det gäller detta med ett förstatligande. Här tyckte jag att jag hörde Liberalerna säga att utredningen och det kommande förslaget om att övergå till inkomstvillkor är ett steg på rätt väg mot en förstatligad a-kassa. Det är möjligt att jag missuppfattade det, och i så fall får Camilla Mårtensen gärna rätta mig. För mig är detta nämligen en anledning till stor oro.

Vi socialdemokrater värnar den a-kassemodell Sverige har. Som byggnadsarbetare vinner du på att vara medlem i en a-kassa där det finns expertis gällande just din bransch och hur avtalskonstruktionerna ser ut där. En statlig, obligatorisk a-kassa skulle försvaga arbetstagarnas ställning på arbetsmarknaden, men det skulle inte leda till att fler per automatik kvalificerade sig för a-kassa. Det bygger nämligen inte på modellen eller huvudmannskapet utan på villkoren.

Därför vill jag väl egentligen avsluta med att ställa frågan på vilket sätt Camilla Mårtensen menar att det förslag om inkomstvillkor som regeringen kommer att lägga på riksdagens bord är ett steg i rätt riktning, som hon säger, mot en förstatligad a-kassa – och även om det är någonting vi kommer att få se under mandatperioden.

Anf. 45 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Herr talman! Nu drar ledamoten slutsatser som kanske inte riktigt stämmer med vad jag sa. Jag sa att jag är nöjd med förslaget om en in-

Prot. 2023/24:49
14 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

komstbaserad a-kassa därför att det för mig som liberal är ett positivt steg i rätt riktning.

När det gäller att förstatliga, det vill säga att inte längre ha över 20 olika medlemskassor, har jag lite svårt att hålla med ledamoten när hon säger att det fungerar bra i dag. Jag har själv suttit med många mejl och telefonsamtal från arbetstagare som har fått vänta åtskilliga veckor på att få stöd därför att deras a-kassor faktiskt inte har kunnat leverera det. Det finns ju kvalitetsskillnader mellan alla dessa a-kassor.

Jag tycker att en så viktig åtgärd som en inkomstbortfallsförsäkring, vilket a-kassan är, borde hanteras mer professionellt än av 20 enskilda leverantörer som inte alltid fungerar, i alla fall inte historiskt. Jag tror – och det hör man även när man diskuterar med dem – att förändringen att inkomstbasera a-kassan skulle innebära en förenkling för medlemskassorna. Förhoppningsvis kan de då också möta och leverera utifrån de behov som finns när människor blir arbetslösa.

Jag skulle också snabbt vilja säga att det för mig inte är en försämring ifall man kanske börjar med en väldigt hög ersättning från a-kassan, som sedan trappas av. Jag kan se att en arbetslöshetsförsäkring ska vara just detta; den ska inte vara en permanent eller långsiktig försörjning, utan den ska ge möjlighet och kraft att söka nytt jobb eller nya aktiviteter – att kanske omskola sig. Därför tycker jag att ersättningen borde vara högre i starten och fasas ut snabbare, i stället för som det är nu.

Anf. 46 CICZIE WEIDBY (V):

Herr talman! Med anledning av den tragiska arbetsplatsolyckan i Sundbyberg där fem personer omkom vill jag inleda mitt anförande med en tyst minut.

(FÖRSTE VICE TALMANNEN: Jag får tyvärr informera ledamoten om att reglerna för riksdagens kammare föreskriver att endast talmannen – och då just talmannen, det vill säga inte heller de vice talmännen – kan besluta om en tyst minut.)

Då tänker jag så här: Jag inleder mitt anförande med att *jag* är tyst i en minut, eftersom jag förfogar fritt över min talartid. Jag, Ciczie Weidby, är härmed tyst i en minut.

Herr talman! Efter den tysta minuten vill jag inleda mitt anförande med följande: Var och en har rätt till arbete, fritt val av sysselsättning, rättvisa och tillfredsställande arbetsförhållanden samt till skydd mot arbetslöshet. Det framgår av artikel 23 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna. Rätten till arbete, som även omfattar rätten för var och en att förtjäna sitt uppehälle genom just ett fritt valt eller antaget arbete, förtydligas även i artikel 6 i FN:s konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter.

Även rätten till arbete för personer med funktionsnedsättning förtydligas i denna konvention, som antogs 2006. Konventionsstaterna erkänner att personer med funktionsnedsättning ska ha precis samma rätt till arbete som andra. Det innefattar även rätten att förtjäna sitt eget uppehälle genom ett fritt valt eller antaget arbete i en arbetsmiljö som är öppen, som främjar integration och som är tillgänglig för alla – även personer med funktionsnedsättning. Vidare ska staterna skydda, främja och förverkliga denna rätt

till arbete, genom att vidta ändamålsenliga åtgärder – däribland lagstiftning.

Herr talman! Trots att det har gått 15 år sedan konventionen antogs är det stora brister i Sverige när det gäller hur vi lever upp till den, inte minst när det handlar om rätten till arbete. Dessa brister har givetvis påtalats både av den internationella övervakningskommittén och av Funktionsrätt Sverige. Det är hög tid, anser jag och Vänsterpartiet, att Sverige vidtar riktiga åtgärder för att leva upp till konventionen.

Att ha ett arbete och egen försörjning stärker individens möjlighet att tillgodose andra rättigheter, till exempel skälig levnadsstandard, bostad och social trygghet. Vänsterpartiet vill förbättra förutsättningarna på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning och skapa ett rymligare, mer inkluderande arbetsliv där den enskilde ges möjlighet att få ett jobb utifrån sina förmågor och förutsättningar.

Statistiska centralbyrån undersökte 2022 hur situationen på arbetsmarknaden ser ut för personer med funktionsnedsättning. Undersökningen visar att drygt 10 procent av befolkningen i åldern 16–64 år bedöms ha en funktionsnedsättning, vilket motsvarar ungefär 669 000 personer.

Rapporten visar vidare att situationen på arbetsmarknaden för dessa personer är betydligt sämre än för den övriga befolkningen, alldeles oavsett konjunktur. Sysselsättningsgraden är alltid betydligt lägre, arbetslösheten är alltid högre och anställningsvillkoren är alltid mer osäkra. Därtill kan ungefär var tredje person med funktionsnedsättning vittna om att de blir utsatta för diskriminering i arbetslivet. Situationen är givetvis oacceptabel.

Jag tycker att det är dags att flytta fokus till dem på arbetsmarknaden som ingen verkar prioritera – de som skriker sig hesa eller de som inte alltid har en så stark röst att de kan göra sig hörda.

Nu har vi bytt tjänstgörande talman. Jag tänkte att fru talmannen nog ville höra vilken reservation i betänkande AU3 som jag yrkar bifall till. Det är reservation 15. Den reservationen innehåller 13 yrkanden, och jag lovar att inte gå in på dem alla. Men jag ska gå igenom några av de yrkanden som vi har, som regeringen borde ta till sig.

Först och främst måste vi ta fram en nationell handlingsplan med mål och åtgärder för att sysselsättningsgraden för personer med funktionsnedsättning ska komma upp i nivå med den övriga befolkningen.

Vi borde ge Arbetsförmedlingen tydliga direktiv om att funktionsnedsättning ska identifieras, att man ska ge stöd utifrån behov och att det stödet ska ges så skyndsamt som möjligt.

Vi vill också ge Arbetsförmedlingen tydliga direktiv att erbjuda dessa personer ett personligt stöd och säkerställa att alla faktiskt kan skriva in sig hos myndigheten.

Vidare borde man tilldela Arbetsförmedlingen öronmärkta resurser för att anställa fler specialister och handläggare för att kunna ge ett adekvat stöd.

Arbetsförmedlingen och Funktionsrätt Sverige har länge sagt att man vill avskaffa termen nedsatt arbetsförmåga. Spelar det så stor roll, kan man undra. Ja, det gör det. Alla har ju inte exakt samma arbetsförmåga. Den arbetsförmåga som jag själv har och den som fru talmannen har kan vara lite olika. Arbetsförmågan hos två personer kan aldrig vara helt densamma. Det tycker jag att vi måste lägga mer fokus på: Vad är arbetsförmåga?

Prot. 2023/24:49
14 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

Vi måste givetvis reformera de arbetsmarknadspolitiska stöden för personer med funktionsnedsättning och utforma dem så att hela mångfalden av funktionsnedsättningar representeras och så att man säkerställer ett individuellt adekvat och långsiktigt stöd. Framför allt ska vi prioritera att alla personer, oavsett vilka förutsättningar de är födda med eller om de har råkat ut för en sjukdom eller olycka och fått ändrade förutsättningar senare i livet, inkluderas i vårt samhälle och ges samma möjlighet att bidra till samhället som alla andra, vilket de allra flesta faktiskt vill.

Fru talman! Den här debatten omfattar två betänkanden. Nu tänkte jag glida över till AU2, utgiftsområde 14. Här ligger Vänsterpartiets förslag över den beslutade nivån, så jag kan inte yrka på någon egen reservation, men jag har ett särskilt yttrande.

Efter ett år vid makten är regeringens prioriteringar tydliga. I stället för att underlätta för hushållen, vården, skolan och äldreomsorgen satsar man på skattesänkningar för de rika. Vänsterpartiet konstaterar att regeringen på punkt efter punkt misslyckas med att hantera många av de allvarliga samhällsproblem vi står mitt uppe i. Stora grupper verkar vara helt osynliga för regeringsunderlaget. Man bortser ju helt från de problem som drabbar dem som har svårt att få vardagsekonomin att gå ihop.

Till skillnad från den nedskärningsbudget som regeringen lägger fram står Vänsterpartiets budgetförslag för en politik som på riktigt hanterar samhällsproblemen och skyddar dem som har det sämst ställt. Bördorna i en kris i ett samhälle måste fördelas solidariskt. För att skapa utrymme för en prioriterad resursförstärkning till välfärdssektorn, sänkta kostnader i kollektivtrafiken, ett högkostnadsskydd i tandvården och så vidare måste personer med högre inkomster bidra mer.

Vänsterpartiets budgetalternativ innebär vidare en mycket mer ambitiös arbetsmarknads- och arbetslivspolitik. Vi strävar med en dåres envishet efter full sysselsättning, där alla som vill och kan arbeta ska kunna få ett arbete som det går att försörja sig på. Ingen ska behöva gå arbetslös annat än under korta perioder. En sådan politik kräver en aktiv arbetsförmedling och arbetsmarknadspolitik samt robusta trygghetssystem för individer när de inte kan arbeta.

Det är ingen hemlighet att Vänsterpartiet är starkt kritiskt till Arbetsförmedlingens utveckling de senaste åren. Arbetsförmedlingen måste finnas i hela landet för att garantera att alla invånare ges ett likvärdigt stöd oavsett var de bor. Samrådet mellan Arbetsförmedlingen, arbetsmarknadens parter kommuner och regioner måste stärkas och förbättras.

Jag anser att det finns väldigt goda skäl att återupprätta den aktiva arbetsmarknadspolitiken. Då måste man rusta och ge stöd till en arbetsförmedling där man höjer kompetensen hos myndigheten, i stället för att utarma den som nu. Vänsterpartiet välkomnar för övrigt att etableringsjobben införs i enlighet med parternas överenskommelse. De ska dock ses som ett komplement till befintliga anställningar och inte som den ersättning som regeringen ser dem som. I ett läge där konjunkturen mattas av och varslen ökar behövs fler arbetsmarknadspolitiska insatser, inte färre.

Fru talman! För att den som förlorar jobbet ska kunna få goda möjligheter att antingen ställa om eller hitta ett jobb som motsvarar den kompetens som personen har behöver arbetslöshetsförsäkringen ge en rimlig ersättning. De förstärkningar som gjordes av a-kassan under pandemin och

som därefter har permanentats är absolut ett steg i rätt riktning, men ytterligare förstärkningar behövs.

Det gäller inte minst mot bakgrund av det konjunkturläge som vi nu befinner oss i. Vänsterpartiet menar att man måste återupprätta arbetslöshetsförsäkringen och se den som den inkomstförsäkring som den är. Vi vill förstärka den ytterligare så att ersättningsnivån går tillbaka till 80 procent under hela ersättningsperioden.

När det gäller arbetslivspolitik vill jag betona den centrala betydelse som Arbetsmiljöverkets inspektionsverksamhet har för arbetstagarnas arbetsmiljö. För att Arbetsmiljöverket ska kunna utföra fler inspektioner krävs såklart fler inspektörer och ett kraftigt stärkt stöd för detta.

Krafttag måste också tas mot den ökade arbetslivskriminaliteten som göder den organiserade brottsligheten och är systemhotande. Betydligt mer resurser krävs för att bekämpa arbetslivskriminaliteten. Det är djupt olyckligt att varken regeringen eller utskottet ser att det finns behov av att öka resurserna ytterligare.

Den regionala skyddsombudsverksamheten borde också ges ett ökat ekonomiskt stöd. Vi vet om att de regionala skyddsombuden har en väldigt central och viktig roll i arbetsmiljöarbetet. Det gäller i synnerhet på de arbetsplatser där arbetsstyrkan varierar och där det ibland kan vara svårt att hitta lokala skyddsombud.

Fru talman! Företagens vinstjakt är ofta grunden till att arbetsplatsolyckor med dödlig utgång finns. Jakten på vinst leder till en dålig arbetsmiljö och slarv med skyddsutrustning. Det råder en osund konkurrens med alldeles för många underleverantörer, och det särskilt i byggbranschen. Man vill använda det för att pressa priser. Det skapar också en grogrund för arbetslivskriminalitet. Där har regeringen ett ansvar.

Fru talman! Jag hade verkligen önskat att vi i utskottet hade kunnat ha en ordentlig debatt om arbetslivskriminalitet och framför allt om arbetsdödsolyckor där ansvarigt statsråd funnits med i debatten.

(Applåder)

Anf. 47 JONNY CATO (C):

Fru talman! Med anledning av att Centerpartiets budget föll i den inledande omröstningen hänvisar jag till vårt särskilda yttrande i AU2 medan jag i AU3 vill yrka bifall till reservation 7.

Sverige står inför flera parallella kriser som kräver både reformer och tuffa, svåra prioriteringar. För att möta kriserna på riktigt krävs nu en ordnad liberal ekonomisk reformpolitik som kan ta hela landet ur den tuffa ekonomiska krisen. Det är en politik som ökar chanserna för fler att arbeta och försörja sig och som satsar på både arbetslinjen och företagen.

I Centerpartiets budgetmotion presenteras ett liberalt och grönt ekonomiskt alternativ. Det är ett alternativ i linje med hur framgångsrik krisbekämpning tidigare har bedrivits i Sverige. Men i dag står vi tämligen ensamma kvar vid de liberala ekonomiska principer som möjliggjort Sveriges långa och starka välfärdsutveckling.

För att lyckas med detta krävs det en mycket mer aktiv arbetsmarknadspolitik. Tyvärr ekar det tomt med arbetsmarknadspolitiken från regeringens sida. Propositionslistan från Arbetsmarknadsdepartementet är ärligt talat bara slöseri med papper, för en sådan politik är helt obefintlig.

Prot. 2023/24:49
14 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

När man påtalar detta, som jag gjort i dag, brukar företrädare för regeringen säga att det pågår arbete och att det tar tid. Men det är inte tid som varit problemet, utan det är viljan att genomföra en aktiv arbetsmarknadspolitik. Det krävs en aktiv arbetsmarknadspolitik. Nu det är dags för regeringen att vakna, att kavla upp ärmarna och att börja arbeta för att fler ska ha ett arbete att gå till.

Det behövs en förnyad politik för att våra jobbskapare i Sverige ska kunna leverera fler arbeten. Ska vi skapa fler jobb i Sverige behöver vi vara ett världens bästa länder att driva företag i. Det behövs enklare regler och mindre regelkrångel. Det behöver bli billigare och enklare att anställa, och det behövs mer rörlighet på den svenska arbetsmarknaden.

Det är av största vikt att bryta tudelningen på svensk arbetsmarknad, motverka långtidsarbetslösheten och se till att alla som kommer till och bor i Sverige får möjlighet att på riktigt komma in i och bli en del av den svenska samhällsgemenskapen. För detta behövs ett effektivare stöd och bättre matchning för arbetssökande.

Matchningstjänsterna har visat sig oväntat framgångsrika. Men trots detta väljer regeringen att kraftigt dra ned satsningen på matchningstjänsterna och samtidigt dra ned på satsningen på Arbetsförmedlingens mindre kontor på landsbygden.

Regeringen satsar i stället resurserna på Arbetsförmedlingens interna organisation och på Samhall. Till skillnad från regeringen vill Centerpartiet prioritera resurserna så att så många som möjligt får beprövad effektiv matchningshjälp och så att Arbetsförmedlingen på riktigt kan leverera det den ska enligt det nya uppdraget.

Arbetsförmedlingen har tidigare haft ensamrätt på att förmedla nya jobb till den som är arbetslös, ett uppdrag som myndigheten inte har klarat av. På regeringsföreträdare låter det ofta som att reformeringen av Arbetsförmedlingen blev klar för ett år sedan. Det är så felaktigt som det bara kan bli, för reformeringen är bara påbörjad.

Det behövs politisk handlingskraft och ledarskap för att reformeringen av Arbetsförmedlingen ska bli så bra som det var tänkt från början. På kort sikt behövs att mer volym flyttas från Arbetsförmedlingen till privata aktörer. Det behövs att ett ratingsystem införs så att bra aktörer ska premieras och oseriösa aktörer ska försvinna. Man behöver också flytta fokus från form till resultat.

I tuffa tider måste man våga prioritera det som är viktigt på riktigt. Centerpartiet prioriterar därför arbetslinjen framför en rekordhög nivå på arbetslöshetsersättningen. Centerpartiet verkar således för en reform av arbetslöshetsförsäkringen där ersättningen initialt är relativt hög för att där efter trappas av snabbare och systematiskt.

Centerpartiets budgetförslag innebär följaktligen en stor besparing inom finansieringen av arbetslöshetsförsäkringen. Arbetslöshetsförsäkringen behöver fokusera på omställning, uppmuntra till rörlighet och underlätta för människor att snabbt byta arbete. Därför gläder det en liberal att Liberalerna talar väl om de förändringar som jag hoppas ska ske inom arbetslöshetsförsäkringen på kort sikt.

När det avslutningsvis gäller etableringsjobben noterar jag fortsatt att företagare som saknar kollektivavtal är uteslutna från att använda sig av anställningsformen. Det är fråga om företag som ofta spelar en viktig roll

för att personer från utsatta grupper på arbetsmarknaden ska få sitt första jobb.

Centerpartiet vill att de företag, ofta småföretag, som står för huvuddelen av nya jobb ska få ta del av etableringsjobben. Det viktigaste för Centerpartiet är inte att man har kollektivavtal utan att man har sjysta arbetsvillkor och en bra arbetsmiljö. Det kan ske både med och utan kollektivavtal.

Anf. 48 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Jag tänker att det blir tydligt i den här debatten att vi är ganska eniga om många saker som liberala partier.

A-kassan har vi ungefär samma syn på. Etableringsjobb också. Det ska finnas etableringsjobb. De ska kompletteras med nystartsjobben, där man inte behöver kollektivavtal, just för att det här är kommunicerande kärl. Vi har också synpunkter på reformeringen av AF.

Men en sak skiljer oss åt, och det är att Jonny Cato vill gå väldigt fort fram.

Vi måste väl erkänna att det inte är allt som har blivit hundraprocentigt bra med förändringen av Arbetsförmedlingen. Därmed inte sagt att den är färdig på något sätt. Men jag tänker på de aktiva arbetsmarknadsåtgärder som du vill införa utöver denna, där du tycker att vi borde gå fortare fram. Är det några helt nya?

Det som jag upplever att man har gjort i den här regeringen är att man har sagt att vi måste ha ett ratingsystem på plats innan vi fortsätter utveckla Rusta och matcha, som är ett jättebra komplement. Det är dock fortfarande den näst största åtgärden vi har och erbjuder.

Min fråga till ledamoten är: Vilka nya insatser menar du när du säger att det krävs mer aktiv arbetsmarknadspolitik än den som den här regeringen redan genomför?

Anf. 49 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Det är där vi skiljer oss åt, för jag menar att det inte förs någon aktiv arbetsmarknadspolitik över huvud taget.

Jag har precis presenterat Centerpartiets politik på området. Men man kan också säga att mycket av det vi vill är att stoppa en del av den politik som regeringen faktiskt genomför. Exempelvis höjs a-kassan, och det görs miljardsatsningar på Samhall.

Jag menar att en annan viktig arbetsmarknadspolitisk åtgärd är att man gör det billigare att anställa, exempelvis genom lägre arbetsgivaravgifter, och att man sänker kostnaden för att anställa unga människor och människor som kommer från andra länder och har utländsk bakgrund. Det menar jag skulle göra skillnad på riktigt.

Om jag vill gå fort fram vet jag inte. Regeringen har suttit rätt så lång tid nu, tycker jag, och man har visat att på områden där man vill någonting går det fort. Det går fort att montera ned klimatpolitiken. Det går fort att göra om hela energisystemet. Det går fort att införa förslag om att utvisa svårt sjuka barn.

Där man vill någonting går det alltså fort. Propositionslistorna är långa på många områden. Justitiedepartementet är ett sådant. Men på Arbetsmarknadsdepartementet ska allting ta lång tid, annars blir det inte rätt gjort.

Prot. 2023/24:49
14 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

Jag tycker att det snarare är att gömma sig bakom någonting, och jag tror mig ana att det kanske är så att Liberalerna, Moderaterna och Kristdemokraterna inte är helt överens med Sverigedemokraterna om exempelvis a-kassan. Det hörde vi ju här tidigare i dag. Jag ska inte fokusera på politiskt spel, men man kan prata om det i 20 sekunder och fortfarande ligga rätt långt efter vad Tidöpartierna gör.

Anf. 50 CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik:

Fru talman! Politiskt spel brukar inte jag ägna mig åt här, så jag är tacksam att du också har slutat göra det efter de första debatterna.

Däremot vill jag säga att aktiv arbetsmarknadspolitik sker på väldigt många fler ställen än i arbetsmarknadsutskottet. Vi pratar ju om sänkt skatt för låg- och medelinkomsttagare. Vi pratar om utbildningssatsningar på både yrkesvux och yrkeshögskola men också på grundskolan och gymnasiet. Vi pratar om nya effektiviseringar som måste ske på Arbetsförmedlingen, och vi pratar bidragstak.

Det här är ganska klassiska och bra liberala linjer, som vi nu genomför – dock inte inom ramen för vårt utskott och vårt utgiftsområde. Likväl gör de skillnad på totalen.

När det gäller lägre arbetsgivaravgift delar jag åsikten som Centerpartiet har att det är en jätteviktig åtgärd. Men vi måste också förhålla oss till den verklighet som vi står i, och den sänkning av arbetsgivaravgifter för ungdomar som vi hade tidigare var inte särskilt effektiv. Det är inte de som står längst från arbetsmarknaden.

Jag ser framför mig och hoppas att den här regeringen också kommer att leverera generella sänkningar av arbetsgivaravgifter. Det gör skillnad, för då växer den kaka vi kan fördela. Det är ju inte så som Socialdemokraterna ofta pratar om att det finns ett visst antal jobb som ska fördelas, utan det handlar om att skapa nya arbetstillfällen. Det gör vi genom ett dynamiskt företagsklimat och genom dynamiska och föränderliga och bra insatser från alla våra utskott, inte bara arbetsmarknadsutskottet.

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag vill påminna om att vi tilltalar varandra med ledamotens namn och inte med ”du”).

Anf. 51 JONNY CATO (C) replik:

Fru talman! Det är ett kännetecken för den här debatten att vi ska prata om utbildningspolitik, vi ska prata om skattepolitik, vi ska prata om näringslivspolitik, men vi ska inte prata om arbetsmarknadspolitik.

Jag kan bara konstatera att vi snart får lägga ned arbetsmarknadsutskottet om vi inte har några förslag att debattera, för arbetsmarknadspolitiken verkar skötas i alla andra utskott och på alla departement än på Arbetsmarknadsdepartementet.

Vi förstår alla att det finns vissa frågor som berörs i många utskott – jämställdhetspolitik, miljöpolitik, integrationspolitik. Arbetsmarknadspolitik är en sådan. Men vi kan ju inte säga att den berörs i alla andra utskott men inte just i arbetsmarknadsutskottet.

Jag kan bara konstatera att det varit väldigt tomt på förslag, faktiskt inte bara i arbetsmarknadspolitiken utan även i integrationspolitiken – som även den behandlas av Arbetsmarknadsdepartementet.

Jag kanske har höga krav på ministrarna när jag menar att de ska leverera politik, men det har de ju inte gjort hitintills. Jag kan förstå att vissa saker tar tid, men allt kan inte ta tid.

När det handlar om att man ska satsa på det som fungerar är vi väl rätt överens om att Samhall inte fungerar. Ändå ger Tidöpartierna 2 miljarder kronor i ökade anslag till Samhall.

På tal om att satsa på det som fungerar tror jag på riktigt att sänkta arbetsgivaravgifter är bättre än att ge ökade miljardsanslag till såväl höjd a-kassa som till Samhall.

Jag vill avslutningsvis säga att egentligen borde inte Centerpartiet och Liberalerna ta den här debatten, för vi är i grunden väldigt överens om vad som ska ske på arbetsmarknadsområdet. Vi är bara lite oense om hur fort det ska gå.

Anf. 52 LEILA ALI ELMİ (MP):

Fru talman! Dagens debatt om arbetsmarknadsfrågor är omfattande, och därför väljer jag att koncentrera mig på kompetensförsörjning, arbetsmarknadspolitik, arbetsförmedling, arbetsintegrerande sociala företag och kortare arbetstid. Det är ett brett och betydelsefullt ämnesområde.

Jag vill börja med att framhålla vikten av den svenska modellen, där parter förhandlar och enas. Denna balans är något vi bör vara stolta över och aktivt värna, särskilt med tanke på dess internationella unikhet och de hot vi i dag ser mot arbetsrätten.

Fru talman! Vi står inför stora utmaningar på arbetsmarknaden. Trots att vi har många lediga jobb skriker både offentlig och privat sektor efter arbetskraft samtidigt som vi har stora grupper som är arbetslösa.

En viktig fråga är långtidsarbetslösheten och de specifika utmaningar som lågutbildade och personer med funktionsvariationer står inför. Det är tydligt att orsakerna inte är kopplade till ursprung, ovilja eller höga bidrag, som SD-regeringen påstår. I stället grundar sig problemet i bristen på de kompetenser som efterfrågas på arbetsmarknaden. Det vore klokt för regeringen att prioritera en ambitiös utbildningspolitik för att minska kompetensklyftan och ge dessa människor verktygen de behöver för att kvalificera sig för arbete.

Samhällets insatser bör fokusera på att förbättra och utöka utbildningsmöjligheterna snarare än att man stirrar sig blind på sänkta bidrag och påstådd ovilja. Att överbygga kompetensklyftan utgör inte bara en investering i enskilda människors framtid, utan det är en kraftfull åtgärd som stärker hela samhället. Det är dags att skifta fokus från medvetna missuppfattningar till verkliga lösningar och möjligheter.

Fru talman! I flera kommuner och regioner står vi inför en kompetensbrist, vilket i grund och botten påverkar välfärdens kärna. Redan i dag möter många av våra lärare och hälso- och sjukvårdsanställda en utmanande arbetsmiljö med överfulla klasser och påfrestande arbetsuppgifter inom vården och omsorgen. Denna belastning leder tyvärr till att många passionerade yrkespersoner inte längre orkar stanna kvar. En oroväckande trend, som tydligt illustreras av Vårdförbundets konstaterande, är att många sjuksköterskor har tvingats reducera sin arbetstid eller till och med lämna yrket i förtid på grund av en påfrestande arbetsmiljö.

Fru talman! Vi beklagar att regeringen beslutat sig för att slopa återhämtningsbonusen. Miljöpartiet initierade reformen, som har varit en möj-

lighet för personalgrupper i vården och äldreomsorgen att testa nya sätt och egna idéer för att förbättra arbetsmiljön, inklusive arbetstidsmodeller. Många intressanta och viktiga projekt har genomförts över landet, och vi anser att det är en satsning som hade behövt fortsätta och utvecklas.

Fru talman! Det är anmärkningsvärt att regeringen inte tycks erkänna den exceptionellt svåra ekonomiska situation som nu drabbar regioner och kommuner. SKR larmar om den pressade situationen. Även om regeringen har ökat de generella statsbidragen är det långt ifrån tillräckligt. Att fatta drastiska beslut utifrån Sverigedemokraternas paranoida vanföreställningar är förödande. Att nonchalera de demografiska förändringarna och arbetskraftsbristen i kommuner och regioner men även i andra sektorer, särskilt när det kommer till lönekravet för arbetskraftsinvandrare, är att förbise verkligheten. Bristen på arbetskraft förväntas få omfattande konsekvenser, med betydande påverkan på välfärden. Detta skapar oro inom kommuner och regioner och i olika sektorer i samhället.

Fru talman! Med rätt förutsättningar kan väldigt många få ett jobb att gå till och en egen inkomst att leva på. Men det är naivt att tro att detta ska ske av sig självt – eller, som regeringen verkar tro, ske genom att det blir så jävligt som möjligt att vara arbetslös. Detta sker genom att vi som samhälle gör vårt så att varje medborgare får rätt förutsättningar att göra sitt.

En förutsättning för att samhället ska klara av sin del av ansvaret har länge varit en fungerande arbetsförmedling som finns i hela landet och kan erbjuda hjälp och stöd utifrån varje individs behov. För några år sedan fick dock stora delar av Arbetsförmedlingens verksamheter hastigt sätta punkt för sin verksamhet när Moderaternas och Kristdemokraternas första neddragning på myndigheten kom. Varslen rasade in, kompetensen försvann och kvar stod människor som fortfarande behövde vägledning i jakt på ett jobb. Många av myndighetens handläggare med specialistkompetens om funktionsnedsättningar slutade, och flera av Arbetsförmedlingens lokalkontor runt om i landet stängdes ned. Det blev ett hårt slag för Arbetsförmedlingen som myndighet, för alla dess anställda och inte minst för alla arbetssökande.

Sedan dess har en del lokalkontor öppnat igen, men det räcker inte på långa vägar. Det är ett enda stort feltänkande att människor i behov av specialinriktade stöd inte ska kunna få träffa personen som ska ge stöd. Digitala medel är bra men kan inte helt ersätta detta för alla.

Arbetsförmedlingen och arbetsmarknadspolitiken behövs allra mest för de grupper som står längst ifrån arbetsmarknaden. Personer med olika typer av funktionsnedsättningar är en sådan grupp, utrikes födda kvinnor en annan.

För att Sverige ska klara integrationen och samtidigt säkra såväl vår välfärd som vår omställning behöver alla som kan jobba ges rätt förutsättningar för att göra detta. Under mina möten med människor runt om i Sverige träffar jag väldigt ofta lågutbildade utrikes födda kvinnor. Det som kommer fram mest i de samtalen är att de efterfrågar arbete: Kan du hjälpa mig att söka jobb? Jag har aldrig stött på någon ovilja att arbeta. Snarare längtar människor till jobb och självständighet.

Detta är ofta kvinnor som har levt i fattigdom eller förtryck, som aldrig haft någon möjlighet att knyta egna kontakter på den svenska arbetsmarknaden men som inte vill något annat än att ha ett eget arbete att gå till. Det är för dem som Arbetsförmedlingen kan innebära skillnaden mellan att

komma in i Sverige och att lämnas utanför, och det är bland annat för deras skull som vi behöver se till att ståda upp efter högers experiment och börja göra det som vi vet fungerar.

De arbetsmarknadspolitiska programmen och de riktade arbetsmarknadsutbildningarna behöver utökas. Vi vill dessutom satsa på korta yrkesutbildningar i kombination med språkstudier, särskilt riktade mot kvinnor och bristyrken. Det är så vi kan rusta Sverige för framtiden, säkra välfärden och ge människor hopp och framtidstro.

Fru talman! Vi lever i en tid där samhället är i ständig förändring. Det som är nyheter i dag kan vara gammalt i morgon, och det som känns omöjligt i dag kan vara verklighet nästa månad. Det här kräver en arbetsmarknadspolitik för framtiden, som möter verkligheten där gamla jobb försvinner medan nya växer fram.

Svenskar har under flera generationer vuxit upp med bilden att ett fast och tryggt jobb är något som alla kan få, men det är något som dagens unga bara kan drömma om. Och medan många äldre kunnat arbeta inom samma yrke, till och med på samma arbetsplats, ett helt liv kan inga unga i dag räkna med att aldrig behöva byta bana.

En ny verklighet kräver en ny politik. En av delarna i den är studie- och omställningsstödet. Sent omsider insåg regeringen att det behövs, men den senfärdigheten har satt många människor på väg att ta nästa steg i livet i kläm. Parterna har förhandlat fram ett viktigt avtal som gör att människor nu ska kunna vidareutbilda sig under yrkeslivet. Det här ser vi i Miljöpartiet som oerhört viktigt. Det hjälper rörligheten på arbetsmarknaden och är också en möjlighet till självförverkligande.

En annan del av framtidens arbetsmarknadspolitik är de arbetsintegrerande sociala företagen, som har en enorm potential som samhället inte tar till vara i dag. De skapar möjligheter för grupper som annars har svårt att få tillträde till arbetsmarknaden. Samhällsvinsterna är också uppenbara och väl dokumenterade. Tillväxtverket har till exempel konstaterat att arbetsintegrerande sociala företag har fördelar som är särskilt bra för målgrupperna nyanlända och långtidsarbetslösa utrikes födda personer.

En del i den arbetsmarknadspolitik som bygger på framtiden är reformer för sänkt arbetstid. Det är en idé som under vissa tider har blivit hånad av de flesta partier i kammaren. Nu börjar dock även andra större partier i kammaren snegla åt det hållet, och jag är övertygad om att det är rätt väg att gå framåt. Inte för alla, alltid och överallt men för många yrkesgrupper som i dag inte orkar jobba ett helt liv är en sänkt arbetstid i grund och botten en förutsättning för att jobbet ska bli gjort.

Fru talman! Vi lever i en omvälvande tid. Det ställer krav på oss som politiker att våga tänka längre och se hur framtidens jobb kan vara med och bygga framtidens samhälle.

Det är två betänkanden vi debatterar i dag, AU2 och AU3. För AU2 har jag lämnat ett särskilt yttrande, och för AU3 yrkar jag bifall till våra reservationer 4 och 17.

Anf. 53 SAILA QUICKLUND (M):

Fru talman! Jag vill inleda med att uttrycka att mina tankar går till de drabbade och deras anhöriga gällande den hissolucky som skedde under måndagen denna vecka i Sundbyberg. Än så länge finns det inte så mycket

Prot. 2023/24:49
14 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

information. Det är nu viktigt att händelsen utreds ordentligt, detta för att liknande händelser inte ska kunna ske i framtiden.

Arbetsmiljöfrågorna är viktiga. De påverkar och involverar väldigt många arbetstagare, arbetsgivare och parter. En säker och utvecklande arbetsmiljö är central för en väl fungerande och livskraftig arbetsmarknad och välfärd. God arbetsmiljö är också viktigt för tryggheten i Sverige, och detta gäller för såväl den enskilde som samhället i stort.

Utvecklingen av arbetsmiljön på våra arbetsplatser påverkar såväl tillväxt som sysselsättning liksom möjligheterna till en god, jämlik och jämställd hälsa. Arbetsmiljön har också stor betydelse för hur länge människor kan, orkar och vill arbeta. Det är även viktigt med tanke på den demografiska utvecklingen i Sverige.

Fru talman! Regeringen vill framhålla att en säker och utvecklande arbetsmiljö är avgörande för en väl fungerande arbetsmarknad. Det systematiska och förebyggande arbetsmiljöarbetet är grunden till en god arbetsmiljö. Vidare är tillsynen av arbetsmiljön avgörande för att upprätthålla skyddet för arbetstagarna och för att rättvisa konkurrensförhållanden ska kunna råda på arbetsmarknaden.

Behovet av en fortsatt hög ambitionsnivå för arbetsmiljöpolicen för att möta olika utmaningar i arbetslivet är centralt. Ingen som arbetar i Sverige ska ha ett arbete där man blir utnyttjad eller utsliten. Ingen ska riskera att dö eller skadas allvarligt i sitt arbete.

Vi vill framhålla att genomförandet av den gällande arbetsmiljöstrategin 2021–2025 är en viktig del i att stärka arbetet med att uppnå det övergripande målet för arbetslivspolicen.

Regeringen vill även betona vikten av att arbetet mot arbetslivskriminaliteten fortsätter via ett offensivt arbete. Arbetslivskriminalitet leder till allvarliga samhällsproblem och utgör en betydande inkomstkälla för den organiserade brottsligheten. Den leder till att konkurrensen snedvrids och att seriösa företag konkurreras ut av oseriösa företag.

Arbetslivskriminalitet orsakar otrygghet på arbetsmarknaden och att arbetskraft utnyttjas. I sina allvarligaste former kan det röra sig om människohandel och människoexploatering. Brott, fusk och missbruk kopplat till arbetsmarknaden måste bekämpas med kraft, och sanktioner ska vara träffsäkra och effektiva. Den utökade samverkan mot arbetslivskriminalitet, ökningen av antalet myndighetsgemensamma kontroller där nio myndigheter samarbetar och utvecklingen av samverkan med arbetsmarknadens parter bidrar till måluppfyllelsen på området.

Att det nu finns a-krimcenter på ett flertal orter i landet är självklart positivt. Lägg därtill Delegationen mot arbetslivskriminalitet som har i uppdrag att ur ett samhällsövergripande perspektiv verka samlande och stödande i förhållande till aktörer som motverkar arbetslivskriminalitet.

Fru talman! Det är ett problem att många arbetsplatser saknar lokala skyddsombud. Vi ser också med oro på den trend som visar att färre och färre engagerar sig som lokala skyddsombud. Det är bakgrunden till uppdraget som vi har gett till Arbetsmiljöverket. Vi värnar om den svenska arbetsmarknadsmodellen och anser att det är viktigt att engagera parterna i alla frågor som rör arbetsmiljö och skyddsarbete på landets arbetsplatser. Det är också därför det framgår av uppdraget att Arbetsmiljöverket ska genomföra det och ha kontakt med arbetsmarknadens parter för att det ska bli så bra som möjligt.

Regeringen agerar på problemet att det finns för få skyddsombud – allt för att landets arbetstagare ska ha trygga och säkra arbetsplatser.

Det är viktigt att vi pratar brett om arbetsmiljöfrågorna. Det är lätt att studera de mest allvarliga olyckorna, men de är bara en del av problematiken. Stress är en otroligt viktig fråga som inte syns på ytan och som också har ett viktigt jämställdhetsfokus. Vi vet att de flesta är män som skadas svårt på jobbet, utifrån vilken bransch som har flest olyckor, men samtidigt ser vi väldigt många kvinnor som drabbas oerhört mycket av stress på ett sätt som till och med i värsta fall tar deras liv.

När det gäller stress är det viktigt att vi inte bara har tydliga riktlinjer för fysiska arbetsmiljöer utan också att vi i vår strategi ser till de risker som gör att människor blir sjukskrivna av stress på sina arbetsplatser.

Jag vill också vara tydlig med att även om de flesta arbetsgivare vill göra rätt finns det de som inte kan eller vill det. Vissa tar genvägar på bekostnad av arbetstagarnas hälsa och välmående och ibland även liv. Det måste vi ta på oerhört stort allvar i vårt arbete.

Regeringen arbetar nu vidare med bland annat arbetsmiljöstrategin 2021–2025. Arbetsmiljöverket ser över hur det kan bli fler skyddsombud. Vi utvärderar och utreder även regionala skyddsombud. Det är märkligt att det inte har gjorts tidigare. Vi utvecklar dessutom arbetet mot arbetslivs-kriminaliteten. Arbetsmiljöverket har ett uppdrag att utveckla och genomföra insatser för att förebygga att kvinnor slås ut på arbetsmarknaden på grund av dåliga arbetsmiljöförhållanden.

Regeringen har tagit initiativ till ett projekt med kunskapssammanställning om arbetsmiljörisiker bland hälso- och sjukvårdens personal. Resultatet redovisas i april nästa år.

Avslutningsvis, fru talman, tar regeringen arbetsmiljöfrågorna på största allvar, arbetar intensivt och kommer att arbeta intensivt med dessa frågor.

(Applåder)

Anf. 54 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Trots att vi i Sverige har en stark lagstiftning på arbetsmiljöområdet blir folk sjuka av arbetet. Dödsolyckorna ökar nu olyckligtvis också. Det är tydligt för alla att det förebyggande arbetsmiljöarbetet behöver stärkas. Ändå planeras inte en enda proposition på arbetsmiljöområdet – och det trots att det på ministerns bord ligger flera färdigutredda förslag som skulle bidra till förstärkt arbetsmiljöarbete på Sveriges arbetsplatser.

Saila Quicklund säger här i debatten – och ministern har också sagt det – att man arbetar vidare efter den arbetsmiljöstrategi och den nollvision som togs fram av den socialdemokratiska regeringen. Jag vill fråga på vilket sätt det märks att arbetet pågår och vilka åtgärder för att stärka det förebyggande arbetsmiljöarbetet som regeringen planerar att vidta i enlighet med strategin som man säger sig följa.

Saila Quicklund lyfte fram att man ser över de regionala skyddsombudens verksamhet. Den utredningen är ju redan klar och har presenterat sina slutsatser och förslag om utökad tillträdesrätt för de regionala skyddsombuden. Jag blev lite förvirrad av Saila Quicklunds inlägg i debatten och vill fråga om regeringen har startat en ny utredning om de regionala skyddsombuden.

Anf. 55 SAILA QUICKKLUND (M) replik:

Fru talman! Tack, Johanna Haraldsson, för frågan! Jag vet att ledamoten har ett stort intresse för arbetsmiljöfrågorna, och vi har mötts i många debatter. Jag ska försöka svara på frågorna.

De regionala skyddsombuden fyller en väldigt viktig funktion på arbetsmarknaden, och det finns inga motsättningar här. För att inte gå för mycket in på beredningen som sker kring de regionala skyddsombuden kan jag hänvisa till att det kommer att föras en diskussion längre fram. Vad gäller den frågan stannar jag vid att den bereds i Regeringskansliet.

Skyddsombudens funktioner är oerhört centrala. Mycket har förändrats på arbetsmarknaden sedan arbetsmiljölagen trädde i kraft på 70-talet. Det är färre anställda på företagen som är medlemmar i facket. Därför gör vi en översyn av skyddsombuden i generella termer. Regionala skyddsombud har en särskild beredning, och Arbetsmiljöverket ser över hur det kan bli fler skyddsombud. Det är lovvärt.

Jag ställer mig lite frågande, för det här är ingenting som har varit okänt. Vi har haft stor brist på skyddsombud. Färre vill, av olika orsaker, engagera sig inom området. Det Arbetsmiljöverket nu gör är att se om det finns branschskillnader och om det finns skillnader mellan kvinnor och män – eller vad det nu kan vara det handlar om – när det handlar om varför man inte vill engagera sig

Jag tycker att det är förvånande att den förra regeringen under åtta år med vetskapen om att det saknas skyddsombud och att det är färre som vill engagera sig ändå inte har tittat över frågan. Hur kommer det sig?

Anf. 56 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Det är väldigt tydligt för Socialdemokraterna att utvecklingen av fler otrygga anställningar, många små arbetsplatser och så vidare har gjort att fackföreningsrörelsen har haft svårt att rekrytera fler skyddsombud. Det var också en av anledningarna till att vi ville se till att de regionala skyddsombuden skulle kunna komma in på fler arbetsplatser.

Vi behöver kanske se över hur vi ska stärka möjligheterna också för de lokala skyddsombuden. Det sätter jag mig inte emot över huvud taget. Men i stället för att svara på mina frågor om hur det märks att man följer arbetsmiljöstrategin vecklade Saila Quickklund in sig i svaret på en fråga som jag inte hade ställt, om de lokala skyddsombuden.

Jag återkommer därför till min fråga: Hur märks det att den här regeringen följer den arbetsmiljöstrategi som man säger sig följa och som Socialdemokraterna satte i sjön? Med anledning av strategin tillsatte Socialdemokraterna ett antal utredningar som nu har levererat förslag. Det finns nu förslag på utökat rådighetsansvar, utökad tillträdesrätt för regionala skyddsombud – det har vi redan pratat om – och förstärkning av lagen om företagshälsovård.

Senast vi debatterade arbetsmiljöfrågor här i kammaren, jag och Saila Quickklund, försäkrade hon mig att Moderaterna och regeringen hade uppfattningen att utökade möjligheter till sanktionsavgifter var ett förslag som man skulle gå vidare med.

Min fråga är: När kommer dessa förslag? När kan vi förvänta oss att regeringen kommer att lägga fram förslag som bidrar till förstärkt arbetsmiljö på våra arbetsplatser?

Anf. 57 SAILA QUICKLUND (M) replik:

Fru talman! Det krävs mod för att attackera en regering som har suttit i drygt ett år när man själv har suttit i regeringsställning i åtta år.

Nu framför Socialdemokraterna kritik mot vad som händer med arbetsmiljöstrategin. Som jag sa i mitt anförande fortsätter vi med den, och vi kommer att utvärdera den när den går ut 2025. Företagshälsovården ingår som en naturlig del i arbetsmiljöstrategin, och självklart följer vi den. Vi vet att det finns brister, till exempel i form av läkarbrist, och vi ser över möjligheterna att förbättra situationen.

Jag förvånas över att man så ensidigt framhåller de regionala skyddsombuden, som handlar om att stärka fackets ställning på arbetsmarknaden, utan att nämna de lokala skyddsombuden. Som jag sa i min förra replik är det väl känt att det råder stor brist på lokala skyddsombud, men den förra regeringen tog aldrig tag i frågan. Den analyserade aldrig på djupet varför så få vill ansluta sig till detta uppdrag.

Det är detta den här regeringen nu tar tag i. Vi ser över alla skyddsombud, inte bara de regionala. Det är viktigt, och detta arbete tänker vi slutföra. Vi kommer med förslag på åtgärder. Jag är som sagt förvånad över den ensidiga synen när det handlar om regionala skyddsombud.

Sanktionsavgifterna står vi fast vid. Det var också det som drevs igenom under allianstiden: sanktionsavgifter i stället för straff. Och så kommer det att fortsätta att vara.

Anf. 58 JOHANNA HARALDSSON (S):

Fru talman! Hissen störtade 20 meter, och fem personer dödades. Olyckan på en byggarbetsplats i måndags är den värsta på svensk arbetsmarknad på decennier. Den yttersta konsekvensen av dålig arbetsmiljö på våra arbetsplatser är att människor dör. År 2023 kommer att bli det dödligaste året sedan 2011. Varje fall är en tragedi.

På Arbetsmiljöverket menar man att de flesta arbetsplatsolyckor beror på bristfälliga riskanalyser och riskbedömningar – att de inte görs eller att de inte görs tillräckligt ofta. De flesta av dessa dödsfall hade kunnat förebyggas om arbetsgivaren hade uppfyllt sina skyldigheter enligt lagen.

Det här gör att det blir uppenbart att det förebyggande arbetsmiljöarbetet måste stärkas på våra arbetsplatser. Det måste straffa sig att inte göra riskbedömningar och att inte följa lag och föreskrifter om det förebyggande och systematiska arbetsmiljöarbetet.

Utredningar pågår, och det är givetvis för tidigt att säga något om orsak och ansvar vid måndagens olycka. Men statistiken över dödsolyckorna visar att de allra farligaste arbetsplatserna finns inom byggbranschen. Därför behöver ett helhetsgrepp tas om arbetsmiljön, riskerna och det förebyggande arbetet just i byggbranschen.

Fru talman! Det är också en bransch som är hårt pressad av arbetslivskriminalitet och av oseriösa och direkt kriminella aktörer som inte följer kollektivavtal, som systematiskt bryter mot arbetsmiljölagen och som gör sig skyldiga till ekonomisk brottslighet och människohandel. De gör det näst intill omöjligt för företag som vill göra rätt för sig att konkurrera. Det sätter press nedåt på villkor och arbetsmiljö i hela branschen.

Arbetslivskriminaliteten har dock inte stannat innanför grindarna på byggarbetsplatserna. Den är ett utbrett problem på svensk arbetsmarknad.

År 2018 gav den socialdemokratiska regeringen i uppdrag till flera myndigheter att samverka för att bekämpa arbetslivskriminaliteten. Sedan dess har polisen, Arbetsmiljöverket, Skatteverket och ytterligare sex myndigheter gjort gemensamma kontroller och utvecklat arbetet med att bekämpa arbetslivskriminaliteten.

År 2022 inrättades de första a-krimcentren i Sverige, och samma år tog den socialdemokratiska regeringen fram en nationell strategi mot arbetslivskriminalitet. Det är 45 åtgärder som ska göra att det blir svårt att fuska, enkelt att åka fast och kännbart att bli straffad.

Att få stopp på brottslighet och illojal konkurrens på arbetsmarknaden kommer att kräva mycket av samhället, och arbetet behöver stärkas ytterligare. Därför prioriterar vi socialdemokrater i vår budgetmotion att höja anslaget till Arbetsmiljöverket med ytterligare 50 miljoner. På det sättet kan man klara av att bemanna alla a-krimcenter och förstärka arbetet mot arbetslivskriminalitet, men utan att myndighetens inspektionsverksamhet påverkas och drabbas av besparingar.

I Sverige har vi en oerhört bra arbetsmiljölagstiftning som, om den följdes till punkt och pricka, skulle ge alla löntagare en bra och hälsosam arbetsmiljö. Ingen skulle behöva dö eller bli sjuk av sitt arbete. Ändå dör en person varje vecka på jobbet. Tusentals arbetsskador anmäls varje år, och antalet sjukskrivna med stressrelaterad ohälsa ökar. Kvinnor i välfärdsyrken är särskilt drabbade av stressrelaterad ohälsa. Arbetsituationen är för många ohållbar, och obalansen mellan krav och resurser gör människor sjuka.

Socialsekreterare, undersköterskor, barnskötare och lärare behöver fler kollegor, inte färre, för att kunna se varje barn, ta hand om våra äldre och ge god vård. Tillräckliga resurser till kommuner och regioner är avgörande, inte enbart för välfärden i sig utan också för att göra det möjligt att skapa en bra arbetsmiljö för de anställda.

Regeringen skapar nu genom underfinansiering av regionerna en sjukvårdskris som minskar människors tillgång till vård och riskerar att öka vårdköerna. Men den riskerar också att leda till ökad ohälsa bland de anställda som blir kvar när kollegor nu sägs upp. Vi socialdemokrater prioriterar därför i vår budgetmotion över 10 miljarder mer i tillskott till välfärden.

Resurser är viktigt för att inte fler ska bli sjuka av stress, men arbetsgivarna behöver också växla upp det förebyggande arbetsmiljöarbetet. Enligt föreskriften om social och organisatorisk arbetsmiljö ska arbetsgivaren ”se till att de arbetsuppgifter och befogenheter som tilldelas arbetstagarna inte ger upphov till ohälsosam arbetsbelastning. Det innebär att resurserna ska anpassas till kraven i arbetet.”

Om man verkligen hade följt kraven i OSA-föreskriften och åtgärdat brister i arbetsmiljön, såsom hög arbetsbelastning, är jag övertygad om att den stressrelaterade ohälsan hade minskat.

Människor dör i förtid av stressrelaterad ohälsa. Nollvisionen utökades 2020 från att enbart handla om att ingen ska dö *på* jobbet till att även handla om att ingen ska dö *av* jobbet. Detta kräver att arbetsgivare tar den organisatoriska och sociala arbetsmiljön på minst lika stort allvar som den fysiska. Det är också därför vi socialdemokrater vill att Arbetsmiljöverket ska ha möjlighet att utdöma sanktionsavgifter även för arbetsgivare som

inte följer OSA-föreskrifterna eller som inte jobbar systematiskt med arbetsmiljön.

Fru talman! Som jag tidigare har sagt har vi en arbetsmiljölag och tillhörande föreskrifter som är oerhört tydliga och som sätter människan i första rummet. Arbetsgivaren har hela ansvaret och ska vidta alla åtgärder som behövs för att förebygga att arbetstagaren drabbas av ohälsa eller olycksfall.

Men för att vi ska vara säkra på att lagar och regler följs krävs uppföljning och kontroll. Arbetsmiljöverkets inspektioner spelar stor roll för att upprätthålla det livsviktiga arbetsmiljöarbetet på våra arbetsplatser. Men inspektörerna besöker endast en bråkdel av alla arbetsplatser under ett år.

För att arbetsmiljöarbetet ska fungera bra krävs lokalt engagemang på arbetsplatsen, från både arbetsgivare och arbetstagare. Här spelar skyddsombuden en livsviktig roll som företrädare för sina arbetskamrater. De har till och med möjlighet att stoppa arbetet på sin arbetsplats om det finns risk för att människor blir sjuka eller skadar sig.

Att vara skyddsombud innebär dock att man måste våga vara lite obehaglig, kunna ifrågasätta chefens beslut och vara en stark röst för bättre arbetsmiljö. Det är en position som kräver kunskap, erfarenhet och stöd för att man ska kunna göra ett bra jobb och stå på sig även om man blir utsatt för påtryckningar eller riskerar repressalier. Fackföreningsrörelsen ger detta stöd genom utbildning och rådgivning och kan företräda skyddsombudet om hon hindras i sitt arbete.

På arbetsplatser där facket har medlemmar men det inte finns någon skyddsskommitté kan ett regionalt skyddsombud utses. Det handlar om personer med lång erfarenhet av arbetsmiljöarbete på andra, ofta liknande arbetsplatser. De regionala skyddsombuden har enligt arbetsmiljölagen samma befogenheter som lokala skyddsombud.

Många små arbetsplatser, fler otrygga anställningar och lägre organisationsgrad får effekter på arbetsmiljöarbetet. Allt fler arbetsplatser är små och har inte ett lika väl fungerande skyddsarbete som många av de större arbetsplatserna. Här spelar de regionala skyddsombuden en avgörande roll.

Vi socialdemokrater vill att man ska ge de regionala skyddsombuden möjlighet att besöka fler arbetsplatser för att stödja arbetsmiljöarbetet. Efter att verksamheten utvärderats på initiativ av riksdagen konstateras att den regionala skyddsombudsverksamheten är kostnadseffektiv och bidrar till bättre arbetsmiljö, särskilt på små arbetsplatser.

Därför föreslår vi socialdemokrater återigen utökad tillträdesrätt för de regionala skyddsombuden till alla arbetsplatser med kollektivavtal, samtidigt som vi i vårt budgetförslag skjuter till 20 miljoner för verksamheten.

Mer behöver göras för att förbättra arbetsmiljön på våra arbetsplatser. Vi socialdemokrater har flera förslag på skärpta regler och vill stärka skyddsombudens roll. Vi vill också öka kontrollen på arbetsplatserna med fler arbetsmiljöinspektörer och med de regionala skyddsombuden.

Engagemanget för arbetsmiljöfrågorna verkar det inte vara något fel på i denna debatt eller från regeringspartiernas sida. Men man behöver göra mer än bara prata. Det är dags att börja leverera på arbetsmiljöområdet för att förhindra att löntagare blir sjuka eller dör av jobbet.

(Applåder)

Prot. 2023/24:49
14 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

Anf. 59 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Johanna Haraldsson, för ett väldigt bra anförande!

Towe Ljunggren och hennes kollega Linda Henberg var skyddsombud på Ica i Tibro. Det hade de varit i många år. I samband med valet 2022, då båda fick kommunpolitiska uppdrag för Sverigedemokraterna, valde deras fackförbund Handels att avsluta deras uppdrag som skyddsombud. Den enda motiveringen var att de var aktiva inom Sverigedemokraterna.

Daniel Widin, en ung verkstadsarbetare från Halmstad med flera års erfarenhet som skyddsombud, valdes in i fullmäktige för Sverigedemokraterna. Fackklubben Metall valde då att avsluta hans uppdrag som skyddsombud, av den enda anledningen att han var aktiv inom Sverigedemokraterna.

Jag kan dra min egen historia. Efter tio år som skyddsombud och facklig förtroendeman fick jag avsluta mitt uppdrag enbart för att jag blev aktiv inom Sverigedemokraterna.

Min fråga till Johanna Haraldsson är därför: När det råder en sådan enorm brist på lokala skyddsombud, tycker du att detta är rätt agerat?

Anf. 60 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tänker inte ta ställning till om enskilda fackförbund har fattat rätt beslut. Det jag däremot kan säga är att det är viktigt att de som är skyddsombud har en bra uppbackning från sitt fackförbund för att kunna vara bra företrädare för sina arbetskamrater i arbetsmiljöfrågor. Det handlar, som jag har sagt upprepade gånger i denna debatt, om att man ska kunna få det stöd och den kunskap som behövs och också ha möjlighet att ha någon som företräder en om man blir hindrad i sitt arbete.

Jag vill inte ha en situation där skyddsombud står helt ensamma om de blir hindrade av sin arbetsgivare att utföra sitt uppdrag. Jag vill inte att vi ska vara beroende av den enskilda arbetsgivarens goda vilja för att kunna genomföra arbetsmiljöåtgärder på våra arbetsplatser. Jag vill att vi ska ha starka skyddsombud, och starka skyddsombud är skyddsombud som företräder sina arbetskamrater och har en fackförening i ryggen som kan företräda dem.

(Applåder)

Anf. 61 MAGNUS PERSSON (SD) replik:

Fru talman! Alla personer jag nämnde är fortfarande med i sina fackförbund; de har inte blivit uteslutna. De har alltså sitt fackförbund i ryggen, men de får inte vara skyddsombud för att de är aktiva sverigedemokrater.

Att du inte vill yttra dig om detta kan jag förstå, men när det gäller LO och Socialdemokraterna finns det ju ett kongressbeslut om facklig-politisk samverkan. Hela LO-ledningen sitter i Socialdemokraternas verkställande utskott och partistyrelse. Så du kan givetvis uttala dig om detta. De agerar ju enligt Socialdemokraternas direktiv, hela vägen ut.

Jag ställer frågan igen: Varför blir en person som har varit skyddsombud i jättemånga år och fortfarande är medlem i facket och som väljer att bli aktiv i Sverigedemokraterna över en natt helt oduglig som skyddsombud?

(Applåder)

Anf. 62 JOHANNA HARALDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag håller fast vid att inte kommentera enskilda förbunds beslut. Jag vill också poängtera att Socialdemokraterna är *en* organisation. Alla olika fackförbund runt om i Sverige är egna organisationer och fattar egna beslut på sina kongresser.

Om Magnus Persson menar allvar med att han brinner för arbetsmiljöfrågor borde han sluta driva denna fråga. Det är ju en personlig vendetta han driver. Det är ett antal kränkta personer han företräder här. Han företräder inte svenska löntagare i denna debatt, utan han företräder ett antal ganska kränkta individer som inte har kvar sina uppdrag.

Med tanke på hur försvagade skyddsombuden skulle bli utan det fackliga stödet är det lätt att tro att Magnus Persson, på grund av att han själv är lite bitter mot fackföreningsrörelsen, helt har ställt sig på arbetsgivarsidan.

(Applåder)

Anf. 63 OLIVER ROSENGREN (M):

Fru talman! Alla som kan arbeta ska arbeta. Därför behövs det regler, drivkrafter och stöd som utformas för att skapa förutsättningar för att Sverige ska nå full sysselsättning. Arbete är trygghet, gemenskap och tillgång till vårt lands växande välbstånd. Men arbetslinjen är också löftet om att politiken inte ger upp någon, övertygelsen om att ingen människa är oduglig, idén om arbetets egenvärde och insikten om att krav är att bry sig.

För att arbetsmarknaden inte ska bli en klubb för inbördes beundran mellan dem som redan har jobb och dem som anställer behöver politiken ikläda sig det tredje uppdraget: att vara den part som företräder dem som saknar arbete. Politikens uppgift är därför att ge hopp när det slocknat hos den som är långtidsarbetslös, ork när den tagit slut hos den som hamnat i passivitet och gemenskap för den som hamnat i utanförskap.

Fru talman! En väl utformad och effektiv arbetslöshetsförsäkring är en viktig komponent för en välfungerande arbetsmarknad. En sådan a-kassa fyller funktionen att vara ett tillfälligt ekonomiskt stöd för den som är mellan två jobb. Politiken behöver då balansera mellan att vara tillräckligt generös för att människor ska matcha sig till ett arbete som passar kompetens och förmåga men samtidigt tillräckligt restriktiv för att drivkrafterna att söka jobb ska vara starka.

Sveriges långa uppsägningstider gör att få av dem som varslas faktiskt blir arbetslösa. En orsak till det är att det är högre chans att få jobb om man söker jobb när man har jobb än om man gör det som arbetslös. De som ändå blir arbetslösa efter ett varsel riskerar långa arbetslöshetstider och behöver därför möta höga förväntningar, lagom ersättningsnivåer och låga trösklar till ett nytt arbete.

När konjunkturen nu viker nedåt och arbetslösheten uppåt kan det vara läge att utbilda sig för att stärka sin ställning på arbetsmarknaden. Vi satsar därför ett helt Alvesta kommun på nya platser inom yrkesutbildningen.

Fru talman! Det är ingen hemlighet att Moderaterna önskar reformera a-kassan. Tidöavtalet innehåller vissa försämringar av a-kassan som vi har debatterat och beslutat om här tidigare: dels höjd ersättning, dels sänkta krav för att få tillgång till ersättningen. Ekonomiprofessor Lars Calmfors, som tidigare var ordförande i Arbetsmarknadsekonomiska rådet, har konstaterat att nästan alla empiriska studier bevisar sambandet mellan en

högre a-kassa och längre arbetslöshetstider. Riksrevisionen konstaterade i våras att den senaste utvidgningen av a-kassan, som gjordes under den tidigare regeringen, är dålig för sysselsättningen.

Regeringen och Sverigedemokraterna har nu aviserat en ny reformering av a-kassan som kan vara välgörande. Den finns med i den här budgeten. En inkomstbaserad a-kassa förenklar såväl för arbetsgivaren som för den som är arbetslös och behöver a-kassa och dessutom för både a-kassorna och Arbetsförmedlingen. Inkomstuppgifter från Skatteverket ska kunna ligga till grund för a-kassan. Detta är inte minst bra för den som arbetar varierande deltid i välfärden eller har frilansliknande upplägg med flera olika arbetsgivare. Förenklingen kan tillgängliggöra a-kassan för fler, men den underlättar samtidigt för korrekta utbetalningar och minskar risken för fusk och fel. En tydlig och kontinuerlig avtrappning i såväl a-kassan som aktivitetsstödet kan stärka arbetslinjen.

Här är vänsteroppositionen splittrad. Klyftan inom Magdalena Anderssons regeringsalternativ är 15 miljarder kronor mellan Centerpartiets kraftfulla besparing och Vänsterpartiets massiva utbyggnad av a-kassan. Vänsterpartiet föreslår ovanpå det en årlig urholkning av arbetslinjen genom indexering av a-kassan. De verkar samtidigt ha missat att räkna på kostnaderna för att återinföra det studerandevillkor som föreslås. Därför saknas antagligen ungefär 1,5 miljarder kronor i deras budgetförslag.

Fru talman! Sverige har allvarliga problem med otillräckliga krav på arbetslösa och en daltandekultur hos såväl myndigheterna som a-kassorna. Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen har i flera rapporter visat på uppteendeväckande brister och har dessutom riktat allvarlig kritik mot att Arbetsförmedlingen inte fullföljer sitt uppdrag. Den sammantagna bilden i en lång serie rapporter som har kommit inte minst under detta år är att daltandekulturen måste sitta i väggarna på myndigheten. En undersökning visar att 40 procent av handläggarna tycker att det är godkänt att en arbetslös utan körkort söker jobb med körkortskrav och att det ska räknas som fullgott jobbsökande, för att bara ta ett av många exempel.

Nyligen anslöt sig Justitieombudsmannen till den här kritiken och skrev i ett beslut om Arbetsförmedlingen: ”Arbetsförmedlingen har ... angett i ett internt handläggarstöd att meddelanden till arbetslöshetskassor inte ska skickas i en viss situation. Det finns dock inga undantag från myndighetens underrättelseskyldighet i den förordning som reglerar detta. JO är kritisk och uttalar att det inte är acceptabelt att utfärda interna anvisningar som står i strid med gällande lagstiftning. Både reglerna om aktivitetsrapportering och skyldigheten att i vissa fall underrätta arbetslöshetskassorna utgör delar av det kontrollansvar som regeringen ålagt Arbetsförmedlingen. JO ser allvarligt på att myndigheten har underlåtit att fullgöra det ansvaret.”

Man förstår ju varför regeringen skärper instruktionerna till Arbetsförmedlingen efter att myndigheten varit i händerna på Socialdemokraterna i åtta år.

Arbetsförmedlingen har blivit en systematiskt slarvig och slapp myndighet. Det är inte bara skamligt med tanke på de många mycket skickliga medarbetare som finns på myndigheten. Det är faktiskt ännu värre. Det här är någonting som förlänger människors arbetslöshet, utsatthet och lidande. Vi tar därför detta på största allvar. Vi ska åtgärda de här problemen, och

vi ska ersätta daltandet med en ny krav- och kontrollkultur, så att vi kan pressa tillbaka arbetslösheten.

A-kassorna har ovanpå detta liknande problem. Granskningsrapporter – återigen från Inspektionen för arbetslöshetsförsäkringen – visar att man avstår från att agera på underrättelser om att arbetslösa inte fullföljer kraven. Var tionde som själv förlänger sin egen arbetslöshet eller inte följer de krav som framgår av svensk författning lämnas utan lagstadgad sanktion.

Fru talman! Arbetslöshetsförsäkringen ska bidra till arbetslinjen och till arbetsmarknadens funktionssätt. Arbetsförmedlingen och a-kassorna ska ställa tydliga krav på att alla som tar emot bidrag eller andra ersättningar ska anstränga sig för att skaffa jobb och egen försörjning. Vi reformerar nu arbetslöshetsförsäkringen för att minska fusket och stärka arbetslinjen. Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag i betänkandena AU2 och AU3 från arbetsmarknadsutskottet.

(Applåder)

I detta anförande instämde Borian Åberg (M) och Magnus Jacobsson (KD).

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 december.)

§ 6 Studiestöd

Prot. 2023/24:49
14 december

*Arbetsmarknad och
arbetsliv och
Arbetsmarknadspolitik
och arbetslöshets-
försäkringen*

Studiestöd

Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UvU2
Utgiftsområde 15 Studiestöd (prop. 2023/24:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 64 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Vi ska nu debattera utgiftsområde 15 i statsbudgeten. Det handlar om studiestöd, i huvudsak för högre utbildning.

För oss i Liberalerna och regeringsunderlaget handlar utbildning om att varje individ ska få makt över sitt liv och att Sverige ska vara en framstående kunskapsnation. Arbetsmarknaden är i ständig förändring, inte bara här i Sverige utan även i resten av världen. Det gör att fler kommer att behöva utbilda sig genom hela livet. Då krävs givetvis också att den som vill eller behöver studera har möjlighet att finansiera sina studier. Det är ambitionen, inte pengar, som ska avgöra om man vill och kan studera vidare.

Studiemedel är grundläggande för en jämlik högskola som ger alla, oavsett bakgrund, möjligheten att studera vidare. Det är därför vi är stolta över det system vi har i Sverige. Det ger en grundtrygghet till den som har talang, inte bara till den som har pengar.

Fru talman! Studiestödet är en av de saker som möjliggör klassresor i vårt land. Både tjejen från Rinkeby och grabben från Djursholm kan plugga vidare på universitetet. Det ska vara din ansträngning, dina ambitioner och dina målsättningar som sätter gränserna, inte din bakgrund. Det är detta som är frihet på riktigt.

Av den anledningen, fru talman, är det väldigt bra att regeringen nu räknar upp både studiemedlet och fribeloppet. Efter årsskiftet kommer vi att se en höjning av studiemedlet med omkring 1 100 kronor. Och man kommer att få tjäna 110 000 kronor per halvår innan man slår i taket för fribeloppet.

Omställningsstudiestödet är också en väldigt viktig reform. Det är mycket bra att regeringen nu växlar upp detta till 2,8 miljarder kronor i år, och det kommer sedan att öka avsevärt nästkommande år. Detta kommer att öka rörligheten på arbetsmarknaden. Det kommer att innebära att fler kommer att kunna byta spår, byta arbete och byta karriär mitt i livet.

Självklart ska de som får omställningsstudiestöd ha rätt att få det skyndsamt. Därför tillförde regeringen extra medel till CSN både i höst-ändringsbudgeten för detta år och i budgeten för nästa år. Totalt tror jag att det är 60 miljoner kronor, fru talman. Det är för administrationen av detta stöd.

Vi ser redan nu att det har fått effekt. CSN:s beslutstakt har ökat markant, vilket är väldigt viktigt. Detta tillsammans med kommande justeringar, som görs i samråd med parterna, kommer att göra omställningsstudiestödet till en av de viktigaste frihetsreformerna på svensk arbetsmarknad i modern tid, skulle jag säga.

Sverige ska vara en framstående kunskapsnation där högre utbildning, forskning och innovation bedrivs med hög kvalitet. Det bidrar till samhällsutveckling. Det bidrar till konkurrenskraft. Våra förutsättningar att konkurrera på en internationell marknad, där bildning, utbildning, kunskap och humankapital är avgörande komponenter, är också rätt bra i Sverige. Vi har en relativt välutbildad befolkning. Vi har en högteknologisk industri. Vi har ett högre utbildningsväsen som är både utbyggt och lättillgängligt, och vi är historiskt väldigt duktiga på innovation i Sverige.

Fru talman! Detta är resultatet av vår långa tradition av att satsa på både utbildning och bildning. Men vi står inför stora utmaningar när det kommer till kompetensförsörjningen, inte minst när det gäller den gröna omställningen, förstås. Det är bra att det med regeringens politik blir enklare att utbilda sig och att vi på detta sätt också kan fylla de hål som finns i dag.

Att fler kan byta bana mitt i livet är såklart inte bara positivt för ekonomin. Det är också väldigt viktigt för alla de människor som det berör. Ökad rörlighet på arbetsmarknaden innebär också en ökad frihet för individen.

För att vi ska ha råd med vår välfärd krävs det en arbetslinje, där människor arbetar och betalar skatt. Och för att arbetslinjen ska fungera krävs det en utbildningslinje. Det är nämligen de som inte har klarat skolan som ofta hamnar i ett utanförskap.

Att vi satsar på högre utbildning är ett fundament i den nya utbildningslinje som regeringen har lagt fast. Att gränsen för fribeloppet nu räknas upp av regeringen är som sagt mycket bra. Det kommer att göra att fler får möjlighet att, om de vill, jobba samtidigt som de pluggar. Det ger studenter en möjlighet att dryga ut sin kassa. Det är positivt både för studenters valfrihet och för ekonomin.

Fru talman! Man måste se budgeten som en helhet. Utöver de stora satsningar och de förändringar som vi gör på detta utgiftsområde satsar vi väldigt stort på utbildning generellt. Vi gör inte minst en stor ingenjörs-satsning, som kommer att innebära fler utbildningsplatser, fler platser på

basårsutbildningar. Vi gör en rad reformer för grundskolan och gymnasieskolan. Detta är nödvändigt för att vända den mycket negativa utveckling som vi har sett i Sverige med sjunkande kunskapsresultat, inte minst i den senaste Pisaundersökningen.

Om inte grundskolan och gymnasieskolan fungerar bättre kommer färre ungdomar att klara studier på universitet och högskolor. På det sättet hör hela utbildningsväsendet ihop – från pedagogisk lek i förskolan till forskning på universitet, i näringslivet eller var man nu befinner sig som forskare.

Det handlar om kvalitet. Det handlar om progression. Det handlar om bildning, och inte minst handlar det om varje individs möjlighet att växa.

Med detta vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 65 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Tack för anförandet, ledamoten Fredrik Malm! Det spretade en hel del, så det är svårt att veta vilken del man ska attackera först. Men denna debatt har väl egentligen två områden som behöver debatteras och som Liberalerna och ordföranden i utskottet behöver stå till svars för.

Det ena handlar om att ledamoten i sitt anförande pratade om hur vi ska möjliggöra klassresor och att det är ambition och inte din bakgrund som ska styra din framtid. Att möjliggöra klassresor innebär för mig att vi ska bidra till ökad social rättvisa och att vi ska utjämna skillnader i samhället. Det är exakt det som ni väljer att ta bort i målet för studiestödssystemet.

Det är nog inte många av er som kommer att lyfta fram detta i dag, men det är de facto så att ni tar bort en väsentlig del av målformuleringen gällande studiestödssystemet – detta med att det ska utjämna skillnader mellan olika grupper och att det ska bidra till social rättvisa.

Det är då lite konstigt att stå i talarstolen och prata om att vi ska möjliggöra klassresor och att det är ambition som ska styra. Man tar ju bort målformuleringar som innebär att myndigheter som arbetar med detta ska jobba utifrån att minska sådana skillnader.

Jag tänker att Fredrik Malm behöver svara på detta i sin replik: Vad är det som gör att det är farligt att ha kvar målformuleringen? Varför är viljan så stor att ta bort meningen om att det ska utjämna skillnader mellan grupper?

(Applåder)

Anf. 66 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Vi har ett samhälle i dag som är polariserat på ett sätt som är mycket bekymmersamt. Det blir också alltmer tudelat. Vi har en stor grupp människor som står utanför arbetsmarknaden eller som inte har klarat skolan. Det bästa sättet att utjämna klasskillnader är att människor får en god utbildning och att människor får ett arbete.

Den stora klassklyftan i Sverige i dag finns mellan dem som har jobb och lön och dem som inte har ett jobb att gå till. Därför måste man verkligen på alla politikområden sträva efter att stärka möjligheten för människor att få jobb, stärka kvaliteten i utbildning och även hantera andra situationer som skapar stora klyftor i vårt land. Det handlar inte minst om att vi har bostadsområden med väldigt hög kriminalitet och stor social utsatthet

– vi har andra bostadsområden som är väldigt trygga och där människor har ett väldigt gott liv.

Alla dessa saker är väldigt viktiga att hantera. Vi hade åtta år av socialdemokratiskt styre, och vi såg hur dessa skillnader bara växte och växte. Kriminaliteten, brottsligheten, breddade ut sig. Skolresultaten sjönk. Fler människor har inte ett jobb att gå till i dag. Företagsklimatet har försämrats och så vidare.

Sedan gäller det frågan om det specifika målet, fru talman. Studiestödet ska vara rekryterande för alla oavsett bakgrund. Det är mycket tydligt i målet. Det gäller unga, äldre, arbetslösa, om du är anställd, om du inte är anställd och så vidare och oavsett vilket kön du har. Detta rymmer i målet, så jag ser inte riktigt problematiken. Därtill får studenterna 1 100 kronor mer i månaden efter årsskiftet. Det är jättebra för dem som har lite pengar. Jag ser alltså inte riktigt den problematik som Niklas Sigvardsson ger uttryck för här.

(Applåder)

Anf. 67 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Det var ju skönt att ledamoten ändå kom in på svaret efter en ganska lång utläggning som kanske inte hade med frågan att göra.

Det intressanta är att det ändå inte spelar så stor roll eftersom målet ändå ska verka rekryterande. Det är konstigt då att vi i 20 års tid har varit överens om målet och att det har varit viktigt att ha målet att det ska verka utjämnande och bidra till social rättvisa.

Det blir nästan ännu intressantare, för i både betänkandet och i budgetpropositionen hamnar det fantastiska, nya omställningsstudiestödet som ledamoten pratar om i sitt anförande i resultatredovisningen under det utjämnande målet. Det nya stödet som många av oss här i kammaren pratar om som ett fantastiskt, nytt stöd som är unikt för världen hamnar i resultatredovisningen som att det utjämnar och bidrar till social rättvisa.

Jag tycker att det är ganska slående. Det spelar inte så stor roll att ta bort ett mål, säger regeringen, och det säger även Fredrik Malm i talarstolen. Men det gör ju faktiskt det. Det har det gjort de senaste 20 åren, för ord och mål spelar roll.

Därför kommer det att vara fortsatt viktigt att vi ger myndigheter, de vi vill ska verkställa beslut som tas här i kammaren, den vägledning som vi vill att de ska ha. Därför kommer vi socialdemokrater att fortsätta att stå upp för att det ska verka utjämnande och bidra till social rättvisa. Detta vill vi att både studiemedelssystemet, utbildningssystemet och samhället överlag ska ha som övergripande mål.

Att sedan högern och Liberalerna inte verkar tycka det i akt och mening får regeringen svara för. Men hur ser ni på att ert fantastiska nya stöd som ni gärna slåss för hamnar under det utjämnande målet i resultatredovisningen?

(Applåder)

Anf. 68 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Jag vet inte om svenska folket nu går och hackar tänder av oro över på vilken sida och under vilken underrubrik en viss specificering i en resultatredovisning finns.

Däremot, fru talman, kan man konstatera att måloppfyllelsen är god på det här området. Det har varit så över tid. Det är konstant så, och det är för att vi har ett väldigt generöst studiestödssystem i Sverige. Vi ska vara stolta över det, och vi ska fortsätta att utveckla det. Det är precis det regeringen nu också gör när man ökar studiestödet nästa år med 1 100 kronor, varav ungefär en tredjedel på bidragsdelen och två tredjedelar på lånedelen.

Jag ser inte riktigt de farhågor som Socialdemokraterna ger uttryck för, utan det mål vi har och kommer att ha framöver innebär att studiestödssystemet ska verka rekryterande för alla, oavsett bakgrund.
(Applåder)

Anf. 69 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Det var härligt att höra Fredrik Malm prata om innovation, omställning etcetera kopplat till studiestöden. Jag är lite osäker på de precisa orden, men det var i den riktningen i alla fall. Det är bra! Centerpartiet har ju varit extremt drivande i att få till ett omställningsstudiestöd som ger människor möjlighet att ställa om, utveckla sig, utbilda sig och få nya jobb-möjligheter och bidra till svensk tillväxt. Det är gott!

Problemet är bara att regeringen har gett för lite pengar till det, och det har CSN varit väldigt tydliga med. Jag skulle därför gärna vilja höra lite hur Fredrik Malm ser på att regeringen inte riktigt följer upp på de fina orden.

Jag är även intresserad av en annan bra sak som Fredrik Malm sa – det kan ledamoten ta med sig – och det är att det blir bättre förutsättningar gällande fribeloppet. Under pandemin avskaffades fribeloppet helt. Det tyckte Centerpartiet var en bra idé, fru talman, och Centerpartiet vill gärna att det fortsätter så. Det var ju inte så att världen gick under när fribeloppet slopades under pandemin. Det gick faktiskt rätt så bra. Varför ska vi hindra studenter från att jobba medan de studerar när de på så sätt kan få arbetslivserfarenhet, inkomst och bättre förutsättningar för att faktiskt komma in på arbetsmarknaden?

Dessa två frågor skulle jag jättegärna vilja höra lite mer om: Är Fredrik Malm intresserad av att öka pengarna till omställningsstudiestödet? Skulle Fredrik Malm vara intresserad av att även slopa inkomstprövningen?

Anf. 70 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Det är mycket riktigt så att Centerpartiet, Liberalerna och även andra partier har verkat för att en sådan här modell ska komma till stånd. Men framför allt är det fack och arbetsgivare som har förhandlat fram detta. Både Niels Paarup-Petersen och jag träffar många arbetstagarorganisationer och företrädare även på arbetsgiversidan som vittnar om att det här är väldigt viktigt.

Det här omställningsstudiestödet trädde i kraft den 1 januari i år. Det har alltså funnits i snart ett års tid. Det är klart att när man sjösätter en sådan reform kommer inte allting att fungera optimalt från början. Det finns alltid barnsjukdomar, och det finns saker man behöver rätta till under resans gång. Redan på hösten, inför starten av det här, såg man att söktrycket var väldigt stort. Det är fantastiskt; det är jättebra. Ju fler som vill och kan omskola sig eller byta bana, vidareutbilda sig och så vidare, desto bättre – det är ju en del av det livslånga lärandet.

CSN fick ett uppdrag i april, eller möjligen i maj, att se över hur man kunde snabba på handläggningen av ärendena. Vi har nu ökat på förvaltningsanslaget till CSN, först med 10 miljoner i höständeringsbudgeten och så med 50 miljoner inför kommande år. Det är klart att det hela tiden måste balanseras mot alla andra kostnader, utgifter och besparingar i budget, så det är där vi har landat.

När det gäller fribeloppet, fru talman, kan man väldigt kort säga att om man avskaffar det helt finns det en risk för att genomströmningen påverkas negativt, det vill säga att folk jobbar mer än pluggar och går längre på universitet och högskola än de egentligen behöver. Det är inte heller bra. (Applåder)

Anf. 71 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Som ledamoten säger pratar vi alla med fack och arbetsgivare. Vi pratar också med myndigheter. Det är korrekt att det inte funkade optimalt till en början, och det är väl ingenting som någonsin funkar optimalt i denna värld, känns det som. Men jag undrar fortfarande: Systemet funkar inte optimalt, och då tänker ledamoten att det blir bättre av att inte ge myndigheten de pengar som de säger att de behöver för att göra det bättre. Det har jag lite svårt att förstå.

CSN bad om 250 miljoner, och ni har gett dem 60 miljoner, tror jag. Det är ändå ett spann. Om man inte tycker att det fungerar optimalt men vill att det ska bli bättre kan man ju lyssna på myndigheten och ge dem det som de anser att de behöver. Det är en möjlighet; det gjorde Centerpartiet i alla fall.

Den andra delen gällde fribeloppet. Det är ingen hemlighet att jag ursprungligen kommer från ett litet grannland. Där har vi något som heter studentmedarbetare, det vill säga studenter som jobbar medan de pluggar, och de som jobbar medan de pluggar har den bästa genomströmningen av alla.

Jag har undersökt det. En undersökning som jag själv har gjort och fått betalt för har visat detta. Om du jobbar med någonting som är relevant ökar det förståelsen för ditt blivande yrke, för dina kurser etcetera och därmed genomströmningen. Om man bara jobbar på Ica finns det en risk, absolut. Då kan det bli så att det kan förlänga. Men det ger också ett bidrag till ekonomin.

Jag tror inte, återigen, att Sverige gick sönder under pandemin när vi öppnade upp för att slopa inkomstprövningen, så jag skulle än en gång vilja uppmana till att göra det även framgent.

Anf. 72 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Niels Paarup-Petersen tar upp väldigt angelägna frågor. Jag uppskattar också att han gör det på ett sakligt och inte så överdrivet hårdretoriskt sätt.

Vi står inför en krass realitet. Om vi skulle summera alla äskanden från Sveriges alla hundratals myndigheter och leverera fullt ut vad alla myndigheter begär skulle man nog behöva en ganska avsevärd skattehöjning, vilket jag inte heller riktigt har sett i Centerpartiets ekonomiska politik.

Vi måste, som regering och även ansvarsfull opposition, hela tiden balansera mellan olika viljor och olika anslag. Nu har man till slut landat i budgetförstärkningen till CSN.

Vi ser att det finns en risk i detta. Om pengarna inte kommer riskerar det att gå ut över handläggningen av alla ”vanliga” ansökningar till CSN om studiemedel, som givetvis är avsevärt fler än för omställningsstudiestödet, som utgör en betydligt mindre del. Vi vet att telefonköerna är långa redan nu för dem som vill få service, information och så vidare.

Pengarna kommer att göra stor nytta, men det är klart att vi i den bästa av världar hade kunnat tillgodose allt och alla betydligt mer än vad vi kan. Vi har den situation vi har.

Det är positivt att fribeloppet höjs. Det innebär att man på årsbasis kan tjäna en bit över 200 000, vilket är bättre än tidigare. Att ta bort det helt vore dock inte bra. De utvärderingar som gjordes under pandemin visade på problematiken när det gäller att få ökad genomströmning. Det är bättre att studenterna blir klara och går ut i arbetslivet och tjänar mer pengar än vad de gjorde när de studerade.

(Applåder)

Anf. 73 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Fru talman! Jag vill inleda mitt anförande med att yrka bifall till reservationen från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Centerpartiet och Miljöpartiet gällande det nya målet för studiestödssystemet. I övrigt hänvisar jag till det särskilda yttrandet när det gäller vårt budgetförslag.

Studiestödssystemet är en avgörande del i den svenska välfärdsmodellen. Systemet, som gör det möjligt att med bra villkor bilda och utbilda sig genom hela livet, är ett tecken på frihet. Systemet gör det möjligt för drömmar att slå in. Det ger ungdomar chansen att flytta hemifrån och kanske ta steg mot det yrke de drömt om sedan de var små.

Systemet kan ge en mamma eller en pappa möjlighet att efter 20 år i sitt yrke välja ett annat yrke, om de känner att de vill göra något nytt under de kommande 20 åren. Där har det svenska studiemedelssystemet en avgörande roll i människors frihetslängtan.

Under lång tid har det funnits en samsyn i denna kammare om vad som ska utgöra målet för den svenska studiestödspolitik. Det lyder:

”Målen för utgiftsområdet är att studiestödet ska verka rekryterande för både kvinnor och män och därmed bidra till ett högt deltagande i utbildning. Det ska vidare utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa. Studiestödet ska även ha en god effekt på samhällsekonomin över tiden. Studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken.”

Fru talman! Tyvärr kan jag konstatera att samsynens tid är förbi och att det inte ens verkar eftersträvasvärt att vara överens i en sådan här viktig fråga. I den budgetproposition som damp ned hade man föreslagit att målet nu ska ändras. Detta gjordes i förbifarten, mellan sifvertabeller – ingen presskonferens och inget pressmeddelande, som man vanligtvis har när man ska genomföra stora förändringar.

SD-regeringen försöker beskriva det som att det inte är så stort, att det inte spelar någon roll och att det inte påverkar systemet. Men att ta bort meningen ”Det ska vidare utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa” spelar roll. Att stödet inte längre ska bidra till social rättvisa spelar roll. För mål har betydelse. Ord har betydelse.

Studiestödet har haft betydelse de senaste åren, då vi har byggt upp ett system som jag tror att många av de övriga talarna kommer att säga är ett av världens bästa studiestödssystem. Det har haft betydelse för dem som under de senaste decennierna har fått möjlighet till studier via detta stöd. Men i högerns Sverige är det väl något dåligt om skillnaderna i samhället minskar och den sociala rättvisan ökar.

Fru talman! Vad målet faktiskt har inneburit är att vi i dag har ett fantastiskt stöd genom studiehjälpen för gymnasieelever, studiemedel i form av lån och bidrag för studenter på högskola, universitet och andra nivåer, studiestartsstöd för personer som står långt ifrån arbetsmarknaden, främst nyanlända, och extra stöd till studenter som kanske är i behov av extra stöd i sin studieform eller som är föräldrar under sin studietid.

Det senaste tillskottet i det svenska studiemedelssystemet är omställningsstudiestödet – ett stöd som snart firar sin allra första födelsedag sedan ikraftträdandet, ett stöd som har haft ett fantastiskt första år när det gäller söktrycket men som haft en tuff start när det gäller antalet som har fått ta del av det.

I dagsläget har över 46 000 unika personer sökt stödet – långt över de prognoser vi hade från början när det inrättades – genom över 70 000 ansökningar om att få ta steget vidare och utbilda sig. Det handlar om 46 000 personer i vårt land som har vågat ta steget och säga till både sig själv och sin omgivning att de vill utbilda sig och stärka sin framtida ställning på den svenska arbetsmarknaden, via utbildningssystemet och omställningsstudiestödet.

Tyvärr har genomförandet av stödet inte gått smärtfritt. Personer som sökte i den första ansökningsomgången för drygt ett år sedan, i oktober förra året, har fortfarande inte ens fått ett besked om huruvida stöd har beviljats eller ej. Det är alltså personer som skulle ha påbörjat sin utbildning i januari i år.

Vi socialdemokrater har under hela året, i debatt efter debatt, drivit på och försökt agera konstruktivt för att CSN ska få de medel som de har behövt och skrikit efter, både i våras och i höstas. Vi har stått redo med förslag här i kammaren för att se till att de skulle få pengar redan i vårändringsbudgeten, men SD-regeringen drog hela tiden ut på tiden.

I vårändringsbudgeten ville man inte ge några medel. I stället skulle myndigheten prioritera om – lös det, jobba lite mer övertid! I höstas ändrade man sig dock och gav myndigheten en liten slant så att de kunde klara delar av hösten.

Men tänk om de handläggare som börjar nu i dagarna eller direkt efter årsskiftet hade kunnat börja i juni, juli eller augusti. Tänk om detta hade inneburit att några till hade fått ta del av det stöd de sökte i oktober förra året. Och tänk om någon hade kollat med Försäkringskassan vad de behöver för att klara av stödet.

Fru talman! Tyvärr drar regeringen benen efter sig även nästa år och skjuter inte till de medel som CSN kräver för att göra stödet ännu bättre och hantera både nuvarande och kommande ansökningar.

Det är dags att regeringen börjar lyssna på Socialdemokraterna och ger CSN de pengar som de behöver, utser en samordnare, ger fler uppdrag till myndigheter och agerar proaktivt nu när chansen finns i stället för att hela tiden – reaktivt och för sent – komma dragande med gamla lösningar.

Viljan och möjligheten att göra stödet så bra som möjligt finns, men det är dags att regeringen gör prioriteringar därefter och börjar agera.

Avslutningsvis vill jag säga att det svenska studiestödet är ett fantastiskt stöd som verkar rekryterande, som ser till vi har ett högt deltagande i utbildning och som är bra för samhällsekonomin. Låt det även i fortsättningen bidra till ökad social rättvisa och utjämna skillnader så att fler i vårt samhälle får chansen att göra sin bildningsresa och sin frihetsresa.
(Applåder)

Anf. 74 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till ledamoten Sigvardsson.

Ibland hör vi att Moderaterna är konservativa, men nu verkar det mer som att Socialdemokraterna är konservativa. Detta rekryterande system har funnits i 20 år. Moderaterna, regeringen och SD såg att det kunde vara dags att revidera mål och se över vilka kriterier som finns. Därför valde vi att slå ihop två mål. Fortfarande står det dock att rekryterande mål ska gälla lika för alla, och det är förstås ganska mycket som ingår i detta.

Det finns en utvärdering med indikatorer för att följa upp detta. Sex stycken går till studiestödets rekryterande effekt, som ledamoten har nämnt flera gånger. Fyra stycken går till den utjämnande effekten, som ledamoten också har nämnt. Fem stycken går till att mäta effekten på samhällsekonomin.

Jag ser egentligen inte det bekymmer som Socialdemokraternas ledamot ser. Vi behåller ju samma innehåll men ändrar lite grann i texten. Vi moderniserar och ser över detta. Jag delar absolut inte den oro som ledamoten känner.

Därför vill jag fråga varför ledamoten har återkommit till detta i flera debatter och interpellationer, trots många bra svar. Ledamoten känner en oro som vi inte känner.

Anf. 75 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tackar Marie-Louise Hänel Sandström för frågan.

Det handlar ju egentligen om det som jag sa både i ett tidigare replikskifte och i mitt anförande: Mål har betydelse. Ord har betydelse.

Precis som ledamoten påpekade är måluppfyllelsen god. Det är väl bra, men om måluppfyllelsen är god borde man i stället för att slå ihop och baka in mål kanske förtydliga målen, spetsa dem ytterligare och jobba för att det ska bli ännu bättre. Om vi tar bort ett mål eller bakar in det i ett annat mål, där vi kanske inte kommer att kunna följa det i framtiden, är risken att måluppfyllelsen försämrar.

I det här fallet kan vi inte ens prata om någon måluppfyllelse, för vi har ju inte något mål. Vi kommer inte att ha ett mål om att detta ska bidra till ökad social rättvisa, för det står ingenstans i den nya målformuleringen att det ska göra det. Det står att det ska verka rekryterande och gälla lika för alla. Det låter väl jättebra, men de senaste 20 åren har vi gemensamt jobbat efter ett mål. Vi har god måluppfyllelse. För Socialdemokraterna är formuleringen om att studiestödet måste verka utjämnande och bidra till ökad social rättvisa jätteviktig.

Det handlar om att ge människor möjlighet till en bildningsresa. Det handlar om att via det svenska studiemedelssystemet möjliggöra utbildning för individer som kanske står jättelångt ifrån utbildning. Studiemedelssystemet har möjliggjort detta, men hur det blir i framtiden vet vi inte. Regeringen har ju inte börjat med att peka på hur målformuleringen ändrar våra indikatorer och myndighetens roll. Jag har undrat hur CSN ser på den nya målformuleringen. De vet inte riktigt, för de har inte fått några direktiv. Det är väldigt svårt att veta vilken effekt detta får framöver.

Anf. 76 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret, som dock inte gjorde mig klokare.

Jag ser inte detta bekymmer. Vi säger "lika för alla". I det ingår kön, härkomst, social rättvisa och vad det nu kan vara. Från Moderaternas och regeringens sida vill vi modernisera målen för att underlätta. Vi vill också underlätta tolkandet för Centrala studiestödsnämnden.

Vi ser inte det bekymmer som ledamoten ser. Tvärtom innebär detta en modernisering. Givetvis har vi kvar indikatorerna, och vi kommer att följa detta oerhört noga. Jag delar inte ledamotens oro. Detta är en modernisering.

Ibland är det ni som är konservativa och inte vill ändra på någonting. Vi kan ibland vilja göra någonting ännu bättre, och vi tycker att den här ändringen gör detta bättre.

Anf. 77 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Det handlar om vilka stöd som finns i hela studiemedelssystemet. Många av de stöd som finns i systemet finns också under det utjämnande målet.

Vad händer till exempel med studiestartsstödet framöver? Det finns pengar i budgeten just nu, men man tar bort det vi hela tiden har haft som mål. Vi vet inte hur väl vi lyckas med studiestartsstödet.

Hur ser det ut med omställningsstudiestödet? Det mål som man precis har sjösatt är kanske inte det första som stryks, men var hamnar det? Det ligger ju också under det utjämnande.

De högre bidragsnivåerna för att fler som står långt ifrån utbildning och långt ifrån arbetsmarknaden ska kunna studera ligger också inom detta mål. Det ligger de facto viktiga studiestödsfrågor i målformuleringen. Detta innefattar viktiga stöd som möjliggör tusentals svenskars utbildning.

Vi socialdemokrater känner en oro för vad som händer med de olika delar i studiestödssystemet som finns under detta mål. Vad händer med studiestartsstödet? Det har ju inte varit helt smärtfritt inom regeringspartierna när det gäller åsikterna om detta. Det kanske är ett steg mot att lägga ned det hela – vad vet jag? Vi vet ju inte, så vi tillåter oss att spekulera.

Vi socialdemokrater kommer att fortsätta stå upp för att ett svenskt studiestödssystem ska agera utjämnande och verka för ökad social rättvisa. Det handlar i grunden om klassisk socialdemokratisk politik, som handlar om att möjliggöra människors bildningsresa och frihetsresa.

(Applåder)

(forts. § 8)

Kammaren beslutade kl. 13.56 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då frågestunden skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 7 Frågestund

Frågestund

Anf. 78 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag vill hälsa statsråden välkomna. Frågor besvaras i dag av finansminister Elisabeth Svantesson, försvarsminister Pål Jonson, socialminister Jakob Forssmed och statsrådet Johan Forssell.

En fråga ska vara av övergripande och allmänpolitiskt slag eller avse ett ämne som faller inom statsrådets ansvarsområde och rör dennes tjänsteutövning. Finansminister Elisabeth Svantesson besvarar såväl allmänpolitiska frågor som frågor inom sitt eget ansvarsområde.

Följderna av regeringens ekonomiska politik

Anf. 79 MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! I dag sjönk inflationen äntligen också i Sverige. Men kostnadskrisen slår fortsatt med full kraft mot svenska hushåll. Vi får nu rapporter om att vart tredje hushåll har svårt att få att hushållsekonomin att gå ihop, och 40 procent av de ensamstående föräldrarna lånar för att sätta mat på bordet. Detta är resultatet av SD-regeringens ekonomiska politik. Bördorna i krisen har inte delats rättvist, för medan vanligt folk har det svårt gör bankerna och näringslivet rekordvinster.

Men detta är ingen naturlag, herr talman. Det visar sig att Sverige sticker ut. Vi har sämst tillväxtutsikter, betydligt högre inflation än jämförbara länder och vinstandelarna har ökat snabbare i Sverige än i nästan något annat land i världen utom Ungern.

Hur har det blivit så här, finansministern? Vilket ansvar har finansministern för misslyckandet under kostnadskrisen?

Anf. 80 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar Mikael Damberg för frågan.

Ja, många människor har det tufft nu. Inflationen tog fart hösten 2021, och sedan dess har Sverige varit på väg in i och nu senaste året varit i en ekonomisk vinter med höga priser och lågkonjunktur.

För att ta oss igenom krisen och den ekonomiska situationen gör regeringen olika saker. Det första är inflationsbekämpning. Med hjälp av budgeten stöttar vi det allra viktigaste, det vill säga välfärd och hushåll men också försvar, polis och rättsväsen.

Hushållen har det tufft, och särskilt de löntagare som inte fått någon kompensation. Därför stärker vi hushållen genom sänkta skatter, bostads-

bidrag och billigare drivmedel – sänkt reduktionsplikt från den 1 januari. Det är väsentligt att vi gör detta i en tid då många har det tufft.

Anf. 81 MIKAEL DAMBERG (S):

Herr talman! Det var inget svar på frågan vad det är som gör att Sverige sticker ut, har sämst tillväxtutsikter, har hanterat kostnadsutvecklingen sämre än våra grannländer och dessutom har en vinstutveckling i näringslivet som avviker. Bara Ungern har en sämre utveckling. Ett av tre hushåll har svårt att klara ekonomin. Samtidigt gör bankerna en vinst på 500 miljoner kronor varje dag.

I denna situation säger Svantesson bara att hon och regeringen gör rätt, utan att reflektera över sitt eget ansvar. Vad är svaret till svenska folket?

Anf. 82 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Varenda dag sedan jag fick detta jobb har jag arbetat målmedvetet för att underlätta för människor, välfärd och hushåll. Det handlar först och främst om att dämpa inflationen, och vi är fyra partier som tar detta på största allvar medan alla partier i oppositionen dessvärre inte gör det. Att stötta är viktigt, och det är också det vi gör.

Vidare har jag många gånger sagt att det är stötande när banker och andra företag går med stora vinster i en svår tid.

Utbetalningsmyndigheten och välfärdsbrottsligheten

Anf. 83 LINDA LINDBERG (SD):

Herr talman! Sverigedemokraterna har länge värnat om det välfärds-samhälle som i generationer har varit fundamentet för det goda folkhemmet. I dag är det faktum att vårt välfärdssystem hotas av en organiserad ekonomisk brottslighet som utarmar vårt system i grunden. Enorma summor betalas årligen ut felaktigt, vilket är provocerande, och tidigare regering har låtit detta fortgå. Varje förslösad skattekrona är helt enkelt en stöld från svenska folket, och våra välfärdspengar ska gå till dem som behöver samhällets stöd och hjälp allra mest, inte till någon annan.

Jag vet att Sverigedemokraterna och regeringen är beredda att motarbeta denna organiserade attack mot välfärdssystemet, och flera saker är på gång och görs. Från och med årsskiftet får Sverige en särskild utbetalningsmyndighet som kommer att vara en viktig del i att motverka fusk. Vi hoppas att den nya myndigheten blir ett redskap i att bekämpa brottsligheten mot vårt välfärdssystem.

Hur ser finansministern på den nya myndighetens roll i denna kamp, och är övriga myndigheter samspelade och samordnade inför detta arbete?

Anf. 84 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar Linda Lindberg för frågan.

Det är otroligt provocerande att människor fuskar med systemet och att de gängkriminella i stort sett slaktar våra välfärdssystem och använder pengarna i brottslighet. Det är detta som göder det vi ser ute på gator och torg. Ibland pratar vi om narkotikan, och den är förstås en del av det. Men brotten mot vårt välfärdssystem är också en stor orsak.

Utbetalningsmyndigheten är viktig. Nu kommer flera olika system att gå via den, vilket gör att man inte längre kan fuska eller lura systemet på det sätt man har gjort tidigare. Det är en otroligt viktig byggsten tillsammans med de många andra saker vi gör för att skruva åt kranarna för den kriminella ekonomin.

Det handlar i grund och botten om liv och död, men det handlar också om att alla människor som går till jobbet varje dag ska veta att deras inbetalda skattepengar går till rätt sak.

Anf. 85 LINDA LINDBERG (SD):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret. Det är glädjande att majoriteten nu gemensamt går framåt för att komma till rätta med den organiserade brottsligheten mot inte minst vårt välfärdssystem.

Svenska myndigheter har också drabbats av infiltration, något medierna tagit upp flera gånger. Hur ser kontroll och granskning ut på den nya myndigheten för att undvika infiltration? Behöver vi kanske öka säkerheten när det gäller dem som ska arbeta där?

Anf. 86 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar Linda Lindberg för följdfrågan.

Ja, definitivt. Vi har haft ett system som bygger på tillit. Vi litar på varandra, och det ska funka. Men det är naivt när så många vill missbruka systemet. Därför har vi hög säkerhet på Utbetalningsmyndigheten.

Jag var förvånad över att den tidigare regeringen ville lägga myndigheten i Södertälje. Nu fanns det inte lokaler där, men det är ju en av många kommuner som kämpar med just infiltration.

Vi måste bekämpa infiltration på alla sätt vi kan, särskilt inom våra statliga myndigheter.

Nedskärningar i vården och skattesänkningar

Anf. 87 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Herr talman! Vi vet att finansministern väljer att sänka skatten med drygt 30 till 50 kronor för en normal inkomsttagare. Totalt kostar regeringens skattesänkningar staten över 20 miljarder kronor.

Som en direkt följd av detta är sjukvården och skolan hotad i hela landet. Tusentals jobb hotas nu. Bara på Sahlgrenska i Göteborg riskerar 2 000 tjänster att försvinna. Tidigare har Region Sörmland varslat om att 700 anställda kommer att sägas upp, och så sent som i dag varslade Region Värmland 750 anställda. Hela sjukhus hotas av nedläggning.

Under pandemin var alla partier överens om att vi måste se till att sjukvården och äldreomsorgen får de resurser som behövs. Jag har frågat statsministern utan att få svar, så jag frågar nu finansministern: Varför är det viktigare att få en chipspåse extra i veckan än att få en fungerande sjukvård?

Anf. 88 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar Samuel Gonzalez Westling för frågan. Jag ska snart svara på frågan, men min motfråga är: Varför är det aldrig viktigt för Vänsterpartiet att sänka skatten för dem som jobbar och sliter? Det gäller

den undersköterska, busschaufför eller takläggare som under den här inflationsperioden på två år har sett sin reallön sjunka som en sten medan andra får ersättningar, såsom garantipension, försörjningsstöd och annat. Jag tycker att det är helt rimligt att sänka skatten för människor som sliter och arbetar för att bistå i välfärden.

Vi stöttar välfärden. Av det reformutrymme vi hade lade vi 40 procent på välfärdens sektorer. Kommer det att räcka? Nej, men nu är det tufft för alla. Det är tufft för hushåll, företag och välfärd, och man har också självklart en egen uppgift, nämligen att prioritera. Därför är jag förvånad över att det är så svårt för Vänsterpartiet att sänka skatten. Man kan göra det, och det leder till ökad sysselsättning och mer pengar till välfärden på sikt. (Applåder)

Anf. 89 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V):

Herr talman! Jag vet inte om detta är forumet där regeringen ska ställa riksdagsledamöterna till svars. Jag upprepar min fråga.

Det är ett faktum att sjukvården och skolan – men framför allt sjukvården – befinner sig i en djup kris där sjukvården riskerar att inte fungera. I det läget väljer regeringen att sänka skatt motsvarande en chipspåse i veckan snarare än att lägga det på sjukvården. Varför gör man det valet?

Anf. 90 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag svarade just på den frågan: Man kan göra både och. Det är viktigt att stötta hushållen, och det är viktigt att göra strukturellt riktiga reformer så att fler arbetar. Det var det enkla svaret på den frågan.

Det är dock synd att många som bor här i Stockholms län och region nu får höjd skatt. Mitt i den svåraste tiden med hög inflation och lågkonjunktur höjer vänsterpartister och andra här i regionen och Stockholm skatten. Det tycker jag är synd. Det kommer att äta upp den så kallade chipspåsen som ledamoten pratade om.

Man kan göra både och: Man kan stärka välfärden, för det är otroligt viktigt att ha en välfärd som funkar även om det är tuffa tider, men man kan också underlätta för hushåll som kämpar. (Applåder)

Betygskriterierna för gymnasiebehörighet

Anf. 91 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Herr talman! I dag är det 15 procent som inte får tillgång till gymnasiet för att de inte lever upp till behörigheten. Det ökar arbetslösheten och kriminaliteten och leder till sämre mående. Det är sannolikt inte bra för vare sig Sveriges ekonomi eller individen.

Betygsexperter, betygsutredare, lärare etcetera är överens om att vårt dysfunktionella betygssystem är en väsentlig orsak till detta. Jag kan ge ett exempel. För att få E måste man kunna resonera om språk och språkbruk i Sverige och Norden. Missar man detta betygskrav får man F. Får man ett F kommer man inte in på gymnasiet. Så ser det ut.

Anser finansministern att 15 procent inte bör ha tillgång till gymnasiet eller att det är bra för svensk ekonomi att det är omöjligt att bli till exempel

Anf. 92 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar ledamoten för frågan. Jag delar verkligen bilden av utmaningen att så många unga inte klarar skolan. Många går ut utan behörighet i årskurs nio. Många klarar inte av gymnasiet. Det är inte bara en förlust för dem själva – även om det är allra mest en förlust för dem själva, eftersom det då är svårare att göra den resa i livet som man så väl behöver för att klara sig – utan självklart är det också en förlust för samhället.

Jag anser jag vi då borde se till att fler klarar nian och inte att vi ska göra det enklare att slippa kraven. Det finns fler än jag här inne som håller på med skolpolitik, men jag menar så här: Ge fler barn möjligheter och förutsättningar att klara kraven. Stötta dem så att de kommer vidare. Jag tror också att det är bra att elektriker kan matte och sådant när de är ute på kärnkraftverk och annat och ska installera.

Jag tycker inte att vi ska sänka kraven, men jag förstår poängen med det som ledamoten säger. Men låt oss ge alla unga en möjlighet att klara kraven och hjälpa dem att göra det.

Anf. 93 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Herr talman! Jag hör att regeringen anser att det är helt avgörande att man kan argumentera om språkbruk i Sverige och Norden för att få lov att gå på gymnasiet. Vi har föreslagit att det i stället ska vara meritvärde, det vill säga den samlade insatsen man gör som ska värderas i stället för den hårda gräns som det är nu.

Men innan regeringen ens har hunnit göra någonting på detta område kommer 100 000 ungdomar att gå ut utan behörighet, varav 5 000 i våra utsatta områden. Då står gängen där med öppna armar, och samhället har stängt dörren. Frågan är då: Är det farligast för Sverige med fler på gymnasiet eller fler hos gängen?

Anf. 94 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tror kanske inte att det behöver vara det ena eller det andra. Som jag sa ska man nog se till att alla har en chans att klara skolan. Det är den ojämlikheten som vi behöver täppa till och se till att stötta. Sedan kan man säkert göra saker med både läroplaner och annat, och jag har noterat Centerpartiets förslag.

Låt oss i stället se till att barnen lär sig matematik och svenska, till exempel. Pisaundersökningen som kom häromveckan är ju förfärande. Det ger ju inte ungdomarna och barnen en riktig chans. Jag vill inte sänka kraven. Först och främst vill jag se till att elever får hjälp att nå dem.

Kostnaden för ny kärnkraft

Anf. 95 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Min fråga går också till finansministern, som liksom övriga regeringsmedlemmar helt säkert känner till att ny kärnkraft kräver massiva subventioner.

Frågestund

Alldeles nyss har man också kommit fram till att det utöver garantierna kommer att behöva tas ännu mer av skattebetalarnas pengar för att finansiera detta. Vi är lite nyfikna på hur slutnotan kommer att se ut.

På Chalmers har man räknat lite grann på detta och kommit fram till den hisnande summan 2 000 miljarder för de närmaste 60 åren. Det är inklusive investeringar i energilagring och skillnaden mot vad som krävs för förnybar kraft. Slår vi ut det på alla hushåll handlar det om i runda slängar 6 000 per år och hushåll i Sverige.

Jag vill ställa frågan: Finns det en övre gräns för vad ny kärnkraft kan få kosta skattebetalarna?

Anf. 96 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar Jan Riise för frågan. I grund och botten handlar det om att vi ska ställa om Sverige – att Sverige ska vara rikare och tryggare om 10, 15, 20 och 30 år än vad vi är i dag. För detta krävs ren, stabil el, och för det krävs kärnkraft men också vindkraft, solkraft och vattenkraft. Alla dessa energislag kommer att vara viktiga för att vi ska kunna göra det vi vill.

På de ställen där man bygger kärnkraft runt om i världen – för det görs på många ställen nu – har staten någon form av aktiv del. Detta ser vi nu över. Vi har sagt att vi är beredda att ha en riskdelningsmodell eftersom det är stora investeringar. Varför säger vi det? Jo, för att vi ser detta som en viktig infrastruktur. Vi behöver el åren framöver för allt det som jag nyss nämnde. Därför ser vi över hur en sådan riskdelningsmodell skulle kunna se ut. Detta har gjorts i andra länder. Jag har själv varit och besökt till exempel England och sett hur det görs där, men det görs på många ställen.

Det är svaret. Vi behöver mer kärnkraft, och då måste staten gå in och ta ett visst ansvar förutom det regulatoriska. Men vi är ännu inte där; vi har ännu inte tagit fram modellen.

Anf. 97 JAN RIISE (MP):

Herr talman! Jag tackar för svaret. Någon har påpekat att kärnkraft är det enda energislaget som hittills har visat en så kallad negativ erfarenhetskurva, det vill säga att allt blir dyrare efter hand i stället för billigare som det blir för alla andra.

Det har visat sig i de exempel som finns från Europa, bland annat från Storbritannien, Frankrike, Turkiet, Slovakien och inte minst Finland, att budgeten har överskridits med upp till fyra gånger. Har vi ett system för att tänka på detta framöver?

Anf. 98 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Återigen: Vi drar lärdomar av andra. Vi kommer att återkomma om hur detta ska se ut. Men det viktiga är att vi gör det så fort som möjligt, för det krävs snart och snabbt en ny fart i ny kärnkraft.

Sedan ska man komma ihåg att vindkraften ju inte har varit osubventionerad. Det finns lite olika beräkningar, men någonstans mellan 60 och 100 miljarder har vindkraften subventionerats med genom elcertifikatsystemet. Jag tycker att det är värt att påpeka.

Vi behöver el; det är en viktig infrastruktur för att allt annat ska funka, inklusive omställningen. Här har man lite att lära av gröna i andra länder, skulle jag vilja säga.

Prot. 2023/24:49
14 december

Frågestund

Beskattningen av investeringssparkonton

Anf. 99 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Min fråga riktar sig till finansministern.

Jag tänkte börja med ett fint gammalt ordspråk, apropå tidigare kollega: Många bäckar små gör en stor å. Jag är från Norrland, och kanske det blir en mäktig älv till slut.

Det handlar om att spara små belopp i tidig ålder i livet, och små belopp kan bli stora belopp när man blir äldre. Det gör det möjligt att spara till ett körkort, till en insats till en första lägenhet eller till en buffert för livets alla utmaningar. Därför var investeringssparkonto, ISK, en viktig frihetsreform som genomfördes under borgerlig ledning.

Nu är denna kontoform ofta under debatt och diskussion. Hur ser regeringens planer ut, inom ramen för Tidöavtalet, vad gäller ISK-skatten?

Anf. 100 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar Edward Riedl för frågan.

Precis som ledamoten säger är det en populär sparform som har nått många småsparare. Det finns stora och små sparare, men framför allt många småsparare. Den är populär bland unga kvinnor, vilket gläder mig eftersom många kvinnors livsinkomst ofta blir lägre om man inte har sparat tillräckligt i yngre år.

Det senaste året har inflationen varit hög. Framför allt har räntan stigit, och det har gjort att skatten har ökat något. Den påverkar sparandet, men det är fortfarande ett förmånligt sparande. Det är därför det är så viktigt att få ned både inflation och räntor.

De fyra samarbetspartierna, Tidöpartierna, är helt överens om att fortsätta att underlätta för sparande, just därför att det är en så viktig frihetsreform. Vi arbetar på ett förslag om att undanta 300 000 från skatt på ISK-konto. Det är något som vi har jobbat med, och vi återkommer lite längre fram.

Anf. 101 EDWARD RIEDL (M):

Herr talman! Det sprids nu ett missförstånd inför årsskiftet om att regeringen ska höja skatten på sparformen. Jag skulle gärna vilja att finansministern utvecklar hur det förhåller sig. Den förra socialdemokratiska regeringen höjde skatten, och man föreslog ytterligare försämringar som man inte lyckades få igenom.

Har den här regeringen planerat sådana försämringar vid årsskiftet eller är det helt enkelt ett missförstånd?

Anf. 102 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! I grund och botten är det precis som ledamoten sa, nämligen att den förra regeringen höjde skatten aktivt två gånger. Det gör vi definitivt inte. Tvärtom innebär vårt förslag att skatten sänks. Att skatten

blir något högre nästa år beror på statslåneräntan, som i sin tur beror på det allmänna ränteläget.

Än en gång påminner jag om att det är så viktigt att ta ansvar för ekonomin och se till att inflation och räntor går ned.
(Applåder)

Elevers rätt att organisera sig

Anf. 103 MATHIAS BENGTTSSON (KD):

Herr talman! På skolor runt om i Sverige finns grupper där elever organiserar sig men som tyvärr ofta motarbetas. Organisationen Sveriges Elevkårer menar själva att den största utmaningen för att de ska utvecklas är rektorerna. Många elevkårer nekas lokaler eller att affischera på skolan.

Även kristna skolgrupper som vill sprida glädje och hopp motarbetas, och det finns exempel där man har velat dela med sig av uppmuntrande ord till klasskompisar men har stoppats eftersom orden kommer från Bibeln. Man berättar också om hur rektorer är så rädda för det konfessionella att de också stoppar eleverna från att över huvud starta grupperna.

Jag menar att elever som vill engagera sig för trivsel och miljö behöver vi mer av på skolorna. Jag vill fråga finansministern om regeringen värnar elevers grundlagsskyddade rätt att organisera sig.

Anf. 104 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar Mathias Bengtsson för frågan.

Att unga människor engagerar sig hoppas och tror jag att alla i den här salen tycker är fantastiskt och viktigt. Och det är viktigt att fler unga engagerar sig. Det kan handla om politiska organisationer, sakfrågor, trosamfund eller övriga engagemang för att påverka sin framtid eller andra människor. Det är i grunden bra.

Jag tror att det ibland finns en överdriven rädsla hos rektorer. Vi här i kammaren bestämmer inte vad rektorerna gör på sina skolor, men man behöver inte vara så rädd. Ibland är man rädd för extremism åt olika håll, men de flesta partier och religiösa samfund är inte extrema.

Regeringens grundhållning är självklart att värna ungdomarnas möjligheter att engagera sig i olika former av föreningar, vare sig det är på grundskola, gymnasieskola eller på andra ställen.

Anf. 105 MATHIAS BENGTTSSON (KD):

Herr talman! Jag tackar finansministern för ett bra svar.

Finansministern var själv inne på att många rektorer kan vara rädda för extremism och radikalisering när det kommer till olika religiösa grupper, men det är inte rimligt att alla ska dras över en kam.

Kan finansministern utveckla vad regeringen gör för att motverka extremism och radikalisering i skolan utan att det innebär ett generellt förbud mot konfessionella grupper.

Anf. 106 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Om jag inte missminner mig har Skolinspektionen fått ett särskilt uppdrag att studera dessa frågor. Det är ett problem att det finns

skolor runt om i Sverige där extremismen flödar. Jag kan tänka mig att det är en orsak till att många rektorer blir försiktiga.

Det är otroligt centralt att ungdomars sunda engagemang inte motarbetas utan uppmuntras. Skolinspektionen får hålla koll på i vilken utsträckning det råder extremism och vad man kan göra åt detta.

Prot. 2023/24:49
14 december

Frågestund

Kompetensbrist och tillväxt

Anf. 107 CECILIA RÖNN (L):

Herr talman! Vi har nu beslutat rambudgeten, vår politik ger effekt och inflationen är på väg ned. Nu ska vi ta den i mål. Nästa steg är sedan att prioritera tillväxt.

Liberalerna satsar på utbildning och livslångt lärande i budgeten eftersom vi vet att en arbetsmarknadspolitik går hand i hand med en bra utbildningspolitik. Samtidigt råder det en paradoxal situation på arbetsmarknaden med 335 000 arbetslösa samtidigt som det finns 110 000 lediga jobb.

Tillväxtverket presenterade i höstas en undersökning som visar att i små och medelstora företag är kompetensbristen det främsta hindret för att växa.

Vad tycker finansministern att vi ytterligare ska prioritera för att möta företagens behov och få fart på tillväxten?

Anf. 108 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar Cecilia Rönn för frågan.

Trots att vi befinner oss i ett tufft läge arbetar regeringen med frågor som rör vad som händer om fem, tio och femton år. Hur kan svensk tillväxt ta fart och produktiviteten öka? En av de viktiga delarna i detta är kompetensförsörjningsfrågan.

Jag är helt övertygad om att alla vi härinne som träffar små och stora företag runt om i landet får kompetensförsörjningsfrågan till oss som en viktig fråga. Regeringen ser behov av både spets och bredd, det vill säga fler yrkesutbildningar – mer av den varan, det kommer att behövas – fler undersköterskor till välfärden och dessutom spets. Till exempel görs satsningar i budgeten på ingenjörspplatser. Det är viktigt för att få Sverige mer självförsörjande vad gäller exempelvis ingenjörer.

Nästa år läggs en forskningsproposition fram. Den kommer att bli avgörande för tillväxten så att Sverige blir rikare och tryggare åren framöver.

Anf. 109 CECILIA RÖNN (L):

Herr talman! I går presenterade Tillväxtverket en ny nationell undersökning som visar att den gröna omställningen är en viktig förutsättning för företagens konkurrenskraft. Företagens gröna omställning är nödvändig för att möta utvecklingen i omvärlden och för att stärka konkurrenskraften och bidra till klimatmålen.

Kan finansministern utveckla vad regeringen gör för satsningar för att stärka företagens konkurrenskraft och möjliggöra en grön omställning?

Anf. 110 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Det finns flera delar. Det handlar om investeringar i elsystem, och det är otroligt centralt i kärnkraft och i hela energisystemet så att det går att ställa om och företagen kan växa.

Det handlar också om att göra rätt prioriteringar, det vill säga ha en effektiv klimatpolitik som ger de företag som bäst arbetar med dessa frågor möjlighet att fortsätta att utvecklas.

En bred politik för tillväxt och grön omställning går hand i hand, och det är den här regeringens absoluta fokus.

Ekonomiska riskfaktorer för suicid

Anf. 111 ANNA VIKSTRÖM (S):

Herr talman! Min fråga går till statsrådet Jakob Forssmed.

Varje år dör minst 1 200 personer i Sverige av självmord. Män utgör 70 procent av de drabbade, och äldre män över 85 år är överrepresenterade. Det är också känt att risken för suicid är högre i grupper med sämre socioekonomisk status.

Att minska ekonomiska riskfaktorer som fattigdom och överskuldsättning ingår i det suicidpreventiva arbetet.

Tyvärr blir skuldbeloppen hos kronofogden allt högre, och de har också accelererat i år.

Min fråga är: Vad gör regeringen för att minska förekomsten av ekonomiska riskfaktorer i syfte att minska risken för suicid?

Anf. 112 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Jag tackar för frågan från Anna Vikström. Det är en väldigt allvarlig fråga.

Vi arbetar nu med en bred strategi om psykisk hälsa och suicidprevention där det finns ett brett underlag. Det är väldigt viktigt.

Emma Henriksson är vår särskilda utredare när det gäller att ta fram en haverikommission vid suicid, så att man också bättre lär av varje självmord för att undvika fler i framtiden – inte för att peka finger utan för att just se vilka faktorer som har påverkat och hur vi kan ändra på detta.

Jag vet att min statsrådskollega Erik Slottner arbetar med överskuld-sättningsfrågan. Och det har kommit en utredning som jag tycker innehåller många bra och viktiga förslag. Man bör också överväga hur olika myndigheter kan få tydligare uppdrag för att verka kring detta, just för att se till att vi gör allt vi kan i de situationer som ledamoten pekar på där människor finns i en särskild utsatthet och där det också finns en ökad risk för att man ska hamna i en situation som ingen ska behöva hamna i – när man inte ser någon annan utväg än att ta sitt liv.

Lärdomar av Rysslands anfallskrig

Anf. 113 BJÖRN SÖDER (SD):

Herr talman! Rysslands anfallskrig mot Ukraina har nu pågått i snart två år. Vid sidan av fullskaliga och brutala militära anfallsoperationer har vi sett alltifrån omfattande cyberangrepp och vilseledningsoperationer till rena terrorangrepp mot såväl civilbefolkningen som icke-militära mål, till

exempel sjukhus och skolor. Därutöver har det förekommit kriminella övergrepp och rena krigsförbrytelser.

Vilka är de främsta slutsatserna som försvarsministern har dragit för svenskt vidkommande av detta så här långt? Och vad är det som är mest akut just nu när det gäller att stärka vår egen försvarsförmåga?

Prot. 2023/24:49
14 december

Frågestund

Anf. 114 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Jag tackar Björn Söder för frågan.

Kriget är en grym läromästare. Det är hundratusentals människor som har dött kopplat till detta krig. Det finns naturligtvis många lärdomar, och det är viktigt att vi drar slutsatser från kriget. Därför har regeringen gett MSB, Försvarsmakten och FMV i uppdrag att utvärdera vilka lärdomar som vi kan dra.

Jag vill ändå peka på några saker. Det kanske allra viktigaste är vikten av en stark försvarsvilja. Det var det som var avgörande framför allt i början av kriget, alltså att Ukraina hade en starkare försvarsvilja än ryssarna. I början av kriget hade Ryssland ett stort konventionellt övertag. Men genom en stark försvarsvilja kunde de ukrainska väpnade styrkorna hantera detta.

Vid sidan av detta ser vi hur viktigt det är med obemannade system. Vi ser att det är viktigt med långgräckviddig förmåga. När vi ser storskaliga krig ser vi också hur viktigt det är med en stark försvarsindustriell förmåga så att man kan producera till exempel artilleriammunition. Det är också avgörande för ett starkt nationellt försvar.

Villkoren för utvecklingsbiståndet till Palestina

Anf. 115 ANNA LASSES (C):

Herr talman! Tidigare i höstas frågade jag statsrådet Forssell om kravet på organisationers öppna avståndstagande till Hamas i samband med den granskning som Sida genomfört av utvecklingsbiståndet till Palestina. Statsrådet Forsell medgav då att ett sådant avståndstagande är knepigt. Att uttala orden ”vi är emot Hamas” på öppen gata eller på sociala medier i Gaza är att önska ett dödshot mot sig.

Sida valde därför i sin granskning att tolka det som att man fördömer våld mot civila och att man står upp för demokrati och mänskliga rättigheter.

Men med den bakläxa som ministern gett Sida förefaller det som att det ändå krävs ett öppet avståndstagande. Gör ministern en annan bedömning än Sida? Och kommer inte detta i praktiken att innebära att regeringen säger att vi framöver inte ska ha något utvecklingsstöd till det lokala civilsamhället i Palestina?

Anf. 116 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Jag tackar Anna Lasses för frågan. Det stämmer att vi har bett Sida att göra en ordentlig genomlysning av utvecklingsbiståndet till Palestina, och det är tyvärr på goda grunder.

Det som är centralt för oss i detta är att säkerställa att svenska biståndspengar alltid går till rätt saker. Vi vill aldrig vara med och finansiera eller på något sätt stödja aktörer som inte har en glasklar syn mot terror. Det får

inte förekomma. Det är inte bara för svenska skattebetalares väl och ve. Framför allt är det för människorna i Gaza och att de ska veta att det bistånd som kommer till dem går till dem och inte hamnar hos aktörer som slirar på denna väldigt viktiga frågeställning.

Sedan är det viktigt att betona att det handlar om organisationer som ska ta avstånd, inte om enskilda personer naturligtvis. Vi har också humanitära principer att utgå från. Och dem kommer vi att fortsätta att respektera.

Nu stämmer det att Sida kommer att få i uppdrag att göra den genomlysning som vi bad dem att göra och granska alla organisationer och inte bara de organisationer som de har granskat, alltså en handfull.

(Applåder)

Finansieringen av skolan

Anf. 117 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr talman! Jag undrar när skolan ska få den finansiering som behövs.

I helgen, efter förra veckans Pisarapport som visar att svenska elevers kunskaper sjunker, skrev Tidöpartierna en debattartikel om skolan. Man väntar sig såklart viktiga reformer som visar att Tidöpartierna tar Pisarapporten på allvar.

Det blev som i sagan om mäster skräddare, alltså en tummetott. De slår på en stor trumma om mobilförbud.

Vi fortsätter att se konsekvenserna av att regeringen lämnar kommunerna i sticket i en ekonomisk kris.

I våras intog lärarna gatorna och protesterade. Men nu verkar de mest uppgivna över att få pekpinna i stället för pengar från regeringen.

Jag har tidigare ställt frågor om skolans finansiering till skolministern. Men kanske är det finansministern som kan ge tydligare besked.

Elisabeth Svantesson, när ska skolan få den statliga finansiering som man behöver för att eleverna ska få den utbildning som de har rätt till?

Anf. 118 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar Camilla Hansén för frågan.

Skolan är definitivt central. Vi har varit inne på det tidigare. Just nu är det en tuff situation ute i många kommuner och regioner på grund av inflationen. Vi vet att situationen kommer att dämpas efter 2025. Det är också glädjande att inflationen är på väg ned, annars kommer kostnadskrisen i svensk välfärd att fortsätta att öka.

Regeringen ser till, med den budget som börjar gälla den 1 januari, att täcka upp majoriteten av det underskott som kommuner och regioner räknade med i höstas. Det är en viktig del, och det är den största satsningen. Men kommer det att räcka? Nej, därför att staten inte kan kompensera för allt som inflationen innebär. Den innebär just ökade kostnader för alla. Skulle vi kompensera och ta stora lån, som Miljöpartiet vill, skulle inflationen fortsätta att stiga, och kostnaderna i svensk skola och välfärd skulle fortsätta att stiga. Det är inte vägen att gå.

Med detta sagt: Jag och vi tänker inte lämna skolan och välfärden i sticket, och det gör vi inte heller.

(Applåder)

Anf. 119 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M):

Herr talman! Om man tittar på lärdomarna från Ukraina, hur ser försvarsministern då på tanken att tillföra mer kvalificerad materiel till hemvärnet då det skulle kunna bemanna till exempel luftvärnssystem och eldrörsluftvärn för att enklare täcka en större geografisk yta i Sverige? Detta är då baserat på det enormt mycket större hotet från olika drönare och kryssningsrobotar.

Frågestund

Anf. 120 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Jag tackar Marlène Lund Kopparklint för frågan. Hemvärnet är en mycket viktig del av Försvarsmakten, både för folkförankring och för att kunna möjliggöra mobilisering.

Det sker nu en materiell tillförsel till hemvärnet som är viktig. Man prövar till exempel med drönare. Det har också varit angeläget med mörkerutrustning. Hemvärnet kommer alltså att vara prioriterat även framöver.

Luftvärnssystem är en central komponent. Det är en lärdom från kriget i Ukraina, inte minst i ljuset av att Ryssland använt många långräckviddiga system. Det vidtas nu också åtgärder för att stärka Försvarsmaktens förmåga just när det kommer till luftvärnssystem.

Vi arbetar vidare kopplat till denna fråga. Men detta är angeläget i ljuset av lärdomarna från Ukraina just på grund av Rysslands förmåga både på medelräckviddiga och långräckviddiga system när det kommer till luftvärn.

Biståndet och civilsamhället

Anf. 121 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD):

Herr talman! Sverige har en lång och stolt tradition av att vara en generös givare av bistånd till länder där människorna inte har haft lika goda förutsättningar som vi här i Sverige.

I dag har regeringen beslutat om en reformagenda för biståndet, där det slås fast att en större andel av biståndet ska förmedlas via civilsamhällesorganisationer och mindre andel via de stora multilaterala organisationerna.

Min fråga till biståndsministern är vilka fördelar regeringen ser med att gå via civilsamhället på det här viset.

Anf. 122 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Jag tackar Gudrun Brunegård för frågan.

Vi har i dag presenterat vår reformagenda för biståndet; jag har den här i min hand. Det är ett viktigt dokument eftersom det styr den långsiktiga inriktningen för svenskt bistånd.

Det finns flera prioriteringar här som skiljer sig från den tidigare regeringens, till exempel att biståndet ska ses som en del i en mycket större helhet. Men det handlar även om det som Gudrun Brunegård pekar på, nämligen att en större andel ska kanaliseras via civilsamhällesorganisationer. Detta är viktigt inte minst mot bakgrund av att en tydlig prioritering

i agendan är att säkerställa att svenska biståndsmedel alltid ska uppnå så goda resultat som möjligt. Det gör att vi måste jobba på ett lite annat sätt.

Jag kan konstatera att många civilsamhällsorganisationer har ett stort engagemang och ofta verkar i väldigt svåra kontexter. De är oftast de första som finns på plats. Detta är ett viktigt engagemang, och vi som regering sätter stort värde på det. Därför vill också prioritera det tydligare i biståndet framöver.

(Applåder)

Hushållens ekonomi och inflationsbekämpningen

Anf. 123 NIKLAS KARLSSON (S):

Herr talman! Hushåll och vanliga löntagare pressas hårt av den ekonomiska krisen på ett sätt som vi inte har upplevt på decennier. Inflationen har rusat, vilket märks bland annat genom höga energi- och livsmedelspriser.

Om detta kan man säga mycket, men när det gäller just inflationsbekämpningen och regeringens sätt att hantera situationen syns den borgerliga fördelningsprofilen: Vanliga hushåll får nu betala priset för att bekämpa en utbudsdriven, importerad inflation, trots att finanspolitiken har betydligt bättre och bredare förutsättningar att agera än om inflationen hade varit inhemsk och efterfrågedriven.

Därför vill jag fråga finansminister Elisabeth Svantesson: Varför tycker finansministern att det är rimligt att vanliga hushåll och löntagare ska betala priset för den ekonomiska krisen och regeringens inflationsbekämpning?

Anf. 124 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar Niklas Karlsson för frågan. Svaret är: Det tycker finansministern inte.

Om jag slutar prata om mig själv i tredje person kan jag i stället säga att jag verkligen inte tycker att det är rimligt. Det är därför vi sänker skatten på låga och medelhöga inkomster. Det är därför vi sänker drivmedelskatter. Det är därför vi förändrar reduktionsplikten från den 1 januari. Medan andra partier här inne vill göra det dyrare att tanka gör vi det billigare, och så vidare.

Det var också därför jag tog ett minst sagt ordentligt prat med matjättarna i mars för att de inte skulle passa på att höja priser bara för att de kanske hade kunnat, och från april bröts den trenden. Vi jobbar varje dag för att underlätta för människor i en väldigt svår tid. Bland dem som har det allra sämst finns barnfamiljer med bostadsbidrag, och vi har både höjt och förlängt det för att stötta den gruppen.

Alltså: Nej, jag tycker inte att det är rimligt, och därför ser vi nu till att underlätta för helt vanliga människor att faktiskt klara situationen lite bättre. Med det sagt är det tufft för många just nu – inför julen, inför januari och inför nästa år.

(Applåder)

Anf. 125 CARITA BOULWÉN (SD):

Herr talman! Den ökande psykiska ohälsan, inte minst bland unga, är djupt oroväckande och något vi ofta lyfter. Med den senaste tidens oroligheter och ett sämre ekonomiskt läge i vårt land där allt fler hamnar i en svår ekonomisk sits påverkas den psykiska hälsan ytterligare.

Sverigedemokraterna och övriga regeringspartier har enats om en rad viktiga åtgärder för att förbättra vården, öka tillgängligheten och stärka det förebyggande arbetet. Satsningar görs för att motverka psykisk ohälsa och suicid, vilket är bra. Ytterligare en viktig åtgärd för att kunna ge människor som behöver stöd i en akut psykisk kris eller förhindra suicid ser vi i Sverigedemokraterna skulle vara att återinrätta en nationell hjälplinje. Det är glädjande att vi tillskjuter 10 miljoner till ideella organisationer som ger medmänskligt stöd via hjälplinjer och chatt, men de kan inte ta itu med hela problemet själva.

Min fråga till socialministern är därför: Kommer socialministern att verka för att återinrätta en nationell hjälplinje som ett komplement till den ideella sektorn?

Anf. 126 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Tack för frågan, Carita Boulwén!

Nationella hjälplinjen lades ned genom ett beslut i det av kommuner och regioner helägda bolaget Inera. Detta beslutades utan att det fanns någon ersättning för linjen, och det är ett beslut som framstår som förhastat och fattat i ett fönsterlöst forum. Staten kan inte återskapa exakt den hjälplinjen, för det finns en gränsdragningsproblematik här gällande vad staten kan göra och det vårdansvar som regionerna har.

Även jag vill lyfta fram de ideella insatser som görs och att regeringen under året har förstärkt möjligheterna för de ideella hjälporganisationerna att ytterligare öka sin kapacitet. Vi har också gett ett permanent tillskott till Bris för att de ska kunna ha längre öppettider för barn och unga som ringer in. Jag är dock öppen för att utreda ytterligare möjligheter här, för det är uppenbart att det behöver göras ännu mer för att människor ska komma fram när de ringer och är i behov av hjälp.

Beskattningen av prostitution

Anf. 127 HELENA VILHELMSSON (C):

Herr talman! I går presenterades utredningen *Ut ur utsatthet*, som handlar om ett exitprogram för utsatta kvinnor i prostitution. Det var många bra förslag som kom fram, bland annat ett som hamnar på finansministerns bord.

Det handlar om det märkliga faktum att Skatteverket beskattar prostituerade inkomster, det vill säga pengar som de har fått av sexköparna – som har betalat för ett övergrepp. Beskattningen sker i direkt strid med myndighetsreglering, myndighetsinstruktioner och här fattade beslut om att myndigheter ska samverka för att mäns våld mot kvinnor, vilket prostitution är en del av, ska upphöra.

Frågestund

Det märkliga är att utredaren föreslog en ny utredning för att titta på hur man ska sätta stopp för detta. Centerpartiet menar att det är fullständigt onödigt och att detta kan lösas genom en dialog med myndigheterna. Min fråga till finansministern är därför: Hur tänker regeringen ställa sig här – tänker man sätta stopp för detta genom en aktiv dialog med och styrning av myndigheterna, eller tänker man fördröja det genom en ny utredning?

Anf. 128 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Min statsrådskollega tog emot utredningen bara i går, eller om det var i förrgår, och jag ser fram emot att ta del av den.

Helena Vilhelmsson lyfter fram det orimliga här: Vi har två olika lagstiftningar som krockar med varandra, vilket sätter dessa kvinnor i en helt orimlig situation där de till exempel kan ha en skatteskuld trots att de blivit utnyttjade i trafficking och annat. Det är fullständigt orimligt. Därför har jag sagt att vi ska ta del av allt som framkommer i utredningen och se om vi behöver ta frågan vidare samt hur det ska göras.

Jag tror att det i grund och botten kan behövas lagstiftningsändringar, men jag ska gå till botten med detta. Den situation som Talita och andra har uppmärksammat visar nämligen att kvinnor minst sagt drabbas dubbelt i detta, och det ska inte ske.

Klimathandlingsplanen

Anf. 129 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! Min fråga riktar sig till finansminister Elisabeth Svantesson.

Jag kan tyvärr inte ta åt mig äran för att ha författat frågan. Skribenten vill helst vara anonym, men jag kan väl avslöja att poeten i fråga är en tidigare miljöminister.

Nu ska vi snart dansa kring granen
Och dela ut klappar till barnen
Men innan vi far
Vill vi ha ett svar
När kommer klimathandlingsplanen?

(Applåder)

Anf. 130 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Jag tackar Jacob Risberg för att han framförde detta ypperliga rim. Jag kan lova Jacob Risberg att vi arbetar för fullt med planen och självklart kommer att återkomma.

Det är viktigt att vi under åren framöver har en effektiv och bra klimatspolitik som får ned utsläppen. Sverige är ett fantastiskt land med höga ambitioner; till exempel är den el som produceras här till 98 procent fossilfri. Vi ligger i framkant på många sätt – svenska hushåll gör det, företag gör det och politiken gör det – och det kommer vi att fortsätta göra, vilket Jacob Risberg och andra kommer att få se när planen kommer.

Tyvärr är jag inte särskilt duktig på vare sig diktande eller rim, så jag får avsluta utan sådant.

Anf. 131 FREDRIK AHLSTEDT (M):

Herr talman! I förra veckan beslutade regeringen om en ny strategi för Sveriges utrikeshandel, investeringar och globala konkurrenskraft.

Sverige och svenskt näringsliv står inför stora utmaningar, särskilt när konkurrenskraften urholkas av sjunkande produktivitet och ökad internationell konkurrens. Så skriver man i den nya strategin. Dessutom är tillväxttakten väldigt låg i Sverige just nu medan den är mycket högre i många andra länder runt om i världen.

Jag skulle därför vilja fråga statsrådet Johan Forssell hur statsrådet ämnar bidra till att andelen utländska direktinvesteringar i Sverige kan öka och hur han tror att han kan stärka arbetet så att den globala konkurrenskraften ökar.

Anf. 132 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Tack, Fredrik Ahlstedt, för frågan! Det stämmer bra att vi för bara några dagar sedan presenterade en helt ny handelsstrategi. Till skillnad från den tidigare strategin, som bara fokuserade på export, lyfter den här strategin export men också import. Den lyfter investeringar till Sverige. Den tar ett helhetsgrepp kring vår globala konkurrenskraft.

Detta behövs, för vi har förmånen att leva i ett land som har några av världens absolut bästa, världsledande företag. Men de förutsättningar de har är inte de allra bästa. Där kan vi göra mer.

Många andra länder vässar sig nu, och vi måste följa med. Vi måste helt enkelt ge våra företag bättre stöd för att de ska kunna bidra till jobb och tillväxtskapande. Vi pekar också på vikten av att bygga synergier, till exempel med biståndet kopplat till grön omställning eller hälsovård. Vi pekar på just grön omställning och digitalisering som två helt avgörande områden framöver och också att Sverige måste ha en starkare närvaro i Asien, för det är där som väldigt mycket av tillväxten under kommande decennier förväntas ske.

Utbetalningsmyndighetens arbete mot välfärdsbrott

Anf. 133 CECILIA ENGSTRÖM (KD):

Herr talman! För att värna skattebetalarnas pengar och upprätthålla förtroendet för välfärdssystemen inrättar regeringen nu Utbetalningsmyndigheten. Från och med den 1 januari 2024 inleder den nya myndigheten sin verksamhet. Syftet är att förebygga, förhindra och upptäcka felaktigheter i utbetalningen från välfärdssystemen.

Ett av de allvarligaste brotten mot vår välfärd är den organiserade brottsligheten, som utnyttjar systemen för sin egen vinning. Statens förmåga att bekämpa välfärdsbrotten behöver förbättras, och inrättandet av Utbetalningsmyndigheten är ett stort steg i rätt riktning för att motverka fusk och bidragsbrott.

Min fråga till finansminister Elisabeth Svantesson är därför hur Utbetalningsmyndigheten ska arbeta för att motverka välfärdsbrottslighet.

Frågestund

Anf. 134 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Tack, Cecilia Engström, för frågan.

Detta är ju en viktig del i det arbete som vi gör för att helt enkelt strypa kranarna till den kriminella ekonomin. Det är den ekonomin som göder gängen. Det är också den ekonomin som gör att många unga nu kommer in i en kriminalitet som till och med leder till att många unga dödar andra unga.

På många sätt finns det anledning att arbeta mot bedrägerier, småfusk och den grova kriminaliteten. Utbetalningsmyndigheten kommer att arbeta på så sätt att utbetalningar från olika större myndigheter, till exempel Försäkringskassan, kommer att ske via denna myndighet. Det gör att man kan få kontroll på de totala utbetalningarna på ett helt annat sätt än i dag, där man kan lura systemet på olika sätt.

Vi jobbar dessutom med att förändra sekretessen mellan olika myndigheter, så att de kan dela information. Vi jobbar med en folkräkning för att veta att folk bor på rätt ställe – man kanske säger att man bor i Sverige men bor någon annanstans. Allt detta tillsammans kommer att underlätta arbetet och strypa kranarna.

Ungas användning av vitt snus

Anf. 135 KARIN SUNDIN (S):

Herr talman! Min fråga går till socialminister Jakob Forssmed.

Allt fler barn och ungdomar snusar. Enligt Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning snusar nu 14 procent av niondeklassarna och 26 procent av gymnasieeleverna. Särskilt stor har ökningen varit bland flickor.

För tio år sedan snusade nästan inga flickor på gymnasiet. I dag är det 21 procent som gör det. Den stora ökningen beror på det vita snuset, som innehåller höga halter av nikotin som är starkt beroendeframkallande och kan påverka hälsan på kort och lång sikt.

Den socialdemokratiska regeringen skärpte lagstiftningen kring vitt snus och införde åldersgräns och en tydlig reglering av marknadsföringen. Men det är nu tydligt att det inte har räckt. Min fråga till regeringen är därför: Hur tänker regeringen agera för att skydda våra barn och ungdomar från det vita snusets negativa hälsoeffekter?

Anf. 136 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Tack, Karin Sundin, för en bra och viktig fråga!

Jag och regeringen tycker att detta är oroväckande. Vi vet att det påverkar unga och kan leda dem in i ett beroende. Det kan också påverka en sak som sömnen negativt, och det vet vi i sin tur har konsekvenser för hur man mår på olika sätt. Det är bekymmersamt.

Det är bra att det införs åldersgränser och tydliga marknadsföringsregler kring detta. Det pågår också en utredning som bland annat har i syfte att titta på ytterligare åtgärder på det här området. Jag utesluter inte att mer behöver göras för att stävja den utveckling som vi ser.

Anf. 137 DAVID LÅNG (SD):

Herr talman! Jag vill rikta min fråga till finansminister Elisabeth Svantesson.

Även om skattetrycket börjar närma sig anständiga nivåer finns det fortfarande skatter som är skadliga för Sverige. En sådan är flygskatten, som infördes av den förra socialdemokratiska regeringen 2018, ivrigt påhejad av Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Det är en skatt som inte gynnar klimat eller miljö. Det är en skatt som definitivt missgynnar glesbygden. Det är en skatt som tynger och minskar flygbranschens möjligheter till nödvändiga investeringar och på sikt också dess möjligheter att överleva.

Även om man på kort sikt får ha respekt för regeringens strävan efter en budget i balans och för inflationsbekämpning – som för övrigt ser ut att gå väldigt bra enligt de sista siffrorna från Statistiska centralbyrån – skulle jag ändå vilja be finansministern att sia lite om framtiden. Ligger det i korten att ett avskaffande av flygskatten kan återkomma på dagordningen inför kommande budgetpropositioner under den här mandatperioden?

Anf. 138 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Tack, David Lång, för frågan!

Precis som ledamoten nämner är det pressade tider. Man måste prioritera i varje budget. Man tar en budget i taget, en reform i taget och ett steg i taget.

Vi har sänkt och sänker inkomstskatter, skatt på pension, skatt på drivmedel och mycket annat.

Självklart är flygskatten en dålig skatt. I grund och botten har den skapat större problem i flygbranschen. Om den kommer upp i olika budgetförhandlingar mellan våra fyra partier får framtiden utvisa, men det är inte helt otänkbart.

I grund och botten behöver vi sänka fler skatter i Sverige. Vi får dock göra det ansvarsfullt. Vi får ta en sak i taget, en skatt i taget och en reform i taget.

Slutsatser av kriget i Ukraina

Anf. 139 GUSTAF GÖTHBERG (M):

Herr talman! Min fråga riktar sig till försvarsminister Pål Jonson och följer lite av ett tema vi har sett i kammen under den här eftermiddagen. Möjligen är den ett eko. Men det gör ingenting, för ingenting är viktigare än att Ukraina vinner kriget och att Ryssland förlorar. Få beslut är viktigare än så. Det finns också en bred uppslutning kring detta, inte minst i den här kammaren, och det är väldigt positivt.

Sverige står bakom Ukraina. Så har det varit sedan den februarimorgon för snart två år sedan då Ryssland inledde sin oprovocerade och olagliga invasion av landet. Sverige står också bakom fortsatt EU-integration. Regeringen lanserade i början på veckan också ett vinterpaket till stöd för Ukraina på den civila sidan.

Frågestund

Men vi stöder också Ukraina med vapen: granatgeväret Carl Gustaf, Archer, Stridsvagn 122, Stridsfordon 90 och Sjömålsrobot 17. Det är namn på vapen som också på riktigt försvarar Sverige.

Min fråga till försvarsministern är: Vilka lärdomar drar försvarsministern av Ukrainas militära motståndskraft, och hur ser han på hur det svenska militära bidraget kan utvärderas framöver?

Anf. 140 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Tack, Gustaf Göthberg, för frågan! Jag uppskattar det djupa engagemanget i kammaren för Ukraina, inte minst också den breda samsyn som finns när det gäller att Sverige ska fortsätta stötta Ukraina långsiktigt.

Jag tog ju tidigare upp några av de slutsatser vi kan dra av kriget. En stark försvarsvilja är avgörande. Vi kan skicka vilka avancerade vapensystem vi vill till ukrainarna, men finns det ingen vilja att slåss har de ingen effekt. Men ukrainarna har en väldigt stark försvarsvilja, och det är en stor tillgång.

En annan förmåga som ukrainarna återkommande har uppvisat är förmågan att ta till sig ny teknologi. De är duktiga på innovation. Det här kriget är en kombination av första världskriget, med skyttegravar och infanteristrid, och tredje världskriget, med satellitbaserad kommunikation, drönarteknologi och AI. Det finns mycket viktiga lärdomar för oss att hämta hem.

Vi kommer att vidareutveckla stödet gradvis med utgångspunkt i ukrainarnas behov. Det är också väldigt viktigt att Ukraina har möjlighet att köpa nyproducerad försvarsmateriel från den svenska försvarsindustrin i ljuset att vi inte själva har obegränsat med resurser i Försvarsmaktens lagringsanläggningar.

Biståndet till Palestina

Anf. 141 OLLE THORELL (S):

Herr talman! Läget i Gaza och på Västbanken blir allt värre – över 15 000 döda, och nära hälften av dem är barn. Den svenska regeringen har i detta läge stoppat bistånd till Palestina som verkar mot extremism och radikalisering. Nu är Sidas översyn av biståndet färdig. Den visar exakt samma resultat som tidigare Schweiz, Tyskland och EU har kommit fram till, nämligen att inget bistånd har gått till Hamas.

Nu kunde man tro att Sverige efter Sidas granskning skulle återuppta biståndet, men nej. I stället underkänner regeringen sin egen myndighets utredning och fortsätter att frysa bistånd till Palestina.

Vad är problemet med projekt som ger palestinier ett alternativ till Hamas? Vad är problemet med projekt som till exempel ger kvinnor rättslig hjälp när de vill skiljas eller kräver sina rättigheter?

Hur kommer det sig att Sverige är ensamt i EU om att frysa biståndet till Palestina? Hur ser den långsiktiga planen ut för fortsatt bistånd till Palestina efter detta fruktansvärda krig?

Anf. 142 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Tack, Olle Thorell, för frågan!

Vi har bett Sida att göra en ordentlig granskning. Det är mot bakgrund av de fruktansvärda terrorhändelser och det fruktansvärda terrorangrepp som terroristorganisationen Hamas riktade mot hundratals oskyldiga människor i början av oktober. Det finns ett före och det finns ett efter det terrorangreppet.

Den rapport vi har fått har inte gjort en fullständig genomlysning. Vi har sagt att vi behöver ett bättre beslutsunderlag där man går igenom helheten och inte väljer ut några organisationer. Man behöver till exempel titta på hur organisationerna kommunicerar i detta.

Samtidigt som vi har gjort det har vi också ökat det humanitära biståndet till människor i Gaza. Det handlar om mat, vatten, mediciner, nödbostäder, hygienkit och allt det som krävs för att klara vardagen.

Det är en viktig principfråga. Det är viktigt för människor i Gaza att vi säkerställer att svenska biståndsmedel aldrig går till aktörer som inte tydligt tar avstånd från terrorism. Jag noterar att Socialdemokraterna inte håller med mig här.

(Applåder)

Sidas översyn av biståndet till Palestina

Anf. 143 YASMINE ERIKSSON (SD):

Herr talman! Min fråga riktar sig också till statsrådet Forssell.

Den översyn som Sida fick i uppdrag att göra har nu kommit i hamn. Den gjordes för att säkerställa att inga av de svenska biståndspengarna ska gå till aktörer som inte förbehållslöst fördömer Hamas. I sin presentation konstaterade de att det inte finns några aktörer som fördömer Hamas förbehållslöst.

Man kan tycka vad man vill om översynen. Själv tycker jag att den var extremt bristfällig. Det är något som jag tror att statsrådet håller med om, eftersom man beslutade att ge Sida ett kompletterande uppdrag i den här frågan.

Ser statsrådet i det här läget några förutsättningar att återuppta utvecklingsbiståndet till Palestina när man svart på vitt har fått till sig att ingen aktör förbehållslöst fördömer Hamas?

Anf. 144 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M):

Herr talman! Tack, Yasmine Eriksson, för frågan!

Vi har fått ett beslutsunderlag. Det var inte tillräckligt bra. Därför har vi gett Sida i uppdrag att komplettera det så att vi kan fatta ett långsiktigt beslut. Sverige är en väldigt stor givare. Med det kommer också ett mycket stort ansvar, och vi ämnar som regering ta det ansvaret.

Sedan vill jag understryka att vi har fattat beslut om att öka det humanitära biståndet till människor. Civildbefolkningen har en fruktansvärd situation. Ingen kan vara oberörd inför det som vi ser.

Vi har också fattat beslut om att återuppta delar av utvecklingsbiståndet till aktörer kopplat till exempel till kvinnors och flickors situation, SRHR och till aktörer som har arbetat tidigare men som inte har fått betalt för det. Vi är en stor biståndsgivare. Vi ska också ta det ansvaret och göra rätt för oss i den delen.

Prot. 2023/24:49

14 december

Frågestund

När vi har en mer fullödig beskrivning på plats från Sida är vi redo att fatta långsiktiga beslut om vårt biståndssamarbete.

Digitaliseringen av hälso- och sjukvården

Anf. 145 JOHAN HULTBERG (M):

Herr talman! Digitaliseringen skapar fantastiska möjligheter att utveckla välfärden i allmänhet och kanske hälso- och sjukvården i synnerhet. Inte minst har AI potential att bidra till att vi lyckas med den omställning av hälso- och sjukvården som vi vill till att bli mycket mer förebyggande och hälsofrämjande.

Därför är det välkommet att regeringen har inrättat en AI-kommission. Det är också välkommet att regeringen jobbar med att få på plats en nationell digital infrastruktur för hälso- och sjukvården. Men vi har också problem med en föråldrad lagstiftning som hämmar digitaliseringen.

Ett annat problem vi har är att många aktörer hämmas av en rädsla och osäkerhet om vad som är möjligt att göra inom ramen för befintlig lagstiftning. Därför har jag och vi moderater länge efterlyst att man från statens sida borde stärka den rättsliga vägledningen, till exempel genom Digitaliseringsmyndigheten, till regionerna och andra aktörer i vården för att de inte ska låta bli att innovera av rädsla att göra fel.

Är socialministern beredd att ta några sådana initiativ?

Anf. 146 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD):

Herr talman! Tack, Johan Hultberg, för en väldigt bra fråga!

Det är en avgörande fråga för att vi ska klara både dagens och morgondagens hälso- och sjukvårdutmaningar. Dagens situation är helt orimlig där patienters hälsodata inte finns tillgänglig oavsett vilken vårdgivare man besöker eller var i landet det sker.

Personalen måste knacka in samma uppgifter. Den som söker vård måste återupprepa sin sjukdomshistoria med stora patientsäkerhetsrisker. Det måste vi komma bort ifrån. Därför ska vi skapa en nationell digital infrastruktur.

Frågan om interoperabilitet är helt central. Det finns en semantisk, teknisk, organisatorisk och juridisk dimension av detta. Där finns det nu ett förslag från en utredning. Jag delar bilden av att man är lite rädd och håller sig till försiktighetsprincipen när det inte riktigt är till hundra procent klart vad man för göra eller inte enligt dagens lagstiftning.

Nu finns det en utredning som pekar på en möjlighet att ge EHM ett särskilt uppdrag att fungera just vägledande och ge stöd och råd om hur man kan nyttja dagens lagstiftning. Det jobbar vi på att bereda skyndsamt. (Applåder)

Ekonomiskt stöd till hushållen

Anf. 147 IDA EKEROTH CLAUSSEN (S):

Herr talman! Julen står inför dörren samtidigt som Sverige och svens-karna blir allt fattigare. Vi befinner oss just nu i extra dyra tider när många ska köpa julklappar och julmat. Efter jul väntar också årets fattigaste må-

nad. Då ska räkningar för julklappar som har köpts på kredit betalas jämte de vanliga levnadskostnaderna.

Det är tydligt att många hushåll har det oerhört tufft ekonomiskt och att mer stöd skulle behövas till dem som drabbas hårdast av kostnadskrisen. Med anledning av detta undrar jag vad finansministern gör för att underlätta för hushållen att ta sig igenom denna kris och för att alla ska ha råd att exempelvis fira jul.

Anf. 148 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Tack, Ida Ekeröth Clausson, för en mycket viktig fråga!

Det är många som kämpar. Det är inte bara lågkonjunktur. Det är dessutom en inflationssituation som vi inte har mött på tre decennier. Även om det var 90-tal vet jag hur det är att vara besviken på att man inte kan ge sina barn de julklappar som de önskar. Går man tillbaka i tiden var det säkert många av oss som känt av små marginaler som barn. Det är en tuff tid.

Vad gör då regeringen? Jag vill svara på den frågan. Vi stöttar exempelvis, som jag tidigare nämnde, med bostadsbidraget som är förhöjt och förlängt. Vi ser till att sänka kostnaderna för att köra bil. Många som har barn har också bil och är beroende av den. Vi ändrar reduktionsplikten och sänker skatterna. Vi sänker också skatt för den som arbetar.

Allt detta gör skillnad. Men det kommer fortfarande att vara tufft. 2024 blir ett tufft år med lågkonjunktur och något ökad arbetslöshet. Men vi kommer att fortsätta att stötta hushållen och välfärden i detta.

Ränteskillnadsersättningen

Anf. 149 DAVID PEREZ (SD):

Herr talman! Min fråga riktar sig till finansminister Elisabeth Svantesson.

Nyligen hölls en presskonferens om en utredning som tittat på ränteskillnadsersättningen, det vill säga den avgift som du betalar för att lösa ditt fasta bolån i förtid. Utredningens slutsats landade i att den föreslog en schablonregel i stället för dagens avgift.

Syftet med ändringen är att öka en kundrörlighet och konkurrens bland bankerna. En ökad konkurrens skulle i sin tur leda till att det blir både billigare och bättre för kunderna, till skillnad från exempelvis en bankskatt vars kostnad i slutändan skulle vältras över på kunderna.

Min fråga till statsrådet är därför: Kommer ministern att verka för att ändra ränteskillnadsersättningen och på så sätt underlätta för kunder att byta bolån och bank?

Anf. 150 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Tack, David Perez, för frågan!

Det har verkligen blivit tydligt det här året – de här åren – när räntorna har stigit hur många som också drabbas av högre bolånekostnader.

Vi har också sett, som många varit inne på här, att bankerna gör stora vinster och inte har varit alls så snabba att höja till exempel inlåningsräntan som utlåningsräntan.

Politiken ska göra sitt. Vi har tagit fram den här utredningen, som vi nu går igenom. Grundtanken är att det ska bli billigare och enklare att byta bank.

Vi gör fler saker – exempelvis låter vi Konkurrensverket granska den här branschen ordentligt.

Hushållen och bankkunderna behöver också göra sitt och rösta med fötterna. Det är det som vi vill underlätta.

Det är en prioriterad och viktig fråga att göra detta i en väldigt svår tid för många.

Sveriges Natointräde

Anf. 151 MARKUS SELIN (S):

Herr talman! Min fråga går till försvarsminister Pål Jonson.

När är Sverige med i Nato?

Anf. 152 Försvarsminister PÅL JONSON (M):

Herr talman! Tack, Markus Selin, för frågan!

För ett antal veckor sedan beslöt ju president Erdoğan att överlämna vårt anslutningsprotokoll till utrikesutskottet i det turkiska parlamentet. Där ligger frågan nu.

Jag deltog också vid överenskommelsen i Vilnius mellan president Erdoğan och Ulf Kristersson. Då tydliggjordes det att Turkiet ska ratificera vår anslutning så fort som möjligt.

Det är viktigt att vi blir medlemmar så fort som möjligt, naturligtvis för svensk säkerhet men också för Nato. Jag märker ett starkt stöd för den svenska ansökan. Inte minst handlar detta om att Nato nu stärker de regionala planerna. Då måste Nato ha tillgång till svenskt territorium, och vi har viktiga militära förmågor som vi kan bidra med.

Ytterst är det dock bara Turkiet som kan fatta turkiska beslut, och det är bara Ungern som kan fatta ungerska beslut. Det är självständiga parlament, naturligtvis. Men vi finner ett starkt stöd för den svenska ansökan.

Kontrollen över folkbokföringen

Anf. 153 ADAM REUTERSKIÖLD (M):

Herr talman! Vid den här tiden utfäste statsminister Kristersson en förordning om att hela Sverige skulle folkbokföras. Det är den första folkbokföringen på länge, och den hålls när Elisabeth Svantesson är finansminister i Sverige.

Ja, frågeställningen om folkbokföringen har pågått under flera år, och nu har regeringen äntligen påbörjat arbetet.

Det är naturligtvis angeläget att hela tiden ha koll på vilka som bor i Sverige och var de bor. Det har beröring på den ökade välfärdsbrottsligheten men även på generella problem med den kriminella ekonomin.

En hög kvalitet i folkbokföringen är förutsättningen för ett väl fungerande samhälle. Därför är det viktigt att staten stärker kontrollen över folkbokföringen.

Vad avser finansministern och regeringen att göra i den här frågan?

Anf. 154 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):
Herr talman! Tack, Adam Reuterskiöld, för frågan!

Ja, det pågick en skattskrivning och folkbokföring för drygt 2 000 år sedan på annat håll i världen, och i Sverige var det väl senast på 90-talet.

Sedan dess har mycket hänt i Sverige, är väl det minsta man kan säga. Vi har blivit väldigt många fler. Det är många som har invandrat hit, och vi har inte haft koll på hur många människor som har befunnit sig här, vilka som har varit här, var de bor och om de bor på rätt ställe. Ett typ-exempel för ett par år sedan var den irakiske försvarsministern i Irak som hade svenska bidrag.

Så kan vi inte ha det, så regeringen har gett ett tydligt uppdrag till Skatteverket att jobba med folkräkning. De har kommit in med en rapport om hur, vilka verktyg de behöver och vilka verktyg de tänker jobba med. De har fått resurser för att jobba och bli fler. De gör allt från dörrknackning till helt andra saker för att ta fram en lägesbild av hur det verkligen ser ut.

Jag har själv varit med och knackat dörr och upptäckte där och då att det inte var helt rätt personer som bodde där, så att säga.

Frågestund

Matpriserna och hushållens ekonomi

Anf. 155 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Herr talman! Svenska hushåll har det tufft, och många sitter hemma i förtvivlan över hur julhandlingen ska gå ihop. Vad ska man spara in på? Vad måste man undvara? Sverige blir fattigare.

Samtidigt som hushållen vändas över julhandlingen och vi läser i medierna att årets jul får den dyraste matkassen på decennier släpps rapporter om Icahandlares miljardutdelningar. Bara min lokala Maxibutik i Jönköping har delat ut över 1 miljon i veckan de senaste tre åren samtidigt som kunderna fått svårt att sätta mat på bordet inför julen.

Ändå säger SD-regeringen nej till förslag efter förslag från Socialdemokraterna, förslag som ska stärka de svenska hushållen.

Min fråga till finansministern är: Hur ska regeringen agera för att matkassen ska bli billigare och för att hushållen ska få råd med sin julmat?

Anf. 156 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M):

Herr talman! Tack, Niklas Sigvardsson, för att även du lyfter upp en mycket viktig fråga!

Vi möter nu en situation med en ekonomisk vinter som är tuffare och kallare och biter hårdare än på väldigt länge. Den drabbar människorna som har de allra minsta marginalerna.

Som jag nämnt tidigare gör regeringen flera saker för att stötta och underlätta för de hushåll som har det tuffast. Förutom att många av våra ersättningssystem kompenseras och skrivs upp med inflationen har vi aktivt sett till att sänka skatten. Vi ser till att bostadsbidraget förlängs. Vi ser till att sänka drivmedelspriser och annat. Som jag sagt kommer det ändå att vara tufft för många, och staten kommer inte att kunna kompensera för allt. Men vi gör det här.

Jag tänker också på alla civilsamhällesorganisationer som just nu jobbar aktivt, ideellt och med olika typer av stöd. De gör ett fantastiskt jobb.

Vi kan som privatpersoner fortsätta hjälpa där men också lyfta de organisationerna och tillsammans i kommunerna och staten underlätta för

Frågestunden var härmed avslutad.

Studiestöd

§ 8 (forts. från § 6) **Studiestöd** (forts. UbU2)

Anf. 157 ANDERS ALFTBERG (SD):

Fru talman! Jag vill först passa på att yrka bifall till förslaget i utbildningsutskottets betänkande gällande utgiftsområde 15 Studiestöd.

Vi vet alla att kunskap och utbildning är det främsta verktyget för att nå framgång, både för den enskilde och för samhället i stort.

Sverige har i dag ett av världens generösaste studiebidragssystem, och det ska vi givetvis fortsätta ha. Det ger den begåvade och talangfulla tjejen eller killen möjligheten att studera vidare oavsett social bakgrund. Det ger den ensamstående föräldern möjlighet att göra en nödvändig karriärväxling mitt i livet.

Fru talman! Den stora utmaningen för CSN under det gångna året har utan tvivel varit utvecklingen av det nya omställningsstudiestödet.

Omställningsstudiestödet är, som de flesta i denna kammare vet, tänkt att komplettera det reguljära studiestödet och finansiera studier som kan stärka vuxnas framtida ställning på arbetsmarknaden.

Det nya omställningsstudiestödet har under våren präglats av mycket långa handläggningstider. Innan höstens förstärkningsinsatser kom fattades cirka 500 beslut i veckan.

Men i och med höständringsbudgeten för 2023 och budgetpropositionen för 2024 får CSN ökade medel. Detta möjliggör ett sjuttioal nya tjänster för CSN för att växla upp arbetet ytterligare. Det motsvarar nästan en fördubbling av antalet handläggare. Utöver detta förbereds ett omfattande lagstiftningspaket som bland annat innebär regelförenklingar och bättre möjlighet till omställningsstudiestöd för dem som redan i dag arbetar i bristyrken.

Fru talman! Det är givetvis alldeles för tidigt att utvärdera omställningsstudiestödets effekter, om reformen gör den nytta som avsetts och så vidare. Vi kan dock notera några intressanta fakta.

57 procent av de 2 400 studerande som fick omställningsstudiestöd utbetalt under första halvåret 2023 hade vanligt studiemedel under föregående termin. Man har helt enkelt bytt från ett studiestöd till ett mer förmånligt. Omställningsstudiestödets rekryterande effekt till studier tycks därmed vara ganska begränsad. Det ska även påpekas att kostnaden för att ge omställningsstudiestöd i stället för studiemedel beräknas uppgå till ungefär 77 miljoner – något att reflektera över.

Fru talman! Våra medarbetare på CSN har sannerligen inte haft ett lätt år. Utan att för mycket ägna mig åt något blame game vill jag ändå säga att det vilar ett stort ansvar på den tidigare socialdemokratiska regeringen när det kommer till den svåra uppstarten av omställningsstudiestödet. Trots kraftfulla varningar från CSN sjösatte man denna reform utan att berörda myndigheter var redo. Inga utvecklade systemstöd och en obefintlig it-miljö är ett par av orsakerna till den mycket svåra uppstarten. Ett

större mått av självinsikt och självkritik hade varit på sin plats från socialdemokratiskt håll när man nu ondgör sig över den uppkomna situationen.

Fru talman! Ett annan fråga som varit föremål för diskussion och debatt i dag är vårt beslut att revidera målet för det svenska studiestödssystemet. De övergripande målen för studiestödet har funnits i mer än 20 år, och systemet har förändrats. Nya bidrag har kommit till och andra försvunnit. Därför finns det ett stort behov av att målen för utgiftsområdet förtydligas.

Det nya målet lyder: "Studiestödet i form av bidrag och lån är en del av utbildningspolitiken. Studiestödet ska verka rekryterande för kvinnor och män oavsett bakgrund och bidra till ett högt deltagande i utbildning. Studiestödet ska även ha en god effekt på samhällsekonomin över tiden."

Som flitigt påpekats av oppositionen vid olika tillfällen stryker vi följande mening: "Det ska vidare utjämnas skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa."

För att förtydliga att det rekryterande målet ska gälla lika för alla föreslår vi helt enkelt att dagens rekryterande och utjämnande mål slås ihop till ett nytt mål, som jag nyss nämnde.

Detta innebär inte några revolutionerande förändringar. Huvuddragen i studiestödssystemet ligger fast. Studiestödet ska fortsatt verka rekryterande för såväl unga som äldre, arbetslösa som anställda, oavsett utbildningsbakgrund, kön och härkomst. Vi ska dock undvika alltför mycket av särlösningar i studiestödssystemet som i vissa fall kan upplevas som diskriminerande.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis tacka alla hårt arbetande tjänstemän inom våra förvaltningar och myndigheter och önska er alla en riktigt god jul.

(Applåder)

Anf. 158 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! När man lyssnade på ledamoten Alftbergs anförande kunde man nästan tro att Sverigedemokraterna röstade nej till omställningsstudiestödet när det infördes. Samma system som han hävdar att vi socialdemokrater införde utan att man var redo för det röstade ju även Sverigedemokraterna, på samma underlag, ja till.

När systemet sjösattes och man såg att ansökningarna var många fler än de ansökningar som man hade beräknat valde Sverigedemokraterna att inte göra någonting. Vi socialdemokrater tillsköt pengar i vårändringsbudgeten. Vi ville att man skulle utse samordnare så att uppdrag kunde ges till fler myndigheter än bara CSN som också jobbade med omställningsstudiestödet och som skulle se till att resurser fanns för att öka kapaciteten.

Vi var beredda, när systemet blev så mycket populärare än vad som hade kunnat förväntas, att se till att myndigheten kunde växla upp snabbare. Tänk om de 70 handläggare som ledamoten beskriver i sitt anförande kunde ha varit på plats i juni, i juli eller i augusti i stället för i december och januari! Många av dessa 70 kommer ju inte att vara igång förrän efter årsskiftet. Tänk vad det hade gjort för att de som ansökte i oktober förra året skulle ha kunnat få stödet nu!

Varför har Sverigedemokraterna underlåtit att ge pengar till CSN? Varför har Sverigedemokraterna underlåtit att ge uppdrag till både CSN och andra myndigheter för att dessa ska kunna jobba bättre med stödet?

(Applåder)

Anf. 159 ANDERS ALFTBERG (SD) replik:

Fru talman! Ledamoten vet mycket väl att ett av de allra största problemen när det gäller att hantera de ökade mängderna av ansökningar är att vi inte har någon automatisering i systemen. Vi får in oerhört många ansökningar från individer som inte är behöriga. CSN har tydligt deklarerat att man under våren och kommande höst, när dessa system är på plats, mycket effektivare kommer att kunna beta av dessa ansökningar. I stället för att ösa in pengar i ett system som snarare behöver moderniseras med automatisering och god it-miljö valde vi den här vägen. Vi kommer att se tydliga resultat under både våren och hösten, det kan jag försäkra ledamoten.

(Applåder)

Anf. 160 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! 46 000 unika sökande är det vi pratar om. Det är 46 000 individer i det här samhället som har sökt stödet och som väntar på besked. Som tur är har vissa fått besked, men vi hade kunnat öka takten betydligt om man hade varit handlingskraftig nog att se att CSN behöver mer resurser för att kunna hantera anstormningen av ansökningar. Denna anstormning är ju någonting positivt. Fler vill utbilda sig och ta sig vidare i arbetslivet. Det är det detta stöd handlar om.

Ledamoten säger att det handlar om automatiserade system. Ja, det behövs. Jag har själv besökt handläggarna i Gävle som jobbar med omställningsstudiestödet. Men det som också behövs är regelförenklingar, och de regelförenklingarna har i dag legat på regeringens bord i över en månad. Vi har fortfarande inte hört någon regeringsföreträdare eller någon företrädare för regeringspartierna i denna kammare säga ett ord om hur man ser på myndighetens regelförenklingsförslag och hur man kommer att jobba vidare med dem.

Detta är också regelförenklingsförslag som behöver träda i kraft snabbt och som CSN önskar en snabb behandling av. Inte ens vi här får dock höra någonting om hur man tänker ta dem vidare. Utan dessa regelförenklingsförslag kommer mycket av automatiseringen att behöva ligga på vänt, eftersom man inte vill automatisera ett system som man inte vet kommer att hålla över tid.

Här finns alltså ytterligare frågor att ställa till regeringsföreträdarna och till ledamoten Alftberg. När kommer besked om regelförenklingsförslagen? Vi är beredda att se till att CSN och parterna snabbar på processen så att fler människor får ta del av stödet.

(Applåder)

Anf. 161 ANDERS ALFTBERG (SD) replik:

Fru talman! Hur snabbt ska man låta ett nytt stöd, till exempel omställningsstudiestödet, expandera när man inte har vitala system på plats? Det är ju tveksamt om det är hälsosamt att göra på det sätt ni föreslog.

I mina öron låter det nästan som att den socialdemokratiska ledamoten tror att CSN:s främsta uppdrag är att administrera omställningsstudiestödet. Det finns ju ett omfattande studiestödssystem som behöver hantera många andra saker. Omställningsstudiestödet behöver alltså växa med måtta och försiktighet så att vi inte förstör andra delar av verksamheten. Vi riskerar att få en undanträngning som inte är hälsosam.

Det är väldigt intressant att trots att någonting bara har legat på vårt eller regeringens bord i en månad är ledamoten näst intill hysterisk. Det var inte länge sedan det fanns en skolminister som skulle rädda skolan på 100 dagar. Men det gick ju inte så bra, så jag tänker inte utfästa något exakt datum. Det låter jag Socialdemokraterna göra.
(Applåder)

Anf. 162 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M):

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslagen i betänkandet om utgiftsområde 15 Studiestöd.

I går firade vi äldste sonens 25-årsdag här i Stockholm. Det är väl bara att acceptera att han är vuxen nu när han har eget boende och har fått nytt jobb här. Han har nyligen avslutat sina studier på Chalmers. Jag minns hans glädje när han fick sin första studentlägenhet och kunde flytta hemifrån. Den var väldigt liten, men den var hans egen. Det hade inte gått utan studiestödet som vi har i Sverige. Flera här har redan sagt att det är världens mest generösa studiestöd, och det är jag jättestolt över. CSN säger: "Vi gör studier möjligt." Landet Sverige gör studier möjliga.

Stödet innebär både möjligheter och skyldigheter. Lika självklart som det är att man får låna pengar är det att man ska betala tillbaka dem. Jag är glad över att CSN driver ganska många kampanjer som gör att de får tillbaka mycket mer än vad de har fått tidigare av de pengar som ska återbetalas.

Ett bekymmer har varit de som bor utomlands, men nu har man fått bra ordning på det. Nästan 95 procent av dem som bor i Sverige betalar tillbaka och runt 80 procent av dem som bor utomlands. Det kan förstås bara bli bättre.

Det är ungefär en halv miljon personer i Sverige som får studiestöd. Många får hjälp via det systemet.

Fru talman! Vi har pratat ganska mycket om de nya, moderniserade målen för studiestöd. Det har varit många diskussioner här. Man kan fundera på varför. Målen har ju funnits i 20 år. Sedan dess har det hänt rätt så mycket. Det har tillkommit nya studiestöd, bland annat omställningsstudiestödet och studiestartsstödet. Då är det väl ganska lämpligt att se över målen, och det har också regeringen gjort tillsammans med SD.

Vi har slagit ihop två mål eftersom den rekryterande och den utjämnande effekten kan gå i varandra. Därför har vi ändrat på de målen. S behöver inte vara oroliga över det. Det är snarare bra att vi ser över mål och till och med kan bredda rekryteringen med hjälp av dessa nya mål.

De nya målen är en del av vår utbildningspolitik med lån och studiestöd. Både kvinnor och män oavsett bakgrund ska rekryteras. Det bidrar till högt deltagande i alla former av utbildning och ska förstås ha god effekt på samhällsekonomin. Vi ser alltså bara fördelar med en översyn av målen, men givetvis kommer vi att utvärdera detta. Vi har 15 indikatorer som används för att följa upp måloppfyllelsen. Det är väldigt viktigt. Av de 15 indikatorerna handlar 6 om rekryterande, 4 om utjämnande och 5 om samhällsekonomi.

Jag känner att det här är oerhört noga utrett. Man kan säga att vi moderater älskar uppföljning och att utvärdera för att se om vi kanske ska ändra på någonting – vilket vi gör, i det här fallet.

Fru talman! Jag är också väldigt glad över att Moderaterna har drivit frågan om att höja åldersgränsen för studiestöd. Sedan den 1 oktober 2021 har den höjts från 56 till 60 år, vilket är väldigt bra, liksom att nedtrappningen av vad man kan låna påbörjas vid 51 i stället för 47 år. Det är en följd av att vi har sett förändringar på arbetsmarknaden. Medellivslängden har ökat, och man arbetar längre innan man får sin pension.

Det är också viktigt med möjlighet till omställning, vilket många har pratat om här tidigare. Man kanske byter inriktning flera gånger i livet, så det är viktigt att det finns möjlighet att få studiemedel på olika sätt.

Det som tidigare sågs som en vanlig student har förändrats. Man läser högre upp i åldrarna och har kanske fått barn innan man börjar studera eller under tiden man studerar. Många läser också flera utbildningar.

Fru talman! Det har också redan sagts att vi har det mest generösa studiemedelssystemet i världen. Det är väldigt positivt att det kommer positiva förändringar och att nivån på studiemedlet från 2024 höjs med 1 100. Det är en effekt av ett höjt prisbasbelopp. Fribeloppet höjs så att man kommer att kunna tjäna upp till 111 000 under första halvåret utan att studielånet påverkas. Det är väldigt bra. Jag hade gärna kunnat höja gränsen ännu mer eller kanske till och med ta bort den, men det här är en kompromisslösning. Vi driver lite olika linjer och är inte heller helt överens inom partiet, men det är mycket bra att den här höjningen gjordes.

Studierna ska självklart komma i första hand – det är det absolut viktigaste – men vi tycker också att man ska kunna ge individen frihet under ansvar att arbeta så mycket man har möjlighet till. Under pandemin såg vi att det var oerhört bra att till exempel de som läste till något vårdyrke kunde jobba inom vården. Det är bra att få inblick i det yrke man studerar till.

Det finns också stort behov av olika yrkesutbildningar. Vi ser till att yrkeshögskolan expanderar och satsar ganska mycket pengar. Det blir många fler platser. Vi gör även detta inom it-sektorn och med naturvetenskapliga ämnen. Det innebär att vi satsar stora pengar på att öka CSN:s budget så att de kan ge utökat studiestöd för de större utbildningar som vi ökar antalet platser på.

Fru talman! Det har talats mycket om omställningsstudiestödet. Det är ingen nyhet för oss. Man får nästan påminna sig om att det infördes den 1 januari 2023. Det har alltså inte funnits särskilt länge. Möjligheten att söka gavs för drygt ett år sedan, och det var otroligt många som sökte. För ett år sedan hade 27 000 sökt. Under bara de två senaste månaderna, eller sedan 1 oktober 2023, har 12 300 nya ansökningar kommit in. Det kommer in ungefär 350 ansökningar per vecka. Intresset är stort, och det kräver givetvis en stor hantering.

Regelverket kring detta är komplext, och väntetiderna har blivit långa för de sökande. Som en kollega nämnde finns det behov av systemstöd. De så kallat vanliga studiestöden jobbar man ju med på ett ganska automatiserat sätt. Dem behöver de sökande alltså inte vänta särskilt länge på att få besked om.

För att underlätta har vi gett mer pengar till CSN. De har också fått ett uppdrag sedan september att föreslå hur man kan underlätta ytterligare. Det har kommit in ganska många förslag. Regeringen tittar såklart på dem och har tät kontakt med CSN om vad som kan införas eftersom man planerar att det ska ske så tidigt som möjligt nästa år. Bland annat ska man

titta på hur man ska göra till exempel om någon har fått ett studiestöd under första halvåret och vill förnya det. Då ska den få förtur så att den kan fortsätta sin utbildning. Det kommer att bli många förändringar, och några av dem kommer redan ganska tidigt under 2024. Vi får återkomma till hur det blir med detta.

Omställningsstudiestödet är tänkt framför allt för bristyrken. Det är oerhört viktigt att det finns där och att man ska kunna komma vidare. Man ska kunna gå från ett bristyrke till ett annat, men det här är ändå till för att fler ska komma ut på arbetsmarknaden.

Omställningsstudiestödet är ett lån precis som det vanliga studiestödet, men det är andra villkor som gäller. Man kan få det under 44 veckor, och det är ungefär 80 procent av lönen som blir ersättning.

Fru talman! Det viktiga är att studiestöd förändras samtidigt som samhället förändras. Vi ser att många fler vill studera utomlands. Många har svårt att finansiera sin drömutbildning men gör det antingen via omställningsstudiestödet eller det vanliga studiestödet. Det finns många olika lösningar, och vi har många olika varianter av studiestöd som inte har nämnts så mycket här i kammaren.

Som vi har sagt tidigare kommer fler att gå en ny utbildning eller kanske behöva komplettera sin utbildning senare i livet. Den stora omställning som sker med till exempel elektrifiering kräver ganska stora insatser i form av olika utbildningar.

Ett längre arbetsliv kommer att kräva bättre kompetensutveckling, och karriärbyten kommer att ske. Med det reguljära studiestödssystemet och med omställningsstudiestödet kommer väldigt många att få studera mer. Många kommer att få nya yrken, och många kommer att lyckas bättre med att komma ut i arbetslivet. Jag ser därför väldigt positivt på detta. Moderaterna är oerhört positiva både till det vanliga studiestödet och till omställningsstudiestödet.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 163 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Jag tänkte prata lite om omställningsstudiestödet.

Detta förslag, och hela det här årets budgetpolitik, har inneburit att CSN knappt har fått hälften av de pengar som de har begärt. I våras sa CSN att de med oförändrade medel skulle behöva betala tillbaka 600 miljoner för 2023 och 2 miljarder för 2024. Om de får ungefär hälften av det som de begär finns det risk för att ungefär 1 miljard av de pengar som vi avsätter genom budgeten för omställningsstudiestödet nästa år inte kommer att användas.

Det skulle innebära att ungefär 10 000 personer som uppfyller kraven i regelverket och som skulle ha fått studera inte får del av omställningsstudiestödet. De kanske inte vågar ta chansen att studera när den ekonomiska situationen i samhället är tuff. De kanske är ensamstående och kanske inte har någon annan som kan ta hand om räkningarna om omställningsstudiestödet inte kommer. Det kanske rör sig om människor som inte kan avstå en andra lön för att utbilda sig och för att stärka sin framtida ställning på arbetsmarknaden.

Därför vill jag fråga dig, Marie-Louise Hänel Sandström, hur ni ser på att 1 miljard kanske går till spillo och på att 10 000 personer som skulle ha

haft rätt till det kanske inte får chansen att studera med omställningsstudiestöd.

(Applåder)

Anf. 164 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Jag tackar Niklas Sigvardsson för frågorna.

De som får omställningsstudiestöd är ju i arbete; det är ett krav för att man ska få omställningsstudiestöd. Det låter som att de står på bar backe, men riktigt så är det inte.

Självklart har regeringen ständig kontakt med CSN när det gäller hur man kan göra – därav uppdraget att underlätta för dem som har rätt till omställningsstudiestöd. Alla som söker har ju inte rätt till det.

Det är viktigt att det hela sköts på ett mycket bättre sätt när människor ansöker om omställningsstudiestöd. Det är ju bättre att få ett tidigt svar om man inte har rätt till stöd. Det finns ett omställningsstudiestödscentrum som man har kontakt med, som parterna är överens om. Det är de som från början ska se vilka det är som ens ska ansöka om omställningsstudiestöd. När det gäller CSN finns det ett samarbete för att se hur ansökan kan förenklas. Detta gör att fler som är i behov av omställningsstudiestöd och har rätt till det kommer att få det. Då kommer vi inte att få sådana siffror som ledamoten är orolig för. Förändringen är tänkt att ske redan i början av nästa år.

Anf. 165 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Tyvärr blir jag inte lugnare. Jag har ställt lite olika frågor till företrädare för regeringspartierna, eller majoritetspartierna. Det känns som att de fortfarande inte är på banan och fortfarande inte har insett att vi behöver öka takten och se till att vi verkligen försöker att agera med blås-lampa så att vi får det bästa möjliga.

Under hösten var jag i Gävle och träffade handläggare för omställningsstudiestödet. Det fanns energi hos medarbetarna, trots ett kämpigt år, men det fanns också ett uns av undran. När kommer regelförenklingarna? Kommer det några mer pengar? Kommer vi att klara av detta?

Efter ett år kom första veckan då antalet ansökningar som de lyckades behandla var större än antalet ansökningar som kom in. För de flesta av oss skulle det kännas omöjligt om vi varje dag visste att det kommer in extremt många ärenden och att vi aldrig hinner beta av dem. Att detta har pågått under ett års tid är orimligt. Därför vill jag ge en stor eloge till alla dessa handläggare.

Jag störs fortfarande av att hälften av de medel som CSN säger att de behöver för att kunna handlägga systemet saknas trots att regeringen skjuter till pengar. Det handlar inte om att de vill ha för att det är bra, utan de behöver dessa medel för att kunna genomföra det här. De har redan effektiviserat och flyttat handläggare, som jobbar övertid på övertid. Detta påverkar övriga studiemedelstagare, eftersom CSN har fått flytta anställda från andra delar av verksamheten och stängt ned telefontider för att hinna hantera det hela. Det saknas dock fortfarande pengar.

Hur menar regeringen att det kommer att gå framöver? Hur många ska inte få sitt stöd?

Anf. 166 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Det känns hedrande att vara regeringen – jag tackar ledamoten för det!

Som ledamoten vet har även jag ganska mycket kontakt med CSN och vet hur de arbetar. Jag vet hur de rekryterar och att de är oerhört ambitiösa. Det viktiga, även om jag nu tyvärr inte är regeringen, är att CSN kontinuerligt samtar med regeringen och har ett gott samtal med den om hur man kan göra.

CSN flyttar medarbetare och rekryterar folk från andra myndigheter som är ganska kunniga på detta område. Som jag förstår det har de goda förhoppningar när det gäller de regelförändringar som kommer, som regeringen har bett att få förslag om. Det har också kommit in många bra förslag från CSN; jag har sett allihop. Flera saker skulle man kunna genomföra ganska fort – en del saker är ganska enkla att göra när det gäller mer av automatisering. Jag har gott hopp om att detta kommer att bli förbättrat.

Jag tycker att det viktigaste är att man i ett tidigare skede ska se om man har ansökt fel eller inte uppfyller kraven, så att man inte sitter och väntar efter att ha lämnat in sin ansökan. Man ska redan från början veta att man inte kommer att få bidraget. Det tror jag är väldigt viktigt att göra, för vi ska inte låta människor ha en förhoppning och låta dem vänta.

Det viktiga är att vi gör rätt från början när människor söker och låter dem veta om de uppfyller kraven eller inte, så att de inte står i ledet och väntar.

Jag ser gott hopp från regeringen – som jag ändå har mycket kontakt med – och från Moderaterna om att detta kommer att förbättras. Vi kommer också att se att det finns många olika lösningar. Man har dessutom hela tiden kontakt med parterna som var med när vi beslutade om omställningsstudiestödet.

Jag hoppas att ledamoten kan bli lite lugnad av detta – jag blir i alla fall det.

Anf. 167 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag skulle såklart aldrig någonsin få för mig att kritisera andra partier, så jag tänker bara läsa upp vad andra säger.

Svenskt Näringsliv säger så här om regeringens hantering av omställningsstudiestödet:

Det är uppenbart att regeringen får underkänt. Det är svårt att se någon legitim ursäkt. Många aktörer har mycket som behöver komma på plats. Inte minst parternas egna trygghetsorganisationer har gjort sitt jobb. Det är förvånande att regeringen inte har klarat av att leverera. Det är mycket upprörande – människor har rätt att förvänta sig att de reformer som regeringen har utlovat blir av. För enskilda individer kan detta få jättestora konsekvenser. Först går du och funderar på att studera. Du pratar med din familj, din chef och dina kollegor. Ditt företag har ställt om och tagit in en vikarie för dig. Du är beredd. Så blir det nej – för att regeringen inte levererar det som man har lovat.

Detta är verkligheten. Man är dessutom väldigt orolig för hur det ska bli 2024, eftersom CSN har förvarnat om att det kan bli problem.

Jag tror att Fredrik Malm sa att det inte alltid går att leverera allt till alla. Ledamoten Hänel Sandström var också inne på att man såklart gärna hade velat göra mer. Jag vet att denna regering på många områden har haft

en lite annan uppfattning, men jag är fortfarande av uppfattningen att man ska hålla de löften som man ställer ut. Jag skulle därför vilja fråga Marie-Louise Hänel Sandström från Moderaterna: Finns det någon möjlighet att ni 2024 faktiskt kommer att leverera det som ni har lovat?

Anf. 168 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan från Svenskt Näringsliv eller möjligtvis från Centerns ledamot.

Självfallet kommer regeringen att leverera i den mån det är möjligt. Jag är lite nyfiken på hur Centern hade tänkt lösa det. Det kom ändå väldigt många fler ansökningar än vad man hade räknat med från början, och man har gjort mycket för att förbättra situationen. Men initialt räknade man med ungefär 5 000 ansökningar, och det kom ungefär 27 000. Det var alltså stor skillnad, och jag tror att alla parter och parter var överraskade av det.

Regeringen jobbar på i samspråk med CSN med hur man kan förbättra rekryteringen och hur man tidigt i skedet ska få veta så att det inte tas in någon ny på jobbet. Det är ju viktigt att snabbt få veta att man inte uppfyller villkoren. Det är också viktigt för arbetsgivaren att veta vem som kan söka. Flera parter har alltså intresse av få information så att både arbetstagare och arbetsgivare vet när det är möjligt.

Både jag och regeringen ser stora möjligheter att kunna förbättra situationen under 2024 tack vare de förslag CSN har kommit med. CSN med sina handläggare arbetar ju med detta och har varit inblandade i de svars paket som lämnats in på regeringens frågeställning från den 7 september. Jag har alltså stora förhoppningar.

Anf. 169 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Jag ska bli lite mer Centerpartiet så att det blir tydligare.

”I den mån det är möjligt” är ju ett lite diffust svar. Jag hoppas förstås på ett bättre svar, nämligen ”ja, vi tänker hålla våra löften”. Man kanske ska låta bli att avge löften om man är osäker på om man kan hålla dem.

Jag fick frågan hur Centerpartiet tänkte lösa att det kom många fler ansökningar. Vi lade ju till en halv miljard i vår budgetmotion för att det skulle kunna hanteras. Men det gjorde inte regeringen. Det är en utmaning att vi har en i teorin moderatstyrd regeringen som kan hitta pengar till bidrag men inte till omställning. För mig avviker detta från Moderaternas politiska syn, så hur kommer det sig att nu finns pengar till bidrag men inte till omställning och nya jobbmöjligheter?

Anf. 170 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Nu tackar jag för Centerpartiets fråga.

Jag funderar lite på vad ledamoten menar med den sista meningen, men givetvis vill Moderaterna att alla som vill förkovra sig ska kunna göra det. Det lät som att ledamoten tyckte att vi väljer mellan olika som ska få den möjligheten, men så är det absolut inte.

Jag tror inte att det alltid hjälper att ge väldigt mycket pengar, som Centern vill göra. Här handlar det om komplexa regler och ett system som inte har fungerat. Det kan bero på att det gick snabbt när man införde det och att man hade gamla rutiner. CSN säger att regelverket är komplext och svårt att tyda, och detta vill vi nu förändra. Det handlar inte alltid om pengar utan hur man arbetar och arbetssätt. CSN och regeringen diskuterar nu

hur man kan förenkla regler och arbetssätt för rekryteringen, göra så att man får veta tidigare i processen och få med fler företag.

Flera arbetsgivare och arbetstagarrepresentanter har varit involverade i processen från start, så det är ganska många som är inblandade i omställningsstudiestödet. Det är viktigt att alla hjälper till för att hitta lösningar, och det jobbar vi givetvis med.

Låt mig avfärda ledamotens eventuella funderingar på att det skulle vara olika värt vilket studiestöd man söker. Så anser inte Moderaterna att det är, utan vi tycker att det reguljära studiestödet och omställningsstudiestödet är lika viktiga. Målet är att det ska vara samhällsnyttigt, och det blir det om man kommer ut i arbete, oavsett vilken form av studiestöd man har. Målet är att komma ut i arbetslivet och kunna bidra till samhället, så studiestöd är bra i alla former.

(Applåder)

Anf. 171 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 1 och hänvisar även till Centerpartiets särskilda yttrande.

Debatten har handlat ganska mycket om omställningsstödet och den möjlighet fribeloppet ger studenter att tjäna egna pengar. Låt mig sammanfatta diskussionen.

När det gäller omställningsstödet har vi en situation där många människor i vårt land skulle vilja lämna en bransch där de inte ser någon framtid och gå in i en bransch där det behövs folk, men det kan de inte göra eftersom regeringen inte har gjort sitt jobb. Det är inte bra, för det leder till ökad arbetslöshet och att människor sitter fast i yrken utan framtid.

För samhället är det helt avgörande att vi i hög takt fortsätter att få ut kompetens till framtidsyrken i stället för till dåtidssyrken. Då måste regeringen förstå hur viktigt det är att satsa på att få basala saker som omställningsstudiestödet att fungera. Jag hoppas att regeringen nu tar med sig att man måste bli lite bättre på det, vilket även Svenskt Näringsliv har varit tydligt med.

Idén kring fribeloppet är lite lustig. För att du ska kunna få studiestöd ska staten bestämma hur mycket du får tjäna. Det finns ingen grundläggande orsak till det att det måste vara så. Det är alltid bra att människor med kompetens kan bidra så mycket de kan till att utveckla vår ekonomi.

Vi få borgerliga partier som är kvar tror att kakan kan bli större. Vi tror inte att det bara finns ett visst antal jobb och när de är tagna finns det inga fler. Vi tror att när någon tar ett jobb utvecklas företaget, vilket ger fler jobb. Därför är varenda människa som kan vara ute och jobba något positivt. Att studenter jobbar och lär sig mer om sitt blivande yrke är fantastiskt viktigt, för då blir de ännu bättre och förstår mer av den arbetsmarknad de ska ut på i framtiden.

Jag hoppas därför att regeringen ser över även detta. Det är bra att det har blivit bättre förutsättningar, men staten vill fortfarande begränsa människors rätt till inkomst. Jag förstår inte varför det måste vara så. Jag tror ändå att det finns en potential i den borgerliga tanken att människor ska kunna utnyttja sin fulla potential, och det kan den borgerliga delen av regeringskonstellationen ta med in i arbetet.

Jag hoppas att vi kan stärka kompetenslinjerna med hjälp av omställningsstudiestödet och se till att CSN gör allt för att säkra människors ut-

vecklingsmöjligheter. Jag hoppas att vi också kan se till att unga människor får alla möjligheter att bidra till samhället som över huvud taget är möjligt.

Till sist: Jag önskar alla dem jag inte träffar på tisdag en god jul och er andra en trevlig helg.

Anf. 172 LILI ANDRÉ (KD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet om studiestöd.

Som kristdemokrat är även jag stolt över att vi i Sverige har ett av världens mest generösa studiestödssystem. Det är viktigt att staten ger stöd till personer som vill söka sig vidare till studier efter sin skolgång, och det är glädjande att det är ett stort antal människor som i dag tar emot studiestöd. Vi kristdemokrater vill att studiestödssystemet ska fortsätta att vara ett av världens mest generösa.

Ett viktigt led i arbetet med att bedriva en ändamålsenlig utbildningspolitik är studiestödet, såväl bidrags- som lånedelen. Studiestödet ska ge ekonomiska förutsättningar för personer som vill börja studera, och stödet ska bidra till att alla som vill kan utbilda sig. Alla delar av studiestödet, det vill säga studiebidrag under gymnasiestudier, bidrag till elever med funktionsnedsättning, lärlingsersättningar och studiemedel med bidragsdel och lånedel bidrar på så vis till att utjämna skillnader i ekonomiska förutsättningar mellan enskilda och mellan grupper i samhället.

Ett konkurrenskraftigt näringsliv förutsätter arbetskraft med rätt kompetens. I tider av sämre konjunktur, som vi nu ser, finns en risk att långtidsarbetslösheten biter sig fast på en hög nivå. Då spelar utbildningen en viktig roll för att fler ska få chansen att komma i arbete. Vi ser fortsatt höga nivåer av arbetslöshet, särskilt när det gäller långtidsarbetslösheten, samtidigt som en mängd branscher är i stort behov av utbildad personal. Därför är det viktigt att studiestödssystemet är fortsatt starkt och bidrar till att näringslivet får den kompetensförsörjning de behöver. Vi kristdemokrater ser positivt på regeringens fortsatta satsningar på omställningsstudiestödet, som är en viktig reform.

Fru talman! Omställningsstudiestödet har funnits sedan juni 2022, och syftet är att förbättra förutsättningarna för vuxna att finansiera studier som stärker deras ställning på arbetsmarknaden. Det är en kompetensresa som yrkesverksamma får möjlighet att göra, vilket är viktigt i dag då näringsliv, hälso- och sjukvård och andra offentliga verksamheter saknar viktig kompetens.

Omställningsstudiestödet bidrar till att de flesta kan studera med minst 80 procent av lönen i upp till ett år. Reformen ska inte bara underlätta kompetensutveckling och omställning i arbetslivet utan kan också förbättra de ekonomiska förutsättningarna för dessa personer.

Fru talman! Kristdemokraterna ser ett egenvärde i att studenter etablerar sig på arbetsmarknaden och ser därför positivt på att de studenter som så önskar också arbetar under studietiden. Med de krav på studieresultat som finns för att få behålla studiestödet har Kristdemokraterna tillit till att den enskilde själv har förmåga att balansera studier och arbete utifrån sin egen kapacitet och livssituation så att studierna inte blir lidande. Vi kristdemokrater är därför glada att fribeloppet, det vill säga den summa som en student kan tjäna utan att nivån på studiemedlen sänks, har höjts.

Det är angeläget att de studenter som vill och kan får ökade möjligheter att arbeta inom till exempel vård och omsorg nu när fribeloppet höjs. Vi har fortfarande långa köer inom hälso- och sjukvården och ett stort behov av arbetskraft inom många andra sektorer.

Fru talman! Vi har ett studiestödssystem som syftar till att utjämna skillnader mellan enskilda och mellan grupper. Det är någonting som vi ska vara stolta över i Sverige. Ett väl avvägt studiestödssystem skapar förutsättningar såväl för enskilda som för Sverige som nation att växa med kunskap. Flexibla och välanpassade beloppsnivåer river hinder för människor att komplettera tidigare studier eller studera vidare på högre nivå.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 173 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Sverige har ett av världens mest generösa studiemedelsystem. Det är något som vi ska värna, för det har lett till att vi också har ett av världens mest utbildade folk. Det behövs när vi ska hantera globala megatrender som klimatförändringar, migration, digitalisering och förändrad demografi.

Studenter investerar sin tid och sina pengar i Sveriges framtid. Ett starkt studiestödssystem är viktigt för att Sverige ska investera i studenterna här och nu. Det handlar inte bara om framtiden, utan det handlar om att våga bli student och om livet när man är student.

Att utgå från studentperspektivet är också en viktig aspekt för att höja kvaliteten i utbildningen. Det handlar om att kunna se studentens hela livsförutsättningar i ett helhetsperspektiv för att motverka förhållanden som stjälar fokus från studierna. Det finns en stor outnyttjad potential här. Om vi möjliggör för studenterna att fokusera mer på studierna och mindre på annat använder vi våra resurser på ett mycket mer effektivt sätt, och utbildningen blir bättre. Här spelar den ekonomiska trygghet som studiestödet ger en stor roll.

Alla ska kunna studera på högskola eller universitet oavsett varifrån man kommer i samhället och landet, oavsett vilka föräldrar man har och vad de har för bakgrund. Det behöver bli enklare att kunna ta steget att studera vidare, och det gör vi genom att förbättra studenternas bostads-situation och hela den ekonomiska tryggheten. Den som väljer att studera vidare ska kunna klara sig ekonomiskt. Och det är förstås viktigt att betona att målet för studiemedlet behöver vara att ”utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa”.

När Miljöpartiet ingick i regeringen drev vi igenom en höjning av studiebidraget med 300 kronor. Det kan tyckas vara fjuttigt i sammanhanget, men 300 kronor är mer än noll kronor. Nu vill vi återigen höja med ytterligare 300 kronor i månaden. Studenter är en grupp med små ekonomiska marginaler, och den ekonomiska stressen påverkar studenters hälsa negativt. En höjning av studiemedlen skulle skapa bättre förutsättningar för att fler ska våga vidareutbilda sig och för dem som faktiskt gör det.

Bidragdelen i studiemedlen har länge släpat efter prisutvecklingen, och singelstudenthushåll tillhör den grupp som drabbas väldigt hårt av de ökade kostnaderna och inflationen. Nu kommer förvisso studiemedlet att höjas ändå – detta kommunicerar regeringen gärna – men det är ju den

inbyggda indexeringen; det är ingen politisk vilja, utan det är ett system som vi har.

Detta är en sen kompensering till studenterna. Vi menar att det behövs en reell höjning av bidragsdelen i studiemedlet. Jag vet att fler partier också ser detta behov, men det är fortfarande bara Miljöpartiet som lägger pengarna på bordet. Vi höjer också nivån på studiemedlet för elever på gymnasiet och vill införa samma indexering som för studiebidraget även för dem. Detta är såklart också finansierat i vår budgetmotion.

En arbetsmarknad i förändring kräver en utbildnings- och arbetsmarknadspolitik som ger människor goda möjligheter att välja en ny karriär mitt i livet. Omställningsstudiestödet är till för att ge människor chans att för sin egen skull utbilda sig och stärka sin egen ställning på arbetsmarknaden.

Om jag ska göra en miljöpartistisk djupdykning i omställningsstudiestödet och beskriva vad jag saknar från friåret – den riktigt gröna reform som skulle ge människor den här friheten – är det just friheten och enkelheten. Detta har tappats bort på vägen. Så kan det vara när man kämpar länge för att göra något möjligt.

Vi vet nu att handläggningen är för komplicerad, och det beror på att reglerna är väldigt komplexa. De förenklingar som är föreslagna behöver komma till stånd så snabbt som möjligt, och myndigheterna behöver ges möjlighet att utföra sitt uppdrag. I Miljöpartiets budgetmotion får CSN de medel de begär för att klara detta uppdrag.

Något som jag faktiskt tror att ingen har nämnt hittills i debatten är att vi inte gör en generell besparing på statliga myndigheter. Det är förvånande att man ser de stora behov som finns hos CSN och ändå vill oshyvla. Oshyvling är för lata politiker. Det är inte effektivisering. Man behöver ge CSN möjlighet att utföra sitt uppdrag.

Jag ska lyfta en fråga som inte så ofta är synlig i debatten om studiestödet. Det gäller det särskilda anslag som kan användas till hörande föräldrar med hörselskadade eller döva barn. Det ligger på detta utgiftsområde.

I Sverige föds ungefär 200 barn varje år som har en hörselnedsättning eller dövhet. Ungefär lika många får en hörselskada under uppväxten. De allra flesta, 95–98 procent, har hörande föräldrar. Som förälder till ett barn med dövhet eller hörselnedsättning har man rätt dels till en grundutbildning i teckenspråk i regi av regionen, dels till 240 timmars utbildning i teckenspråk under barnets uppväxt. Vi kan jämföra med att man i Norge har rätt till 1 600 timmars utbildning i teckenspråk som hörande förälder till ett dövt barn. Detta motsvarar 30 heldagar eller 60 halvdagar för att lära sig det språk som barnet kommunicerar på och för att kunna vara en aktiv förälder under barnets hela uppväxt.

Utbildningen finansieras och följs upp via staten, Specialpedagogiska skolmyndigheten, och är studiemedelsberättigad. Vi vill att utbildningen ska utökas så att föräldrar, men även närstående till barnen, ska kunna utbilda sig i teckenspråk i tillräcklig omfattning så att man hinner lära sig språket och kan vägleda sitt barn på vägen till vuxenlivet på ett språk som båda behärskar. Därför avsätter vi pengar i budgeten.

I Miljöpartiets budgetalternativ avsätter vi ungefär 1,7 miljarder kronor mer än regeringen för de ändamål som budgetområdet berör. Det är Miljöpartiet som gör störst investeringar när det gäller studiestöd för att stärka omställningsstudiestödet, för att stärka studenters ekonomi och så

att föräldrar till döva och hörselskadade barn ska kunna lära sig teckenspråk.

Fru talman! Miljöpartiet avstår från att delta i beslutet om statens budget, och jag hänvisar till vårt särskilda yttrande.

Jag yrkar bifall till reservation 1, där den samlade oppositionen står kvar vid att målet för studiestödet ska vara att utjämna skillnader mellan individer och grupper i befolkningen och i och med det bidra till ökad social rättvisa.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 19 december.)

Prot. 2023/24:49

14 december

Studiestöd

§ 9 Regional utveckling

Regional utveckling

Näringsutskottets betänkande 2023/24:NU2

Utgiftsområde 19 Regional utveckling (prop. 2023/24:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 174 JOSEF FRANSSON (SD):

Fru talman! I dag debatterar vi *Utgiftsområde 19 Regional utveckling*, och jag vill passa på att redan inledningsvis yrka bifall till förslaget i betänkandet NU2. Och jag kan konstatera att reservationer i betänkandet helt saknas.

Fru talman! Regional utveckling är ett brett fält och spänner egentligen över många utskott och utgiftsområden. I ärlighetens namn ryms nästan all politik som har inverkan på förutsättningarna för den regionala tillväxten inom andra betänkan. Jag tänker ta mig friheten att tala i ett något bredare perspektiv än det som ryms i detta specifika utgiftsområde.

När man talar om regional utveckling är ett vanligt mantra att hela Sverige ska leva. Det är inga konstigheter. Vi sverigedemokrater håller med om detta. Jag vill också säga att vi även sätter handling bakom orden. Men när man allvar med orden att hela Sverige ska leva, då är det ytterst märkligt att man straffar ut landsbygden på olika sätt, till exempel när vänster sidan i svensk politik – då inkluderar jag Centerpartiet – forcerar fram världens högsta drivmedelspriser. Eller när man försöker döda inrikesflyget genom att lägga på flygskatter och till och med lägga ned den centrala Bromma flygplats. Eller när man börjar trixa med reseavdraget på ett sätt som tydligt försämrar möjligheterna att leva utanför storstäderna, så till den grad att vi i det nya regeringssamarbetet fick gå in och riva upp Socialdemokraternas och Miljöpartiets destruktiva regelverk för just reseavdrag.

Nu när regeringen och Sverigedemokraterna sänker reduktionsplikten till EU:s miniminivå är detta ytterligare något som kommer att gynna vårt avlånga land i stort och förhoppningsvis också verka inflationsdämpande när fraktkostnaderna för våra varor går ned. Det finns således många vinare på att slippa den förra regeringens politik på området.

Fru talman! Tack vare Tidöpartierna är det också många andra bra saker på gång som kommer att bidra till utvecklingen av rikets olika delar. Ta bara en sådan sak som att vi nu lättar på strandskyddsreglerna, vilket

gör att kommuner ges möjlighet att på ett helt nytt sätt använda sin mark till att bygga attraktiva bostäder som folk är beredda att betala för!

Tillståndprocesserna, inte minst för gruvnäringen men också för annan tillståndspliktig verksamhet, förenklas nu och ledtider kortas. Också försvarssatsningar kommer att gagna såväl regional utveckling som infrastruktur i delar av landet.

Ytterligare en sak är gårdsförsäljning. Det är en annan komponent. Även om vi från Sverigedemokraterna fortfarande ser en utvecklingspotential i regelverken utifrån det vi hittills har sett är det positivt att gårdsförsäljningen äntligen kommer till skott. Men som så ofta är tyvärr EU en byråkratisk bromskloss av stora mått när man vill göra något bra för sin nation. Det är tråkigt.

Fru talman! Sverige är fullt av strävsamma svenskar och driftiga entreprenörer som kan stå på egna ben om förutsättningarna ges. Tyvärr har man försatt stora delar av Sverige i ett konstant bidragsberoende, bland annat via det kommunala utjämnningssystemet. Incitamentsstrukturen belönar slöseri och bestraffar entreprenörskap. Därför tycker jag, inte minst på ett personligt plan, att det är högtintressant att se vad Utjämningskommittén som snart ska framlägga sin utredning kommer fram till. Här behövs reformer för tillväxt. Här behövs helt andra incitamentsstrukturer för företagande och för entreprenörskap. Det ska löna sig för en kommun att försöka locka till sig företag eller vara behjälplig med en företagsetablering. I dag är de incitamenten svaga.

På ett något angränsande tema skulle Sverigedemokraterna önska en regionalisering av fastighetsskatten för industrifastigheter och elproduktionsanläggningar. Även om det inte utgör en del av Tidöpartiernas gemensamma budget menar vi alltså att en sådan modell och dess inverkan på det regionala utvecklingsarbetet i alla fall borde utredas.

Fru talman! I en debatt om regional utveckling är det rimligt att också säga några ord om rennäringen. Låt mig vara tydlig. Vi i SD värnar våra nationella minoriteters särart och rätt att bevara och utveckla sin kultur. Men sär rättigheter utformade så som det är i dag bromsar utvecklingen och skapar konflikt.

Renar är ett trevligt och exotiskt inslag för turister och är generellt ett välkommet inslag i landskapen i norr. Men rennärlagen och dess tillämpning behöver verkligen ses över och reformeras.

När rennäringens intressenter kan bromsa eller stoppa alternativa näringar på halva Sveriges yta har vi problem. Till saken hör att rennäringen har en ytterst blygsam omsättning samtidigt som den är hårt subventionerad av staten. Trots att de som lever på rennäringen bara är några hundra till antalet, så tränger den undan fjäll- och jaktturism, gruvnäring, bostadsbyggande, infrastruktursatsningar och mycket annat som är just det som norra Sverige behöver för att utvecklas.

Frågan är känslig, men vi måste våga ta tag i frågan på ett rimligt, rättvist och jämlikt sätt och värdigt en demokrati på 2020-talet.

Fru talman! Sist men inte minst vill jag lyfta upp att Socialdemokraterna på senare tid har upprepat ett tema, nämligen att man kritiserar regeringen och Sverigedemokraterna för att inte tillräckligt snabbt rätta till det som Socialdemokraterna själva har ställt till med under sina åtta år i regeringsställning.

Först förstör man, och sedan klagar man på att andra inte tillräckligt snabbt lagar och återställer. Skamlösheten är stundtals total. Det kan handla om att vi inte tillräckligt snabbt får bukt med gängskjutningarna, som är en följd av Socialdemokraternas havererade migrations-, integrations- och kriminalpolitik.

Det kan också handla om att vi inte tillräckligt fort sänker bränslekostnaderna, vilka Socialdemokraterna högst medvetet pressat uppåt under flera år.

Det kan också handla om att vi inte tillräckligt snabbt löser elbristen, som Socialdemokraterna direkt har orsakat tillsammans med Miljöpartiet genom att stänga sex av tolv kärnkraftsreaktorer i förtid. Självvrannsakan lyser med sin frånvaro.

Elbristen, eller kanske mer rätt effektbristen, ligger nu som en våt filt över såväl företagsexpansion som privatpersoners plånböcker. Min absoluta uppfattning är vidare att Socialdemokraternas uppdrivna elpriser och bränslepriser är orsaken till att Sverige haft flera procentenheter högre inflation än våra nordiska grannländer den senaste tiden. Vi får hoppas att det dröjer innan Socialdemokraterna åter får chansen att göra Sverige farligare och fattigare.

(Applåder)

Anf. 175 MONICA HAIDER (S):

Fru talman! I dag debatterar vi *Utgiftsområde 19 Regional utveckling*. Riksdagen fastställde den 29 november utgifterna för området, och Socialdemokraternas förslag till anslag ligger över den nivån. Vi kan därför inte reservera oss till förmån för vårt förslag. Därför avstår vi från ställningstagande och har därför ett särskilt yttrande om vår politik på området.

Den politik som vi förordar syftar till att hela Sverige ska leva och växa och att den utvecklingskraft som finns runt om i landet ska stärkas och tas till vara. Klyftorna mellan människor och mellan stad och landsbygd ska minska. För att möta vår tids samhällsutmaningar behöver varje landsända få möjlighet att utvecklas utifrån sina unika förutsättningar. För att Sverige ska kunna leda den gröna industriella omställningen och skapa tusentals nya jobb anser vi att den regionala utvecklingspolitiken behöver gå i samklang med många andra politikområden. Inte minst är en fungerande arbetskrafts- och kompetensförsörjning en viktig del i en kraftfull regional tillväxtpolitik. Vi vill att regeringen ska fortsätta omlokaliseringen av myndigheter från storstäderna för att öka effektiviteten, ta vara på kompetensen i hela landet och bidra till den regionala utvecklingen.

Fru talman! Regionalfondsprogrammen är viktiga för stora delar av Sverige. De program som den socialdemokratiska regeringen har sjösatt och som gäller fram till 2027 bör fullföljas. Likaledes är det viktigt att Fonden för en rättvis omställning fortsätter att användas för att understödja den gröna industriella revolutionen i de särskilt utpekade regionerna.

Både offentlig och kommersiell service ska vara tillgänglig i hela Sverige. Det stöd till dagligvarubutiker som infördes av den tidigare regeringen har bromsat lanthandelsdöden. Alla ska ha ett rimligt avstånd när de ska köpa mat eller hämta ut apoteksvaror, oavsett om man bor i glesbygd, på landsbygden eller i storstaden. Det som vi sett de senaste åren är att stödet till dagligvarubutikerna har urholkats med tanke på de stora kostnadsökningar som har varit de senaste åren. Driftsstödet behöver därför

ökas. Därför lägger vi socialdemokrater 20 miljoner kronor extra till detta i vår budgetmotion.

Vi anser även att fordonsbesiktningen behöver tillgängliggöras i större delar av landet och att riksdagens bemyndigande att sälja Svensk Bilprovning AB ska återkallas.

Fru talman! Socialdemokraternas förslag till totala utgifter för anslagsområdet uppgår till 8,8 miljarder kronor för 2024, vilket är 4,8 miljarder kronor mer än vad regeringen har föreslagit. Förslaget innebär bland annat en ökning av anslaget 1:1 *Regionala utvecklingsåtgärder* med 20 miljoner kronor jämfört med regeringens förslag. Det är en satsning för att stärka servicen i glesbygd, både den offentliga och den kommersiella servicen. Den ska vara tillgänglig i hela landet.

Vidare föreslår vi att ett nytt anslag införs, 99:1 *Kompensation för höga drivmedelskostnader*, och tillförs 4,8 miljarder kronor. Det är en tankrabatt. Förslaget innebär bland annat att invånare i kommuner som i huvudsak består av landsbygd och där behovet av bil är stort får en större rabatt än invånare i områden med en mer utbyggd kollektivtrafik. Den ska viktas geografiskt utifrån Tillväxtverkets indelning i sex kommungrupper. Det är en riktad åtgärd som går till dem som behöver den bäst. Den beräknas per bil med ett tak på 2 000 kronor och med ett individuellt inkomsttak på 50 000 kronor per månad.

Stödet till offentlig service infördes 2016 av den socialdemokratiska regeringen, och det har haft betydelse för dagligvarubutiker på landsbygden. Avståndet till närmaste butik har minskat.

Den regionala utvecklingspolitiken är väldigt viktig för att hela Sverige ska hålla ihop. Alla ska ha likvärdiga förutsättningar att leva, bo och verka oavsett var i landet man bor. För att det ska bli verklighet måste vi ha en välfärd som fungerar överallt i hela Sverige – likvärdig skola, vård och omsorg. Därför lägger Socialdemokraterna 10 miljarder kronor mer än regeringen på välfärden. Vi ser vilka ekonomiska bekymmer kommunerna och regionerna står inför nästa år. Jag kan ta min egen kommun som exempel. Vi ska spara många miljoner i Älmhults kommun men får ändå ett minusresultat. Vi får då använda 27 miljoner kronor av resultatutjämningsreserven, vilket innebär att den efter nästa år i princip är tom.

Den offentliga servicen är viktig för landsbygden. Därför är det olyckligt att regeringen sparar och stoppar etableringen av nya servicekontor när vi behöver fler kontor och inte färre. Vi socialdemokrater vill öppna fler kontor.

Vi kan också se att besparingarna på våra olika myndigheter kommer att drabba den regionala utvecklingen. Det gäller länsstyrelserna, Försäkringskassan, Arbetsförmedlingen med flera. Statliga jobb kommer att försvinna i hela landet på grund av dessa besparingar.

Den regionala utvecklingspolitiken handlar om hela det politiska fältet, och vad som görs i budgetar påverkar den regionala utvecklingen.
(Applåder)

Anf. 176 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Så här dags på året är det de olika utgiftsområdena som står på agendan för riksdagens arbete för att vi ska kunna fatta beslut om budgeten för 2024.

Här och nu ligger området regional utveckling på bordet för debatt och beslut. Det handlar om projektverksamhet, regionala företagsstöd och stöd till kommersiell service samt utbetalningar från Europeiska regionala utvecklingsfonden och Fonden för en rättvis omställning

Statliga myndigheter och andra aktörer som har verksamheter av särskild betydelse för just denna del finns också med under detta område. Det kan till exempel vara Jordbruksverket och Tillväxtverket, för att nämna ett par. Det ska sägas att pandemin satte fart på såväl signering som inlämnande av underlag digitalt, vilket var nödvändigt för att ha effektivitet med de regionala och lokala aktörerna som söker medel.

Det avsätts 410 miljoner kronor till Almi AB under anslaget till Europeiska regionala utvecklingsfonden. Det är medel till företagsutveckling och innovation. Meningen är att medlen ska användas för att små och medelstora företag ska kunna stärka sin konkurrenskraft.

Den som läser om regeringens politik kommer att se att det är återkommande skrivningar om att åtgärder och förslag ska leda till just konkurrenskraft.

På området finns också medel, som jag tidigare nämnt, från Europeiska regionala utvecklingsfonden som ska bidra till att stärka konkurrenskraften i alla delar av landet genom att främja den digitala gröna omställningen.

Den regionala utvecklingspolitiken syftar till att stärka möjligheten att bo, verka och leva i hela landet. Människor och företag ska ges möjlighet att växa och utvecklas oavsett om de väljer att bosätta sig i staden eller på landsbygden. För att det ska fungera behöver det bland annat vara enkelt att starta företag, och transporter behöver vara effektiva.

Teknik ger utvecklingskraft. Post och paket med drönare har diskuterats samtidigt som självkörande fordon har utvecklats. När det kommer till servicepunkter såsom livsmedelsbutiker har självskanningsbutiker dykt upp såväl i staden som på landsbygden och skapat möjligheter.

Allt detta och det som sker ute på företag och hos entreprenörer tar våra regioner och kommuner framåt. Genom att just göra det enklare att starta och driva företag även på landsbygden kan vi skapa fler möjligheter för människor att växa och verka i hela Sverige. Olikheter gör att kommuner och regioner utvecklas på sitt vis.

Företagande är lokalt och skapar ringar på vattnet för jobb och tillväxt när det sker etableringar och företag väljer att expandera. För några veckor sedan hade vi tre kommuner från Skåne på plats här i riksdagen som ville berätta att det spelar roll för dem att vingårdar och gårdsförsäljning kommer på plats. Turism – möjligheten att bo, besöka och att ta del av den svenska mat- och dryckeskulturen – spelar roll för kommunernas inkomster, och så är det på andra håll i landet också.

Digitaliseringen inom jordbruket skapar effekter, och det gör även vingårdar. När det gäller arbete på landsbygden kan man ställa sig frågan vad hantverket på vingårdar kan innebära. Jo, det kan innebära följande: Om man har 900 hektar jordbruk och genomför en digitalisering kanske man har fyra anställda, medan man i hantverket på en vingård på 4 hektar kanske har nio anställda.

Ett annat exempel är från 2019, vilket nu är fyra år sedan. Det skånska bageriföretaget Pågen fick då nej till att expandera sitt företag i Skåne på grund av det inte gick att garantera tillräckligt med el. Pågen kunde därför inte utveckla sitt företag i Malmö.

För oss moderater ligger grunden i att återskapa ett hållbart och robust elsystem i landet. Därför är det med glädje i en svår tid jag kan konstatera att vi tog beslut kring kärnkraften i förra veckan. Det är med stor frustation och sorg som jag tänker på den situation vi befinner oss i och vad den socialdemokratiska regeringen med hjälp av Centern, Vänstern och Miljöpartiet har åsamkat AB Sverige och våra företag och medborgare ute i regionerna och kommunerna.

Fru talman! Att bo och arbeta utanför storstäder kan innebära stora avstånd, inte minst för företagare, och ju längre norrut man kommer, desto större är avstånden – och därmed också drivmedelskostnaderna. Därför kan man inom ramen för budgetens transportbidrag söka lokalt stöd i de fyra nordligaste länen. Det är en av de poster som ligger i betänkandet.

När jag ändå är inne på transporter vill jag uppmärksamma er som följer debatten på att vi den 21 november kunde följa den första flygningen över Atlanten som genomfördes med 100 procent SAF, det vill säga sustainable aviation fuel. Starten gick från London, och man landade i New York – en milstolpe på vägen mot det nya.

I Örnsköldsvik satsas det på elektrobränsle, och i södra Sverige satsar Preem på just SAF. Detta att flyget nu kan klara stora sträckor och genomföra resor med 100 procent förnybart ger utveckling i omställningen. Detta, fru talman, är innovationskraft. Moderaterna tror på utvecklingskraft och teknisk utveckling som lösningar. I framtiden kommer vi att kunna ta oss runt i vårt avlånga, milsvida land med flyg som går antingen på el eller på andra bränslen som är förnybara. Jag tror också att vi i framtiden kommer att se att man landar på fler orter än i dag.

Ett annat exempel på ett omtag är att i vardagen få till arbetspendling för människor och godstrafik för företagen, att bygga på det som finns och att renovera vägar och järnväg samt att beta av den stora underhållsskulden. Detta görs i stället för det kotsamma snabbtåg som den förra regeringen ägnade sig åt. Det hade kostat mycket stora belopp.

Regional utveckling återfinns i en bredd av åtgärder inom många politikområden, vilket vi också hörde i ett tidigare anförande. Det finns tolv punkter uppskrivna inom vårt område, med massor av olika delar som återfinns på andra politikområden i budgeten. Den regionala utvecklingspolitiken har i uppdrag att samordna insatser så att de kompletterar varandra och skapar synergieffekter. Här måste det bli mer arbete och effektivitet, och det är det vi är ute efter med detta. Den 1 januari 2024 ersätter också begreppet regional utveckling det tidigare begreppet regional tillväxt.

Med det, fru talman, yrkar jag än en gång bifall till utskottets förslag. (Applåder)

Anf. 177 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru talman! Effektivitet är ett känt begrepp på den borgerliga sidan, och det är även ett välanvänt begrepp. Du nämnde också effektivitet i ditt anförande, Ann-Charlotte Hammar Johnsson.

Nu ska den sittande SD-regeringen effektivisera myndigheterna med en besparing om 1 procent rakt av på alla myndigheter. Det innebär att

Statens servicecenter får spara in 90 tjänster och Försäkringskassan typ 450 tjänster. Jag undrar vad det är som inte behöver göras på dessa två myndigheter – speciellt på Statens servicecenter, som skulle starta nya servicekontor ute i hela landet. Även Försäkringskassan ligger på olika platser i landet.

Ni har även aviserat att ni ska slå ihop tio myndigheter – eller inordna några myndigheter i andra myndigheter, som det står. Till exempel ska Myndigheten för arbetsmiljökunskap, som ligger i Gävle, och Arbetsmiljöverket, som ligger i Solna, inordnas i varandra. Då kan man ju fundera på var myndigheterna kommer att hamna. Är det meningen att de ska vara kvar på de ställen där man slår ihop dem, eller kommer man att flytta dem? Kommer man att ta regionalpolitiska hänsyn när man ska inordna myndigheter i varandra? Det tycker jag vore jätteintressant att få veta.

Det är alltså några frågor till Ann-Charlotte Hammar Johnsson.

Anf. 178 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik:

Fru talman! Jag förstår att det för Socialdemokraterna kan vara en negativ sak att tala om effektivisering. För mig handlar det om att jobba smart.

Det är också så att man alltid kan förbättra sin verksamhet; den är ju inte stillastående, hoppas jag, så att det tillförs medel utan att man kommer vidare. Pengar behöver inte heller alltid vara allt. Som ledamoten Monica Haider säger har regeringen nu bestämt sig för att göra en effektivisering om 1 procent. Det är ju en svår tid – det vet vi om – och då ska vi alla hjälpas åt. Man kan då passa på att se hur man kan jobba på nya sätt.

Vi kan ta exemplet pandemin, som satte fart på digitaliseringen och möjligheten att signera via mejl och bank-id i stället för att skicka in papper – eller luntor, som jag kallar det. Jordbruksverket arbetade med Leaderprojekt på det viset, apropå det vi har pratat om tidigare gällande att jobba effektivt med de olika projektpengar som finns att söka. Där fick man skicka in luntor som någon sedan satt och gick igenom på olika nivåer, och bara jag säger det känner jag ju hur lång tid det administrativa tog där. Jag tror alltså att det finns väldigt mycket att spara genom att jobba på det viset.

Att slå ihop myndigheter tycker jag också är smart om det går att göra vinster med det. Det finns nämligen väldigt många olika myndigheter som gör olika saker som kanske emellanåt överlappar varandra. Saker kanske görs två tre gånger om man jobbar i stuprör. Att samordna en organisation och förbättra utväxlingen ser jag alltså som positivt.

Anf. 179 MONICA HAIDER (S) replik:

Fru talman! Det är inte så att vi socialdemokrater är emot effektivisering, men när tidningsrubrikerna säger att man ska spara in 90 tjänster på servicekontoren och 450 tjänster på Försäkringskassan – som dessutom hela tiden får nya uppgifter att klara av – blir man ju lite fundersam över vad effektiviseringen ska leda till. Jag tror absolut att det finns saker man kan göra för att det ska bli mer effektivt.

Du säger att man ska jobba smart och att pengar inte är allt, Ann-Charlotte Hammar Johnsson. Det har du ju rätt i – men har de 450 som kommer att få gå från Försäkringskassan alltså inte jobbat smart? Är det så man ska

tolka det? Behövs inte de 450 personerna längre, eller de 90 på Statens servicecenter? Det skulle jag vilja veta.

Anf. 180 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:
Fru talman! Tack för följdfrågan, Monica Haider!

Ja, vad väljer tidningarna att skriva om i sina rubriker när man gör en förändring? Är det åt plushållet är det ju alltid positivt, medan jag kanske inte alltid tycker att det är positivt att tillföra en massa medel utan att veta hur de ska användas. Vi kan också se att myndigheter har använt pengar på olika sätt; ibland har de fått statliga uppdrag att genomföra projekt och valt att plocka ned de pengarna och i stället satsa på andra projekt. Jag kan till exempel prata om ett verk som Vinnova. Det är väl bra att det blir en översyn av hur man arbetar på de olika myndigheterna. Det är inte så att man från den ena dagen till den andra bestämmer sig för att klippa av myndigheter, utan det har pågått ett arbete där man har tittat igenom hur man vill ha det och arbeta.

Jag brukar inte bry mig så mycket om tidningsrubriker och deras påverkan. Men jag tänker att de väljer att inte skriva något som är positivt, utan de vill veta vad som ska hända när man drar ned med 1 procent per myndighet. Man kan se olika delar i det, och om en tidningsrubrik beskriver att det görs nedskärningar i antalet tjänster sätter man en spets på det hela.

Anf. 181 BIRGER LAHTI (V):

Fru talman! Jag vill börja med att konstatera att eftersom Vänsterpartiets förslag till anslag inom utgiftsområdet ligger över regeringens kan jag inte reservera mig. Vänsterpartiets budgetalternativ ska ses som en helhet. Därför väljer vi att avstå från ställningstagande och lägger i stället fram ett särskilt yttrande om vår politik.

Hur ska man få till regional utveckling? Jag ska ge er en liten historiebeteckning.

Jag bor och har i hela mitt liv bott i en liten by i norra delen av Pajala kommun. Byn kom till för att skogsarbetare behövdes i de statliga skogarna. Man utlokaliserade folk med löften om hundra dagsverken i skogen. Självt skulle man uppföra ladugård och bostadshus och bryta upp odlingsmark för kreaturen. Byn hette först bara Pajala Ö kolonat. Min farfar var den som först flyttade in till byn 1924. Huset stod klart 1923, det vill säga att min föräldragård har fyllt hundra år i år.

Det var väl någon form av regional utveckling också på den tiden. Man upprättade en by mitt ute i skogen. Det var fattigt och mycket misär samt ständig armbrytning om vad som var rättigheter kontra skyldigheter för torparna gentemot kolonisationsnämnden och tvärtom. Nu är allt detta historia. Byn hette faktiskt Kaarnevaara.

Varför berättar jag då detta för er? Jo, jag vill berätta om hur samhällen byggdes upp när folk fick bostad och försörjning. Grannbyarna fick sedan på 40- och 50-talen jätteförmånliga lån till hus, som i folkmun fick namnet barnrikehus. Men det var nog egentligen Per Albin-hus som de hette.

Skolor byggdes i nästan varje by, ty barnaskolorna var stora. Affärer fanns i nästan varje by. När jag var grabb kunde jag cykla till tre affärer, och då pratar jag om en radie på knappt en mil. I dag får jag ta bilen sex och en halv mil för att köpa en liter mjölk.

Det fanns kollektivtrafik i form av bussförbindelser till kyrkbyn eller kommuncentrumet varje dag, till och med två avgångar. Att bussarna hade i uppgift att ta med mjölkkrukorna från byarnas mjölkbryggor, vara postbud och sköta godstransporter var bara naturligt.

Vi grabbar som åkte till skolan hjälpte till så gott vi kunde med på- och avlastning av krukorna, så klart. Och jag kan tala om att vi blev ganska duktiga på att veta vilka kor som mjölkade bra i byarna.

Det var framtidstro som gällde på landsbygden, helt klart.

Vad var det som var drivkraften? Jo, naturresurser, vilket är sådant som inte finns i de asfalterade stadsmiljöerna och betongkvarteren. Skogen var helt klart den största arbetsgivaren. Sedan kom livsmedelsproduktionen i form av mjölk och kött från gårdarna. Man hade helt klart byggt upp en självförsörjning av baslivsmedel på den tiden. Sedan var givetvis veckopendling från gårdarna till gruvarbeten i malmfälten mycket vanligt från mitten av 60-talet och framåt.

Jag har så många gånger kört förbi alla dessa byar, som i dag står näst intill tomma på folk och gårdar. Ladugårdar var lika vanliga på nästan alla gårdar som ett garage är i villaområdena i dag. Dåtidens samhällsplan innehöll landsbygdens bidrag till AB Sverige. I gengäld fick vi samhällskontrakt som såg till att vi hade fungerande infrastruktur som telefoni, som kostade lika mycket för alla i landet. Elpriset var förmånligt, och det var samma pris för alla. Vi hade alltid läkare på plats på vårdcentralerna, tandläkare likaså. Och posten kom sex dagar i veckan. I dag kommer den två gånger i veckan. Vägarna underhölls så gott det gick. Vintervägunderhållet fungerade egentligen för bra om man frågade en tioåring som önskade att vägen inte skulle plogas för att slippa gå till skolan.

Nå, vad har hänt med all utveckling och dessa byar som byggdes upp för ett antal decennier sedan? I min by var vi ett hundratal som mest. Nu är vi åtta personer kvar. Det har i stort sett varit samma utveckling i kringliggande byar. Min kommun hade 15 000 invånare. Nu är vi färre än 6 000.

Behöver det vara så här? Ja, om du frågar alla tidigare regeringar, oavsett färg, måste de väl svara att naturlagarna och EU-reglerna gör att detta är konsekvensen. Men nu när storstäder brottas med bostadsbrist, arbetslöshet och problem som kommer med att det är för mycket folk som inte får jobb eller bostad, då borde väl politiken inse värdet av att befolka hela landet. Det finns fortfarande naturresurser som kan bidra till att vi klarar av att ställa om samhällen bort från det fossila och därmed bidra till hela Sveriges välbefinnande samt ge klimatnytta.

Fru talman! Norra Sverige flaggar i dag för enorma investeringar i framtidens industri och omställning. Då måste vi få på plats en regional politik som inte bara hjälper näringslivet utan även landsbygden att bli levande och därmed leva upp till den slogan som alla pratar om, att hela Sverige ska leva. Men den här gången måste vi vara smartare när det gäller vad resurserna ska ge tillbaka till regionerna. Bara så kan vi finansiera livsbetingelser på orter som kommer att bidra med skogsresurser, mineral, elproduktion och livsmedel. Men då måste staten vara aktiv och ta ledartröjan när det gäller regional utveckling.

Regeringen talar ofta om paradigmskifte. Men senast i debatten i går om utgiftsområdet energi fick vi höra från regeringsunderlaget att man inte tror på industrins planer och på tekniken som ska föra oss bort från fossilberoende. Man skulle önska att paradigmskiftet gällde utveckling på orter

som sett avveckling under decennier. Men man har mer fokus på att splittra landet än på att söka samsyn om vad som skulle kunna fungera för att få framtidstro i ett läge där allt pekar på att vi har ingredienserna men där kockarna saknas helt.
(Applåder)

Anf. 182 LOUISE EKLUND (L) replik:

Fru talman! Jag tackar för anförandet. Jag uppskattade verkligen anslaget, även om det som ledamoten återger står för precis allt det som liberalismen inte står för. Det är en sorts folkhemsnostalgi som jag tror lämnar ute väldigt många livsval, inte minst för kvinnor som kanske inte hade samma ljusa bild av hur Sverige såg ut under 60- och 70-talen.

Jag tänker också på inledningsbilden, som handlade om hur den svenska statsmakten i början av 1900-talet faktiskt koloniserade Norrlands inland och erbjöd svenska arbetare gårdar och arbete i utbyte mot vad man aktivt drev som en kolonisation av Norrlands inland just för att tränga bort finsktalande eller människor i gränsområdena mot Finland.

Det är ju inte en alltigenom ljus bild som tecknades av hur statsmakten Sverige agerade då för tiden. Jag tänker inte fultolka. Jag vet att det inte var ledamoten avsikt att dra några paralleller till den typen av politik.

Men jag undrar ändå när ledamoten uttrycker det som att staten behöver befolka Sverige på ett annat sätt. Skulle ledamoten kunna utveckla det – vilken typ av aktiv befolkningspolitik ska svenska staten ha för att kunna fylla Norrland på det sätt som ledamoten efterfrågar?

Anf. 183 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, Louise Eklund, för frågan! Låt mig börja så här och ta några kommuner närmast mig som exempel: Om alla 16-åringar som börjar gymnasiet nu i dag skulle börja jobba i offentlig sektor när de går ut ur skolan om tre år skulle de ändå inte räckta till. De räcker inte för att täcka det som vård, omsorg och skola skulle behöva.

Vad säger då detta om samhällsbilden? Jo, det säger att vi måste få inflyttning. Om vi ska få dessa orter att bli attraktiva måste vi ha något annat att erbjuda än kyla, mygg och dåliga förutsättningar. Vi måste ha en annan form av skattepolitik. Det måste bli någon form av mervärde när man upplåter, oavsett om det handlar om ett vindkraftsprojekt eller om en gruvindustri.

Industrin kommer alltid att kunna fixa det ändå. De kommer ha fly in, fly out och lägga upp skiftgångarna så att de får jobbet gjort. Men orterna kommer inte att överleva om vi inte får inflyttning.

Staten måste ta ledartröjan och visa att den situation som är nu inte håller utan att man måste ha människor som bor där.

Det är ett enormt slöseri med resurser i dag när kåkarna står tomma. Man kan köpa ett hus för 250 000 kronor. Det kan till och med vara helrenoverat med nya fönster och dörrar. Men människor flyttar inte dit med de förutsättningar vi har i dag. Är det rimligt att man trängs här i storstäderna samtidigt som vi har problem uppe i norr för att vi måste få folk dit?

Den politik som styr i dag landar hela tiden i att marknaden ska sköta allt. Nej, marknaden har misslyckats. Därför säger jag att staten måste ta ledartröjan och visa att det finns en annan väg. Då handlar det framför allt

om att mer av de resurser som skapas där måste stanna där, så att det blir ett mervärde av att bo och leva på landsbygden.

Prot. 2023/24:49
14 december

Regional utveckling

Anf. 184 LOUISE EKLUND (L) replik:

Fru talman! Tack, Birger Lahti, för svaret! Då förstår jag lite mer vilken riktning ledamoten tänker sig.

Skatteverktyget är ju ett verktyg. Men jag uppfattade ledamotens anförande som att det var en bredare palett och en annan typ av samhälle han var ute efter.

Jag instämmer helt i den problembild som vi ser i till exempel Luleå eller Boden. Man står med väldigt fina förutsättningar för en helt annan typ av samhällsutveckling, men trots detta har man inte möjlighet att få den arbetskraft som man efterfrågar nu, och den kommer dessutom att behöva växa i takt med den nyindustrialisering som man vill se.

Ledamoten får gärna utveckla detta ytterligare lite. Skatteverktyget är ett verktyg, men ser ledamoten att det finns några andra sätt för staten att spela en mer aktiv roll för att fylla de arbetsplatser som just nu står tomma på ställen som Luleå eller Boden?

Anf. 185 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack återigen, ledamoten, för frågan!

Jag säger bara att det som vi håller på med i dag inte för oss framåt. Det har gått bakåt i 35–40 år nu, oavsett färg på regeringarna. Man har inte haft någon regionalpolitik att tala om.

Man har hela tiden litat till marknaden. Man avreglerade elmarknaden. Man har privatiserat bilprovningen. I allt detta är det alltid landsbygden som blir förlorare. Landsbygden får alltid svartepetter, för marknaden finns inte där utan i storstäderna. Om man litat till marknaden, som Liberalerna, och tänker att marknaden ska sköta allt, kommer vi att misslyckas ytterligare en gång.

Jag säger att staten måste se till att det ska vara lukrativt och ge ett mervärde om man bosätter sig där. Det finns massor av saker. Vi kan avskriva lån för människor som behövs där. Vi kan ge mervärde. Men det som pågår i dag sliter isär landet. Vi kommer att få enorma problem, och de har redan börjat. Ändå väntar man sig att vi ska ha hand om vindkraftsprojekt och gruvor och sköta skogen, men människorna saknas.

Anf. 186 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Lahti, för ditt anförande! Du målar upp en väldigt fin bild från din uppväxtby om en levande landsbygd som du har fått varit med och erfara. Du lyfter också fram mycket om vad staten behöver göra.

Jag upplever att du vill att staten återigen ska investera mer i de norra delarna av Sverige, där vi ju ser att det behövs. Men frågan är hur vi ska uppnå det. Vi befinner ju oss i en lågkonjunktur, och inflationen finns i hela ekonomin. Den ger inte vika av sig själv, utan vi behöver insatser för att komma till rätta med inflationstakten.

Ni i Vänsterpartiet vill öka upplåningen i budgeten med 175 miljarder kronor. Det är ju ett sätt att driva på inflationen. Min fråga till ledamoten Lahti är: Finns det inga andra förslag från Vänsterpartiet när det gäller hur

hela Sverige kan leva och hur Norrland kan leva? Vi har regionala utvecklingsmedel. Vi har företag. Hur ser ledamoten på de områdena?

(TREDJE VICE TALMANNEN: Jag påminner om att samtliga ledamöter talar via talmannen och därmed inte använder ”du” i debatterna.)

Anf. 187 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för frågan! Om vi hade haft likadan syn på när något investeras och lika försiktiga politiker som vi har i Sverige i dag skulle vi aldrig ha haft orter som Malmberget, Gällivare och Kiruna. Man byggde en malmbana där som kostade ungefär som hela statsbudgeten i Sverige. Det var modiga politiker som insåg att denna investering måste göras. Den hade aldrig kommit till stånd om vi inte hade haft politiker som vågade.

Samma sak händer nu. Ledamoten tar upp vår syn på hur man ska finansiera investeringar och att man ska låta bli att ha ett överskottsmål. Det är ju detta som behövs! Det behövs något som gör att vi klarar av klimatfrågan, som är aktuell var man än befinner sig. Men det finns naturligtvis de som ifrågasätter det i dag.

Om vi inte vågar göra dessa investeringar i norra Sverige för att komma bort från fossila bränslen kommer de inte att lyckas.

Vi hade något som heter Vänsterdagarna i Göteborg. Det var en representant för småföretagare där. De sa att vi i Vänsterpartiet är de enda som har fattat hur mycket elpriserna drabbar småföretag. Det är många som stupar i dag för att staten står handfallen inför att införa en annan prissättningsmodell för svensk elproduktion. Det är också ett exempel på hur vi vill hjälpa människor. Det är småföretag som drabbas.

Anf. 188 LILI ANDRÉ (KD) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten för svaret! Jag hör fortfarande inte att ledamoten ser att vi är människor och har företag som också är kreativa och kan få fördelar när det gäller att etablera sig på din hemort i norra Sverige.

Vi bygger ju samhället underifrån. Det är här som ledamoten skulle kunna ha en politik och idéer om hur företagarna kan växa och vilja etablera sig i det fantastiska norra Sverige. Vi kristdemokrater ser att det finns stora möjligheter. Vi har regionala utvecklingsfonder. Hur ser ledamoten att de kan användas på bästa sätt?

Jag skulle vilja höra ledamoten än mer problematisera hur norra Sverige kan leva utan att staten ska lägga in mer pengar i just denna tid när välfärden kommer att bli än mer utsatt om vi ökar statens budget med belåning.

Anf. 189 BIRGER LAHTI (V) replik:

Fru talman! Tack återigen för frågan!

En förutsättning för att ha företag är att man har kunder. Om du är i en by med åtta personer kvar är det ont om kunder där. Oavsett om du är småföretagare eller anställd någonstans behöver du också samhällsservice.

Utan ett samhälle som växer är det svårt att bli företagare. Om du är i en by där det funnits hundra personer och där det är åtta kvar är det inte

många kundrelationer som du kan bygga där, och avstånden blir allt längre.

Det här hänger ihop. Det är klart att företag har lättare att få kunder och få affärsidéer om det är ett samhälle som växer. Jag är övertygad om att om vi väntar på att småföretagarna ska vända utvecklingen i en by där vi ser att ungdomarna inte ens räcker till det offentliga är det svårt att få idéerna att spruta från småföretagen.

Allt det här hänger ihop. Vi måste få ett samhälle som växer ihop med de stora investeringarna. Då kommer småföretag att ha mycket jobb och bra förutsättningar. Allt som vi lägger i utvecklingsfonden och hjälp från staten är bra. Men det räcker inte tyvärr om samhällen håller på att dö ut.

Anf. 190 LILI ANDRÉ (KD):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till utskottets förslag till beslut i betänkandet *Utgiftsområde 19 Regional utveckling*.

Regional utveckling ligger mig varmt om hjärtat. Jag har själv arbetat i mitt hemlän Region Gävleborg och med stort engagemang jobbat för regional utveckling. Jag har också haft förmånen att jobba i Stockholms stad, och med det ser jag skillnader mellan stad och landsbygd i förutsättningar för innovationskraft och utveckling.

Alla människor ska oavsett bostadsort kunna få del av samhällets grundläggande sociala rättigheter och offentlig service och ges rimliga förutsättningar att försörja sig. Den regionala utvecklingspolitikens främsta uppgift är att bidra till utvecklingen av livskraftiga regioner i hela landet.

Regional utveckling handlar mycket om utvecklingsprojekt, nationella som EU-projekt. Det är medel som ska sökas för att man ska jobba tillsammans med andra aktörer såsom akademi, näringsliv, offentlig verksamhet och civilsamhälle. Det svåra har varit och är fortsatt att nå de effekter och resultat som behövs för ett län med bättre hälsa, fler i jobb och företag som utvecklas för ett konkurrenskraftigt Sverige.

Kristdemokraternas vision är att hela Sverige ska fungera. Vi kristdemokrater ser med glädje på regeringens målsättning och arbete för att ge goda förutsättningar till människor som företag att utvecklas och växa.

Vi vet att Sveriges hållbara tillväxt är beroende av både näringslivets villkor och de miljöer som människor bor och verkar i. Därför är inte bara Region Gävleborg som enskild region viktig, utan den är det även tillsammans med andra regioner i Sverige för att nå effekter såsom konkurrenskraftiga företag. Det handlar om att få fler startups som utvecklas till scale-ups, goda kommunikationer, attraktiva livs- och boendemöjligheter, innovationskraft och tillgång till offentlig och kommersiell service.

På landsbygden finns stora utvecklingsmöjligheter, inte minst inom besöksnäringen och upplevelseindustrin. Men de finns också inom produktion av förnybar energi och miljöteknik, produktion av livsmedel, utveckling av hållbara vattenbruk eller inom skogsnäringen, för att ge några exempel.

Fru talman! Kristdemokraternas politik syftar till att människor, oavsett var i landet de bor, kan ta del av samhällets grundläggande sociala rättigheter och ges rimliga förutsättningar att försörja sig och utveckla sin omgivning.

De generella insatserna regeringen nu gör på nationell nivå för jobb, utbildning, infrastruktur och ett förbättrat företagsklimat behöver kombineras med regionala utvecklingsinsatser.

Livskraftiga regioner byggs när människor och samhällets aktörer med kraft och vilja samverkar lokalt i ett underifrånperspektiv. Eldsjälar som brinner för en idé kan betyda mycket för en bygds utveckling. Kristdemokraterna vill ge dem verktyg så att dessa idéer kan förverkligas.

Fru talman! Vi kristdemokrater ser att Sverige behöver mer av nationellt samordningsansvar. Det handlar om att utifrån nationell horisont se möjligheter till utveckling i alla delar av landet där regionala fördelar ska tas till vara.

Land och stad är inte motsatser utan de kompletterar varandra och gör med den utblicken Sverige till ett bättre land. Vi behöver koordinera fler regioner och aktörer. Det behövs regional rådgivning, forskning och utbildning. Vi behöver jobba med kunskapsspridning från akademien. Vi behöver bygga nätverk och hämta hem mer pengar från EU. Det är också viktigt att löpande utvärdera arbetet som sker i regionerna.

Fru talman! När jag nu har förmånen att vara riksdagsledamot och att verka i näringsutskottet är jag glad över att få vara med och verka i en riktning som uppfyller just de målen. Regeringens budget visar att vi tror på Sverige, och hela Sverige.

Men utmaningarna är omfattande. Den skånska landsbygdsbon möter inte helt oväntat andra utmaningar än den som bor i Norrlands inland. Några landsbygdskommuner lyckas med att bryta vikande befolkningskurvor, andra kommuner åker fortfarande nedåt på den demografiska rutschkanan. Befolkningsminskningen på landsbygden medför negativa konsekvenser för välfärden, men även för infrastrukturinvesteringar och företagande. Kristdemokraterna vill vända den negativa utvecklingen.

Fru talman! Vi står inför stora investeringsbehov i vårt land. Mycket av den grundläggande infrastrukturen närmar sig alltmer sin tekniska livslängd, och stora resurser måste läggas för att vidmakthålla den.

Jag tänker på vägar och järnvägar. Jag tänker på avlopp, och jag tänker på elnät. Men jag tänker också på bostäder och en fungerande välfärd. Vi kan inte nöja oss med att vidmakthålla. Vi måste också samla kraft för att bygga nytt och skala upp.

Den nyindustrialisering som pågår i norra delarna av Sverige är något som vi välkomnar. Staten ska inte kliva in och ta över ansvaret från kommuner och regioner eller från det privata näringslivet. Men det måste finnas en vilja och beredskap från den statliga nivån att spela en roll i det viktiga samhällsbygget, ett samordningsansvar.

Det är ingen hemlighet att sittande regering har lagt sig vinn om att bekämpa den höga inflationen. Jag tror att det är mycket klokt. Men i takt med att vi bryter denna måste vi rikta ögonen på ett annat mer långsiktigt mål. Det är att skapa former för hur staten ska kunna ta en ledande roll i den serie av nya och stora investeringar som ska göras.

För mig som kristdemokrat är det inte en fråga om staten har ett ansvar här utan hur det ansvaret ska se ut. Det är ett arbete som får utvecklas över tid. Men jag tror att tiden är mogen för att vi på allvar ska börja planera för att staten ska vara en kraft som driver Sverige i en anda av samhällsbygge.

Jag ser fram emot att vi steg för steg ska bygga vidare på vårt land och att det ska vara ett folkhem värt namnet.

Fru talman! Med det vill jag tacka för ordet, och jag yrkar än en gång bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Prot. 2023/24:49
14 december

Anf. 191 ELISABETH THAND RINGQVIST (C):

Fru talman! Centerpartiet har lagt fram ett särskilt yttrande om utgiftsområde 19.

Att bo, leva och verka utanför större städer och samhällen kan vara en dröm, någonting besvärligt eller en ganska vanlig vardag. En sak är säker: Utmaningarna och förutsättningarna för livet bortom frekvent kollektivtrafik skiljer sig oerhört åt beroende på var i Sverige man bor.

Man skulle kunna tro att det här är ett omfattande budgetområde, men det är bara drygt 4 miljarder av de över 1 300 miljarder vi har i statsbudgeten.

Centerpartiet vill dock på allvar kompensera dem som har långa avstånd och inget alternativ till bilen och öka budgetanslaget till 10 miljarder. Jag återkommer om detta.

Fru talman! Många avgörande frågor som har att göra med möjligheter till regional utveckling är dessvärre inte något som hanteras inom just detta budgetområde. Låt mig ändå rama in dagens debatt med några av dem.

Centerpartiet har under lång tid argumenterat för att vissa skattebaser måste bli mer regionala. Då skulle det bli tydligt vilka ekonomiska värden som i dag produceras i många av Sveriges kommuner och regioner men beskattas nationellt. Centerpartiet vill att fler delar av den skatten ska bli regionala och att pengarna i större utsträckning än i dag ska stanna kvar inte där de betalas in utan där de produceras.

Det måste löna sig för kommuner och regioner att förbättra sitt företagsklimat, att göra produktiva investeringar som är viktiga för hela Sverige och att upplåta mark åt viktig infrastruktur och produktion. Det är ju lokalt som man lever med de ibland negativa konsekvenserna av vattenkraft och vindkraft och uttag av mineral. Skattepolitiken måste användas som ett redskap för tillväxtskapande i hela landet.

För att hela Sverige ska kunna leva och utvecklas behöver vi också en fungerande infrastruktur. Transportsystemet måste vara robust och pålitligt. Flyg och tåg måste komplettera varandra på ett effektivt sätt. Men trots allt är våra vägar en ganska central och viktig del. I framtiden blir de också klimatsmarta och alltmer bekväma ju mer autonomt det blir att resa på dem.

Det finns ett stort behov av nya investeringar i och underhåll av vårt vägnät. Det måste gå att åka på vägarna året runt, i god hastighet och med god säkerhet.

Bara det enskilda vägnätet är faktiskt 43 000 mil långt. Den största delen av det finns på landsbygden, och det är främst privatpersoner och vägföreningar som underhåller dessa vägar. Som jämförelse kan man säga att det finns 220 mil motorväg i Sverige. Det finns alltså 200 gånger så mycket enskild väg som motorväg.

För många är det lätt att tro att de här vägarna mest går till sommarstugor och jaktkojor och att slitaget inte är så värst besvärligt. Men sanningen är den att 1 miljon människor börjar och slutar sin resa till och från arbetet på just dessa vägar. De enskilda vägarna är också väldigt betydelsefulla för att frakta gods och få såväl skogsindustri och gruvindustri som besöksnäring att fungera.

Regional utveckling

Fortsatt digitalisering av landet är en annan viktig del av infrastrukturen, inte bara för att distansarbete ska vara möjligt utan också för ett modernt jordbruk och skogsbruk och en modern logistikbransch. Det samma gäller möjligheten till distansundervisning och digitala välfärdstjänster. Och visst är det lite märkligt att världen börjat prata om 6G-nät när vi vet att i ganska stora delar av Sverige fungerar inte ens 4G-nätet? Det kan man åka på valfri länsväg i Norrland för att upptäcka.

Bilen är och kommer att fortsätta vara viktig på landsbygden, och även om visionen är att alla bilar ska gå på el kommer inte alla typer av bilar att vara eldrivna än på många år. Jag tror att Energimyndigheten har sagt att det 2030 fortfarande kommer att vara någonstans mellan 2,5 och 3 miljoner bilar som inte går på el.

Det allra enklaste sättet att göra det möjligt även för landsbygdsbor att köra klimatsmart är att säkerställa att det finns inhemskt biobränsle att köra på och ordentlig kompensation.

Fru talman! För att minska koldioxidutsläppen och nå nettonollutsläpp om 25 år har världens länder enats om en text som bland annat talar om det avgörande i snabba åtgärder under detta årtionde, alltså de närmaste sex åren, en tredubbling av förnybar energi till 2030 och att världen ska röra sig bort från fossila bränslen.

Vi i Centerpartiet står för att vi vill fortsätta med att diesel ska innehålla 30 procent förnybart och inte som regeringen gå ned till 6 procent, för vi vet att den för klimatet väldigt negativa omställning som regeringen nu genomför ökar utsläppen med 4 miljoner ton per år. Det är lika mycket som hela det svenska inrikesflyget släpper ut på ett år eller nedbrutet per dag lika mycket som 2 300 svensks årsförbrukning av koldioxid.

Vi har därför tagit fram en modell som sänker priset på drivmedel med 4 kronor för alla och med 7 kronor för dem som inte har något alternativ till bilen på landsbygden. Då kan vi fortsätta sänka koldioxidutsläppen, producera biodiesel i Sverige – vilket gör oss mer motståndskraftiga och mindre beroende av import även i kristider – och låta fullgoda bilar gå så länge de håller.

Fru talman! Målet för den regionala utvecklingspolitiken är utvecklingskraft med stärkt lokal och regional konkurrenskraft för en hållbar utveckling i hela landet.

Det behöver dock utredas hur staten kan agera mer samordnat för att nå politikens mål och samtidigt ge regionerna det ansvar och det handlingsutrymme som de behöver för att kunna genomföra långsiktiga insatser lokalt och regionalt. Någon sådan utredning eller översyn har faktiskt inte gjorts på 20 år.

Även regelverken för de regionala företagsstöden, som ibland är helt kontraproduktiva och gör att regioner inte ens kan samarbeta, och transportbidraget skulle behöva ses över för att bättre anpassas för mindre företag och tydligare bidra till ökad hållbarhet och tillväxt.

Fru talman! Centerpartiets samlade politik för en stark utveckling i hela landet handlar om lokala skattebaser, väl fungerande infrastruktur, företagarpolitik som tar sin utgångspunkt i de små företagens villkor, rejäl kompensation för långa avstånd och bättre samordning av de regionala utvecklingsmedlen.

Men det behövs också något så grundläggande som trygghet för människor och företag på landsbygden för att de ska kunna fortsätta spara och

investera i sin skog och mark och med säkerhet veta att den kommer att ha ett värde i framtiden utan att en orkidé saboterar ett livsverk eller att en fågel gör att ett företag blir värdelöst eftersom banken inte längre ser något värde i en skog som inte får avverkas och där företagaren möjligen kan få ersättning efter tio års processande.

Det går alltså inte längre att använda denna skog som tillgång vid ett lån. Men boningshus och ekonomibyggnader, då? tänker någon. Tja, vid foten av ett fjäll där det inte finns någon slalombacke är de byggnaderna helt värdelösa. De går inte att låna på.

Det är inte konstigt att en känsla av ofrihet och hopplöshet breder ut sig på landsbygden.

Fru talman! Centerpartiet står på individens sida mot staten liksom vi står sida vid sida med de små företagen som får landet att växa, för det är bara människor och företag som kan bygga hela landet starkt.

Anf. 192 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Fru talman! Tack för anförandet, ledamoten!

Jag begärde ordet angående två delar.

Den ena är det här med att bo på landet och köra bil och kunna överleva på de medel man har.

Det är en bidragsliknande politik som Centern står för. Man vill stoppa skattesänkningen på bränsle. Man vill också höja skatten. Man vill inte heller sänka reduktionsplikten nämnvärt.

Den främsta lösningen är att dela ut bränslecheckar, checkar som man ska få utskrivna på något sätt och ta med sig. De skulle kanske lätt gå att kopiera på den svarta marknaden om man ser det så.

Jag har väldigt svårt att få ihop alla delar här. Man ska förbättra vägar men samtidigt inte göra det möjligt för folk att köra bil. Det får ledamoten gärna utveckla.

Angående transportbidraget, den andra delen, har jag läst att 75 procent går till små företag och 62 procent till medelstora företag. Det är mest inom träindustrin. Ledamoten får gärna utveckla på vilket sätt det här ska förbättras eftersom det har beskrivits som att det inte är tillräckligt bra.

Anf. 193 ELISABETH THAND RINGQVIST (C) replik:

Fru talman! Tack, Ann-Charlotte Hammar Johnson, för frågan!

Jag börjar med det som handlar om att kunna fortsätta vara klimatsmart, köra på landsbygden och använda alla fordon vi har i Sverige så länge som möjligt.

Det är för mig obegripligt varför vi inte ska låta dem som bor på landsbygden köra klimatsmart. Vi kan ha inblandning av biobränsle som kan göras i Sverige i stället för att betala böter till EU. Det är ju dumt att ge miljarder i böter till EU för att vi inte kan uppnå klimatmål när vi kan göra det genom att så småningom ha produktion av biobränsle i Sverige. Det fanns många företag som låg i startgroparna för att göra detta men avbröt det eftersom politiken ändrades.

Vi vill göra denna kompensation med 4 kronors sänkning om man har biodrivmedel plus att man får dessa checkar – naturligtvis är de inga checkar utan ett digitalt verktyg. Exakt hur detta ska fungera får man se senare. Det som dock står helt klart är att de som säljer drivmedel i dag säger att det inte är något problem. På så sätt gör vi det möjligt att använda

smarta pengar i Sverige. Vi ser också till att de som bor på landsbygden kan fortsätta använda sina bilar så länge som möjligt och köra på mer biodrivmedel.

När det gäller översynen av transportbidrag handlar det om en helhet, att se över många delar av transportbidragen. Jag kan i dag inte svara på hur de slår i olika delar av landet, men jag vet att många företag påtalar att detta är ett problem i dag.

Anf. 194 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (M) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för svaret.

Transportbidraget delas i dag ut i de fyra norra länen för att få näringslivet att växa och utvecklas mer. Det är därifrån vi har siffrorna 75 procent till små företag och 62 procent till medelstora företag, vilket jag ändå tyckte var positiva siffror. Vi har gått från att folk inte ens visste att bidraget fanns och det blev pengar över. Oanvända pengar är ju osmart; det är bra när de kommer till nytta.

Vi befinner oss i en väldigt svår tid, och vår befolkning och våra företag har det väldigt svårt. Jag har fortfarande inte hört något annat svar än att man kan göra drivmedel i Sverige. Men detta är ju ändå skattehöjningar som slår direkt mot privatpersoner, mot familjer och barn, mot folk som ska till sitt arbete och så vidare. Det är inte heller bara i Norrland man har långa avstånd; om man jobbar i offentlig sektor med oregelbundna tider, vilket kvinnor ofta gör, kan man ha så långt hem att man inte kommer hem om det inte finns någon kollektivtrafik.

Jag ser detta som ett väldigt bra sätt, i en tid när man inte kan göra alla de saker man skulle kunna göra om man bara fyllde på budgeten med medel. Vi har en inflation att ta hänsyn till, och på det här sättet kan folk få mer pengar kvar i plånböckerna.

Jag tycker inte precis att det är ett landsbygdsvänligt alternativ som Centern presenterar. Jag är faktiskt lite förvånad över det.

Sist men inte minst har ni föreslagit företagsformen mikroföretag för att testa företagsidéer. Det är dock ingen annan i oppositionen som har tänkt sig detta, så jag funderar på hur ni hade tänkt leverera det.

Anf. 195 ELISABETH THAND RINGQVIST (C) replik:

Fru talman! Tack för frågorna, ledamoten!

Jag börjar bakifrån med mikroföretag. Centerpartiet är ett borgerligt, liberalt, fristående oppositionsparti. Vi lägger fram våra förslag helt oberoende av resten av oppositionen. Läger vi fram förslag om mikroföretag gör vi det därför att vi tror på det. Det är så vi gör med vår politik.

Likadant är det med den politik vi tror på för landsbygden. På landsbygden, oavsett om vi talar om norra Sverige eller om landsbygden på Öland där jag också ofta är, finns det fortfarande väldigt många bilar som går på diesel och kommer att göra det i många år till. Vi kan inte efter 2030 eller 2035 förvägra dem att gå på ett klimatsmart sätt. Detta är det absolut enklaste sättet att säkerställa att man fortfarande kan åka delvis klimatsmart.

Vi gör detta med skattesänkningar. Det är 4 kronors sänkning av drivmedelskostnaden för alla för att inblandningen av biodrivmedel ska fungera. Sedan är det en sänkning specifikt riktad till dem som inte har

kollektivtrafik i närheten. Det spelar ingen roll om det är norra Sverige eller södra Sverige; det beror på de klassificeringar som Tillväxtverket gör.

Sedan var det en fråga om att transportbidragen handlar om norra Sverige. Norra Sverige är ju halva Sverige, så det slår ändå lite olika. Det är därför jag får väldigt olika bilder av företag när det gäller hur transportbidragen kan användas på bästa sätt. Det vill vi förstå bättre.

Anf. 196 LOUISE EKLUND (L):

Fru talman! Vi är många här i kammaren som är födda och uppvuxna utanför storstädernas inflytande, så även jag. Då vet man att regional utveckling bygger på ungefär samma saker som urban utveckling eller utveckling generellt. Det behövs företag, och företagen behöver tillgång till duktiga medarbetare. Man behöver fungerande infrastruktur och gärna el till överkomliga priser.

Det är ingen strukturell skillnad, eller behöver inte vara det, mellan utveckling på olika ställen i landet. Det är därför också tydligt att oavsett var i Sverige man befinner sig eller vilken typ av företag man besöker finns det några återkommande problem som politiken måste lösa. Ett är det vi har sett med kompetensförsörjningen, som just nu innebär stora konsekvenser för svensk tillväxt. Vi ser detta inte minst i städer som Luleå och Boden, som just nu jagar arbetskraft med ljus och lykta. Samma problematik finns dock även i södra Sverige, där väldigt många industriföretag under en längre tid har haft problem att hitta medarbetare till de arbetstillfällena som faktiskt finns här och nu.

Om inte utbildad arbetskraft med rätt kompetens finns tillgänglig riskerar företag att tvingas lägga ned sin verksamhet, att flytta den eller, som i norra Sverige, att över huvud taget inte kunna starta den. Politiken kan inte lösa alla dessa problem, men vi vet att det för att säkra kompetensförsörjningen på lång sikt krävs utbildning med vuxenutbildning, högskolor och universitet av hög kvalitet och bredd. Det är avgörande att vi lyckas utbilda fler människor in på arbetsmarknaden och därmed den gemenskap och möjlighet till självförsörjning som det erbjuder.

Här vill jag gärna slå ett extra slag för yrkeshögskolan, som har en viktig uppgift att fylla redan i dag men framför allt i morgon med de behov vi ser på flera ställen i landet. Det är en effektiv utbildningsform som är tydligt kopplad till den regionala arbetsmarknaden. Vi ser även hur de lokala folkhögskolorna här gör stora insatser.

Om man ska lyfta fram någonting som gör regional utveckling speciell jämfört med exempelvis den urbana är det just att besöksnäringen i många fall utgör en stor del av den lokala ekonomin. Sverige är ett attraktivt land att besöka. Vi har både natur och kulturmiljöer som många vill resa till. Att vi fortsätter att vårda och ta hand om vårt kulturarv, som ju inte bara befinner sig i Stockholm, är viktigt av många anledningar, och just besökspotentialen är en av dem.

På samma sätt behöver vi ta hand om vår helt unika svenska natur. Stormen Babet som drog in över landet i oktober fick stora konsekvenser längs våra södra kuststräckor, där fastighetsägare i orter som Beddingestrand och Smygehamn fick se sina hus åka ut i havet. Det pekar på behovet av ett aktivt kustskydd där staten kan behöva ha ett större nationellt samordningsansvar, vilket också har lyfts tidigare här i kammaren. Jag tror att vi i det här fallet har mycket att lära av länder som Danmark och Hol-

Prot. 2023/24:49
14 december

Regional utveckling

land i hur de har jobbat med exempelvis strandfodring för att skydda kuststräckor och värdefull natur.

Vi kan fortsätta att uppehålla oss vid besöksnäringen. Den har under en tid varit en av Sveriges snabbast växande näringar, även om pandemin naturligtvis fick stora konsekvenser för just denna bransch. Det handlar om företag som ofta drivs som mindre familjeföretag och som är starkt kopplade till bygden. Dessa företag måste ges förutsättningar att driva sin verksamhet och utveckla sitt företagande.

Det går att hitta många positiva exempel. Jag har tidigare lyft den utveckling vi har sett i Halland, där flera hotell och restauranger har satt regionen på den gastronomiska kartan så att den blivit en besöksdestination med besökare inte bara från Sverige utan även över landsgränserna.

I Skåne har vi en liknande utveckling. Där har en svag krona lett till ökad turism från främst vårt västra grannland. Här har den av tradition livsmedelsproducerande regionen lyckats mycket väl med att skapa en turistdestination med fokus på mat och dryck.

Jag tar upp detta därför att det visar hur viktigt det lagförslag som regeringen nu arbetar med vad gäller gårdsförsäljning av alkoholhaltiga drycker är. Att tillåta småskalig och hantverksmässig gårdsförsäljning av vin och öl kommer att betyda väldigt mycket för regional utveckling och för att Sverige ska kunna fortsätta att positionera sig som en attraktiv mat- och dryckesregion.

Från Liberalernas håll går vi gärna längre. Vi vill tillåta att vin och öl även ska kunna säljas i licensbutiker som komplement till Systembolaget. Det tror vi skulle ge stora möjligheter för den svenska dryckesproduktionen och turistindustrin som rör sig kring just det gastronomiska samtidigt som vi fortsätter att ha en trygg och ansvarsfull försäljning av alkoholhaltiga drycker i Sverige.

Jag yrkar bifall till näringsutskottets förslag till beslut under utgiftsområde 19 Regional utveckling.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 december.)

§ 10 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2023/24:MJU2
Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel (prop.
2023/24:1 delvis)
föredrogs.

Anf. 197 STAFFAN EKLÖF (SD):

Fru talman! Vi debatterar i dag budgetens utgiftsområde 23 Areella näringar.

”Sverige befinner sig i en ekonomisk vinter.” Så börjar regeringens budgetproposition. Det är väl valda ord. Lågkonjunkturen och den höga inflationen skadar Sveriges och svenskarnas ekonomi. Jag behöver inte närmare beskriva svårigheterna för dem som lyssnar. De vet.

I det här läget krävs en återhållsam budget och hårda prioriteringar, annars väntar mer av penningvärdesförsämring och höjda räntor. Sverige-

demokraterna och regeringen har kunnat prioritera att förbättra konkurrenskraft och likviditet för svenskt lantbruk. Man har inte gjort det så mycket som vi sverigedemokrater skulle vilja, men ganska mycket ändå, om man tar hänsyn till alla delar och till det faktum att vi befinner oss i inflation och lågkonjunktur samtidigt.

Regeringens budgetproposition för 2024 gör att dieselskatten för jordbruks- och skogsmaskiner med mera fortsatt hålls på miniminivå. Det betyder 3,93 kronor litern jämfört med om vi inte skulle ha gjort så. Reduktionsplikten minskas till 6 procent vid årsskiftet. Det kommer att sänka dieselpriset ytterligare avsevärt. Dessa insatser är viktiga för jordbruksföretagens likviditet och motverkar även inflationen eftersom höga kostnader för insatsvaror driver upp livsmedelspriserna. Det är alltså viktiga åtgärder.

Sedan utbetalas ett krisstöd om knappt 200 miljoner kronor. Det är inte jättemycket, men det är det maximala belopp som Sverige får ge för EU. Krisstödet har att göra med årets eländiga odlingssäsong.

Gårdsstödet ökar enligt plan. Det handlar alltså om de belopp som sedan tidigare ingår i den svenska strategiska planen, men det finns även med 500 miljoner kronor i valutakompensering.

Några mindre, men viktiga, insatser sker också.

80 miljoner i nedsatt slakteriavgift är något som inte minst min gode kollega John Widegren från Moderaterna har drivit hårt.

Det görs en viktig förstärkning av SLU Grogrunds växtförädling för att svensk växtodling ska ha konkurrenskraftiga sorter anpassade till våra odlingsförutsättningar och för att kunna dra nytta av de senaste framstegen inom växtförädling.

Jordbruksverkets medel till utveckling och tillämpade försök nära näringen förstärks, och en ny inriktning läggs till. Det handlar om metodutveckling för att öka klimateffektiviteten i jordbruksproduktionen. Sverigedemokraterna jobbar för att garantera att konkurrenskraften inte försämras av sådana nya metoder och att en del av pengarna också ska kunna användas till metodutveckling som kan lösa flaskhalsar i jordbruksproduktionen.

En helt ny åkermarksinventering startas för att följa den intensivt brukade åkermarkens biologiska status för bibehållen framtida avkastning.

De uppräknade insatserna är viktiga för framtida lönsamhet.

Ett par satsningar görs för ökad livsmedelsberedskap och dricksvattenberedskap. Fiske och vattenbruk får även ett viktigt tillskott enligt plan.

Slutligen har rennäringen äntligen fått ett efterlängtat tillskott till ersättningar för de skador som rovdjur orsakar. Det är något som rennäringen har efterfrågat länge.

Även om läget är svårt händer det mycket saker i Tidösamarbetet.

Vi har tyvärr gjort något som försvårar för vissa aktörer i jordbruket. Jag vill ta upp det eftersom vi sverigedemokrater säger som det är. Det handlar om de nya arbetskraftsinvandringsreglerna. Där har vi satt ett krav på minimilön för arbetskraftsinvandrare från utanför EU på 80 procent av den svenska medianlönen.

En reformering av arbetskraftsinvandringsreglerna är oerhört viktigt för Sverige. Efter årtionden av extrem migrationspolitik måste invandringen minska drastiskt. Sverige kan då inte ha en arbetskraftsinvandringspolitik som är en av världens mest liberala.

År 2022 var över 300 000 personer arbetslösa, och 24 000 invandrade samtidigt för att arbeta. Det är orimligt och leder till stora hinder för integration.

Systemfelet blir tydligare när man tittar inom yrken, exempelvis kockar. 572 kockar arbetskraftsinvandrade under 2022 samtidigt som Hotell- och restaurangfacket larmade om att nio av tio av deras arbetslösa medlemmar inte fick ett branschjobb fastän de hade nog med erfarenhet. Något måste således göras.

När de gamla arbetskraftsinvandringsreglerna infördes varnade vi bland annat för slika undanträngningseffekter, alltså att arbetstagare i Sverige inte får arbete för att man väljer att rekrytera utomlands. Nu lägger vi om reglerna. Regeländringen löser problemet med undanträngningseffekter på det generella planet. Det är en viktig reform för Sverige.

Vissa delbranscher inom jordbruksbranschen kan dock få problem när lönekraven höjs för arbetskraft från tredjeland. Därför finns ett antal undantag. De nya reglerna omfattar inte säsongsarbetskraft eller de ukrainare som har kommit och kommer under massflyktsdirektivet, och naturligtvis inte heller arbetskraft från Europeiska unionen.

Det är ingen hemlighet att Sverigedemokraterna ville ha en modell med behovsprövning i stället, vilket har den fördelen att hänsynstagande till branschens olika behov är inbyggt i modellen.

I det nya regeringssamarbetet finns en vilja att tillskjuta medel till jordbrukssektorn, att förenkla reglerna och att utveckla jordbruket för att den generella lönsamheten ska öka i jordbruket. Vi föredrar att göra så i stället för att helt undanta jordbruksbranschen från de nya arbetskraftsinvandringsreglerna.

Vi tror på att det svenska jordbruket kan gå från en negativ spiral till en positiv spiral när vi ökar lönsamheten. I den utvecklingen kommer det på längre sikt inte att vara ett problem med vissa lönehöjningar i branschen utan snarare en tillgång som underlättar rekrytering. Att vara en utpräglad låglönebransch innebär nackdelar.

I det fortsatta arbetet, inte minst vid översyner av arbetskraftsinvandringsreglerna, kommer vi att fortsätta försöka lindra lantbrukets problem utan att inkräkta på reglernas syfte.

Fru talman! Ökad lönsamhet är också viktigt för investeringar och generationsskiften. Närmast nu, i inflation och högt ränteläge, ser vi över möjligheterna att framöver underlätta investeringar. Det tror vi blir riktigt viktigt för jordbrukets utveckling.

Jag yrkar bifall till förslagen i utskottets betänkande.
(Applåder)

I detta anförande instämde Mattias Eriksson Falk (SD).

Anf. 198 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Arbetskraftsinvandring var en stor diskussion i ledamotens anförande. Jag kan tycka att om man vill lösa den problematiken är det bara att rösta med Socialdemokraterna eftersom en arbetskraftsprövning mellan parterna naturligtvis är vägen framåt. Parterna ser ju vad som behövs. Det förslaget ligger på bordet. Det är bara att rösta med S om man vill lösa problematiken på riktigt.

Jag tyckte också att det var bra att ledamoten sa i sitt anförande att Tidölaget nu lägger till 10 miljoner till rennäringen och därmed följer Socialdemokraterna.

Men min fråga till ledamoten, fru talman, gäller strömmingsbeståndet i Bottenhavet. Det har sjunkit till kritiska nivåer. Beståndet har mer än halverats. Det är framför allt de äldre individerna som har försvunnit. Lekbiomassan har minskat kraftigt det senaste decenniet och ligger vid gränsvärdet då beståndet riskerar att kollapsa.

Fru talman! Det råder ingen tvekan om att strömmingsbeståndet i Bottenhavet är illa ute. Vi har fått varningssignaler från kustfiskare, och den vetenskapliga rapporten för i år bekräftar detta.

Strömmingen och sillen i Östersjön är ju även födobas i ekosystemet och är därför en art som utgör föda för alltifrån marina däggdjur till fåglar och andra fiskar. Inför årets förhandlingar om fiskekvoter agerade EU-kommissionen och ville ha ett totalstopp för strömmingsfisket. Vi socialdemokrater ville värna det småskaliga fisket men höll med kommissionen i övrigt.

Resultatet av regeringens förhandlingar blev ett fiske på 55 000 ton och därmed också att det storskaliga industrifisket fortsätter. Min fråga, fru talman, blir: Hur ser ledamoten på risken att hela strömmingsbeståndet kollapsar?

Anf. 199 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Tack, Anna-Caren Säterberg, för en väldigt relevant fråga!

Strömmingen är hotad; det är alldeles riktigt. Sveriges minister gjorde en ansats för att förhandla ned kvoterna, inte minst för industriell trålning som går till foderanvändning. Vi tycker att det är en riktig prioritering.

Tyvärr var det bara Sverige som drog åt det hållet. De andra medlemsstaterna drog åt ett annat håll – åt ökade kvoter, eller åtminstone inte minskade. Sverige var alltså ganska ensamt där.

I ett försök att hjälpa Sverige i dessa förhandlingar har Sverigedemokraterna bidragit i två forum: dels den parlamentariska Östersjökonferensen, dels Nordiska rådet. Där har vi verkat för skrivningar som alla andra medlemsstater har ställt sig bakom med förhoppningen att detta skulle göra avtryck även i kvotförhandlingarna i EU, men tyvärr gjorde det inte det. Vi får försöka hitta andra strategier. Vi är helt klart av uppfattningen att det industriella och storskaliga strömmingsfisket måste minska och att fokus måste ligga på att bevara det kustnära fisket.

Jag hinner med att helt kort kommentera arbetskraftsinvandring och Socialdemokraternas förslag på det området. Resultatet här är naturligtvis en del av en helhet – vi kan inte bryta ut en del för att rösta på ett annat partis förslag.

Anf. 200 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Ett bra förslag ska man alltid rösta ja till, speciellt när det är vad parterna vill ha och när både näringslivet och personalorganisationerna tycker att det är viktigt. Sådana förslag tycker jag att man ska prioritera framför dåliga förslag som eventuella partner kan tänkas lägga fram.

Min fråga, fru talman, var hur ledamoten ser på risken att hela strömmingsbeståndet kollapsar. Det är detta som är varningen nu. Det är detta

vi står inför. De senaste rapporterna säger att vi är så nära att vi inte kan ha något fiske alls.

Min dröm är att barn och barnbarn ska kunna fortsätta fiska och att vi ska kunna öka strömmingstillgången runt hela kusten. Eftersom strömmingen är så enormt viktig för hela det ekosystem som finns i havet är detta en väldigt stor fråga. Jag såg en debattartikel från samtliga fyra Tidöpartier inför omröstningen där man definitivt sa nej till kommissionens förslag om ett stopp för fisket. Samtidigt har man en rapport som säger att hela strömmingsbeståndet kan kollapsa och att vi ligger väldigt nära detta.

Min fråga är fortfarande hur ledamoten ser på risken att hela strömmingsbeståndet kollapsar.

Anf. 201 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Anna-Caren Säterberg för frågorna.

Arbetskraftsinvandringsförslaget som vi antog är inte alls något dåligt förslag. Det blir bra, men det måste justeras med lite undantag. Detta har vi jobbat på.

När det gäller strömmingen fanns det förslag om ett totalförbud. Det ville vi inte se, och jag hade heller inte uppfattat att Socialdemokraterna ville se ett totalförbud mot strömmingsfiske. Om det införs ett totalförbud drabbar det ju det kustnära fisket – om man inte kan fånga någon fisk över huvud taget kan ju inte den näringen bära sig. Ett totalförbud vill vi inte se. Vi vill dock se minskade kvoter, och det var så vi agerade.

Detta är en fråga som vi får arbeta vidare med.

Anf. 202 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten Eklöf för hans mycket ärliga anförande, får man säga, där det framgick tydligt vad som är Tidöpartiernas politik och vilka brister ledamoten ser med detta.

Jag fastnade för en sak, nämligen det som sades om att det är vinter i ekonomin och att det därför är viktigt att vi sänker dieselskatten och minskar reduktionsplikten så mycket som möjligt, så att det inte drabbar jordbruket. Men hur man än vrider och vänder på det måste vi ju minska våra utsläpp.

Vi såg siffror i dag, eller kanske i går, om att Sveriges utsläpp faktiskt minskade förra året, om man bortser från den stora gasläckan. Den minskningen, som jag tror var 4 procent, tillskrivs egentligen helt och hållet transportsektorn på grund av reduktionsplikten.

Man skulle direkt kunna minska utsläppen via transportsektorn och maskinparken. Man behöver inte byta maskiner. Om man har biodrivmedel och ersätter en viss del av det fossila med fossilfritt i tanken kan man använda samma maskiner men fortfarande minska utsläppen.

Ni vill ta bort den möjligheten och minska reduktionsplikten så mycket som möjligt. Jag hittar dock ingenting om vad ni vill göra i stället. Det som finns kvar då är att minska uttaget av skog, vilket ni ju inte vill, och att lägga vissa marker i träda, vilket ni inte heller brukar vilja. Detta är ju saker som kommer att drabba lantbruket och landsbygden oavsett reduktionsplikten.

Hur vill ledamoten minska detta genom att inte fortsätta med reduktionsplikten? Vad är alternativet? Hur ska omställningen ske för lantbruket?

Anf. 203 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Tack, Emma Nohrén, för frågan! Den stora klimatdebatten kommer ju att hållas den 19 december.

Det finns en hel palett av åtgärder som man kan vidta och som kommer att komma i klimathandlingsplanen framöver. Det kommer att redogöras mycket mer för detta i debatten den 19 december.

Det finns till exempel möjligheter att öka tillväxten i skogen på olika sätt. Man kan med olika metoder öka kolinbindningen i jordbruket. Det finns också möjligheter att handla med utsläppsätter så att man kan göra minskningar i andra länder. Det här var bara exempel. Jag är ingen expert på klimatfrågan, så i övrigt passar jag vidare till debatten den 19 december.

Jag vill prata om jordbrukets utsläpp. Vi minskar dieselskatten och reduktionsplikten, vilket i sig ökar utsläppen. Men eftersom detta möjliggör ett lönsamt jordbruk blir det möjligt för Sveriges gårdar att finnas kvar i stället för att läggas ned. Jag skulle inte bli förvånad om utfallet blir plus minus noll om man gör en helhetsanalys och räknar på detta ur klimatperspektiv, för det svenska jordbruket är så pass mycket mer klimatvänligt än jordbruken i omvärlden.

Detta är ju ingenting som man kan tillgodoräkna sig i de tabeller som vi tittar på, men det är något som händer i verkligheten. Det som händer i verkligheten är viktigare för klimatet än siffrorna i de tabeller som vi tittar på; det anser åtminstone jag.

Anf. 204 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag fick inget svar på min fråga. Ledamoten tog ju själv upp sänkningen av dieselskatt och sänkt reduktionsplikt som en del för just lantbruket och som en del av betänkandet, som också heter *Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel*.

Jag tror att Tidöpartierna måste berätta för landsbygden vad det är som väntar. Om vi inte minskar utsläppen kommer det att påverka miljön. Vi har en möjlighet att minska utsläppen relativt snabbt och enkelt genom reduktionsplikten. Vi kan använda befintlig maskinpark, till exempel traktorer och skogsmaskiner, och ändå minska utsläppen om vi kör på biodrivmedel.

Men om vi inte gör detta, vad finns då kvar? I Hasslers utredning, som ni ofta hänvisar till, är det just i lantbruket och de areella näringarna som åtgärderna måste vidtas. Även om detta inte är ledamotens specialområde och vi kommer att prata mer klimat på tisdag behöver man nog säga vad som ska ske i stället när dessa möjligheter att minska utsläppen tas bort.

Anf. 205 STAFFAN EKLÖF (SD) replik:

Fru talman! Reduktionsplikten måste minskas för att det ska bli drägligt att bo på landsbygden och för att lönsamheten i jordbruket ska ha en rimlig nivå.

Alternativet är biodrivmedel, och de har väldigt olika klimatprestanda. Slaktavfall som skickas runt jorden har inte så bra klimatprestanda, och ännu värre är det med rester från palmoljetillverkning, som man kan finna i HVO-bränsle. Men det är bättre nu än förr. När vi för några år sedan tog biobränsle från palmolja visade studier att det var värre för klimatet än att bränna fossildiesel. Nu har det kommit certifieringar, men det finns ändå en resteffekt av att man använder vissa arealer för att producera palmolja.

Eftersom alla inte köper certifierad palmolja får det ändå ett läckage, och det finns risk för viss nedhuggning av regnskog.

Återigen: Sett till utsläppen i verkligheten är det inte alls omöjligt att det blir plus minus noll för klimatet när man låter det svenska jordbruket få en minskad reduktionsplikt.

Anf. 206 EMMA NOHRÉN (MP):

Fru talman! Vi debatterar nu utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel. Vi har precis hört en sverigedemokratisk ledamot tala, och det fanns mycket jag skulle vilja kommentera, bland annat om reduktionspliktens vara eller icke-vara och att om vi höjer den blir det också fler jobb på svensk landsbygd.

Men det är inte för att fokusera på deras förslag som jag är här utan för att berätta om Miljöpartiets budgetsatsningar, och vår budget ska förstås ses som en helhet. Vi vill se en historisk satsning på grön omställning och ett robust samhällsbygge där vi möter både klimatkrisen och naturkrisen, stärker välfärden och skapar förutsättning för människor att växa och utvecklas genom livslångt lärande och folkbildning.

Sverige har nu en mycket låg statsskuld, och vi anser att det är dags att använda det utrymmet till att göra de samhällsinvesteringar som krävs. Vi måste bryta fossilberoendet och skydda hushåll, välfärd och företag från framtida kostnadschocker. Därför vill Miljöpartiet satsa 100 miljarder per år i tio år framöver på just en grön samhällsomställning. Det är nu vi har möjlighet att göra det. Då är det också naturligt att satsa flera av dessa miljarder på det utgiftsområde vi nu debatterar. Miljöpartiet anser nämligen att jordbruk, skogsbruk, vattenbruk och fiske är grunden för omställningen till en fossilfri ekonomi. Det är här finner vi lösningarna för en hållbar försörjning av livsmedel, material och energi.

Vi har många satsningar i vår budget, och jag kommer nu att göra nedslag i några av dem.

Det är sällan vi debatterar miljö och jordbruk utan att skogen kommer upp. Jag blev därför väldigt glad när det i förrgår kom en utredning från Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket som har analyserat hinder och förutsättningar för hyggesfritt skogsbruk. Utredningen slår bland annat fast att de statliga skogsägarna kan visa vägen genom att använda sig av hyggesfria metoder i betydligt större utsträckning än i dag. Med ett hyggesfritt skogsbruk får vi en mer variationsrik skog och ökar andra miljövärden. Vi får en skog som är bättre rustad för klimatförändringar, vilket ger en bättre balans mellan skogens olika värden.

Ett av förslagen i utredningen är att man ska ta fram en utbildning och erbjuda ekonomiskt bidrag till skogliga entreprenörer som önskar kompetensutveckling. Man menar att det också behöver satsas på forskning inom skogsskötsel, skogsteknik och skoglig planering för att förbättra förutsättningarna för hyggesfritt skogsbruk. Det bör också tas fram ekonomiska incitament och affärsmodeller samt utvecklad rådgivning för enskilda skogsbrukare.

Utredningen menar att man med hyggesfria och mer naturnära skogsbruksmetoder får en förstärkning av den biologiska mångfalden, bättre klimatanpassning och en ökad återhämtning efter skador.

Detta är precis vad vi i Miljöpartiet har pratat om länge, och det finns med i budgeten i år och fanns med förra året. Vi vill se dessa satsningar.

Vi vill ha nya affärsmodeller, mer rådgivning och stöd till skogsbrukare, ersättningsstöd, omställningsstöd och en nationell rådgivningskampanj till enskilda skogsägare – allt för att gynna arbetet med naturnära och hyggesfritt skogsbruk för klimatanpassning och ökad miljöhänsyn.

Nu finns ett gyllene tillfälle för regeringen att plocka upp denna utredning och göra en insats.

Fru talman! Ekologiskt jordbruk är ett annat område. På grund av den rådande ekonomiska situationen har det tyvärr hamnat i knipa. Trots att skillnaden i pris mellan ekologiska och konventionellt odlade livsmedel aldrig har varit så liten som nu är det färre som köper ekologiska varor. Det är väldigt tråkigt eftersom ekologiskt jordbruk är spjutspetsen för ökad hållbarhet inom jordbruket och bidrar till en mängd ekosystemtjänster. Det används inga naturfrämmande bekämpningsmedel, och därmed minskar belastningen av gifter i mark och dricksvattenresurser.

En stor stöttepelare för det ekologiska jordbruket är den offentliga upphandlingen till de offentliga köken. Sverige har som nationellt mål att till 2030 ska 60 procent av det upphandlade vara ekologiskt. Nu är detta mål i fara på grund av det ansträngda ekonomiska läget. Vi vill därför se ett ekonomiskt stöd till kommuner och regioner så att de ska kunna hålla fast vid sina ekomål och fortsätta att köpa in denna typ av mat.

Fru talman! Jag går vidare till vatten. I förra veckan meddelades den så kallade PFAS-domen. Den är en milstolpe för svensk miljölagstiftning och en seger för de drabbade. Högsta domstolen har nu klargjort att Kallingeborna, som druckit förgiftat kranvatten, har rätt till skadestånd. Det är en seger. De bosatta på orten är inte ansvariga för sin förgiftning, för de som druckit PFAS-kontaminerat vatten från vattenverket i Kallinge har inte kunnat undvika att få i sig giftet.

Nu måste vi göra vad vi kan för att detta inte ska ske igen. Vi vill instifta en lex Kallinge som garanterar enskildas rättigheter i samband med giftkatastrofer. Vi måste också se till att kommuner som saknar ekonomiska resurser för att till exempel installera PFAS-rening får det.

I vårt budgetförslag har vi ett stort vattenpaket som spänner över flera olika utgiftsområden. I det utgiftsområde som vi behandlar nu har vi ett stort vattenpaket som riktar sig till just kommunerna för att de ska kunna ta fram en långsiktig klimatanpassning och katastrofberedskap och även kunna modernisera sina va- och vattenreningsanläggningar. Vattenpaketet är på 300 miljoner per år. Vi måste se till att man kan dricka sitt dricksvatten hemma. Man ska inte bli förgiftad av det.

Fru talman! Jag ska gå över till att tala om djurskydd här på slutet. Jag var själv med 2016 när vi i denna kammare tog beslut om att avsätta medel för att bygga upp ett 3R-center i Sverige. Det är ett kompetenscenter på Jordbruksverket för att ersätta, minska och förfinas djurförsök. 3R står för reduce, replace, refine. Centret inrättades 2017 och har sedan dess varit en kontaktpunkt för uppbyggnaden av detta arbete.

Detta var något som S-MP-regeringen drev igenom, men jag trodde faktiskt i min enfald att vi hade djupt stöd i denna kammare. Att minska djurförsök och stärka 3R-center är något som många ledamöter från vitt skilda partier motionerar om varje år. Just därför blev jag otroligt förvånad när jag såg att det inte fanns med något fortsatt stöd i budgetpropositionen.

Man tar bort de 15 miljonerna, vilket gör att Jordbruksverket redan nu har gått ut och varslat 39 personer. Nio av tolv tjänster på 3R-centret

försvinner. Detta är en katastrof, och det gör att vi inte kommer att leva upp till målen i EU-parlamentets och rådets direktiv om att fasa ut djurför-sök när så är vetenskapligt möjligt.

Jag hoppas att Tidöpartierna tar sitt förnuft till fånga och hittar de där 15 miljonerna och ser till att vi inte förstör den infrastruktur som faktiskt finns här.

Fru talman! Med det tänkte jag lämna talarstolen. Vi satsar mer pengar än regeringen på detta område. Jag kan alltså inte yrka på våra förslag, eftersom riksdagen redan har beslutat om lägre budgetramar. Men jag hän-visar till vårt särskilda yttrande i betänkandet där det går att läsa vad vi vill.

(Applåder)

Anf. 207 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Fru talman! Det var ett intressant anförande från Emma Nohrén från Miljöpartiet. Jag noterade dock att inget sades om reduktionsplikten i hen-nes anförande. Jag förväntade mig väl inte heller att Miljöpartiet skulle vara ärliga om att de vill öka kostnaderna kraftigt för barnfamiljer och ar-betspendlare i Sverige som är beroende av en bensin- eller dieselbil.

Emma Nohrén kritiserade min kollega efter hans anförande för SD:s syn på reduktionsplikten. Samtidigt tror jag inte att man får glömma att det var Miljöpartiets politik och den tidigare S-MP-regeringens politik som kritiserades hårt av Riksrevisionen ganska nyligen vad gäller just reduk-tionsplikten och att man lade ett så ensidigt fokus på trafikens del i klimat-omställningen. Kritiken var just att man så tydligt lade alla äggen i en och samma korg. Jag undrar hur MP ser på sin egen politik som fick så hård kritik av Riksrevisionen.

Jag vet att i stort sett allt ni gör i Miljöpartiet görs med hänvisning till klimatet. Men vad säger då Emma Nohrén och Miljöpartiet till alla de ar-betspendlare och barnfamiljer som med Miljöpartiets politik skulle få kraf-tigt ökade kostnader för att ta sig till jobbet eller skjutsa barnen till försko-lan eller fritidsaktiviteter, för det är ju de som kommer att drabbas?

Många människor vill kunna bidra till en grön omställning, men alla har inte råd. Många är beroende av sin dieselbil eller bensinbil. Hur gynnar det samhället om de människorna får kraftigt ökade kostnader och inte kan ta sig till sitt arbete? Det skulle jag vilja ha svar på från Emma Nohrén.

Anf. 208 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar ledamoten för frågan. Som vi konstaterade förut är detta inte klimatdebatten, och det var ledamoten från Sverigedemokra-terna som själv tog upp reduktionsplikten. Vi kommer att diskutera mycket mer om detta på tisdag.

Vi har ju ett 2030-mål i Sverige om att minska utsläppen från transpor-ter. För att uppnå det har reduktionsplikten varit ett verktyg. Det finns andra delar för att vi ska kunna uppnå det, till exempel att sänka hastig-heten på vägar eller införa förbud på vissa gator – det finns många olika delar för att kunna göra detta.

Men reduktionsplikten har varit absolut enklast, eftersom man då inte behöver ta bort hela fordonsflottan samtidigt. Vi har också haft ett stöd för elbilar. Man har kunnat få upp till 70 000 när man köpte en elbil, vilket har gjort att vi har fått igång detta. Det tog dock Tidöpartierna bort över en

natt. Det var ett incitament och ett sätt att kunna köpa en bil men också att kunna leasa – leasingpriserna gick ju ned väldigt mycket. Vi vill också förbättra för kollektivtrafik och annat för många.

Nu drar Tidöpartierna med Sverigedemokraterna i spetsen ned detta till en nivå som gör att våra överenskomna mål inte kommer att uppnås. Vi kommer att behöva hitta andra ställen där vi kan få ned utsläppen när vi inte kan få ned dem på vägtrafiken på det här sättet.

Min fråga är fortfarande: Hur vill ni göra? Vi kan inte ha business as usual. Vi har precis haft COP 28 i Dubai där vi har kommit överens om att fasa ut fossila bränslen – eller fasa ned eller vad det nu blev i slutändan. Vi ska alltså komma bort från fossila bränslen, och det gör man inte med business as usual. I så fall blir det tvärstopp en dag. Egentligen är det nog inte vi som ska svara på frågan, utan det är ni och regeringen.

Anf. 209 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Fru talman! Jag hör att Emma Nohrén blir lite irriterad över att det inte är klimatdebatten, men det är ju ändå viktigt att kunna diskutera denna fråga även ur ett landsbygdsperspektiv.

Det kom kritik mot min kollega här, men en viktig landsbygdsfråga är ju just reduktionsplikten och de nivåer som nu faktiskt kommer att sänkas från årsskiftet. Jag vet att Emma Nohrén och Miljöpartiet var emot det. Sverigedemokraterna har varit drivande i att sänka nivåerna för reduktionsplikten. Vi ser det som en investering i landsbygden så att människor har råd att ta sig till och från arbete och skjutsa barn till fritidsaktiviteter och vad det nu än må vara.

Jag tycker att det är intressant att Emma Nohrén är inne på elbilar. Sverigedemokraterna är inte emot elbilar, och vi är inte emot att människor vill investera i elbilar, men alla människor har inte råd att göra det. Jag tänker på norra Sverige, längst upp i Norrbotten, där det är kallt stora delar av året. Man får inte ut samma effekt ur en elbil, och man kan inte köra de avstånden med elbil. Det är delvis för att laddstolpssystemet inte är fullt utbyggt, naturligtvis, men det är ändå så stora avstånd att det kanske inte är möjligt att fullt ut i dag hänvisa till elbilar.

Som sagt har alla inte heller råd. Jag tänker till exempel på den ensamstående mamman som kanske måste ta ett lån om hon ska ha råd att investera i en elbil men som inte kommer att ha råd att betala lånet. Det är naturligtvis ohållbart att tänka att det ska gå till så. Det handlar om att människor kanske vill göra en omställning, men de måste få rätt förutsättningar. Det har man inte nu, och det kommer man inte att få med Emma Nohréns politik heller.

Slutligen vill jag säga något om kollektivtrafiken. Jag är själv yrkeschaufför i grunden, så jag har en stor känsla för just kollektivtrafiktransporter. Även om man vill satsa på kollektivtrafiken går den inte att bygga ut i hela landet i den omfattning som Emma Nohrén vill för att täcka upp alla de behov som finns. Därför är bilen nödvändig. Människor behöver kunna använda sin diesel- och bensinbil för att ta sig till jobbet, exempelvis.

Anf. 210 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Fru talman! Här är ledamoten och jag på sätt och vis helt överens. Jag bor själv på landsbygden. Vi har två bilar på två vuxna personer. Fram till

för ett år sedan var en av dem en bensinbil. Nu är den utbytt, så nu har vi två elbilar, varav en är fem år. Jag vet allt om att ha räckviddsångest när vintern kommer med den gamla bilen, men med den nya funkas det väldigt bra. Kollektivtrafiken är i princip obefintlig.

Men precis som ledamoten säger har alla inte råd att köpa en elbil. För att kunna fortsätta använda de bilar och den bilpark vi har i dag måste vi ändra på bränslena, och reduktionsplikten är en del i detta. Om vi inte gör det måste vi ha mindre bil, för även fossila bränslen kommer att kosta mer. Reduktionsplikten gör att man kan använda samma bil men med ett annat bränsle eller med inblandning av ett annat bränsle. Det är alltså en del av detta.

Biobränslen är faktiskt en del av landsbygdspolitiken, vilket diskuteras precis före oss här. I Lysekil där jag bor har vi Preemraff. De vill investera flera miljarder för att göra biobränslen på svensk skogsråvara som ska tas från Norrland och från hela Sverige för att kunna bli just dessa nya bränslen.

Det ger nya avancerade jobb på landsbygden, och det är bra för klimatet. Genom att rycka undan mattan, ge nya förutsättningar och inte följa överenskommelser skapar man en stor osäkerhet för de stora företag som vill investera i detta.

Med biodrivmedel får vi en inhemsk produktion av bränslen, vilket ger oss krisberedskap, bra jobb skapas och det blir förnybart i tanken.

Anf. 211 JOHN WIDEGREN (M):

Fru talman! Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel är som vanligt den viktigaste budgetdebatten för året. Det vet alla vi som är närvarande i kammaren.

Jag vill först yrka bifall till utskottets förslag.

Vänner i Sveriges riksdag! Vi har såklart problem med framtidens livsmedelsförsörjning, svenskt lantbruk, brukandet av skogen och så vidare. Vi vet att vi har problem. Det problemet består i att vi under lång tid har försökt att ta friheten från dem som ska producera livsmedel och skog. Det är när vi ger dem som ska producera livsmedel och skog friheten som de sköter produktionen på ett ansvarsfullt sätt.

Jag har sett detta i skogen. När vi införde frihet under ansvar i skogen levererade svenska skogsägare genom att öka produktionen 1 miljon kubikmeter om året. Och man höjde produktionen i flera av de delar där vi brukar mäta biologisk mångfald. Man tog ansvar. Men ända sedan skogsutredningen från 1993 har det blivit sämre. Vi har låtit myndigheterna gå in och peta, förstöra, försvåra och fördyra för enskilda skogsbrukare. De skogsbrukare som ända sedan 1993 med frihet under ansvar har höjt inbindningen av kol, som har gjort Sveriges klimatarbete gratis med det de äger och har, får det arbetet gång efter gång förstört.

Vi måste tillbaka till frihet under ansvar för skogsägarna. Det pratas i dag om att vi kommer att uppnå målen till 2030. Men det är inte genom att begränsa och försvåra skogsbruket ännu mer som vi uppnår målen till 2030. Jag lovar att det är så.

Ja, det kommer att bli svårt att nå upp till målen i LULUCF, men Sverige är inte ensamt om att få svårt att nå upp till målen i LULUCF. På vilket sätt skulle vi vinna genom att i dag börja växla ned det framgångsrika

skogsbruket, producera mindre i skogen och ta fram mindre mängd substitut ur den svenska skogen? Vi kommer inte att vinna någonting.

Fru talman! Jag har, precis som Skogsindustrierna, en god förhoppning om att vi kommer att klara målet till 2030 med det skogsbruk som finns i dag. Det gäller likaså för svenskt jordbruk. Så länge vi kan bibehålla en hög produktion kommer de att fortsätta att leverera miljö- och klimatnytta.

Fru talman! Vad gör regeringen för att bibehålla en hög produktion i svenskt jordbruk? En del är att sänka dieselskatterna till EU:s lägsta. Det ger på kort sikt en likviditetsförstärkning, vilket gör att man vågar satsa på en hög produktion. Det är såklart i längden inte optimalt att ligga kvar med subventionerade fossila bränslen på det sättet. Men för att ge en snabb injektion med likviditetsförstärkning är det här det bästa sättet för att bibehålla hög produktion i jordbruket.

Jag är helt öppen för att i framtiden titta på jordbruksavdrag eller liknande enligt den statliga utredningen. Det finns också andra modeller. Men det viktiga är att vi bibehåller en likviditet. Efter det här året som på alla sätt har varit utmanande för svenskt jordbruk går vi in i 2024 års odlingsår med tuffa förutsättningar när det kommer till likviditet. Det är precis vad vi levererar på med hjälp av en sänkt bränsleskatt.

En annan del är att vi levererar på den fråga som jag, som det sades innan, har tjuvat om i ett antal år, nämligen slakteriavgifterna. Vi har i Sverige haft en modell som har utmärkt sig från övriga EU och som har varit en konkurrensnackdel för svenska animalieproducenter. Nu fixar vi till den för att stärka likviditeten, konkurrenskraften och rättssäkerheten i den svenska animalieproduktionen.

Fru talman! När regeringen tillträdde var vi från början tydliga med att vi vill förändra förutsättningarna för svenskt jordbruk. Vi började arbetet med livsmedelsstrategin, inte en ny utan en revidering av den befintliga. Jag tror att jag var den förste som i den här talarstolen pratade om att vi var tvungna att uppdatera livsmedelsstrategin. Nu är vi snart där.

Under tiden har en konkurrensutredning tillsatts med bibehållet djurskydd. I dag presenterade regeringen ytterligare en utredning som ur konkurrenssynpunkt ska förbättra för svenskt jordbruk vad gäller regelbördor, offentlig kontroll och så vidare. Regeringen levererar gång på gång för att stärka svenskt jordbruk, för att bibehålla en hög produktion och för att behålla produktionen inom Sveriges gränser.

Precis som sades tidigare är det när vi trycker ut svensk produktion utanför Sveriges gränser som det börjar bli bekymmersamt för miljö och klimat. Klimatet är ju, som vi ofta säger här i kammaren, globalt. När vi producerar nötkött i Sverige blir det 70 procent lägre klimatgasutsläpp än i stora delar av världen. Vi ska ha produktionen inom Sverige, och det är animalieproduktionen som är motorn i svenskt jordbruk.

Fru talman! Jag är helt övertygad om att svenskt jordbruk på marknaden löser detta om vi ger dem rätt förutsättningar. Rätt förutsättningar är inte att stå i Sveriges riksdag och sätta upp procentmål för ekologiskt jordbruk, styra mer och ge myndigheterna mer verktyg och muskler. Ge frihet till Sveriges jord- och skogsbrukare, så kommer de att fortsätta att hitta på smarta lösningar.

Om man är lite halvnördig, som jag är, och har följt höstens Agritech-nica, jordbruksmässan, kan man se hela utvecklingen i jordbruket. Ogräs

Prot. 2023/24:49
14 december

*Areella näringar,
landsbygd och
livsmedel*

bekämpas mekaniskt med hjälp av robotar, som bränner upp ogräset med små eldar. Det är så mycket som händer just nu.

Låt oss titta på duktiga maskinutvecklare i Sverige, till exempel Väderstadverken i min hembygd. De producerar och tar fram ny teknik hela tiden, för att minska bearbetning och hitta radhackningsmetoder för att minska mängden växtskydd. Det är branschen som gör dessa saker, inte politiken. Ge branschen dessa möjligheter!

Lantmännen vill ta fram fossilfri gödsel producerad i Sverige. Det skulle vara mycket bra för den svenska beredskapen att faktiskt ha en mineralgödselproduktion i Sverige igen. Det är väl bara Sverige och ett land till i hela EU som inte producerar sin egen gödsel i dag. Det är fantastiskt bra! Men vad är haken för Lantmännen att producera en fossilfri gödsel? Jo, det är elen.

Vad gör vi för att få mer el? Jo, vi gör stora satsningar på kärnkraft. Inom en tid kommer det att leda till att det finns mycket mer el och att alla företag som är beredda att ställa om kan göra det.

Det här är vad som gäller: Vi levererar de stora delarna, och branscherna och företagen levererar miljön och klimatnyttan samt producerar maten.

Fru talman! Jag ska snart gå in för landning, men jag ser ytterligare ett hinder som jag uppfattar är en begränsning. Forskningen på jord- och skogsbruk har de senaste 20 åren gått in för mycket på andra saker än produktion. Svenskt jordbruk lider av att vi inte längre har forskning om produktionshöjande metoder i Sverige. Det blir oerhört viktigt att forskningen vänds mot produktionshöjande åtgärder igen, annars kommer vi inte att klara av att producera mer mat.

När vi dessutom tar mer och mer åkerjord ur produktion på olika sätt kommer vi att behöva producera mer på de ytor där vi har produktion.

Fru talman! Jag går ned för landning. Men jag vill passa på att önska mina kollegor, talmanspresidiet, riksdagens personal och övriga i riksdagen en god jul och ett gott nytt år.

Jag hoppas att vi får ett produktivt 2024 och framför allt ett väldigt mycket bättre jord- och skogsbruksår 2024.

(Applåder)

Anf. 212 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Skogen är och har varit en ryggrad i svensk ekonomi och ska fortsätta att vara det. Den har definitivt också många fler värden än de ekonomiska.

Det som oroar oss just nu är att det årliga kolupptaget i svensk skog och mark har sjunkit med 40 procent på tio år. Det motsvarar mer än de samlade utsläppen från alla inrikes transporter under ett år.

I riksskogstaxeringens statistik närmar sig nu den fallande kurvan för tillväxt den stigande kurvan för avverkning och naturlig dödlighet. Och när kurvorna möts har vi inte längre en kolsänka. Vi har haft en högre avverkning och en högre naturlig dödlighet som en följd av både torka och granbarkborre. Vi ser också en minskad tillväxttakt, även om den ökat lite grann från 2019.

Klimatförändringarna är här och nu, ledamoten, och de syns i skogen. Enligt det som också ledamoten tog upp i sitt anförande, EU:s nya klimatlagstiftning om LULUCF, ska Sverige öka den genomsnittliga totala netto-

inlagringen i skog, mark och träprodukter med 4 miljoner ton till år 2030 jämfört med snittvärdet 2016–2018.

Detta är en stor utmaning, och det är en speciellt stor utmaning om vi samtidigt ser att vår kolsänka minskar år från år.

Min fråga till ledamoten blir: Hur ska detta uppnås?

Anf. 213 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag tackar för frågan. Detta är absolut de stora knäckfrågorna.

Men precis som branschen själv säger beror många av dessa förlorade år på torkan, framför allt 2018. Vi ska inte säga att vi hoppas på bättre väder de kommande åren, men om vi har normala år fram till 2030 är branschen själv ganska övertygad om att vi kommer att klara det ökade LULUCF-målet med ett fortsatt brukande på den nivå som vi har i dag.

Jag tror dessutom att det blir otroligt viktigt att vi fortsätter att bruka precis som vi gör i dag. Skulle vi stanna upp nu och minska vårt brukande kommer vi att få lida av det i framtiden i stället. Det är faktiskt genom ett fortsatt brukande på denna nivå, och till och med ett lite ökat brukande, som vi får de riktigt långsiktiga vinsterna av det som skogen kan göra när det gäller kolinbindning.

Vad kan vi göra på kort sikt? Vi kan ändå göra ett antal saker. Vi kan till exempel öka skogsgödslingen, vilket ger en ökad tillväxt. Vi kan vidta fler åtgärder för att öka tillväxten, men många av dem ger inte en ökad tillväxt på jättkort tid. Men vi måste se över möjligheterna till en ökad skogsdikning i de produktiva områdena för att få en bättre vattenförsörjning. Vi behöver ett annat plantmaterial.

Linnéuniversitetet lade fram en undersökning som visade att det i dag bara tar sju år från en avverkning tills vi har positiv nettoinbindning igen. Det innebär att om vi inte hade tagit så mycket mark ur produktion som vi har gjort hade vi fått en större nytta. Men tyvärr har vi de senaste åtta åren tagit väldigt mycket mark ur produktion.

Anf. 214 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag tror ändå inte att detta svarar på frågan hur vi ska klara detta koluttag till 2030. Jag är väldigt medveten om vad både Skogsstyrelsen och andra säger om att vi hade klarat detta förut när vi hade reduktionsplikten och kunde använda oss av flexibiliteterna. Det har vi inte längre. Regeringen är verkligen skyldig att tala om för både riksdagen och jord- och skogsbruket hur man tänker klara målen till 2030. Det är en lag, och det kostar väldigt mycket om man inte klarar detta.

Men jag förväntar mig inte något mer svar. Jag har frågat moderater om detta tidigare, och det blir oftast inte något mer svar än så här.

Men jag tänkte ställa några andra frågor till ledamoten. En fråga handlar om Skogsutredningen. Den fick vi höra talas om tidigt, men vi har inte sett några direktiv till den än. Så frågan är: När, hur och varför?

När det gäller livsmedelsstrategin finns det inte någon delaktighet från oss ledamöter i den. Frågan är: När, hur och varför?

Jag vill också ta upp en utmaning som ledamoten inte tog upp i sitt anförande och som jag upplever starkt. Det handlar om att det finns jordbruk som verkligen har jobbat hårt med sin omställning och använder till exempel biogas och har satsat stort på det.

Prot. 2023/24:49
14 december

*Areella näringar,
landsbygd och
livsmedel*

Här sitter regeringen på händerna. Det händer ingenting med den situationen, alltså att biogasen inte längre är skattebefriad. Det drabbar verkligen de bönder i Sverige som har gjort denna omställning.

Mina frågor handlade alltså om Skogsutredningen, livsmedelsstrategin och biogasen. Ledamoten kanske också kan berätta exakt hur det ska gå till med den ökade kolsänkan. Det vore trevligt att höra.

Anf. 215 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Det gläder mig ändå att ledamoten har en så stor tilltro till mig.

Jag är fullt medveten om att det kommer att bli en tuff utmaning att nå upp till 2030-målet. Men om vi inte försöker och hoppas och tror att vi kommer att klara det blir det bara negativt. Flera talare står bara här och säger: Hur ska vi försvara och berätta för våra bönder att vi inte kommer att klara detta?

Men vad är det som säger att vi inte kommer att klara detta? Tänk om 2024 och 2025 blir fantastiska växår. Det är inte otroligt. Då är vi där. Så vad är det som just i dag säger att vi inte kommer att klara våra 2030-mål när det kommer till LULUCF? Jag är övertygad om att vi gör det. Sveriges lantbrukare har stått inför tuffare mål än detta.

Dessutom gör Sveriges lantbrukare Sveriges klimatarbete. Då ska de gynnas och inte hindras.

Jag väntar också på Skogsutredningen.

När det gäller livsmedelsstrategin vet jag att det har pågått ett digert arbete med informationsinsamling och så vidare. Jag vet dock inte var det ligger i pipeline. Men jag förutsätter att det någon gång under våren kommer att komma ett förslag eller en redogörelse för vad den kommer att innehålla. Ett flertal utredningar är redan tillsatta som är kopplade till revideringen av livsmedelsstrategin, till exempel den som kom i dag.

Jag vet inte hur det är med biogasen. Ledamoten säger att regeringen sitter på händerna. Men vi tillför 200 miljoner kronor i budgeten för gödselgasstödet. Jag vet att förhandlingar pågår i Bryssel, och vad jag förstår och får signaler om kommer vi att få besked tidigare än vad vi hade trott när det gäller skattebefrielsen. Så där har jag goda förhoppningar.

Anf. 216 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Jag tackar John Widegren för hans anförande. Jag håller med om att det är viktigt att ge frihet och goda förutsättningar för svenska företagare, och inte minst lantbrukare och hela den gröna näringen.

Jag har därför en fråga utifrån regeringens och Tidöpartiernas budget som nu behandlas i riksdagen. Det är intressant att Moderaterna driver igenom en satsning på 180 miljoner kronor för att fasa ut minknäringen. Hur känns det, John Widegren, att som frihetlig och företagsvänlig politisk företrädare i praktiken driva igenom en utfasning där ett tjugotal minkföretagare ska få möjlighet att ta del av 180 miljoner kronor på två år? Detta är ju mycket intressant politik från moderater, kristdemokrater och liberaler, som länge strävat i en annan riktning, nämligen att främja företagande i alla delar.

Anf. 217 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Det må tyckas märkligt. Det låter som det. Men jag tror så här: Detta är en bransch som snart hade gått under av egen kraft även i Sverige. Jag tror inte att det är otroligt att den hade gått under innan vi ser gemensam EU-lagstiftning för detta, vilket sker snart.

Därför tycker jag att det är en väldigt moderat lösning att erbjuda en omställningspeng under en tid till en bransch som jag tror är på väg bort. Det är klart att den svenska minknäringen kanske hade haft ett, två eller tre bra år till – det är inte otroligt – men på sikt tror jag inte att den hade haft några fler bra år. Därför tycker jag att det är en väldigt moderat lösning att göra på det här viset.

Anf. 218 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Om detta är Moderaternas nya politik för att främja företagande – och även för att hantera företag som står inför ett avslut – ska det bli intressant att se om det blir prejudicerande på fler områden och för fler företagstyper inom den areella näringen. Jag tänker på hur många lantbruksföretagare och andra inom den gröna näringen som har fått avveckla sin verksamhet de senaste åren eller kanske står inför avveckling. Det är mycket intressant med tanke på att snittet för ett tjugotal företagare blir 9 miljoner per företag.

När det gäller att hitta förutsättningar för rättvisa och långsiktiga villkor för svenskt företagande är detta värt att beakta och fundera över utifrån hur Tidöpartierna driver igenom omställningsstödet.

Anf. 219 JOHN WIDEGREN (M) replik:

Fru talman! Jag uppfattade kanske inte riktigt någon fråga i det sista anförandet.

Jag har nog egentligen inte mycket mer att säga om detta, men när Centerpartiet börjar klanka ned på Moderaternas företagspolitik, landsbygds- politik och så vidare tror jag kanske att man lite grann kastar sten i glashus. Centerpartiet har ju de senaste åren valt att samarbeta med ett parti som kanske inte är särskilt företagsvänligt. Jag tror inte att branschen och näringen uppfattar Centerpartiet som det stora gröna lantbrukspartiet längre, utan jag tror kanske snarare att man uppfattar det som något annat. Men att man vurmär för minknäringen har vi alla här inne förstått i dag.

Anf. 220 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S):

Fru talman! Jag börjar med att vända mig till åhörarläktaren och säga: Hej Hampus!

I dag debatterar vi budgeten för utgiftsområde 23, som rör areella näringar, landsbygd och livsmedel. Jag vill börja med att säga att vi socialdemokrater har lagt fram ett eget budgetalternativ som ska ses som en helhet. Därför avstår vi från ställningstagande och har i stället ett särskilt yttrande på utgiftsområdet.

Fru talman! Vi lever i en orolig tid, och vårt land pressas just nu av flera parallella kriser. Det är krig i vårt närområde, och vi har en kostnads- kris i form av högre matpriser, räntekostnader och hyror som gör det tufft för vanligt folk. Särskilt drabbas ensamstående föräldrar, som redan tidigare hade det tufft med ekonomin. Ovanpå det har svenska löntagare fått se tio års reallöneökningar gå upp i rök – och dessutom har vi en klimatkris

där klimatförändringarna redan är påtagliga och hotar framtida generationer och svenskt välstånd.

Fru talman! Vi behöver se mer svenskt på tallriken, i glaset och i tanken. De gröna näringarna behövs mer än någonsin för att klara klimatomställningen och för att stärka Sveriges livsmedelsförsörjning och beredskap. Med krig i vårt närområde är det tydligt att Sverige och EU behöver säkra sin egen produktion av livsmedel och insatsvaror, exempelvis drivmedel och gödsel, även vid ansträngda förhållanden och kriser – och ytterst vid krig.

Sverige behöver ett konkurrenskraftigt jordbruk ur flera aspekter. Det svenska jordbruket skapar god och hälsosam mat, gröna jobb på landsbygden och öppna landskap runt om i Sverige. Men det finns också stora utmaningar.

I år drabbades Sverige av klimatförändringarna med både torka och översvämningar.

Vi ser reportage om kycklinghantering, där myndigheternas kontroller varit alldeles för få.

Den afrikanska svinpesten drabbade Fagersta och närliggande kommuner. De närliggande grisgårdarna fick ta de svåraste besluten, men detta fortsätter även nu att försvåra verksamhet och friluftsliv i ett stort område.

Skattebefrielsen på biogas, som EU-kommissionen sagt ja till, överklagades. Här måste regeringen skyndsamt se till att leverera svar till alla bönder som satsat på biogasproduktion.

Vi socialdemokrater har aktivt drivit frågan om ursprungsmärkning av kött på restaurang för att göra det lätt för den som är gäst att välja det man tycker är rätt. Under vår regeringstid skickade vi även in en anmälan till EU-kommissionen om att Sverige skulle införa ursprungsmärkning. Den drog SD-regeringen sedan tillbaka, fru talman – och nu är det knäpptyst.

På grund av allt detta satsar vi socialdemokrater nästan dubbelt så mycket som regeringen på bekämpning av smittsamma djursjukdomar. Vi satsar 23 procent mer på en konkurrenskraftig livsmedelssektor, och vi satsar mer än tre gånger så mycket på miljöförbättrande åtgärder i jordbruket i vårt förslag till budget.

Fru talman! Matpriserna är höga. Kostnadsökningarna är högre än i Finland, Danmark och Norge. I veckan kunde man läsa i Dagens Nyheter om rekordutdelning till Icahandlarna. Vi socialdemokrater har krävt och fortsätter att kräva att regeringen tillsätter en priskommission för sänkta matpriser, tar kontroll över prisutvecklingen och ser till att det inte görs oskäligen höjningar av matpriserna. I detta ska hela livsmedelskedjans aktörer ingå, från producenter och grossister till butiksjättarna, samt konsumentorganisationer och berörda myndigheter.

Fru talman! Sverige ska vara ett föregångsland i att förvalta våra naturresurser och viltstammar på ett etiskt hållbart sätt. Det ska vara en förvaltning som leder till att människor kan leva och bo på landsbygden samtidigt som vi bevarar den biologiska mångfalden.

Jakten är en viktig del i många människors liv. Sverige är ett avlångt land där viltet och jakten skiljer sig åt. Vi socialdemokrater tycker att det är viktigt att värna det lokala, och vi vill att beslut gällande en hållbar och etisk jakt ska fattas så nära medborgarna som möjligt. Vi ser länsstyrelserna och viltförvaltningsdelegationerna som viktiga och vill att deras arbete och mandat utvecklas.

Skyddsjakt och licensjakt är båda viktiga verktyg i vår rovdjursförvaltning. Och när det gäller varg, fru talman, kan man bara konstatera att inget som utlovades av landsbygdsministern i valrörelsen har infriats.

Den svenska skogen, som är vårt gröna guld och som skapar jobb och hållbar tillväxt i hela landet, hotas nu av klimatförändringarna. Den svenska skogen kommer sannolikt att växa snabbare på grund av ett varmare klimat, men samtidigt ökar riskerna för skador. Genom att anpassa skogsbruket för att klara ett förändrat klimat förbättras möjligheterna för skogen att stå emot exempelvis stormar, insektsangrepp och svampangrepp.

Den svenska skogen har också ett naturvärde och ska därför förvaltas i balans mellan naturvård och skogsbruk. Skogen spelar också en central roll i klimatomställningen både som kolsänka och genom att ersätta fossila produkter. Vi socialdemokrater anser att skogens alla värden – jobb, ekonomi, biologisk mångfald, kulturmiljö, friluftsliv, naturturism, renskötsel, jakt och besöksnäring – ska komma samhället till del i största möjliga mån.

Något som är glädjande, fru talman, är att den bioekonomiutredning som den socialdemokratiska regeringen tillsatte nu har lämnat sina förslag. Sverige har alla förutsättningar för mer bioekonomi, men frågan är hur SD-regeringen kommer att agera. Delbetänkandet om mer svensk produktion av biodrivmedel från svenska restprodukter ligger sedan i mars i landsbygdsministrarnas skrivbordslåda. Eller ligger den i papperskorgen? Den har i alla fall inte gått ut på remiss, vilket jag beklagar.

Fru talman! Regeringen är riksdagen och svenska jord- och skogsägare svaret skyldig. I propositionen om en kraftigt sänkt andel av biodrivmedel som ska blandas in vid pump finns ingen konsekvensbeskrivning för svenskt skogs- och jordbruk. Ska skogsavverkningen minska? Ska jordbruket ta smällen? Ska Sverige betala dyra böter? Många frågor har vi ställt i över ett år, men svaren på frågorna lyser fortfarande med sin frånvaro.

Fru talman! Fisket och de blå värdekedjorna är viktiga för Sverige. Och vi socialdemokrater vill främja och utveckla den svenska fiskerinäringen på både kort och lång sikt, skapa tillväxt och sysselsättning och bidra till en hållbar utveckling i hela landet genom bland annat en hållbar fiskuppfödning med höga miljökrav som kan skydda vårt vilda bestånd av fisk och skapa jobb på landsbygden. Men, fru talman, vi har en krisituation. I år var forskningens varningar mer allvarliga än någonsin, och EU-kommissionen agerade och ville ha ett totalstopp för strömmingsfisket.

Vi socialdemokrater ville att det småskaliga kustnära fisket skulle värnas. Resultatet av regeringens förhandlingar blev att det storskaliga industritrålfisket fortsätter. Allvarligt är också att för få fiskerikontroller görs. Dagens Nyheter avslöjar bland annat att ett svenskt fartyg rapporterade att fångsten var 60 kilo sill när den faktiska fångsten var 11 ton. Detta är helt oacceptabelt. Fler kontroller behövs.

Sverige behöver en politik som gör att våra barn och barnbarn kan fortsätta att fiska och också få fisk och inte minst, mina vänner, göra delikatesser som surströmming.

Avslutningsvis, fru talman, pressas i Sverige företag och hushåll av både hög inflation och ökande räntor. Reallönerna urholkas, och den ekonomiska verkligheten tränger sig in i människors vardag. Det svåra ekonomiska läget sätter ljuset på behovet av ett tryggt samhälle där välfärden levererar i hela Sverige och där vi möter tuffa tider tillsammans. Dessvärre

möter inte regeringens budgetproposition för år 2024 den situation som Sverige står inför.

Med detta, fru talman, säger jag tack.
(Applåder)

I detta anförande instämde Malin Larsson (S).

Anf. 221 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Målet för utgiftsområde 23 Areella näringar, som är ämnet för dagens debatt, är att insatserna som görs ska bidra till goda förutsättningar för arbete, tillväxt och välfärd i alla delar av landet. De gröna näringarna ska vara livskraftiga och bidra till klimatomställningen och att naturresurserna används hållbart.

Vad gäller både de gröna och de blå näringarna måste vi få till en produktionsökning som i sin tur bidrar till en ökad självförsörjningsgrad av livsmedel, samtidigt som våra livsmedelsproducenter får en mer stabil ekonomisk tillvaro. Sårbarheten i livsmedelskedjan ska minska. Det är regeringens mål. Här är uppdateringen av livsmedelsstrategin, som nu pågår, en bärande bjälke.

Fru talman! Det får inte bara bli en strategi, en skrivbordsprodukt som det har varit hittills, utan jag hoppas nu verkligen att vi med den uppdatering som görs kommer att se en skillnad hos den enskilda matproducenten.

Utformningen av regler och villkor ska stödja målet om en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja där produktionen ökar. Detta ska göras genom ändamålsenliga skatter och avgifter, regelförenklingar, administrativa lättnader och andra åtgärder för att stärka konkurrenskraft och lönsamhet. Det är avgörande för det svenska lantbrukets överlevnad men också ur ett beredskapsperspektiv.

När vi i utskottet var på besök i Baltikum tidigare i höst framkom det väldigt tydligt att deras mål var att vara självförsörjande i så hög grad som möjligt vad gäller de varor som går att producera inom ländernas gränser. Och de baltiska länderna har sannerligen varit prövade. De vet vad de talar om. Vi bör lära av dem i detta hänseende.

Jag vill beröra ett av de tillkännagivanden som behandlas i betänkandet om att svensk livsmedelsproduktion ska styras av konsumenternas efterfrågan och inte av politiskt bestämda kvantitativa mål för produktion och konsumtion kopplade till specifika produktionsformer. Här anger regeringen att den dåvarande regeringen i budgetpropositionen för 2018 presenterade mål för ekologisk produktion och offentlig konsumtion till 2030. Regeringen anser inte att det finns behov av att ha ett mål för ekologisk produktion och konsumtion, eftersom svensk livsmedelsproduktion ska styras av det som konsumenterna efterfrågar. Behovet är i stället att stärka konkurrenskraften i hela livsmedelskedjan, oavsett på vilket sätt man odlar.

Regeringen delar riksdagens bedömning att svensk livsmedelsproduktion ska styras av konsumenternas efterfrågan och inte av dessa politiskt satta mål. Apropå besöket i Baltikum är det viktigt med mat producerad inom landets gränser. Om det är eko eller konventionellt spelar en betydligt mindre roll. Det viktiga är att vi producerar mer mat i Sverige.

För att intensifiera återuppbyggnaden av det civila försvaret i syfte att stärka totalförsvaret anser regeringen att medel för uppbyggnaden av en

livsmedelsberedskap och åtgärder för att säkerställa tillgången till dricksvatten behöver samlas och dessutom ges ytterligare medel i den osäkra tid som vi lever i nu. Det är viktigt att vi ser om vårt hus för beredskapens och invånarnas skull.

Fru talman! En av rubrikerna i betänkandet är Politikens inriktning – en sammanhållen landsbygdspolitik. Regeringen framhåller i propositionen att landsbygdernas utveckling är avgörande för hela Sveriges framgång. Här har regeringen ett samlat fokus: Hela Sverige ska fungera. Villkoren för att bo, leva och verka i landsbygderna ska stärkas. Målet för en sammanhållen landsbygdspolitik är en livskraftig landsbygd med likvärdiga möjligheter till företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet. För att uppnå målet krävs en bredd av insatser inom många utgiftsområden.

Regeringen anför att landsbygdernas förutsättningar skiljer sig åt i olika delar av landet, vilket ställer krav på olika insatser och lösningar, för det är oerhört viktigt att inse att vi har många olika landsbygder. Landsbygden i sig är inte ett enhetligt begrepp.

Vidare läser vi i betänkandet följande: ”Kommunerna, regionerna och de statliga myndigheterna samt det civila samhällets organisationer har viktiga roller när landsbygdspolitiken ska genomföras. När det gäller de areella näringarna behöver konkurrenskraften stärkas och produktionen inom näringarna öka på ett hållbart sätt.” Självfallet är den offentliga servicen helt avgörande, men vi får inte glömma civilsamhället och föreningslivet, som ofta är en bärande bjälke ute i våra landsbygder där annan service inte längre finns. Därför måste föreningslivet och det civila samhället stärkas på olika sätt, vilket den här regeringen gör genom olika insatser. Vi ser värdet av civilsamhället och föreningslivet.

Regeringen har i arbetet med uppdateringen av livsmedelsstrategin höga ambitioner för hela livsmedelskedjan inom samtliga hållbarhetsperspektiv: ekonomiskt, socialt och miljömässigt. Regeringen framhåller att svensk livsmedelsproduktion på många sätt är ett föredöme med hög kvalitet, låg miljöpåverkan och med stor hänsyn tagen till djurens välbefinnande.

Regeringen anser att de svenska mervärdena måste tydliggöras och därmed också förhoppningsvis kunna ge mer betalt till producenterna. I utvecklingen av landsbygderna ingår att stärka konkurrenskraften för svensk animalieproduktion med bibehållen livsmedelssäkerhet och ett gott djurskydd.

Fru talman! Jag går över till att tala om skogen. Regeringen anser att principen om frihet under ansvar är oerhört viktig att värna. Regeringen prioriterar att det svenska skogsbruket inte begränsas utan fullt ut kan bidra till att uppnå klimatmål samt till jobb och tillväxt i hela landet. Samtidigt är ett flertal nya EU-rättsakter aktuella som kan påverka skogsbruket och den nationella skogspolitiken. Det är därför till exempel en självklarhet att regeringen röstar nej till Nature Restoration Law. Regeringen anser att det behövs en översyn av den nationella skogspolitiken för att utveckla en framtida ändamålsenlig skogspolitik som främjar långsiktigt hållbart svenskt skogsbruk och en växande bioekonomi. Därför kommer inom kort en skogsutredning att tillsättas, vilket också statsministern anförde i höstens regeringsförklaring.

Prot. 2023/24:49
14 december

*Areella näringar,
landsbygd och
livsmedel*

Apropå rättsakter håller regeringen på att se över hur man skyndsamt kan hantera artskyddsförordningen, då vi ser hur den verkligen lägger en död hand över våra landsbygder och våra skogsägares egendomar.

Artskyddet kan inte trumfa över annan lagstiftning, och så var det heller inte tänkt. Vi måste göra om implementeringen och göra det på lägstanivå, samtidigt som vi försäkrar oss om att de som på något sätt ändå drabbas av inskränkningar mot sin vilja får en skälig ersättning. Nationellt fridlysta arter kan inte heller stoppa pågående markanvändning.

Vi ser redan i dag hur detta leder till minskad mängd inmätt virke till våra sågverk runt om i landet. De kan alltså inte förädla vårt svenska gröna guld, vilket i sin tur straffar landsbygden ytterligare.

Vi måste vrida om sektorstänkandet i skogen, där skogsägaren och brukandet av skogen ska ges de rätta förutsättningarna för att kunna vara en del av den omställning som vi är mitt inne i nu. Vi ska vara helt på det klara med att skogen och det svenska hållbara skogsbruket är en av våra stora konkurrensfördelar i omställningen.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.
(Applåder)

Anf. 222 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag håller med om mycket av det som ledamoten sa. Jag instämmer också i att vi helt har monterat ned vår beredskap. Därför tillsatte ju den förra regeringen ganska många livsmedelsberedskapsutredningar, som jag hoppas ska komma med bra förslag så småningom.

Jag skulle vilja läsa upp något som jag läste på Facebook. Där står det så här:

”Tondövt myndighetsbeslut om licensjakt. Nyss kom beskedet om hur många vargar som kommer få skjutas vid den kommande licensjakten, enbart 36 djur. En tilldelning som framstår som tondöv. Det är inte så att landsbygdsminister Peter Kullgren varit otydlig med vad regeringen tycker i frågan.

Trots att regeringen har sagt att vill se en halvering av vargstammen.

Trots att Naturvårdsverket fått i uppdrag att ta fram en plan för det ska kunna bli verklighet.

Trots att EU-kommissionen nu börjat markera en kommande vändning i vargfrågan ifrån EU:s håll.

Trots dessa tydliga signaler så väljer alltså myndigheterna att blunda för den nya politiska inriktningen och bara tilldela 36 vargar på licensen. Färre än förra året. Ja, det kommer fortfarande enligt modellerna innebära en mindre vargstam även nästa år men inte alls i den takt som politiken nu markerat att man vill gå i.

Ska det svenska politiska systemet fungera – där ministrar inte får ge direkta order till myndigheter – utan myndigheter ska vara följsamma mot den politiska inriktningen som markeras, så måste mål och verkställighet gå i takt. Detta duger inte!!!”

Så skrev ledamoten Kjell-Arne Ottosson. Frågan blir då: Lyssnade myndigheterna mer på den förra, socialdemokratiska landsbygdsministern eftersom tilldelningen det året blev 75 vargar?

Anf. 223 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Anna-Caren Säterberg, förra landsbygdsministern, för frågan! Det är roligt att hon är inne och läser på mina sociala medier.

Det är så här: Vi var tvungna att verkligen lägga om politiken vad gäller rovdjuren eftersom man under de socialdemokratiska åren kunde se en rejäl ökning av vargstammen. Men tyvärr har vi ju inte följt med vad gäller förvaltningen.

I vargjakten 2023 hade vi licens på 75 djur, men det sköts bara 57. Tyvärr sköt man inte så många som man hade licens på. Men efter ett tillkännagivande från riksdagen lämnade den förra regeringen ett uppdrag till Naturvårdsverket om vargstammen. Man ville nämligen veta om vargstammen kunde sänkas till den nivå som tillkännagivandet angav. Det var alltså ett tillkännagivande som Anna-Caren Säterbergs parti inte var med på.

När vi tog över gjordes uppdraget till Naturvårdsverket om. Då var inte frågan om vi kan sänka utan hur. Frågan var alltså inte om vi över huvud taget hade möjlighet att göra det, utan frågan var hur vi ska göra, alltså vad som krävs för att gå ned i nivå med det som beslutats i tillkännagivandet.

Tanken är att detta ska ge en bättre effekt på vargjakten och att vi ska få en mindre vargstam, i riktning mot det som egentligen var beslutet 2013, som var beslutet i tillkännagivandet. Det är dit vi vill komma. Det är betydligt längre än vad Anna-Caren Säterbergs parti ville eftersom man i sitt uppdrag till Naturvårdsverket frågade om det över huvud taget var möjligt.

Ja, vi vill längre. Vi ser fram emot att svaren nu kommer, så att vi kan gå längre.

Anf. 224 ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik:

Fru talman! Jag fick inte riktigt svar på frågan om myndigheterna verkligen ska lyssna på ministrar eller inte och om den tidigare landsbygdsministern helt enkelt var tydligare eller på något sätt var mer omtyckt av myndigheter. Jag vet inte riktigt hur jag ska tyda det hela.

Men historieskrivningen är ändå intressant, för tillkännagivandet från riksdagen kom exakt en vecka innan uppdraget till Naturvårdsverket gavs. Jag vet inte om ledamoten vet hur Regeringskansliet jobbar, men det går alltså inte på en vecka att ta fram ett ärende. Historieskrivningen kan vi lämna därhän.

Jag undrar bara vad ledamoten egentligen tycker har hänt i den här frågan under det dryga år som har gått sedan vi bytte regering. Det har väl egentligen inte hänt mycket mer än att licensjakten i år blev mycket färre vargar?

Jag har också en annan fråga till ledamoten. Den handlar om ursprungsmärkning av kött på restaurang. Det var också en fråga som den förra, socialdemokratiska regeringen drev. Vi lämnade till och med ett meddelande till kommissionen om att vi skulle införa detta. Men till vår förvåning drogs detta tillbaka av SD-regeringen. Man ville inte införa det.

Sedan dess har det varit helt tomt på nya förslag. Det har hetat att vi ska vänta i två, tre eller fyra månader. Nu, fru talman, har det gått över ett år, och ingenting har hänt i frågan. Men ledamoten kanske vet var ärendet ligger.

Anf. 225 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Anna-Caren Säterberg, för frågorna! Jag tar dem i omvänd ordning och börjar med den sista.

Min kollega Magnus Oscarsson, som egentligen har ansvar för jordbruk, livsmedel och djurskydd, har så länge han suttit i riksdagen drivit detta med ursprungsmärkning av kött. Han fick till och med igenom att det i riksdagens matsal skulle anges var köttet kom ifrån.

Vad som har hänt vet jag inte. Men frågar du min kollega Magnus eller mig svarar vi: Gärna ursprungsmärkning! Inga problem för vår del!

Men tillbaka till vargen igen. Först säger Anna-Caren Säterberg att det tar väldigt lång tid med arbetet i Regeringskansliet, men i nästa andetag frågar hon varför det inte har hänt mer.

Det är så här: Jag nämnde de uppdrag som Anna-Caren Säterberg hade gett. De uppdragen gjorde vi om. Frågan ändrades från om vi kan sänka till hur vi kan sänka – vi vill alltså få veta vad det är som krävs och om vi ska se på genetiken eller annat. Vi ska genomföra det – vad är det som krävs? Dessutom kortade vi tidsperioden. Anna-Caren Säterbergs utredning hade längre tid på sig. Vi kortar den för att snabbare få svar, så att detta kan få genomslag vid den vargjakt som börjar 2025. Det är oerhört viktigt.

Den andra delen är att vi har lagt ett uppdrag gällande skyddsjakt. Vilt-skadecenter, som handhar tumreglerna, har länge efterfrågat nya riktlinjer för skyddsjakt eftersom vargsituationen ser helt annorlunda ut. Det har de inte fått från den socialdemokratiska regeringen trots att de länge efterfrågat det. Nu har vi sett till att de ska få det. Uppdraget ska presenteras i maj. Då får vi nya och uppdaterade regler för skyddsjakt, vilket krävs med tanke på den stora vargstam som vi har i Sverige och som vi nu ser breder ut sig alltmer.

Anf. 226 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Fru talman! Tack, Kjell-Arne Ottosson, för anförandet i denna viktiga debatt!

Jag hade en debatt för ungefär ett halvår sedan, i juni, med en partikollega till Kjell-Arne Ottosson, nämligen Sveriges landsbygdsminister Peter Kullgren. Det handlade om veterinärsituationen och svenskt djurskydd och förutsättningarna för att ha verksamhet dygnet runt i hela landet.

Det var en mycket intressant debatt med utgångspunkt i den utredning som presenterades för drygt ett år sedan, alltså förra året. Svaret som partikollegan och regeringsföreträdaren gav var att regeringen arbetade mycket aktivt med denna fråga och skulle återkomma i beredningen så småningom.

Hela situationen är oerhört allvarlig. Det är en grundförutsättning för att kunna lyckas med att få svensk produktion att öka inom jordbruket. Det gäller alla djurslag som berörs kopplat till behovet av veterinär och fungerande veterinärverksamhet.

Det är oerhört viktigt att följa upp hur situationen ser ut och vad man hör när man träffar olika företrädare. Jag var i Skara i måndags och träffade företrädare för akutverksamheten där. Man får veta att hästar fraktas många timmar och dör under transporten fram till akutsjukvården.

Äskandet från Jordbruksverket var 68 miljoner mer för 2024 till veterinärverksamheten. Det tillmötesgicks inte, och i budgeten ligger en oförändrad ram.

Då är min fråga till Kjell-Arne Ottosson som företrädare för ett av regeringspartierna: Hur avser man att agera utifrån de förslag som föreligger, och när återkommer regeringen med åtgärder?

Prot. 2023/24:49
14 december

*Areella näringar,
landsbygd och
livsmedel*

Anf. 227 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Fru talman! Tack, Daniel Bäckström, för frågorna!

Jag instämmer till fullo i den problembeskrivning som Daniel Bäckström nämner. Vi ser tyvärr alldeles för ofta att vi har en stor veterinärbrist. Vi ser hur vi inte får nog veterinärer till jouren. Vi ser att vi har de enorma avstånden.

Vi hör tyvärr också från våra utbildningsinstitutioner vad gäller veterinärer att det i vissa delar är väldigt svårt att få tag på veterinärer. Det gäller inte minst för de djurslag som jag tror att Daniel Bäckström i första hand tänker på. Vi är inte inne på de små husdjuren nu utan inne på kor, hästar, får och så vidare.

Vi har en stor utmaning att få människor att söka sig dit. Vi måste på något vis bättre klara av utbildningar och även verkligheten för våra veterinärer så att vi får fler som söker sig dit. Det är ingen tvekan om det.

Vad som händer på Regeringskansliet i frågan vågar jag inte säga mer om än precis det Daniel Bäckström nämnde i sin fråga. De ser på olika förslag om hur man ska klara att lösa det. Det gäller inte minst jourdelen.

Det är oerhört viktigt. Där ser vi att vi får de enormt långa transporter. Senast i somras hade jag en god vän som fick sin hund huggormsbiten under en helg. Det blev en resa från västra Värmland ned till Göteborg enkel resa i stället för att kunna resa betydligt kortare inom länet.

Det är en allvarlig fråga. Jag vet att man ser på alla möjliga tänkbara lösningar. Det gäller inte minst för att kunna lösa jouren på kvällar, nätter och helger.

Anf. 228 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Det är ändå intressant att vi hade kunnat se ett förslag från regeringen i budgetpropositionen som går helt i linje med det som landsbygdsministern står i kammaren och säger i juni. Man ska återkomma, och man ska arbeta med frågan. Vi avser att göra åtgärder.

Men det kom inga åtgärder i budgetförslaget. Det kom inte extra pengar som skulle möjliggöra en bättre arbetsmiljö, ökade rekryteringsföretsättningar och också en ökad dimensionering för att täcka de stora behov som finns, inte minst kopplat till jourverksamhet.

Det gäller också att hitta incitament som gör att de veterinärer som finns och jobbar i andra områden skulle kunna söka sig till de uppdragen. Det behövs för att aktivt ge förutsättningar för primärproduktionen att fungera och också utvecklas.

Det är ett oerhört allvarligt läge att regeringen inte tillmötesgår äskandet och inte heller ger signaler om 2025 och 2026. Där finns det i sin tur ökade anslagsäskanden. Om det var 68 miljoner inför det kommande året äskar Jordbruksverket 103 miljoner inför 2025 och sedan 133 miljoner till 2026. Det är mer än ramen för 2024, 124 496 000 kronor.

Det säger någonting om hur oerhört stort behovet är och hur myndigheten beskriver förutsättningarna som krävs för att kunna få en verksamhet som är hållbar över tid.

Det är ett tydligt besked från regeringen som här inte prioriterar veterinärverksamheten. Sedan får vi återkomma och följa upp när regeringen avser att återkomma till Sveriges riksdag med besked om hur man hanterar en utredning som nu har varit presenterad i över ett år.

Anf. 229 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Jag instämmer i den problembild som Daniel Bäckström nämner. Som jag sa i mitt tidigare inlägg vet jag att de jobbar för att finna lösningar som kommer att fungera i det verkliga livet för att lösa de stora utmaningarna. Det är ingen tvekan om det. Vi är helt eniga i sak.

Vad gäller det ekonomiska kan man fråga hur det blivit med Centerpartiets budget. Där drar man ned ytterligare pengar för ansvarigt verk, och man drar ned med 11 miljoner på SLU som är utbildande institution.

Hade det hjälpt i den här frågan om Centerpartiets budget hade gått igenom? Hade vi då fått fler veterinärer, när man drar ned på både ansvarigt verk och den utbildande institutionen?

Anf. 230 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten Ottosson, för ditt anförande! Jag märkte att du också fick en släng av den akuta förkylningen man verkar få uppe i talarstolen i dag. Jag hoppas att vi håller båda två genom detta replikskifte.

Egentligen tänkte jag inte kommentera så mycket det du sa. Jag konstaterar bara att vi tycker samma sak fast exakt tvärtom i nästan allt. Det är väl som det är. Man vet var man har oss helt enkelt.

Det finns en fråga där jag hoppas att vi skulle kunna ha samsyn och där vi tidigare har haft samsyn. Det gäller det jag tog upp i mitt anförande om 3R-center. Det är det center som finns vid Jordbruksverket som handlar om att minska, förfina och ersätta djurförsök – reduce, refine, replace.

Det instiftades 2017 och finns där som ett center och en hjälpunkt för dem som håller på med de här sakerna för att man ska minska och ersätta djurförsök. Det är förstås ett led för att uppnå de direktiv som finns i EU om att man ska fasa ut djurförsök där det är möjligt.

Centret har funnits sedan 2017. Om jag inte missminner mig har det haft i princip samma budget hela tiden på 15 miljoner. Nu borde det snarare öka.

I det budgetförslag som kommer från Tidöpartierna finns det inte med längre. Man har tagit bort det. Jordbruksverket har redan aviserat att man ska varsla personer. Jag tror att det var 39 personer på grund av sänkningarna i anslaget varav nio av tolv på 3R-centret.

Min fråga till ledamoten är: Är det ett misstag, eller är det medvetet? Kommer man att hitta de 15 miljonerna och få till en skrivning i regelingsbrevet, eller är det kört?

Anf. 231 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Emma Nohrén, för frågan!

Jag kan konstatera att det i Jordbruksverkets instruktion finns med att det inom myndigheten ska finnas ett kompetenscentrum för 3R-frågor med

syftet att främja och samordna arbetet med att ersätta, begränsa och förfina djurförsök.

Jag vill påminna om att finansieringen av 3R-centret har varit tidsbegränsade och särskilda satsningar. Då är det naturligt att en sådan verksamhet blir en del av den ordinarie verksamheten.

Vad gäller pengar har inte Miljöpartiet i sitt anslag till Jordbruksverket mer pengar som kan läggas på detta ändamål, i varje fall inte enligt vad som står i budgetförslaget.

Dock noterar jag att Miljöpartiet har ofantligt mycket mer pengar än alla oss andra, förutom i och för sig ett parti till som finns i denna kammare just nu. Det blir på ett vis lite märkligt att stå och ha en budgetdebatt när vi är i så skilda världar.

Vi hörde i dag att inflationssiffrorna nu förändras snabbare än förväntat. Det går verkligen åt rätt håll. Det är klart att om Miljöpartiets budgetförslag hade gått igenom hade det i stället eldat på inflationen. Då hade vi haft högre priser och högre räntor. Den budgeteringen hade drabbat hushåll och företag stenhårt, så på så sätt är jag evigt tacksam att den budgeten inte gick igenom.

Det fanns pengar till väldigt många 3R-center där, som ledamoten efterlyser. Men det här har som sagt varit tidsbegränsade delar, och det står i verkets instruktion att det ska finnas. Därmed får man finna pengar till det.

Anf. 232 EMMA NOHRÉN (MP) replik:

Herr talman! Tack, ledamoten, för svaret!

Ja, vi har 77 miljoner mer i anslaget till Jordbruksverket. Där finns också pengar till 3R-centret.

Svaret jag får här är att det ska finnas kvar men inte ha finansiering. Är det så jag ska förstå det? Det kommer inte att bli några riktade medel eller någonting, men det kommer att stå i regleringsbrevet att det här ska finnas. Med tanke på de budgeterade medlen blir det då sparlåga, och det blir tre personer i stället för de tolv som jobbar där nu. Är det så jag ska förstå ledamotens svar, eller kommer man att hitta finansiering så att det här kan få fortsätta och utvecklas så som det gör i dag?

Anf. 233 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Emma Nohrén, för frågan!

Jag är ju inte med och skriver regleringsbrevet, så vad som kommer att stå i dem vågar jag inte säga.

Dock måste jag få korrigera ledamoten. I Miljöpartiets budgetförslag lägger man 77 miljoner mer, precis som Emma Nohrén sa. Men 3R nämns över huvud taget inte här, inte i den text som jag har hittat. Nu nickar Emma Nohrén och säger annorlunda, men i den text som jag har hittat står det så här:

”Vi vill även stärka anslag 1:8 Statens jordbruksverk med 77 miljoner mer än regeringen för 2024. Dessa ökade medel kan möjliggöra finansiering av arbete med civilt försvar och beredskap, ökade hot som zoonoser och djursjukdomar som salmonella.”

Det står ingenting i den texten om 3R-center, som ledamoten efterfrågar här. Men, som sagt, vad som kommer att stå i något regleringsbrev vet jag inte eftersom jag själv inte är med och skriver dem.

Anf. 234 KAJSA FREDHOLM (V):

Herr talman! Vi i Vänsterpartiet presenterar i vår budgetmotion en ny kurs för ett tryggare Sverige.

Den ekonomiska politiken ska inriktas mot full sysselsättning och ekonomisk jämlikhet.

Bördorna av de snabba prishöjningarna måste fördelas rättvist, med särskild hänsyn till de hushåll som har små marginaler.

Bankernas och matjättarnas övervinster behöver strypas. De ska inte kunna göra vinster på hushållens bekostnad.

Välfärdssektorn har under lång tid varit underfinansierad och håller nu på att vittra sönder helt. För att välfärden ska kunna fortsätta vara ett av samhällets grundfundament behövs resurser så att den som behöver vård får det i tid, den som är på väg in i gängkriminalitet kan stoppas och den som är äldre kan få det stöd hen behöver i vardagen.

Alla som söker sig till förskolan, sjukvården, skolan och äldreomsorgen behöver en god arbetsmiljö och goda arbetsvillkor. Det skapas genom satsningar, inte genom nedskärningar.

Herr talman! Klimatkrisen är här och nu, med extremväder som långvarig torka och häftiga regn med stora översvämningar.

Samtidigt som vi kraftigt måste minska de klimatskadliga utsläppen för att nå nettonollutsläpp har Sverige en regering och ett stödparti vars klimatpolitik är så skadlig att det hade inneburit lägre utsläpp om de inte hade gjort något alls.

Vi prioriterar i vårt samlade budgetförslag att anvisa betydande resurser till välfärdssatsningar via generella statsbidrag, och vi prioriterar ett klimatomställningsarbete som faktiskt kan ta oss till målet om nettonollutsläpp.

Herr talman! För utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel satsar Vänsterpartiet totalt 2,6 miljarder mer än regeringen.

Vi behöver öka insatserna för skogsbruket. Mindre skogsområden med höga naturvärden lämpar sig inte som naturreservat, men det är viktigt att staten kan ge markägare ersättning för att formellt skydda dessa områden långsiktigt. Skogsstyrelsen kan i dessa fall bilda naturvårdsavtal och biotopskyddsområden. Särskilt viktigt är att det finns resurser till skogsägare med mindre skogsinnehav men med hög andel av naturvärden.

Vi måste även skydda våra fjällområden, som är helt unika i Europa. Behovet är stort av hantering av ersättningar när avverkningstillstånd nekas till de fjällnära skogarna för att skydda skogar med höga naturvärden. Här föreslår vi en ökning med 1,3 miljarder mer än regeringen.

Herr talman! Den helt dominerande skogsbruksmetoden i Sverige är trakthyggesbruket, även kallat kalhyggesbruk. Den metoden har stor påverkan på bland annat den biologiska mångfalden.

Klimatkrisen kräver skyndsamma åtgärder för att lagra in kol från atmosfären. Vänsterpartiet vill stärka kolinlagringen och öka den biologiska mångfalden genom att i ökad utsträckning skydda skog och öka arealer med hyggesfritt skogsbruk i stället för kalhyggesbruk.

Det behövs då även ekonomiska incitament för privata skogsägare att låta skogen bli äldre innan den avverkas och anpassa gallringar för ökad kolinlagring. Det skulle gynna såväl landsbygden som klimatnyttan och den biologiska mångfalden.

För att stimulera att en ökad areal kan brukas med kalhyggesfria skogsbruksmetoder vill vi införa ett omställningsstöd för markägaren, då omställningen kan vara förenad med ökade kostnader i övergången. Därför föreslår vi en ökning av anslaget för detta med 50 miljoner kronor mer än regeringen.

Vi vill även att den nationella nyckelbiotopsinventeringen återinförs. Den är av stor betydelse för att nå våra miljömål, värna hotade arter och stärka skogsägarnas kunskapsunderlag.

Herr talman! Det förebyggande arbetet för att minska riskerna för angrepp på tamdjur från rovdjur är viktigt. För närvarande är det möjligt att få ersättning för materialkostnaden för rovdjursavvisande stängsel. Här föreslår vi att införa ett statligt stöd även för arbetskostnaden och även ökad ersättning vid förlust av tamdjur på grund av rovdjursangrepp. Vi ökar anslaget med 40 miljoner kronor mer än regeringen.

Vi ökar även satsningen på 3R-center med 20 miljoner kronor för att kunna fortsätta arbetet med att ersätta, minska och förfina användningen av djurförsök.

Herr talman! Sveriges naturliga ekosystem har stor förmåga att lagra kol, och dessa kolförråd måste skyddas bättre om vi ska klara klimatutmaningen.

Våra åkermarker måste i högre grad brukas så att tillgång till matjord värnas och naturresurser bevaras. Kretsloppen måste vara utgångspunkten, och ett variationsrikt jordbrukslandskap behöver i ökad omfattning stimuleras.

Sverige har goda förutsättningar att utveckla ett hållbart jordbruk som i framtiden både bidrar till den globala livsmedelsförsörjningen och stärker vår nationella självförsörjning av livsmedel.

För att uppnå ett ekologiskt hållbart och fossilfritt jordbruk måste stöd och styrmedel inom jordbrukssektorn utformas så att de bidrar till att vi når våra miljö- och klimatmål och de globala hållbarhetsmålen.

Vänsterpartiet anser att det är bekymmersamt att Sverige har en självförsörjningsgrad på endast 50 procent när det gäller livsmedel. En ökad självförsörjningsgrad skulle göra oss bättre rustade vid kriser och extremväder samt minska vårt importberoende. Det skulle även ge oss förutsättningar att stärka både produktion och konsumtion av hållbar mat, det vill säga mat som i större utsträckning är växtbaserad, närproducerad, ekologisk och på sikt fossilfri. Vi anser att Sverige bör anta en nationell målsättning om en självförsörjningsgrad i fråga om livsmedel i nivå med Finlands på ungefär 80 procent.

Herr talman! Ökade kostnader för jordbrukets vattenhantering är en konsekvens av ett förändrat klimat. Dagens vattenanläggningar inom jordbruket är ofta byggda efter tidigare rådande klimatförutsättningar. Vänsterpartiet vill därför införa ett statligt stöd för investeringar och åtgärder inom jordbruket som stärker jordbrukets vattenhantering i ett förändrat klimat och som därmed bidrar till att stärka vår självförsörjningsgrad gällande livsmedel.

Biopremier bör införas för att stödja dem som ställer om arbetsmaskiner och fordon till fossilfria drivmedel, vilka i nuläget generellt är dyrare än fossila. Biopremien bör utformas som ett stöd per liter drivmedel. Vänsterpartiet föreslår en ökning av detta anslag med 25 miljoner kronor mer än regeringen.

Vänsterpartiet vill även införa miljöersättning för vallodling. Åtgärden stärker de ekonomiska förutsättningarna för jordbrukare med betande djur och stärker samtidigt kolinlagringen i jordbruket.

Sammanlagt vill vi öka anslaget i den nationella medfinansieringen till den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027 med 1 miljard kronor mer än regeringen.

Slutligen: För oss är budgeten en helhet. Det innebär också att vi avstår från ett ställningstagande och i stället har ett särskilt yttrande inom utgiftsområdet.

(Applåder)

Anf. 235 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack, Kajsa Fredholm, för anförandet! Jag hade egentligen inte tänkt begära replik, men till slut klarade jag inte att låta bli längre. Jag får citera det min goda kollega Emma Nohrén inledde sitt replikskifte med mig med: Vi tycker precis lika om allt fast tvärtom. Det är väl ungefär på samma vis här.

Kajsa Fredholm pratar ganska mycket om skogen och hur man ur ett vänsterpartistiskt perspektiv ser på den. Det är tydligt, och inte alls förvånande, att det egentligen inte är så noga hur man hanterar saker som andra äger. Man värdesätter inte allt det jobb som den enskilde skogsägaren gör för att sköta sin skog. Vi hörde också att ännu mer skog skulle skyddas.

Jag skulle vilja fråga Kajsa Fredholm om det finns någon gräns över huvud taget för hur mycket skog som ska skyddas. Finns det någon gräns för hur mycket skog staten ska ta ifrån vanliga skogsägare runt om i hela Sverige som jobbar och sköter sina skogar?

Det är också intressant att höra vad ledamoten i anförandet säger om detta med klimat. Om du långsiktigt ska ha så stor klimatnytta som möjligt i skogen är forskningen väldigt tydlig: Då ska du bruka skogen så som vi gör i Sverige i dag. Vill du på väldigt kort sikt ha ökade kollager ska skogen stå, men skogen är ju en levande organism. Den kommer att dö, och då förlorar du koldioxid ut till atmosfären igen.

Ser inte Vänsterpartiet några som helst problem med just detta att vi har en natur som lever?

Anf. 236 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Herr talman! Jag håller med om att Kjell-Arne Ottosson och jag kanske har samma mål men att våra vägar verkar gå åt det ena och det andra hållet. Det är rätt olika hur vi ska hitta dit.

Angående skydd av skog vill jag säga att vi föreslår en ökning med 1,3 miljarder mer än regeringen som bland annat ska gå just till skogsägare som vill skydda sin skog – det är alltså frivillighet jag pratar om här. Sedan har vi möjlighet att via våra gemensamt ägda statliga skogar föregå med gott exempel och införa, testa, forska om och implementera hyggesfria metoder. Det är svaret på det.

Jag anser att ledamoten har helt fel i sitt resonemang om att vi på något sätt skulle ta skog från Sveriges invånare. Det stämmer inte.

När det sedan gäller klimatnyttan av skogen behöver vi ha skogen som kolsänka. Vi har ett 2030-mål som vi faktiskt är ålagda att genomföra och ta oss till. Det blir väldigt märkligt att ledamoten tar upp detta när han företräder en regering och ett stödparti som via en sänkning av reduktions-

Anf. 237 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik:

Herr talman! Tack för svaret, Kajsa Fredholm!

Egentligen blir det precis som jag sa när jag inledde replikskiftet med Emma Nohrén. Det blir lite märkligt att ha en budgetdebatt även med Vänsterpartiet med tanke på att man lånar upp 175 miljarder under innevarande mandatperiod. I så fall skulle de inflationssiffror vi ser i dag inte se ut som de gör, utan då hade de vänt igen och gått åt helt fel håll. De som då hade drabbats är vanliga invånare och våra företag. Det är lite märkligt att ha en budgetdebatt när vi har så väldigt olika mycket pengar att hantera.

Kajsa Fredholm nämner våra gemensamt ägda statliga skogar. Dessa är ju till stora delar koncentrerade. Om vi gjorde så som Kajsa Fredholm säger skulle vi få se hur exempelvis skogsentreprenörer och sågverk i dessa områden, inte minst i norra Sverige, fick stänga. De skulle inte få tillräckligt med virke om vi skulle agera på det viset.

Detta skulle i sin tur slå ut just delar av omställningen. Omställningen behöver material som är icke-fossilt. Skogsmaterial är icke-fossilt.

Jag hade även tänkt ställa en annan fråga, även om jag har väldigt kort talartid kvar. Det gäller vargen, herr talman. Jag noterar att Kajsa Fredholm säger att man vill satsa mer pengar på rovdjursavvisande stängsel. Har Vänsterpartiet någon syn på när vi har för mycket varg i Sverige? När har skadorna blivit så stora att vi faktiskt måste börja förvalta vår vargstam på ett sätt som är värt namnet?

Förvaltning innebär ju att vi ska ha så många som vi faktiskt klarar av att ha. Där hävdar vi att vi inte är i dag.

Anf. 238 KAJSA FREDHOLM (V) replik:

Herr talman! Jag tackar för frågorna. De var rätt många. Jag vet inte om jag hinner med att svara på alla.

Vad gäller vår klimatinvesteringsbudget vill vi göra stora klimatinvesteringar därför att det kommer att behövas stora statliga klimatinvesteringar för att ställa om Sverige. Det gäller inom alla sektorer. Det är 100 miljarder per år i tio år framåt. Jag är väldigt förvånad över att regeringen inte satsar på stora klimatinvesteringar på det här sättet.

Vad gäller vargen vill vi att man utgår från vad som är gynnsam bevarandestatus. Som jag nämnde förut vill vi utöka stödet för de djurägare som har djur som blir drabbade och fällda av varg. Jag tycker att det är lite förvånande att regeringen, som pratar väldigt mycket om att skjuta bort varg, inte ökar på stödet för dem som drabbas och har djur som drabbas av vargangrepp.

Anf. 239 ELIN NILSSON (L):

Herr talman! De frågor vi debatterar här i kväll kan man tala länge och innerligt om, men min röst bär inte, så jag nöjer mig med ett väldigt kort inlägg i kväll.

Jag vill lyfta fram en liten del av budgeten, nämligen satsningen på att avveckla minkfarmer. Det kommer att ske planerat och ordnat.

Vi ska inte föda upp djur under betingelser där de inte får utlopp för sina naturliga beteenden. Pälsindustrin är ett sådant exempel. Därför är

*Areella näringar,
landsbygd och
livsmedel*

Liberalerna såklart extra nöjda med just denna del av budgeten. Det här har vi kämpat för. Det här har vi väntat länge på. I denna riktning har vi strävat länge, och detta kommer att göra skillnad för djurvälfaerden i Sverige.

Jag yrkar bifall till förslagen i utskottets betänkande.
(Applåder)

Anf. 240 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Herr talman! Denna fina torsdagskväll har vi viktiga frågor på riksdagens bord. I det här läget ska vi förbereda oss för 2024, hur det nu kommer att bli. Vi går mot en vår där Ryssland med stor sannolikhet kommer att återinstallera Putin. Vi har en EU-valrörelse där det kan gå åt olika håll och bli flera förändringar kopplade till det stöd Ukraina behöver. Vi går mot en höst med ett amerikanskt presidentval som också kan förändra förutsättningarna i vår omvärld och för Sveriges säkerhetspolitiska läge.

Jag tänker på vad ÖB sa när han var här i riksdagen för någon månad sedan. Han sa att det är ett synnerligen allvarligt säkerhetsläge. Jag vill att vi har med oss de orden när vi pratar om försörjningstrygghet, förutsättningar för de areella näringarna, hela landsbygdspolitiken och hur vi arbetar i den här kammaren med olika beslut för att stärka Sveriges möjligheter till ett starkare totalförsvar.

Försvarsberedningen förbereder i dagarna nästa rapport om det civila försvaret. Den kommer nästa vecka. Den är en oerhört viktig signal till det samlade arbetet med att stärka vår beredskap och att få primärproduktionen mer integrerad i livsmedelskedjan också utifrån ett civilt försvarsperspektiv. Jag hoppas att det blir så. Vi jobbar i den riktningen. Det är oerhört viktigt med tanke på de förutsättningar som ska finnas att hantera de tider vi lever i. Det är tider med stor oro och där det kan gå väldigt fort.

Herr talman! Försörjningsförmågan är avgörande för vår säkerhet. Vi behöver ta de här stegen snabbt, och vi behöver göra det vi kan för att av solidaritet och utifrån andra perspektiv och klimataspekter göra så mycket det går för att producera mer i Sverige. Det är också kopplat till nödvändiga insatsvaror där vi har stora importberoenden från länder långt, långt borta.

Centerpartiet har ett budgetförslag som samlat är på 175 300 000 kronor mer än det regeringen och Sverigedemokraterna lägger fram för beslut i riksdagen. Vår budget ska ses som en helhet. Vi har många förslag som ligger utanför det här utgiftsområdet men som påverkar förutsättningarna för landsbygden och övriga områden.

Vi behöver hela tiden ha fokus på hur gröna näringars konkurrenskraft kan stärkas och även följa upp vad som görs i praktiken under året som ligger framför oss.

Vi i Centerpartiet förväntar oss att det vidtas stora åtgärder som stärker konkurrenskraften. Vi kommer att följa upp hur det blir med det praktiska, inte minst med tanke på den diskussion som varit här tidigare.

Kompetensförsörjningen är en oerhört stor fråga för hela Sveriges landsbygd, inte minst inom de gröna näringarna. Vi ser att denna stora utmaning hanteras av regeringen på ett sätt som försvårar för företag inom primärproduktion att få kompetensförsörjning och personal i den grad man behöver.

Vi hörde på ett seminarium som arrangerades i riksdagen förra veckan från ledande företrädare för olika näringsgrupperingar inom primärproduktionen att det kom tydliga signaler om detta. Det är väldigt viktigt att lyssna på vad näringens företrädare lyfter fram.

Även bristen på veterinärer och djurskötare har gjort sig alltmer påmind under senare år. Jag väntar fortfarande på att regeringen ska agera på utredningen som presenterades för över ett år sedan. Om man med aktivt arbete har de tidsperspektiven har vi många funderingar kring hur vi ska följa upp vad som görs i praktiken.

Det behövs också särskilda insatser för att fortsätta underlätta för ägarskiften så att unga lantbrukare kan etablera sig. Vi behöver följa upp hur investeringsnivåerna blir kommande år för att kunna se dimensionen framåt.

När regeringen väljer att uppdatera livsmedelsstrategin och arbeta med den tillsammans med Sverigedemokraterna blir det också intressant kommande år att se vad som kommer i praktiken och vad förslagen kommer att innebära.

För något år sedan låg det ett förslag om förändringar och reformer av strandskyddet på riksdagens bord. Det röstades ned av regeringens partier. Men nu i veckan presenterade man förslag av i princip samma omfattning. Det är landsbygdspolitik, det! Men det hade varit mycket bättre om regeringens partier sagt ja när det senast skulle beslutas om förslagen här i riksdagen. I stället försenade man saken för att kunna sätta sin etikett och avsändare på samma förslag.

Herr talman! Sommaren och hösten som varit har inneburit stora förändringar med torka och en längre regnperiod. Vi har följt det här och haft andra debatter kring förutsättningarna för hur klimatförändringar och ekonomiska förändringar påverkar den svenska primärproduktionen.

Vi behöver göra insatser för att näringen ska kunna anpassa sig och vidta åtgärder för att klara en alltmer extrem väderlek i framtiden. Vi har pengar till det i vårt budgetförslag, och det kommer att behövas ännu mer kommande år. Det är viktigt att ha fokus på att också ge landsbygden förutsättningar att ställa om i närtid.

Svenskt jordbruk behöver anpassas till ett Sverige med nettonollutsläpp. Därför lägger vi i vårt förslag 200 miljoner för 2024 till grön omställning i jordbruket. Vi har också 15 miljoner årligen för ersättning för fånggrödor, som ytterligare ett exempel kopplat till vårt budgetförslag.

Vi vet inte hur svinpesten kommer att utvecklas nästa år. Här behövs det också mer medel för att kunna ha höjd för åtgärder och ersättningar på olika sätt, inte minst för att förebygga i de verksamheter som snabbt kan beröras. Det är stora värden som står på spel. I vårt förslag lägger vi ett tjugotal miljoner extra till bekämpning av smittsamma djursjukdomar.

Det har varit starkt fokus på rovdjur och jakt i den här debatten. Jag vill skicka en hälsning till Sveriges regering och Tidöpartierna: Det är väl dags att inrätta en jakt- och viltvårdsmyndighet med befogenheter.

Jag tänker också på skogsbruket. Det gäller att hela tiden ha fokus på att få balans mellan en hållbar jakt- och viltvårdspolitik och att utveckla viltet som resurs. Centerpartiet vill se en växande skogsnäring och en hållbar skoglig tillväxt med god och säkerställd tillgång till biomassa från den svenska skogen.

Nästan hälften av den svenska skogen ägs av privata enskilda ägare. För många är detta en oerhört viktig inkomst och en säkerhet för att kunna bo och verka runt om i våra landsbygder.

Herr talman! Jag vill avsluta med en iakttagelse. Jag såg en gång i tiden en debatt mellan Thorbjörn Fälldin och Olof Palme. Det handlade om grustäktsavgifter. Jag kan konstatera att det i det samlade förslaget från Tidöpartierna föreligger en höjning av naturgrusskatten från 19 till 22 kronor per ton. Det handlar om den del som överstiger konsumentprisindex. Detta innebär 16 procents höjning inför 2024.

Gruset, liksom tillgången till naturgrus, bergtäkter och andra viktiga delar, möjliggör investeringar och en positiv landsbygdsutveckling. När man hör om alla främjande åtgärder är det intressant att ta del av hur regeringspartierna i olika avseenden försvårar för enskilda företagare även på landsbygden.

Anf. 241 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD):

Herr talman! Vi debatterar i dag miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2, som rör utgiftsområde 23 i statsbudgeten och frågor som areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Jag vill börja med att instämma i det som min partikamrat Staffan Eklöf tidigare framförde från talarstolen och samtidigt instämma i det bifallsyrkande som finns till utskottets förslag.

Jag tänkte ta tillfället i akt och under denna debatt tala om den svenska skogen, det nationella självbestämmandet och det hot från Europeiska unionen mot just det svenska självbestämmandet och skogsägares rätt som blir allt tydligare.

Den svenska skogen är unik, liksom vårt skogsbruk. På få ställen i världen kan man på samma sätt som i Sverige tala om det unika värdet av och stoltheten man känner över sitt skogsbruk. Ägandet har ofta vandrat rakt ned i generation efter generation, som det arv det utgör från föräldrar till barn.

Vi svenskar älskar vår skog, oavsett om det handlar om att äga den, att bruka den eller att bara kunna vandra genom den. Genom allemansrätten ges folket också möjlighet att upptäcka och utforska skogen.

Herr talman! Det är svårt att inte älska den svenska skogen och allt mervärde som den ger tillbaka till vårt land. Det handlar inte bara om ekonomiskt värde och jobb utan även om stoltheten över och kunskapen om vårt arbete och vårt skogsbruk och att det sker just här i Sverige.

Ett hot – jag kan inte beskriva det på något annat sätt – tornar upp sig alltmer från Europeiska unionen. Trots att det inte ingår i EU:s rätt att lagstifta om detta försöker man att ta sig allt större friheter.

Många av oss vet vad som sker inom EU. Ger man EU lillfingret tar EU hela handen. För Sverigedemokraterna är det viktigare än någonsin tidigare att värna det nationella självbestämmandet över den svenska skogen. Besluten ska tas här i Sverige. Makten ska inte lämnas till klåfingriga politiker i Bryssel som saknar förståelse för svenska behov och svenskt skogsbruk och för vår unika kunskap och vårt arbete.

Samarbeta ska vi göra, men lagstifta gör vi bäst själva i Sverige.

I detta läge känns det skönt att vara sverigedemokrat. Vi kommer att stå upp för Sverige, för det svenska skogsbruket och för att hålla EU borta från den svenska skogspolitiken. Det är en linje vi kan driva i Europa-

parlamentet, och det är en linje vi kommer att driva i Europaparlamentet. Detta är ett löfte vi kan ge väljare och skogsägare i Sverige.

Herr talman! Jag är övertygad om att fler partier kan instämma i det jag nyss framfört och om att fler partier har den linjen, åtminstone i Sverige. Skillnaden mellan oss och andra partier i Europaparlamentet är att Sverigedemokraterna ingår i en grupp som värnar nationellt självbestämmande. Där kan vi rösta för Sveriges bästa. Detta kan inte sägas om de andra partierna, som obönhörligen kommer att utsättas för den EU-byråkratiska piskan. EU:s vilja och behov ska gå före. Vi såg det nyligen i EU när Sverigedemokraterna röstade för tvångsrenoveringar av småhus bara för att hemma i Sverige påstå något annat.

Till dig som väljare och skogsägare vill jag säga detta: Vill du ha partier som lovar brett i Sverige men faller för EU-piskan i Europaparlamentet ska du rösta på något av de andra partierna. Vill du däremot ha ett parti som i Europaparlamentet står upp för svenska skogsägare, för det nationella självbestämmandet och för Sverige röstar du på Sverigedemokraterna i valet till Europaparlamentet den 9 juni 2024.

(Applåder)

I detta anförande instämde Staffan Eklöf (SD).

Anf. 242 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Tack, Mattias Eriksson Falk, för anförandet! Det ledde in mig på en fråga om den kommande hanteringen av rovdjurspolitiken. Den handlar om Tidöpartiernas strävanden utifrån möjligheten att bestämma själv.

Utredningen kommer att presenteras vid halvårsskiftet 2024. Hur ser Mattias Eriksson Falk och Sverigedemokraterna på den fortsatta hanteringen? När kan vi förvänta oss att det föreligger ett förslag till beslut utifrån de strävanden som bland annat regeringspartierna – eller i alla fall delar av regeringen – har annonserat när det handlar om att minska antalet vargar?

Det skulle vara intressant att höra om Mattias Eriksson Falk kan beskriva hur denna fråga kommer att hanteras nästa år med tanke på att det är ganska ont om tid från det att utredningen presenteras till att det ska fattas beslut om kommande förvaltningstilldelning inför hösten och vintern 2024/25.

Anf. 243 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Herr talman! Jag tackar Daniel Bäckström för frågorna.

Vi väntar med spänning på den utredning som ska komma framöver. Exakt vad som kommer att ske med hanteringen av denna tror jag att vi får återkomma till när vi har något mer konkret att gå på efter att den har presenterats.

Det är glädjande att höra att jag och Daniel Bäckström tycks vara överens när det gäller frågan om varg i övrigt. Vi behöver ett tydligare beslut. Sverigedemokraterna har haft en strävan att minska vargstammen och att därför öka jakten framöver. Jag hoppas att det kommande förvaltningsbeslutet kommer att gå mer i linje med det som Sverigedemokraterna och regeringen driver på för.

Prot. 2023/24:49
14 december

*Areella näringar,
landsbygd och
livsmedel*

Vad detta kommer att ge för resultat får vi återkomma till. För Sverigedemokraterna är det självklart att jakten på varg ska öka och att stammen ska minska.

Anf. 244 DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik:

Herr talman! Det är just det jag vill veta mer om. Hur ser Sverigedemokraternas linje ut i samarbetet i Tidögänget, och hur tänker man ta denna fråga vidare inför säsongen 2024/25? Det är en sak att säga att man vill minska och förändra, men jag vill veta hur frågan hanteras och hur planen ser ut kopplat till när utredningen är presenterad. När det gäller andra utredningar som har presenterats, till exempel om veterinärfrågan, har det redan gått 13 månader utan att vi har fått något besked från regeringen.

Jag uppfattar att Sverigedemokraterna har stor påverkan på regeringspartiernas förutsättning att bedriva sitt arbete. Det här är en fråga som ofta kommuniceras men där det sällan ges svar på hur man konkret ska nå fram till de olika resultat man målar upp och presenterar från de olika partierna inom Tidösamarbetet.

Hur ser vägen ut för att nå dit ni säger att ni strävar?

Anf. 245 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik:

Herr talman! Under förra mandatperioden fattade riksdagen beslut om en nivå för vargstammen som man förväntade sig att myndigheterna skulle förhålla sig till. Det har tyvärr inte varit fallet, i alla fall inte i den utsträckning som Sverigedemokraterna hade önskat. Naturvårdsverket har fått i uppdrag att se över hur denna fråga ska hanteras och ska återkomma med svar.

Min och Sverigedemokraternas förhoppning är att vi framöver ska se beslut från länsstyrelserna om mer jakt på varg, i linje med det beslut riksdagen har fattat om nivån på vargstammen för kommande år. Min förhoppning är att vi ska kunna landa i detta så snart som möjligt, helst redan när beslut tas om 2025 års jakt på varg. Hur det kommer att se ut och vad utredningen kommer att visa får vi återkomma till, men min och Sverigedemokraternas förhoppning är att vi ska komma dit så att jakten på varg kan öka och stammen minskas enligt riksdagens riktlinjer.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 19 december.)

§ 11 Bordläggning

Följande dokument anmälades och bordlades:

EU-dokument

COM(2023) 640 Rapport från kommissionen årsrapport 2022 om tillämpningen av subsidiaritets- och proportionalitetsprinciperna och om förbindelserna om de nationella parlamenten

COM(2023) 641 Meddelande från kommissionen till Europaparlamentet och rådet om EU:s färdplan för att bekämpa narkotikahandel och organiserad brottslighet

COM(2023) 728 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om en övervakningsram för resilienta europeiska skogar

Följande interpellationer hade framställts:

den 13 december

2023/24:294 Åtgärder med anledning av skärpt säkerhetsshot och försenat Natomedlemskap

av *Laila Naraghi* (S)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:295 Ersättningen för så kallad dold mervärdesskatt

av *Niklas Karlsson* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:296 Åtgärder för att minska överskuldssättningen och de ekonomiska klyftorna i samhället

av *Ida Ekeröth Claussön* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:297 Brottsförebyggande uppdrag och förutsättningar för Statens institutionsstyrelse

av *Rasmus Ling* (MP)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2023/24:298 Övergrepp mot LVU-placerade inom Statens institutionsstyrelse

av *Ulrika Westerlund* (MP)

till statsrådet Camilla Waltersson Grönvall (M)

2023/24:299 Norrbottniska hushålls ekonomiska situation

av *Linus Sköld* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:300 Sveriges återhämtningsplan

av *Björn Wiechel* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

§ 13 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 13 december

2023/24:379 Sjöfartsverkets verksamhets- och finansieringsformer

av *Niklas Karlsson* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:380 Återuppbyggnad av E6:an

av *Aylin Nouri* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:381 Ökat antal dödsolyckor på arbetet 2023

av *Johanna Haraldsson* (S)

till statsrådet Paulina Brandberg (L)

2023/24:382 Illegal ip-tv

av *Josef Fransson* (SD)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:383 Sveriges life science-strategi
av *Anna Vikström* (S)
till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2023/24:384 Bostadsinvesteringar i en era av samhällsbyggande
av *Markus Kallifatides* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:385 Livstidsdömdas kontakt med nya personer
av *Pontus Andersson Garpvall* (SD)
till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:386 Kulturskolornas ekonomiska situation
av *Kristoffer Lindberg* (S)
till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

2023/24:387 Svenskt stöd för en humanitär vapenvila i Gaza
av *Lawen Redar* (S)
till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:388 Vab-regler för barn med funktionsnedsättningar
av *Martina Johansson* (C)
till statsrådet Anna Tenje (M)

2023/24:389 Metro som del av TEN-T
av *Niels Paarup-Petersen* (C)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

§ 14 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 13 december

2023/24:335 Konsekvenser av höjd garantipension
av *Åsa Eriksson* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:329 Micro Modular Reactors (MMR)
av *Josef Fransson* (SD)
till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2023/24:336 Statsbidrag för elever med skyddad identitet
av *Åsa Eriksson* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:330 Högre utbildning inom kärnkraft
av *Josef Fransson* (SD)
till utbildningsminister Mats Persson (L)

2023/24:332 En differentierad vägslitageskatt
av *Carina Ödebrink* (S)
till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:333 Ungdomars möjligheter att flytta hemifrån
av *Niklas Sigvardsson* (S)
till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:337 Oron bland Sveriges muslimer
av *Dzenan Cisić* (S)
till statsminister Ulf Kristersson (M)

2023/24:334 Avdragsrätt för sponsring och reglernas effekt på jämställd idrott

av *Mathias Tegnér* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2023/24:340 Ytterligare åtgärder för en terrorlistning av IRGC

av *Markus Wiechel* (SD)

till utrikesminister Tobias Billström (M)

2023/24:341 Fast läkarkontakt för äldre i särskilt boende

av *Nadja Awad* (V)

till statsrådet Anna Tenje (M)

2023/24:342 Sveriges roll i att motverka effekterna av klimatförändringen globalt

av *Lotta Johnsson Fornarve* (V)

till statsrådet Johan Forssell (M)

2023/24:343 Laddplatser på Trafikverkets rastplatser

av *Rickard Nordin* (C)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:345 Naturreservat

av *Sanne Lennström* (S)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2023/24:347 Effekterna på näringslivet vid minskat riskkapital

av *Tobias Andersson* (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

2023/24:348 Ålderskontroll vid överlämnandetidpunkten

av *Tobias Andersson* (SD)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

2023/24:349 Utvecklad postservice i hela landet

av *Tobias Andersson* (SD)

till statsrådet Erik Slottnér (KD)

2023/24:346 Nationellt kulturarvsråd

av *Louise Thunström* (S)

till kulturminister Parisa Liljestrand (M)

2023/24:350 Effekter av åtgärd för småhusbyggande

av *Markus Kallifatides* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:351 Effekter av stöd till detaljplanearbete

av *Markus Kallifatides* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:352 Effekt av tillfälligt höjt rotavdrag

av *Markus Kallifatides* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:353 Effekter av kreditgarantier till nyproduktion av bostäder

av *Markus Kallifatides* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:354 Effekt av avvecklat stöd för samhällsbyggnadsprojekt i norr

av *Markus Kallifatides* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2023/24:355 Vätgasanvändning

av *Johnny Svedin* (SD)

till energi- och näringsminister Ebba Busch (KD)

Prot. 2023/24:49
14 december

2023/24:356 Vapenamnesti

av *Rasmus Ling* (MP)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2023/24:357 Regeringskansliets lönedirektiv

av *Rasmus Ling* (MP)

till statsminister Ulf Kristersson (M)

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 19.52.

Sammanträdet leddes
av förste vice talmannen från dess början till och med § 5 anf. 46 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 13.56,
av förste vice talmannen därefter till och med § 7,
av tredje vice talmannen därefter till och med § 9 anf. 190 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till och med § 10 anf. 227 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANN LARSSON

/Olof Pilo

§ 1 Justering av protokoll.....	1
§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövningar	1
§ 3 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 4 Ärenden för bordläggning.....	1
§ 5 Arbetsmarknad och arbetsliv och Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshetsförsäkringen	2
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2023/24:AU2.....	2
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2023/24:AU3.....	2
Anf. 1 VIKTOR WÄRNICK (M).....	2
Anf. 2 JONNY CATO (C) replik	4
Anf. 3 VIKTOR WÄRNICK (M) replik	4
Anf. 4 JONNY CATO (C) replik	5
Anf. 5 VIKTOR WÄRNICK (M) replik	5
Anf. 6 TERESA CARVALHO (S) replik.....	6
Anf. 7 VIKTOR WÄRNICK (M) replik	6
Anf. 8 TERESA CARVALHO (S) replik.....	7
Anf. 9 VIKTOR WÄRNICK (M) replik	7
Anf. 10 MAGNUS PERSSON (SD)	8
Anf. 11 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	10
Anf. 12 MAGNUS PERSSON (SD) replik	10
Anf. 13 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	11
Anf. 14 MAGNUS PERSSON (SD) replik	11
Anf. 15 TERESA CARVALHO (S) replik.....	12
Anf. 16 MAGNUS PERSSON (SD) replik	12
Anf. 17 TERESA CARVALHO (S) replik.....	13
Anf. 18 MAGNUS PERSSON (SD) replik	13
Anf. 19 JONNY CATO (C) replik	14
Anf. 20 MAGNUS PERSSON (SD) replik	14
Anf. 21 JONNY CATO (C) replik	15
Anf. 22 MAGNUS PERSSON (SD) replik	15
Anf. 23 MAGNUS JACOBSSON (KD)	16
Anf. 24 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	18
Anf. 25 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	18
Anf. 26 JOHANNA HARALDSSON (S) replik	19
Anf. 27 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	19
Anf. 28 TERESA CARVALHO (S).....	20
Anf. 29 VIKTOR WÄRNICK (M) replik	22
Anf. 30 TERESA CARVALHO (S) replik.....	23
Anf. 31 VIKTOR WÄRNICK (M) replik	23
Anf. 32 TERESA CARVALHO (S) replik.....	24
Anf. 33 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	24
Anf. 34 TERESA CARVALHO (S) replik.....	25
Anf. 35 MAGNUS JACOBSSON (KD) replik	25
Anf. 36 TERESA CARVALHO (S) replik.....	26
Anf. 37 OLIVER ROSENGREN (M) replik.....	26
Anf. 38 TERESA CARVALHO (S) replik.....	27
Anf. 39 OLIVER ROSENGREN (M) replik.....	27

Anf. 40	TERESA CARVALHO (S) replik	28
Anf. 41	CAMILLA MÅRTENSEN (L)	28
Anf. 42	TERESA CARVALHO (S) replik	30
Anf. 43	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik.....	30
Anf. 44	TERESA CARVALHO (S) replik	31
Anf. 45	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik.....	31
Anf. 46	CICZIE WEIDBY (V)	32
Anf. 47	JONNY CATO (C)	35
Anf. 48	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik.....	37
Anf. 49	JONNY CATO (C) replik	37
Anf. 50	CAMILLA MÅRTENSEN (L) replik.....	38
Anf. 51	JONNY CATO (C) replik	38
Anf. 52	LEILA ALI ELMI (MP)	39
Anf. 53	SAILA QUICKLUND (M).....	41
Anf. 54	JOHANNA HARALDSSON (S) replik.....	43
Anf. 55	SAILA QUICKLUND (M) replik.....	44
Anf. 56	JOHANNA HARALDSSON (S) replik.....	44
Anf. 57	SAILA QUICKLUND (M) replik.....	45
Anf. 58	JOHANNA HARALDSSON (S)	45
Anf. 59	MAGNUS PERSSON (SD) replik.....	48
Anf. 60	JOHANNA HARALDSSON (S) replik.....	48
Anf. 61	MAGNUS PERSSON (SD) replik.....	48
Anf. 62	JOHANNA HARALDSSON (S) replik.....	49
Anf. 63	OLIVER ROSENGREN (M).....	49
	(Beslut skulle fattas den 19 december.).....	51
§ 6	Studiestöd.....	51
	Utbildningsutskottets betänkande 2023/24:UbU2.....	51
Anf. 64	FREDRIK MALM (L)	51
Anf. 65	NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	53
Anf. 66	FREDRIK MALM (L) replik.....	53
Anf. 67	NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	54
Anf. 68	FREDRIK MALM (L) replik.....	54
Anf. 69	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	55
Anf. 70	FREDRIK MALM (L) replik.....	55
Anf. 71	NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	56
Anf. 72	FREDRIK MALM (L) replik.....	56
Anf. 73	NIKLAS SIGVARDSSON (S)	57
Anf. 74	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	59
Anf. 75	NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	59
Anf. 76	MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	60
Anf. 77	NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	60
	(forts. § 8).....	60
	Ajournering.....	61
	Återupptaget sammanträde.....	61
§ 7	Frågestund	61
Anf. 78	FÖRSTE VICE TALMANNEN	61
	<i>Följderna av regeringens ekonomiska politik</i>	<i>61</i>
Anf. 79	MIKAEL DAMBERG (S)	61

Anf. 80 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	61
Anf. 81 MIKAEL DAMBERG (S).....	62
Anf. 82 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	62
<i>Utbetalningsmyndigheten och välfärdsbrottsligheten</i>	62
Anf. 83 LINDA LINDBERG (SD).....	62
Anf. 84 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	62
Anf. 85 LINDA LINDBERG (SD).....	63
Anf. 86 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	63
<i>Nedskärningar i vården och skattesänkningar</i>	63
Anf. 87 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	63
Anf. 88 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	63
Anf. 89 SAMUEL GONZALEZ WESTLING (V)	64
Anf. 90 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	64
<i>Betygskriterierna för gymnasiebehörighet</i>	64
Anf. 91 NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	64
Anf. 92 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	65
Anf. 93 NIELS PAARUP-PETERSEN (C).....	65
Anf. 94 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	65
<i>Kostnaden för ny kärnkraft</i>	65
Anf. 95 JAN RIISE (MP).....	65
Anf. 96 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	66
Anf. 97 JAN RIISE (MP).....	66
Anf. 98 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	66
<i>Beskattningen av investeringssparkonton</i>	67
Anf. 99 EDWARD RIEDL (M)	67
Anf. 100 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	67
Anf. 101 EDWARD RIEDL (M)	67
Anf. 102 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	67
<i>Elevers rätt att organisera sig</i>	68
Anf. 103 MATHIAS BENGTSSON (KD).....	68
Anf. 104 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	68
Anf. 105 MATHIAS BENGTSSON (KD).....	68
Anf. 106 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	68
<i>Kompetensbrist och tillväxt</i>	69
Anf. 107 CECILIA RÖNN (L).....	69

Anf. 108 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	69
Anf. 109 CECILIA RÖNN (L)	69
Anf. 110 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	70
<i>Ekonomiska riskfaktorer för suicid</i>	70
Anf. 111 ANNA VIKSTRÖM (S)	70
Anf. 112 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	70
<i>Lärdomar av Rysslands anfallskrig</i>	70
Anf. 113 BJÖRN SÖDER (SD)	70
Anf. 114 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	71
<i>Villkoren för utvecklingsbiståndet till Palestina</i>	71
Anf. 115 ANNA LASSES (C)	71
Anf. 116 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	71
<i>Finansieringen av skolan</i>	72
Anf. 117 CAMILLA HANSÉN (MP).....	72
Anf. 118 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	72
<i>Kvalificerad materiel till hemvärnet</i>	73
Anf. 119 MARLÉNE LUND KOPPARKLINT (M).....	73
Anf. 120 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	73
<i>Biståndet och civilsamhället</i>	73
Anf. 121 GUDRUN BRUNEGÅRD (KD)	73
Anf. 122 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	73
<i>Hushållens ekonomi och inflationsbekämpningen</i>	74
Anf. 123 NIKLAS KARLSSON (S)	74
Anf. 124 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	74
<i>En nationell hjälplinje för psykisk ohälsa</i>	75
Anf. 125 CARITA BOULWÉN (SD)	75
Anf. 126 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	75
<i>Beskattningen av prostitution</i>	75
Anf. 127 HELENA VILHELMSSON (C)	75
Anf. 128 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	76
<i>Klimathandlingsplanen</i>	76
Anf. 129 JACOB RISBERG (MP).....	76
Anf. 130 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	76
<i>Utländska direktinvesteringar och Sveriges konkurrenskraft</i>	77
Anf. 131 FREDRIK AHLSTEDT (M).....	77
Anf. 132 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	77
<i>Utbetalningsmyndighetens arbete mot välfärdsbrott</i>	77
Anf. 133 CECILIA ENGSTRÖM (KD).....	77
Anf. 134 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M).....	78
<i>Ungas användning av vitt snus</i>	78
Anf. 135 KARIN SUNDIN (S).....	78
Anf. 136 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	78
<i>Avskaffande av flygskatten</i>	79

Anf. 137 DAVID LÅNG (SD)	79	Prot. 2023/24:49
Anf. 138 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	79	14 december
<i>Slutsatser av kriget i Ukraina</i>	79	
Anf. 139 GUSTAF GÖTHBERG (M)	79	
Anf. 140 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	80	
<i>Biståndet till Palestina</i>	80	
Anf. 141 OLLE THORELL (S)	80	
Anf. 142 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	81	
<i>Sidas översyn av biståndet till Palestina</i>	81	
Anf. 143 YASMINE ERIKSSON (SD)	81	
Anf. 144 Statsrådet JOHAN FORSSELL (M)	81	
<i>Digitaliseringen av hälso- och sjukvården</i>	82	
Anf. 145 JOHAN HULTBERG (M)	82	
Anf. 146 Socialminister JAKOB FORSSMED (KD)	82	
<i>Ekonomiskt stöd till hushållen</i>	82	
Anf. 147 IDA EKEROTH CLAUSSEN (S)	82	
Anf. 148 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	83	
<i>Ränteskillnadsersättningen</i>	83	
Anf. 149 DAVID PEREZ (SD)	83	
Anf. 150 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	83	
<i>Sveriges Natointräde</i>	84	
Anf. 151 MARKUS SELIN (S)	84	
Anf. 152 Försvarsminister PÅL JONSON (M)	84	
<i>Kontrollen över folkbokföringen</i>	84	
Anf. 153 ADAM REUTERSKIÖLD (M)	84	
Anf. 154 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	85	
<i>Matpriserna och hushållens ekonomi</i>	85	
Anf. 155 NIKLAS SIGVARDSSON (S)	85	
Anf. 156 Finansminister ELISABETH SVANTESSON (M)	85	
§ 8 (forts. från § 6) Studiestöd (forts. UbU2)	86	
Anf. 157 ANDERS ALFTBERG (SD)	86	
Anf. 158 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	87	
Anf. 159 ANDERS ALFTBERG (SD) replik	88	
Anf. 160 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	88	
Anf. 161 ANDERS ALFTBERG (SD) replik	88	
Anf. 162 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	89	
Anf. 163 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	91	
Anf. 164 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	92	
Anf. 165 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	92	
Anf. 166 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	93	
Anf. 167 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	93	
Anf. 168 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik	94	

Anf. 169 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	94
Anf. 170 MARIE-LOUISE HÅNEL SANDSTRÖM (M) replik	94
Anf. 171 NIELS PAARUP-PETERSEN (C)	95
Anf. 172 LILI ANDRÉ (KD)	96
Anf. 173 CAMILLA HANSÉN (MP)	97
(Beslut skulle fattas den 19 december.)	99
§ 9 Regional utveckling	99
Näringsutskottets betänkande 2023/24:NU2	99
Anf. 174 JOSEF FRANSSON (SD)	99
Anf. 175 MONICA HAIDER (S)	101
Anf. 176 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M)	102
Anf. 177 MONICA HAIDER (S) replik	104
Anf. 178 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik	105
Anf. 179 MONICA HAIDER (S) replik	105
Anf. 180 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik	106
Anf. 181 BIRGER LAHTI (V)	106
Anf. 182 LOUISE EKLUND (L) replik	108
Anf. 183 BIRGER LAHTI (V) replik	108
Anf. 184 LOUISE EKLUND (L) replik	109
Anf. 185 BIRGER LAHTI (V) replik	109
Anf. 186 LILI ANDRÉ (KD) replik	109
Anf. 187 BIRGER LAHTI (V) replik	110
Anf. 188 LILI ANDRÉ (KD) replik	110
Anf. 189 BIRGER LAHTI (V) replik	110
Anf. 190 LILI ANDRÉ (KD)	111
Anf. 191 ELISABETH THAND RINGQVIST (C)	113
Anf. 192 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik	115
Anf. 193 ELISABETH THAND RINGQVIST (C) replik	115
Anf. 194 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSSON (M) replik	116
Anf. 195 ELISABETH THAND RINGQVIST (C) replik	116
Anf. 196 LOUISE EKLUND (L)	117
(Beslut skulle fattas den 19 december.)	118
§ 10 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	118
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2023/24: MJU2	118
Anf. 197 STAFFAN EKLÖF (SD)	118
Anf. 198 ANNA-CAREN SÅTHERBERG (S) replik	120
Anf. 199 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	121
Anf. 200 ANNA-CAREN SÅTHERBERG (S) replik	121
Anf. 201 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	122
Anf. 202 EMMA NOHRÉN (MP) replik	122
Anf. 203 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	123
Anf. 204 EMMA NOHRÉN (MP) replik	123
Anf. 205 STAFFAN EKLÖF (SD) replik	123
Anf. 206 EMMA NOHRÉN (MP)	124
Anf. 207 MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik	126

Anf. 208	EMMA NOHRÉN (MP) replik	126	Prot. 2023/24:49
Anf. 209	MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik	127	14 december
Anf. 210	EMMA NOHRÉN (MP) replik	127	
Anf. 211	JOHN WIDEGREN (M)	128	
Anf. 212	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	130	
Anf. 213	JOHN WIDEGREN (M) replik	131	
Anf. 214	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	131	
Anf. 215	JOHN WIDEGREN (M) replik	132	
Anf. 216	DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	132	
Anf. 217	JOHN WIDEGREN (M) replik	133	
Anf. 218	DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	133	
Anf. 219	JOHN WIDEGREN (M) replik	133	
Anf. 220	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S).....	133	
Anf. 221	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD)	136	
Anf. 222	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	138	
Anf. 223	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	139	
Anf. 224	ANNA-CAREN SÄTHERBERG (S) replik	139	
Anf. 225	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	140	
Anf. 226	DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	140	
Anf. 227	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	141	
Anf. 228	DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	141	
Anf. 229	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	142	
Anf. 230	EMMA NOHRÉN (MP) replik	142	
Anf. 231	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	142	
Anf. 232	EMMA NOHRÉN (MP) replik	143	
Anf. 233	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	143	
Anf. 234	KAJSA FREDHOLM (V)	144	
Anf. 235	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	146	
Anf. 236	KAJSA FREDHOLM (V) replik.....	146	
Anf. 237	KJELL-ARNE OTTOSSON (KD) replik.....	147	
Anf. 238	KAJSA FREDHOLM (V) replik.....	147	
Anf. 239	ELIN NILSSON (L).....	147	
Anf. 240	DANIEL BÄCKSTRÖM (C)	148	
Anf. 241	MATTIAS ERIKSSON FALK (SD).....	150	
Anf. 242	DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	151	
Anf. 243	MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik	151	
Anf. 244	DANIEL BÄCKSTRÖM (C) replik.....	152	
Anf. 245	MATTIAS ERIKSSON FALK (SD) replik	152	
	(Beslut skulle fattas den 19 december.).....	152	
§ 11	Bordläggning.....	152	
§ 12	Anmälan om interpellationer.....	153	
§ 13	Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	153	
§ 14	Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	154	
§ 15	Kammaren åtskildes kl. 19.52.....	156	